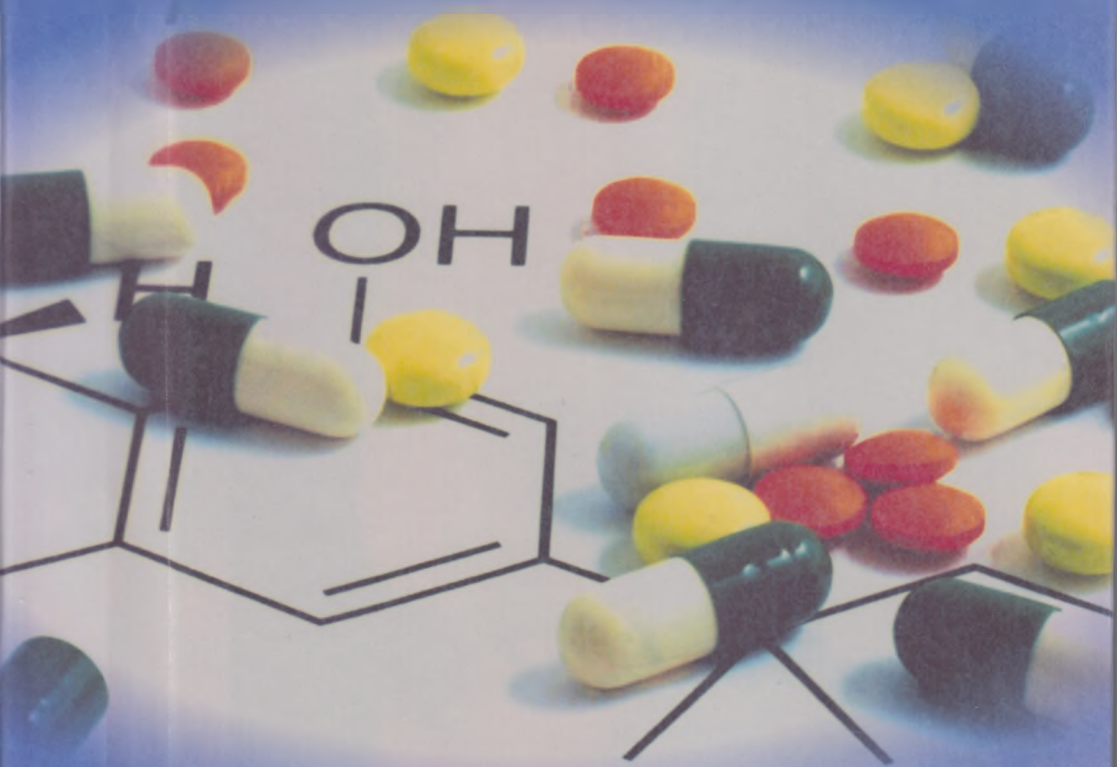

Yu.SALIMOV, A.A.XOLIQOV, N.O.FARMONOV

**VETERINARIYA
FARMAKOLOGIYASI FANIDAN
AMALIY VA LABORATORIYA
MASHG'ULOTLARI**

✓

Yu.SALIMOV, A.A.XOLIQOV, N.O.FARMONOV

**VETERINARIYA FARMAKOLOGIYASI
FANIDAN AMALIY VA LABORATORIYA
MASHG'ULOTLARI**

Toshkent -2021

619:615
S-26

UDK-C-27194/ 619:615

Taqrizchilar:

- S.J.Yuldoshev - SamDTI, "Farmakologiya va klinik farmakologiya" kafedrası mudiri, t.f.n.
B.M.Eshburiev - SamBMI, "Ishki yuqumsiz kasalliklar va akusherlik " kafedrası mudiri, v.f.d.

Ushbu o'quv qo'llanma qishloq xo'jalik oliy o'quv yurtlarining "5440100- Veterinariya" va "5111000-Kasb ta'limi (5440100-Veterinariya)" yo'nalishlarida ta'lim olayotgan talabalar uchun mo'ljallangan bo'lib, O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan tasdiqlangan Davlat ta'lim standarti, o'quv reja va "Veterinariya farmakologiyasi" fanining o'quv dasturi asosida, ilg'or pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda tayyorlangan.

O'quv qo'llanma veterinariya farmakologiyasi fanining amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari uchun mo'ljallangan bo'lib, unda farmakopeya, dorixona, retsept va retseptlar yozish tartibi, retseptning asosiy qismlari, resept shakllari va turli shakllarda, har xil hayvon turlariga retseptlar yozish qoidalari, antibiotiklar, dezinfektsiyalovchi, antiseptik, antigelmantik moddalar va ularni preparatlariga turli shakllarda, har xil hayvon turlariga retseptlar yozish qoidalari, suyuq, yumshoq, qattiq dori shakllari va ularni tayyorlash texnologiyasi, dori moddalarini laboratoriya hamda uy hayvonlarida sinab ko'rish va ularga retsept yozish qoidalari, hozir veterinariya amaliyotida qo'llanilayotgan dori moddalari to' g'risida ma'lumotlar berilgan.

(O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2019 yil 2 maydagi 394-sonli buyrug'iga asosan nashrga ruxsat etildi.)

SamDTI
res
Inv. 2
Yil 2019/25

Kirish.

Veterinariya farmakologiyasi fanidan mashg'ulotlarni bajarish qoidalarini, dorilarning lotincha nomlarini yozish tartibi.

Darsning maqsadi: talabalarga kafedrada farmakologiya fanidan amaliy mashg'ulotlarni o'tish, topshiriqlarni bajarish bo'yicha qoidalar va kerakli adabiyotlar bilan yaqindan tanishtirish va dorilarni lotincha nomlarini yozish tartibini o'rgatish.

Amaliy dars uchun kerakli jixozlar: kafedrada mavjud bo'lgan adabiyotlar, amaliy mashg'ulotlar uchun tayyorlangan ichlanmalar.

Farmakologiya (yunoncha *pharmakon* – dori, *logos* – bilim) asosan dori darmonlar to'g'risidagi fan bo'lib, dori vositalarining hayvonlar organizmiga ta'sir mexanizmini hamda ushbu ta'siri natijasida vujudga keladigan fiziologik va biokimyoviy o'zgarishlar qonuniyatlarini o'rgatadi.

O'zbekiston Respublikasining «Veterinariya to'g'risida»gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2008 yil 21 apreldagi PQ-842-son «Shaxsiy yordamchi, dehqon va fermer xo'jaliklarida chorva mollarini ko'paytirishni rag'batlantirishni kuchaytirish hamda chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarishni kengaytirish borasidagi qo'shimcha chora - tadbirlar to'g'risidagi va 2015 yil 29 dekabrda PQ-24/60-son «2016-2020 yillarda qishloq xo'jaligini yanada isloh qilish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi qarorlari hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishga farmakologiya fanining yutuqlari muayyan darajada xizmat qiladi.

Talabalarining veterinariya mutaxassisligini egallashlarida farmakologiya fani asosiy mutaxassisni shakllantiruvchi fanlardan hisoblanadi. Hayvonlarning kasalliklarini oldini olish va davolashda farmakologiya fanidan olgan bilimlari qo'l keladi.

Veterinariya farmakologiyasi oldida turgan asosiy vazifalaridan biri, qishloq xo'jalik hayvonlarining o'sishi va rivojlanishini stimullovchi, ular mahsuldorligini oshiruvchi hamda ekologik jixatidan toza chorvachilik mahsulotlari etishtirishga xizmat qiluvchi, samarali, biologik faol moddalarni izlab topishdan iboratdir. Amalda ko'plab farmakologik moddalar sun'iy yo'l bilan, mineral moddalar hamda hayvon va o'simliklar dunyosidan olinib, hayvonlarda uchraydigan kasalliklarini davolash va uni oldini olish, hayvon naslini yaxshilash va ular maxsuldorligini oshirish maqsadlarida qo'llanib kelinmoqda.

Dori vositalarini tayyorlash uchun asosiy xom ashyolar sifatida:

1. Birinchi bosqichda dori vositalarining asosiy qismi dorivor o'simliklardan tayyorlanar edi va bu usul hozirgacha yangilanib hamda to'ldirilib davom etib kelmoqda.

2. Keyingi paytlarda ko'proq mikroorganizmlardan olinayotgan kuchli va maxsus antibiotiklar, vitaminlar, aminokislotalar ishlab chiqarishga asos bo'lib xizmat qilmoqda va shu bilan birgalikda ilmiy izlanishlarga keng yo'l ochib bermoqda.

3. Hayvonlar dunyosi ham juda qimmatli vositalarni (insulin va boshqalar) yaratishga omil bo'ldi, albatta bu boshlanishi.

4. Hozirgi paytda dori vositalarini ishlab chiqarishda kimyoviy sintez usuli keng qo'llanilib kelinmoqda.

Amaliy mashg'ulotni o'tkazishdan oldin farmakologiya fanidan kafedrada mavjud bo'lgan asosiy va qo'shimcha adabiyotlar bilan talabalar tanishtirishniriladi. Mavjud bo'lgan adabiyotlar ko'rsatib o'tiladi:

1. Yu. Salimov. Veterinariya farmakologiyasi. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2019.

2. И.Е.Мозгов. Фармакология. Учебник. Москва, 1985 .

3. S.S. Azizova. Farmakologiya. Darslik. Toshkent, 2006 .

4. M.N. Maxsumov, M.M. Malikov. Farmakologiya. Darslik. Toshkent, 1997.

5.S.M.Maxkamov va boshqalar. Tayyor dorilar texnologiyasi. O'quv qo'llanma. Toshkent, 1995 .

6.X.X.Xolmatov. Turli kasalliklarda dorivor o'simlik yig'malardan foydalanish. O'quv qo'llanma.Toshkent, 1993 .

7.Астафьев В.А.Фармакология с рецептурой. Учебная пособия. Москва, 2013.

8.Данилевская Н.В.Общая ветеринарная рецептура. Учебная пособия. Москва,2012.

9.В.Д.Соколов. Фармакология. Учебник. Санкт - Петербург, 2010 .

Yuqorida sanab o'tilgan barcha adabiyotlar mazmuni to'g'risida qisqacha tushintirishlar berilib, talabalar daftariga qayd qilib o'tiladi.

Amaliy darsning ikkinchi qismida talabalarga erkin xolatda, o'zlari ishlatgan va bilgan dori vositalarining nomlarini o'zbek tilida daftarlariga yozishadi va ushbu dori vositalarining lotincha nomlarini mavjud bo'lgan adabiyotlardan topib yozishadi. Bu bilan talabalarga adabiyotlar bilan qanday ishlash kerakligi ham tushintirib o'tiladi.

Namuna uchun :

1.Analgin – Analginum	16.Amidopirin-Amidopyrinum
2.Allaxol-Allocholum	17.Sabur-Aloe
3.Aminazin-Aminazinum	18.Bisillin-Bicillinum
4.Biovit-Biovetinum	19.Geparin-Heparinum
5.Glyukoza-Glucosum	20.Dibazol-Dibazolum
6.Dimedrol- Dimedrolum	21.Zookumarin-Soocumarinum
7.Insulin-Insulinum	22.Yod-Jodum
8.Kamfora-Camphora	23.Kofein-Coffeinum
9.Levomisetin-Laevomycetinum	24.Novokain-Novacainum
10.Navshatir spirti-Ammonium causticum	25.Ampisillin-Ampicillinum
11.Norsulfazol-Norsulfazolum	26.Streptomisin- Streptomycinum
12.Kamfora spirti- Spiritus Comforatus	27.Tetrasiklin-Tetracyclinum
13.Sulfadimezin-Sulfadimezinum	28.Farmalin-Formalinum
14.Urotropin-Hexamethylenetetraminum	29.Eritromisin-Erithromycinum

Farmakopeya, dorixona.

Darsning maqsadi: talabalarga farmakopeya va vetdorixonalar to'g'risida tushuncha berish.

Amaliy dars uchun kerakli jixozlar: farmakopeya qo'llanmasi, A, B va boshqa guruh dori vositalari ko'rsatilgan jadvallar, dori saqlash uchun maxsus idishlar, har bir guruhga kiruvchi dori vositalaridan namunalar.

Farmakopeya (*yunoncha* *pharmakon* – dori, *poieo* – tayyorlayman) standart dori vositalari mujassamlangan va dori moddalarini tayyorlash, sinovdan o'tkazish, saqlash bo'yicha gonunij kuchga ega nizomlar to'plamidir.

Har bir mamlakat o'zning davlat farmakopeyasiga ega. Ular jahon Sog'liqni Saqlash Tashkilotiga qarashli Xalqaro farmakopeya talablari asosida ish ko'radi.

Farmakopeyaga o'xshash kitob birinchi bo'lib 840 yili arab tabibi Sabur-Ibn-Saxel tomonidan «*Grabaddin*» nomi bilan yozilganligi tarixdan ma'lum. Ammo davlat farmakopeyasi sifatida 1498 yili Italiyada «*Resettario fiorentino*» nomi bilan nashr qilingan bo'lsa, Germaniyada 1698 yil «*Branderburg dispensatoriya*» nomi bilan, Rossiyada esa birinchi davlat farmakopeyasi 1778 yili «*Pharmacopola Rossica*» nomi bilan lotin tilida nashr etilganligi haqida ma'lumotlar mavjud. Hozirgi paytda O'zbekiston Respublikasi Davlat farmakopeyasi tayyorlangan va nashrdan chiqarilish arafasida.

Davlat farmakopeyasi rasmiy dastur bo'lib, uning talablariga dori moddalar ishlab chiqaradigan, sotadigan va qo'llaydigan muassasalar rioya qilishlari shart.

Farmakopeyada dori moddalarining nomlari, kimyoviy formulalari, fizik-kimyoviy xossalari, sifati, saqlash qoidalari, bir martalik va sutkalik miqdor (doza)lari beriladi.

Farmakopeya 3 bo'limdan iborat:

1. Kirish bo'limida farmakopiyani yaratishda qatnashgan olimlar nomlari, dori vositalarning lotin nomlanishlari qisqartirilgan xolatida ko'rsatilgan bo'lib, so'ngra «A» va «B» ro'yxatga kiruvchi zaharli va kuchli ta'sir ko'rsatuvchi vositalarning nomlanishi ro'yxati ko'rsatilgan.

2. Farmakopeyaning asosiy bo'limi 2 qismdan iborat:

1- *chi qismida* dori vositalari to'g'risidagi ma'lumotlar berilgan bo'lib, unda kimyoviy farmasevtika sanoatida ishlab chiqarishdagi crishilgan yutuqlar, har bir dori preparatining lotincha va o'zbekcha nomlanishi, ularning sinonimi, fizikaviy va kimyoviy xususiyatlari, tozaligi va haqiqiyligini aniqlash usullari, shuningdek ularni miqdor ko'rsatkichlari hamda saqlash holatlari va qanday shaklda ishlab chiqarilishi ko'rsatib o'tilgan.

2- *chi qismida* esa dorivor vositalarning fizik-kimyoviy, kimyoviy va biologik tekshirishlarning umumiy usullari, jumladan preparatlarning tozaligini aniqlash va ularni tayyorlashdagi qo'shimcha vositalar, miqdor ko'rsatkichlari, flyuorometrik, polyarografik va xromatografik tekshiruvlar, dori vositalarning aktivligini biologik usulda hamda bakterial preparatlarni aniqlash usullari va sterillash qoidalari ko'rsatib o'tilgan.

3. Farmakopeyaning xulosa bo'limida esa dorivor vositalarning odamlar va hayvonlar uchun qo'llaniladigan preparatlarning eng yuqori zaharli va kuchli ta'sir etuvchi miqdor ko'rsatkichlari keltirilgan. Suyuq dori vositalarining to'pchilab berilish jadvali hamda kislota va uyuvchi ishqorlar erituvchilar sig'imi to'g'risidagi ma'lumotlar berilgan.

Davlat farmakopiyasi dori tayyorlaydigan, saqlaydigan va tarqatadigan barcha tashkilotlar uchun majburiydir.

Veterinariya dorixonasi

Dorixona (lotincha *officina*, yunoncha *apotece*) dori moddalari tayyorlanadigan, saqlanadigan va tarqatiladigan korxona.

Dorixonalarda saqlanadigan dorilar ishlab chiqarilgan joyiga qarab 2 ta guruhga bo'linadi:

1. Ofisional dorilar (lot. *officina*—*dorixona*, *ustaxona*) davlat farmakopiyasida ko'rsatilgan standartlar asosida farmasevtika zavodlarida ishlab chiqarilgan dorilar.

2. Magistral dorilar (lot. *magister* – o'qituvchi, rahbar) davolovchi vrach tomonidan yozib berilgan retseptlar asosida maxsus dorixonalarda tayyorlanadigan dorilar.

Dorixonalarda saqlanadigan dorilar ta'sir kuchiga qarab 3 ta guruhga bo'linadi:

1. Zaharli dorilar – *Venena* yoki «A» ro'yxatdagi dorilar deb ataladi. *Venena* deb yozib qo'yilgan metall shkaflarda yoki seyflarda saqlanishi kerak. Seyf eshigining ichki tomoniga, «A» yoki *Venena* so'zi oq qog'ozga qora rangda hamda zaharli moddalarning bir martalik va sutkalik eng katta dozalari ko'rsatilgan ro'yxat bilan yozib yopishtirib quyiladi. Bu dori vositalariga retsept talab qilinadi.

2. Kuchli ta'sirga ega dorilar – *Heroica* yoki «B» ro'yxatgagi dorilar deb ataladi. «B» ro'yxatga kiruvchi kuchli ta'sir ko'rsatuvchi vositalar esa maxsus shkaflarda saqlanib, shkaf eshigining ichki tomoniga «B» yoki «*Heroica*» so'zi oq qog'ozga qizil rangli yozuv bilan hamda bir martalik va sutkalik eng katta dozalari ko'rsatilgan ro'yxat bilan yozib yopishtirib quyiladi. Bu dori vositalariga retsept talab qilinadi.

3. Ziyoni kam dorilar – *Varia*. Bu dori vositalariga retsept talab qilinmaydi va keragicha tarqatiladi.

Nazorat savollari:

1. Farmakopeya nima?
2. Farmakopeya necha qismdan iborat?
3. Farmakopeyani 1-chi qismida nimalar yoziladi?
4. Farmakopeya 2-chi qismida nimalar yoziladi?
5. 1-chi farmakopeya qachon yozilgan?
6. Dorixona nima?
7. Ofitsional dorilarga ta'rif bering?
8. Magistral dorilarga ta'rif bering?
9. Zaharli dorilarga izoh bering?

Zamonaviy vetdorixonalar faoliyati bilan tanishuv.

Darsning maqsadi: talabalarga vetdorixonalar to'g'risida tushuncha berish va ular faoliyati bilan tanishuv.

Darsning o'tkazish tartibi: faoliyat ko'rsatayotgan vetdorixonada talabalarga vetdorixona faoliyati tanishtiriladi.

Dorixona deb, dori moddalarini ishlab chiqaradigan, saqlaydigan va tarqatadigan korxonaga aytiladi.

Hayvonlar uchun tayyorlanadigan dori moddalari xususiy faoliyat bilan shug'ullanadigan dorixonalarda yoki veterinariya tashkilotiga qarashli davolovchi veterinariya bo'limlarining dorixonalarida tayyorlanadi. Hozirda faoliyat ko'rsatadigan dorixonalar 2 ta toifaga bo'linadi:

1. Dorilar ishlab chiqaruvchi va dorilarni sotish huquqiga ega dorixonalar. Ular 1-chi toifali dorixona deyiladi.

2. Faqat tayyor dorilarni sotish huquqiga ega dorixonalar. Ular 2-chi toifali dorixonalar.

Vetdorixona binolari. Dorixona binolari yorug' va quruq bo'lishi kerak. Binolar dori moddalar saqlash va xodimlarni ishlashi uchun barcha sanitariya – gigiena talablariga rioya qilish talab qilinadi. Hamma xonalar oqlangan bo'lishi, lekin aboylar (gulqog'oz) ishlatilmasligi yoki oq emal bo'yog'i bilan bo'yalishi talab etiladi. Pollar linoleum bilan qoplanishi yoki hech bo'lmaganda yog'li bo'yoqlar bilan bo'yalishi kerak. Hamma binolar ventilyasiya faoliyati bilan ta'minlanishi kerak.

Dorixona 4 ta xonadan tashkil topadi:

1. Sotish zali.

2. Omborxona.

3. Administratsiya xonasi.

4. Sanitariya xonasi.

Dorixonalarni jihozlash. Jihozlashda dorixonalarda ishlash uchun qulay bo'lishi nuqtai nazardan bajariladi. Dorixonalar jihozlari oddiy, mustahkam, gigienik va ishlash uchun qulay bo'lishi shart. Dorixona shkaf va stollarga alohida e'tibor qaratiladi.

Shkaflar mustaxkam yog'ochlardan yoki plastmassalardan tayyorlanadi. Ular yaxshi yopilishi va silliq bo'lishi kerak. Shkaflar o'lchami medikomentlar miqdori, shkaf, idishlar hajmi va bino o'lchamiga qarab har xil bo'ladi. Sotuv xonasidagi shkaflar xonani o'lchamiga qarab tanlanishi va bir xil rangda bo'lishi talab qilinadi. Shkaflar 2 ta bo'limdan – yuqori va pastki bo'limlardan tashkil topadi. Yuqori bo'limi bir necha qatorlardan tashkil topadi: yashiklar – dori moddalar qo'yiladigan qator, rastalar – idishlar va priborlar uchun. Zaharlar va kuchli tasir etadigan moddalar uchun shkaflar odatda kichik o'lchamli bo'ladi. Dorixona stollari tik turib va vintli stulda ishlash uchun moslashtirib yasaladi. Stollar yuzasi linonum yoki shisha bilan qoplanishi zarur.

Dori moddalarini saqlash. Dori moddalar u yoki bu tashqi omillar ta'sirida o'zgarishi mumkin. Ba'zi bir dorilar tez buzilmaydi, ba'zilari esa kuchli agentlar ta'sirida tez buziladi (adrenalin, xloroform) va namlik, yorug'lik ta'sirida yoki uzoq saqlanganda tez buziladiganlari ham bor. Ba'zi holatlarda dorilar zaharli holatga aylanishi mumkin. Shuning uchun tez buziladigan moddalar noqulay omil ta'siridan himoyalangan sharoitlarda saqlanadi, jumladan dorilar yorug'likdan himoyalangan va yaxshi yopiladigan shkaflarga joylashtiriladi. O'simlik materiallari hamda hajmli sochiladigan moddalar paket yoki xaltalarda, boshqa moddalar esa shisha bankalarda saqlashga tavsiya etiladi. Medikomentozlar uchun idishlar shisha bo'lishi, yaxshi yopilishi va dori nomi yozilib yopishtirilgan bo'lishi shart. Yozuvlar lotin tilida farmakologiya nomenklaturasiga mos holda yoziladi. Yozuvlar zaharli moddalar uchun qora fonga oq rangda, kuchli ta'sir etuvchilar uchun oq fonga qizil rangda, qolgan dorilar uchun oq fonga qora rangda yoziladi.

Idishlar o'lchami dori miqdori bo'yicha aniqlanadi. Saqlash uchun 5 kg li idishlar qulay, har kunlik idishlar uchun 100 grammdan 2 kggacha idishlar qulay. Suyuq dorilar shisha balonlarda, kukunlar shisha yoki forfor idishlarda, mazlar forfor bankalarda saqlanadi.

Tosh va tarozilar. Dorixonani tayyorlashda dori moddalarini aniq o'lchashga alohida e'tibor qaratiladi. Dorilar o'lchashda qo'llaniladigan tarozilar har xil konstruksiyada bo'lishi bilan birga chidamli, sezgir va aniq o'lchaydigan bo'lishi kerak. Tarozi bilan ishlaganda ular yuklamasini o'rta va minimal yuklamasini hisobga olinadi.

Dorixonada amaliyotida quyidagi tarozilar ishlatiladi.

1. Qo'l tarozilar 0,01 grammdan 100 grammgacha o'lchanadi.

2. Tarir tarozilar 0,1 grammdan 1kg gacha.

3. Likopchali tarozilar 1 grammdan 10 kg gacha.

Tarozi bilan ishlaganda quyidagi qoidalarga rioya qilinadi.

1. Faqat tekshirilgan va kleymalangan tosh-tarozilardan foydalaniladi.

2. O'lchashdan oldin tarozi ish holatida ekanligiga ishonch hosil qilish kerak.

3. Kichkina toshchalarni faqat pinset yordamida olish kerak.

4. Suyuq dorilar shisha idishlarda, kukunlar qog'ozga sepib o'lchanadi.

5. Tarozi likopchasiga issiq, ho'l va iflos predmetlar qo'yilmaydi.

6. Toshlar tarozining chap likopchasiga, o'lchanadigan predmetlar esa o'ng likopchaga qo'yish kerak.

7. O'lchab bo'lgandan keyin tarozilarni ish holatidan chiqarish kerak.

O'lchamli asboblardan va idishlardan dorixonada suyuq dori moddalarini o'lchash uchun silindrlar, kolbalar va menzurkalar qo'llaniladi. Ularni o'lchash va shakllari har xil bo'lishi mumkin. Dorixonada kerakli miqdorda varonkalar, kolbalar, flakonlar dori solishga bo'lishi kerak. Idishlar va o'lchash asboblari toza va quruq bo'lishi shart. Ularni suv, bug' va kimyoviy moddalar bilan yuvish talab etiladi. Idishlar yuvilgandan so'ng 3 marta distirlangan suv bilan chayiladi va tozaligiga tekshiriladi. Agar idishlar yog'lar bilan ifloslangan

bo'lsa efir, atseton, benzin bilan tozalanadi. Dorixonada turli shakildagi havonchalar va uni dastagi ishlatiladi. Ular dorilarni maydalash va aralashtirish uchun qo'llaniladi. Odatda forforli havonchalar ishlatiladi, ularni tashqi yuzasi glazidlangan bo'ladi.

Dorixonada ish jarayoni. Dorixonada ish boshlashdan oldin quyidagilarga e'tibor beriladi:

1. Binoda, asboblarda, idishlarda chang bo'lmasligi kerak.
2. Asboblarda va apparatura ish holatida bo'lishi.
3. Medikamentlar etarli miqdorda bo'lishi.

Retseptni olib retseptor dastlab dori moddalar kelishmovchiligini, dozalarni aniqligiga e'tibor beradi, so'ngra hisob kitobiga retsept yozadi.

Dorini tayyorlash texnologik jarayonini tayyor rejasi bo'yicha bajarilishi shart. Bu rejada dori moddalar umumiy miqdorda va farmatsevtik jarayonlar ketma - ketligi hisobga olinadi.

Tayyorlangan dorilar mos keladigan idishlarga joylashtiriladi va tarqatishga tayyorlanadi hamda idishga yorliq yopishtiriladi. Yorliqqa "ichirish uchun", "tashqi tomonga" "vena qon tomiriga" kabi yozuvlar yoziladi.

Dorilar ichirish uchun tayyorlangan bo'lsa oq yorliq, tashqi tomonga bo'lsa qizil yoki sariq, ineksiya uchun bo'lsa ko'k yorliq yopishtiriladi. Bundan tashqari yorliqda dori tayyorlagan tashkilot nomi va manzili ko'rsatiladi. Tayyor dori retsept egasiga berilayotgan paytda retsept ham dori bilan birga qaytariladi.

Nazorat savollari:

1. Vetdorixonalar faoliyati nimalardan iborat?
2. Vetdorixonalar nechta xonalardan tashkil topadi?
3. Vetdorixonalar qanday jihozlanadi?
4. Vetdorixonalarda dori moddalari qanday saqlanadi?
5. Vetdorixonalarda ish jarayoniga ta'rif bering.

Mavzu bo'yicha test nazorat topshiriqlari.

1. Birinchi farmakopeya kitobi qachon va kim tomonidan yozilgan.

- A. 1540 yili Parasels
- B. 1030 yil Ibn Sino
- S. 840 yili Ibn Saxel
- D. 1930 yili Soshenstvenskiy

2. Ofisional dorilar qerda ishlab chiqariladi ?

- A. Maxsus dorixonalarida
- B. Farmasevtika zavodlarida
- S. Uy sharoitida
- D. Laboratoriyada

3. Magistral usul bilan dorilar qerda ishlab chiqariladi ?

- A. Laboratoriyada
- B. Uy sharoitida
- C. Farmasevtika zavodlarida
- D. Maxsus dorixonalarda

4. Rossiyada chop etilgan birinchi davlat farmakopeyasi qanday nomlangan?

- A. «Pharmacopola Rossica»
- B. «Resettario forentino»
- S. «Grabaddin»
- D. «Branderburg dispensatoriya»

5. Farmakopeya kitobi necha qismdan iborat

- A. 3
- B. 2
- S. 4
- D. 5

6. Veterinariya dorixonasini to'g'ri ta'rifini ko'rsating

- A. Dorilar faqat sotiladi
- B. Dorilar saqlanadi, ishlab chiqarilmaydi
- C. Dorilar ishlab chiqariladi va tarqatilmaydi
- D. Dorilar ishlab chiqariladi, saqlanadi, tarqatiladi

7. «A» ro'yxatga kiruvchi zaharli moddalar maxsus temir seyflarda saqlanib, seyf eshigining ichki tomoniga qanday belgi qo'yiladi?

A. «Venena»

B.«Heroica»

S.« Varia»

D. «Cito»

8.«B» ro'yxatga kiruvchi kuchli ta'sir etuvchi moddalar maxsus qulflanadigan shkaflarda saqlanib, shkaf eshigining ichki tomoniga qanday yozib qo'yiladi?

A « Varia»

B. «Venena»

S. «Heroica»

D. «Cito»

9.Dorixonalarda qaysi dorilar guruhiga retsept talab qilinadi.

A. Kuchli ta'sir etuvchi moddalarga

B. Zaharli moddalarga

S. Ziyoni kam dorilarga

D. Gazsimon moddalarga

10. Dorixonalarda qaysi dorilar guruhiga retsept talab qilinmaydi.

A. Zaharli moddalarga

B. Kuchli ta'sir etuvchi moddalarga

S. Ziyoni kam dorilarga

D.Gazsimon moddalarga

Resept va reseptlar yozish tartibi.

Reseptning asosiy qismlari, ularni hujjatlashtirish.

Darsning maqsadi: talabalarga retseptura fani haqida, dorixonalardan dori vositalarini olish uchun retsept yozishning qonun-qoidalarini o'rgatish .

Darsni o'tkazish uchun kerakli jixozlar.Retseptura faniga ta'alluqli adabiyotlar, retseptlarni qanday yozilishini ko'rsatuvchi jadvallar va maxsus retsept blankalari.

Retseptura farmakologiya fanining bir qismi bo'lib, retseptlarda dori vositalari nomlarini to'g'ri yozilishi va dori

tayyorlash texnologiyasini o'rgatuvchi fan sifatida o'rganiladi. Shunga muvofiq retseptura ikki qismdan iborat:

1. Vrachlik retsepturasi – bu qismda dori vositalarini retseptlarda to'g'ri yozish qonun qoidalarini o'rganiladi.

2. Texnologik retseptura– dorixonalarda dori tayyorlash usullari hamda qoidalari, shuningdek tayyor dori shakllarini iste'molga chiqarish bilan shug'ullanadi.

Retseptura fani farmasevtika sohasi mutaxassislari uchun muhim, to'liq o'rgatilib, veterinariya mutaxassislari esa umumiy tushuncha beriladi.

Retsept (*lotincha recipere – olmoq*) davolovchi vrachning farmasevtga kasal odamga yoki hayvonlarga kerakli bo'lgan dori shaklini tayyorlash va uni qanday usulda qabul qilish to'g'risidagi yozma murojaatidir.

Retseptda qanday dori vositasining yozilishi, uning miqdori, qanday shaklda tayyorlanishi, qaysi hayvon turiga berilishi va qancha miqdorda necha martadan qabul qilinishi to'liq yozib ko'rsatiladi.

Retsept yuridik hujjat hisoblanib, unda ko'rsatilgan dori vositalarining nomlari va miqdori, shuningdek qabul qilish usullari to'liq tushunarli qilib yozilishi shart.

Retseptlarni yozish uchun *8,5x15 sm yoki 105x148 mm* kattalikdagi maxsus qog'ozlar qo'llaniladi.

Qog'ozning ikki yon tomonidan 1-2 sm kenglikda joy har xil belgilar quyish uchun qoldiriladi.

Retsept asosan olti qismdan iborat bo'ladi:

1. Inscriptio–retseptning sarlavxa qismi bo'lib, bu qismda qo'yidagilar yoziladi:

- a) davolovchi korxonaning nomi va manzili;
- b) retsept yoziladigan kun va yil;
- v) davolovchi vrachning ismi va nasabi;
- g) kasal hayvonning turi, yoshi, laqabi, vazni va kimga tegishli ekanligi, agar hayvon shaxsiy bo'lsa egasining ismi, nasabi va turar joyi yozib ko'rsatiladi.

Misol uchun: Samarqand shahar hayvonlar kasalliklariga

qarshi kurashish stansiyasi,S.Ayniy ko'chasi 11-uy,
tel.234-43-25

15

20-----19

XI

Veterinariya vrachi :Tursunov Oxun

It, laqabi «Olapar», 2 yosh,vazni 30 kg, egasi Suxrob
Shakarov, manzili S.Ayniy ko'chasi 34-uy

2.Praepositio seu invocatio – Davolovchi vrachning
farmasevtga yozma murojaati.

Bu qismda **Recipere**-olmoq yoki **Recipe**–ol degan so'zlar
bilan retseptda qisqartilib **Rp.:** xolatida yoziladi.

3.Designatio materiarum – retseptning asosiy qismi
bo'lib, bu qismda kasallikni davolash uchun qo'llanadigan
barcha kerakli dori vositalari va uning miqdorlari ta'sir
xususiyatlariga qarab navbat bilan lotin tilida yozib ko'rsatiladi.

Har bir dori vositasining nomlari lotin tilida, bosh
harfda,har bir dori yangi qatordan, qaratkich kelishigida tuslanib
yoziladi. Dori vositasining nomlanishi yozib ko'rsatilgandan
so'ng ularning kerak bo'lgan miqdorlari(doz) arab sonlarida
ko'rsatiladi.(1-jadval)

1-jadval

Miqdorlar	Gramm (g)	Milligramm (mg)	Millilitir (ml)
1	1,0	0,001	1 ml
5	5,0	0,005	5 ml
10	10,0	0,01	10 ml
50	50,0	0,05	50 ml
100	100,0	0,1	100 ml
500	500,0	0,5	500 ml

Suyuq shakldagi dori vositalarining miqdorlari retseptda
tomchi holatlarida berilishi mumkin. Bunday paytlarda tomchi
miqdorlari rim sonlari bilan retseptda *guttas* tomchi so'zi
yozilib, so'ngra tomchi soni ko'rsatiladi. Qisqacha *gtts* deb
yozish ham mumkin.

Misol uchun: Solutiones Adrenalini hydrochloridi
1:1000—guttas X (qisqacha gtt.s.X) —Adrenalin gidroxloridning
1:1000 nisbatdagi eritmasidan 10 tomchi.

Agarda bir retseptda olinadigan ikki xil dori vositasining
miqdorlari bir xilda bo'lsa u xolatda ikkinchi dori vositasi nomi
yozilgandan so'ng *ana* ($\overline{aa}$) — teng so'zi yozilib miqdori
ko'rsatiladi.

Misol uchun:

Acidi lactici

Acidi salicylici $\overline{aa}$ 10,0

Collodii elastici 80,0

Retseptda dori vositasining aktivligi ta'sir birligida
beriladigan bo'lsa u xolatda grammda emas TB ko'rsatiladi.

Misol uchun: Benzylpenicillinum - natrii 500000 TB

Retseptning bu qismida bitta dori modda yozilsa oddiy
retsept deyiladi, agar ikki va undan ortiq dori modda yozilsa
murakkab retsept deyiladi.

Murakkab retseptlar tarkibiga kiruvchi dori vositalari
quyidagi tartibda yoziladi. Dastlab asosiy dori vositasi
(*remedium basis*) yoziladi. Retseptda yozilgan bitta dori vositasi
daimo kerakli davo davolash samarasini bermaydi, shu tufayli
asosiy dori vositasini ta'sir xususiyatini oshirish va uzaytirish
maqsadida yordamchi vosita (*remedium adjuvans*) qo'shib
yoziladi. Retseptda tayyorlanadigan dori vositalari yokimsiz
hidga, achchiq va nordon ta'amga ega bo'lsa bu xolatlarni
yaxshilash maqsadida doriga hid, ta'am va rang beruvchi
vositalar (*remedium corrigens*) qo'shiladi. Bunday paytda
tayyorlanadigan dorini qaysi tur hayvonlariga berilishi hisobga
olinadi. Misol uchun: sigirlarga beriladigan bo'lsa (*corrigens*)
sifatida tuz, qo'ylarga—qalampir, it va mushuklarga esa shakar
va sharbat qushiladi. Yuqorida olingan barcha vositalarni qushib
tayyorlanadigan dorini biron xil shaklga kiritish talab etiladi.
Yani shakl beruvchi vosita (*remedium constituens*)
qo'shiladi. Shakl beruvchi vositalar asosiy dorining ta'sir
etuvchanligini o'zgartirmasligi va hayvon organizmiga salbiy
ta'sir ko'rsatmaydigan bo'lishi shart.

SamVM Axborot-
resurs markazi

Inv No Jk 2177/25

Suyuq dori shakllarini tayyorlashda shakl beruvchi vositalar sifatida suv, spirt, moy olinsa, yumshoq dori shakllari uchun yog‘, vazelin va boshqalar olinadi.

Bu vositalarning qushilishi kerak bo‘lgan miqdorlari ko‘rsatilishi ham mumkin, ammo ko‘p xolatlarda retseptda *quantum satis* qisqacha qilib (*q.s.*) – kerakligicha olinsin deb yoziladi. Bunday xolatlarda farmasevt o‘zi miqdorini belgilab oladi.

Misol uchun. Rp.: Coffeini- natrii benzoatis 0,2 (basis)
Diuretini 0,1 (adjuvans)
Sacchari 0,3 (corrigens)
Aquae destillatae q. s. (constituens)

#

yoki Rp.: Folii Digitalis pulverati 2,0 (basis)
Pulveris radices Althaeae q.s. (constituens)

4) **Subscriptio** – bu qismda vrach farmasevtga tayyorlanadigan dori qanday shaklda bo‘lishligi to‘g‘risida ko‘rsatma beradi va retseptda qisqacha qilib *M.f.* ko‘rsatiladi. *M(Misce)* – aralashtir, *f(fiat)* – hosil bo‘lsin.

Misce fiat – aralashtir biron xil shakl hosil bo‘lsin.

Misol uchun: *M. f.pulvis* – aralashtir kukun hosil bo‘lsin yoki *M.f. Solutio* – aralashtir eritma hosil bo‘lsin va hokazo.

Rp.: Phthalazoli 10,0
Natrii salicylici 15,0
M. (misce) f. (fiat) pulvis.

Agarda retseptda ko‘rsatilgan dori shakli kasal hayvonga iste‘mol uchun bir necha kunga belgilab beriladigan bo‘lsa u holda (*Misce fiat*) dori shakli ko‘rsatilgandan so‘ng, talab qilinayotgan dori miqdori va soni tuliq ko‘rsatilib o‘tiladi. Retseptda *Dentur tales doses Numero* qisqacha (*D.t.d.N.*), ya‘ni – ber shunday miqdordagi dori sonini deb yoziladi.

Misol uchun: *Misce fiat pulvis.*

Dentur tales doses Numero 10.

qisqacha *M.f.pulvis*
D.t.d. N. 10

bu yerda 10 dona kukun dori shakli tayyorlab berilishi talab etilmoqda.

Rp.: Coffeini- natrii bensoatis 0,2

Diuretini 0,3

M.f. pulvis

D.t.d. N. 10

5. Signatura -dorilar qo'llashga ko'rsatma beriladigan qism. Bu qism retseptda qisqacha S yoki D.S. bosh harflari bilan yoziladi. D(Da-ber), S(Signa – ko'rsat). Bu qismda tayyorlangan dori vositasining qanday qabul qilish usuli milliy tilda yozib ko'rsatiladi va quyidagilar e'tiborga olinadi:

1.Dorini qabul qilish usuli (ichga, tashqi teri yuzasiga va xokazo).

2.Dorini qanday miqdorlarda qabul qilish (1 kukundan, 2 tash qoshiqdan va xoxazo).

3.Dorini necha martadan va qanday vaqtlarda qabul qilish (bir kunda 2 maxal, ertalab va kechqurun, ovqatdan oldin).

4.Dorini nima bilan qabul qilish (suvga qo'shib ichirish, yomga aralashtirib berish va xokazo).

Signatura qismida barcha ko'rsatmalar tuliq va tushinarli qilib yozilishi shart, chunki dori vositalarini kasal hayvonga berilishi davolovchi vrach tomonidan yoki uning nazorati ostida amalga oshirilishi shartdir.

Dori vositalarini tavsiya etishda adashmaslik uchun dori konalardan tayyor dori shakllari sanchish (inyeksiya) uchun bo'lsa kuk rangdagi yorliqda (etiketkada), ichga qabul qilish uchun oq yorliq (etiketka) va tashqi tomonga qullanilsa sariq yoki qizil yorliqlarda (etiketka) chiqariladi.

6.Nomen medici—retsept davolovchi vrachning imzosi va muxri bilan yakunlanadi.

Retsept yozish namunasi.

Samarqand shahar hayvonlar kasalliklariga qarshi kurashish stansiyasi, S.Ayniy ko'chasi 11-uy, tel.234-43-25

15

20 -----17

XI

Veterinariya vrachi: Tursunov Oxun
It, laqabi «Olapar», 2 yosh, vazni 30 kg, egasi Suxrob
Shakarov, manzili S. Ayniy ko'chasi 34-uy

Rp.: Coffeini- natrii benzoatis 0,2

Diuretini 0,1

Sacchari 0,3

Aquae destillatae 50,0

M.f. solutio

D.S. Ichga, kuniga 1 osh qoshiqdan 3 maxal.

Vrach imzosi

Retseptning asosiy qismlaridan ko'rinib turibdiki, uning uch qismi (*inscriptio, praepositio, nomen medici*) o'zgarmas bo'lib, boshqa qismlari esa (*designatio materialium, subscriptio, signatura*) o'zgaruvchan bo'ladi. Retsept qismlarining o'zgarishi asosan tayyorlanadigan dori shaklining nechta dori vositasidan iborat bo'lishligiga, qanday dozalarda va qaysi hayvon turiga, qay usulda berilishligiga bog'liq bo'ladi.

Nazorat savollari:

1. Retseptura fani nimani o'rganadi?
2. Retseptga ta'rif bering?
3. Vrachlik retsepturasiga ta'rif bering?
4. Texnologik retsepturadaga ta'rif bering?
5. Retseptni 1-chi qismiga izoh bering?
6. Retseptni 2-chi qismiga izoh bering?
7. Retseptni 3-chi qismiga izoh bering?
8. Retseptni 4-chi qismiga izoh bering?
9. Retseptni 5-chi qismiga izoh bering?
10. Retseptni 6-chi qismiga izoh bering?
11. Retseptni qaysi qismlari milliy tilida yoziladi?
12. Retseptni qaysi qismlari lotin tilida yoziladi?

Oddiy va murakkab reseptlar. Retseptda ishlatiladigan qisqartma so'zlar va belgilar.

Darsning maqsadi: talabalarga oddiy va murakkab retseptlarni tanishtirish va har biriga retseptlar yozishni hamda retseptda dori nomlarini lotincha qisqartirish qoidalarini o'rgatish.

Darsni o'tkazish uchun kerakli jixozlar va vositalar: oddiy va murakkab retseptlar va turli xil dori vositalarining lotincha nomlari qisqartirib yozilgan jadvallar. Kafedrada mavjud bo'lgan dori vositalari, retsept blankalari, adabiyotlar.

Retseptlar oddiy va murakkab, dozalarga bo'lingan va dozalarga bo'linmagan bo'ladi. Dozalarga bulingan retseptda dori vositasidan 1 marta, dozalarga bo'linmagan retseptda esa dori vositasidan bir necha maratoba qabul qilish kursatiladi.

Rp.:Sol.Furacilini 0,02%-200,0

D.S. Og'iz bo'shlig'i yuviladi.

#

Rp.:Sol.Iodi spirituosae 5%-50,0

D.S. Terini shikaslangan joyiga surtish uchun.

#

Rp.:Pulv.Streptocidi 10,0

D. S. Yaralarga sepiladi.

#

Rp.:Tab. Norsulfazoli 0,5

D.t.d.N.10

S.Kuniga 3 mahal 2 tabletkadan ichiladi.

#

Rp.:Sol.Thiamini bromidi 6%-1,0

D.t.d.N.10 in ampul.

S. Kuniga 1 mahal 1 ml dan teri ostiga yuboriladi.

#

Rp.: Streptocidi 5,0

Natrii salicylatis 3,0

M.f.pulv.

D.t.d.N.12

S.Kuniga 3 mahal 1 poroshokdan ichiladi.

#

Rp.: Natrii salicylatis 10,0

Hexamethylenetetramini 5,0

M.f.pulv.

D.t.d.N.6

S.Kuniga 2 mahal 1 poroshokdan ichiladi.

#

Rp.:Benzylpenicillini -natrii 1000 000 TB

Streptomycini sulfatis 1,0

Sol. Novocaini 0,5%-10,0

M.f.solitio

D.S.Muskul orasiga kuniga 2 marta

#

Rp.:Acidi salicylici 0,2

Zinci oxydati 2,5

Amyli solani 2,5

Vaselini 4,8

M.f. pasta

D.S. Tashqi teri yuzasiga surtish uchun

#

Rp.: Norsulfazoli 0,2

Phthalasoli 0,15

M. f. pulv.

D. t. d. N. 10

S. Kuniga 2 mahal 1 poroshokdan ichiriladi.

#

Rp.:Amidopyrini 0,25

Thinobarbitali 0,05

D. t. d. N. 10 in tabul.

S. Kuniga 3 mahal 2 tabletkadan ichiriladi.

**Retseptda yozish mumkin bo'lgan qisqartma so'zlar
namunasi.**

To'lliq	Qisqartmasi	Tarjimasi
ana	aa	dan (baravardan)
addo	add.	qo'sh, yetkaz
ampula	amp.	ampula
Aqua destillata	Aq.dest.	distillangan suv
cum	cum	bilan
Capsula	Caps.	kapsula
Capsula amylium	Caps.amyl.	kraxmal kapsula
Capsula gelatinosa	Caps.gelat.	jelatin kapsula
charta cerata	ch.cer.	mum qogoz
cito	cito	tez
Cortex	Cort	po'stloq
D. (Detur)	D.	ber, berilsin
Detur tales dosis numero	D.t.d.N.	shunday dozalardan № sonda
Decoctum	Dec.	berilsin
Detur signetur	D.S.	qaynatma
Dragee	Dragee	berilsin, ko'rsatilsin
Emplastrum	Empl.	draje
Emulsum	Emuls.	plastir
Extractum	Extr.	emulsiya
Fi.	Fi.	ekstrakt
fluidum	fluid.	gul
Folium	Fol.	suyuq
guttae	gtt.	barg
Herba	Hb.	tomchi
Infusum	Inf.	o't, giyoh
Misce	M.	damlama
Misce Da. Signa	M.D.S.	aralashtirgin
Liquor	Liq.	aralashtir, belgila
Mixture	Mixt.	suyuqlik
numero	N	aralashma

Oleum	Ol.	son
Pilula	Pil.	yog'
Pulvis	pulv.	pilyulya
Quantum satis	q.s.	kukun
Radix	Rad. Rad..	kerak bo'lgan
Recipe	Rp.	ildiz
Signa	S.	ol
Semen	Sem.	belgila, ko'rsat
Sirupus	Sir.	urug
Solutio	Sol.	sharbat
Sterilisetur	Steril.	eritma
Suppositorium	Supp.	sterillansin
Suspensio	susp.	shamcha
Tinctura	Tinct.	suspenziya
Unguentum	Ung.	nastoyka
		malham.maz

Retseptda ishlatiladigan belgilar

Bitta blankada zaharli yoki narkotik dori vositalarida iborat bitta retsept yozish mumkin. Agar bitta retsept blankasida bir nechta retseptlar yozilsa, bu xolatda bir retseptni ikkinchi retseptdan blankada ajratish uchun # belgi quyiladi.

Retseptda dori vositalarini tezda tayyorlab berilishi talab etilsa, retsept blankasining yuqori chap burchagiga quyidagi so'zlar yozib ko'rsatiladi: **Cito** (tezda), **Statim** (usha vaqtni o'zida), **Citissime** (zudlik bilan). Olinadigan dori zaharga qarshi qo'llash uchun bo'lsa **Antidotum** (zaharga qarshi) so'z yoziladi. Retseptda bunday so'zlar yozib ko'rsatilganda dori vositalari dorixonalarda navbatsiz tezda tayyorlab beriladi.

Agarda retseptda yozib ko'rsatilgan dori vositalarini qaytadan ikkinchi marotaba olish kerak bo'lsa, retsept blankasining bo'sh joyiga **Repetatur** (takrorlang) so'zi yozilib qaytadan vrach imzosi quyiladi.

Agar retsept tarkibi A ro'yxatga kiruvchi zahar vositalardan tashkil topgan bo'lsa bu retseptlar yozilgan kunida

boshlab 5 kungacha, uyqu chaqiruvchi va neyroleptik vositalar bo'lsa 10 kungacha xaqiqiy hisoblanadi va dorixonalardan bir marta olish uchun ruxsat etiladi. Qolgan umumiy ta'sir etuvchi vositalardan iborat retseptlar esa yozilgan kundan boshlab 2 oygacha xaqiqiy xisoblanadi.

Nazorat savollari:

- 1 Oddiy retseptlarga ta'rif bering?
- 2 Murakkab retseptlarga ta'rif bering?
- 3 Cito belgisi retsept da qachon qo'llaniladi?
- 4 Statim belgisi retsept da qachon qo'llaniladi?
- 5 Citissime belgisi retsept da qachon qo'llaniladi?
- 6 Antidotum belgisi retsept da qachon qo'llaniladi?
- 7 Repetatur belgisi retsept da qachon qo'llaniladi?
- 8 Retseptlarda qisqartma so'zlarni ishlatish tartibi?

Retsept shakllari. Dorilarni bir biri bilan qo'shib tayyorlangandagi kelishmovchiliklari

Darsning maqsadi: talabalarga retseptning shakllarini tushuntirish va har bir shakliga retseptlar yozish va retseptda dori nomlarini lotincha so'zlarni qisqartirish qoidalarini o'rgatish.

Darsni o'tkazish uchun kerakli jixozlar va vositalar: retsept shakli va turli xil dori vositalarining lotincha nomlari qisqartirib yozilgan jadvallar. Kafedrada mavjud bo'lgan dori vositalari, retsept blankalari, adabiyotlar.

Retsept shakllari ham xar xil kurinishda va usulda yozib beriladi. Amaliyotda asosan retseptning 5 xil shakli amal qiladi.

1- shakl.Oddiy dozalarga bo'linmagan retsept

Rp. _____ D.S. _____	Misol uchun: Rp.: Acidi borici 25.0 D.S. Suvda eritib ko'zga har kuni 2 tomchidan 3 maxal tomizish uchun
-------------------------	--

p.;Solutionis Coffeini- natrii bensoatis 20% -30.0

D.S.Teri ostiga 10 ml dan bir kunda 3 marta sanchish uchun.

Bu shaklda asosan bitta ofisinal va magistral usulda tayyorlangan dori vositasi yozib beriladi. Bu vositalarga hech

qanday qo'shimcha ishlov berilmaydi. Asosan kukun, maz, eritma, emulsiya, qaynatma va damlama shakldagi vositalar yoziladi.

2- shakl. Murakkab dozalarga bo'linmagan retsept

Rp.: _____	Misol uchun:
_____	Rp.:Acidi:saliculici
M.f. _____	Acidi borici aa 10,0
D.S. _____	M. f. pulvis subtilissimus
	D.S. Yaraga sepish uchun

Rp.:Norsulfazoli 5,0

Lanolini 15,0

Vaselini 85,0

M.f.unguentum

D.S.Tashqi yallig'langan teri yuzasiga surtish uchun

Bu shaklda kukun, yig'ma, atala, maz, pasta, liniment, eritma, emulsiya, hamda xab dori, qaynatma va damlama shakldagi dori vositalari yozilishi mumkin.

3- shakl.Oddiy dozalarga bo'lingan retsept

Rp.: _____	Misol uchun:
D.t.d.N.№ _____	Rp.:Streptocidi 0,5
S. _____	D.t.d.N. 6 in tabulettis
	S.Ichga, 1 tabletkadan bir kunda 2 maxal

Rp.:Solutionis Coffeini- natrii benzoatis 20%- 10,0

D.t.d.N. 3 in ampullis

S.Teri ostiga, 10 mldan bir kunda 1 maxal sanchish uchun.

Bu shaklda asosan kukun, tabletkadan va ampuladagi eritmalar shaklidagi ofisinal dori vositalari yoziladi.

4- shakl. Murakkab dozalarga bo'lingan retsept

Rp.: _____	Misol uchun:
_____	Rp.: Sulfodimezini
M.f. _____	Streptocidi albi aa 3.0
D.t.d. N _____	Extracti et pulveris
S. _____	Radicis Taraxaci q.s
	ut fiat pilula
	D.t.d.N. 4
	S. Ichga, 1 ta pilyuladan har kuni
	2 maxal non bilan.

Murakkab dozalarga bo'lingan bu shakldagi retseptlarda kukun, pilyula va xab dori shakllari yozib beriladi.

Yuqorida ko'rsatib utilgan 4 tala retsept shakllari dispensasion (bo'lingan) usulida yoziladi.

3- shakl. Murakkab divizion (bo'linmagan)

Rp.: _____	Misol uchun:
M.f. _____ N. _____	Rp.: Streptocidi albi
D. S. _____	Sulfadimezini aa 30,0
	Farinae secalinae et
	Aquae destillatae q.s.
	M.f boli N. 3
	D.S. Ichga, xar kuni 1 xab dori dan
	3 maxal.

Murakkab divizion (bo'linmagan) usulida yozilgan retsept shakli.

Bu ko'rinishdagi retseptlarda kukun, xab dori va pilyula shakllari yozib beriladi.

Retseptlar yozilishida so'zlarning lotincha nomlari qisqartirib so'zlar bilan ko'rsatilishi mumkin. Bunday paytlarda qisqartirilgan so'zlar to'liq ma'noni anglatishi shart.

Misol uchun: Misce, Da, Signa – M.D.S. deb yoziladi.

Retseptlarda faqatgina zaharli va kuchli ta'sir etuvchi vositalarni nomlanishi qisqartirilmadan yoziladi.

Dori vositalarining o'zaro kelishmovchiliklari.

Dori vositalarining o'zaro kelishmovchiliklari asosan bir vositaga ikkinchi vositaning ta'sir etishi natijasida yuzaga keladi.

Bu kelishmovchiliklar dori vositalarining farmakologik, fizikaviy hamda kimyoviy qarama-qarshi ta'sirlarining vujudga kelishligi oqibatida namoyon bo'ladi.

Shu tufayli dorilarning farmakologik, fizikaviy va kimyoviy kelishmovchiliklari mavjud.

1. Farmakologik kelishmovchiliklar asosan qarama-qarshi ta'sir etish xususiyatiga ega bo'lgan dori vositalarining birgalikda organizmga yuborilishi natijasida yuzaga keladi.

Misol uchun: Arekolin va atropin qo'shib yuborilganda organizmda faqatgina atropin ta'siri namoyon bo'ladi. Chunki atropin arekolinga qarama-qarshi hamda unga nisbatan kuchli ta'sir etish xususiyatiga ega.

Shuningdek skipidarga ham kamforani qo'shib organizmga ta'sir ettirilganda kamforaning buyraklarga salbiy ta'siri kuchayir ekan.

2.Fizikaviy kelishmovchiliklar asosan bir dori vositasiga boshqa vosita ta'sir etishi natijasida ularning o'z xolatlarini o'zgarishi bilan xarakterlanadi.

Misol uchun: Kamfora 180° darajada eriydi, xloralgidrat esa 60° darajada.

Agarda bu vositalarni teng miqdorda ikkalasini aralashtirsak, kamforaning erish nuqtasi 60 darajaga pasayib ketadi va bu aralashma xona haroratida keraksiz suyuqlikka aylanib qoladi.

Bunday xolatlar natijasida kukun dori shakli urniga kutilmagan boshqa shakldagi (suyuq) dori xosil bo'lishi mumkin.Bu aynan ularning fizikaviy xususiyatlari o'zgarishidan vujudga keladi.

3. Kimyoviy kelishmovchiliklar bir biriga q o'shilgan vositalarda kimyoviy ta'sir jarayonlari kechishi natijasida ushbu vositalarning tarkibiy qismlarini uzgarishiga olib keladigan xolatlar yuzaga keladi.

Misol uchun: Alkaloid va glikozidlar qo'shilganda cho'kmalarning xosil bo'lishi yoki ishqorlar ta'sirini kislotalar neytrallashi va xakoza.

Nazorat savollari:

- 1.Retseptda necha xil retsept sxemalari qo'llaniladi?
- 2.Retseptning 1-chi sxemasiga ta'rif bering?
- 3.Retseptning 2-chi sxemasiga ta'rif bering?
- 4.Retseptning 3-chi sxemasiga ta'rif bering?
- 5.Retseptning 4-chi sxemasiga ta'rif bering?
- 6.Retseptning 5-chi sxemasiga ta'rif bering?

7.Dori vositalarining farmakologik kelishmovchili deganda nimani tushunasiz?

8.Dori vositalarining fizikaviy kelishmovchili deganda nimani tushunasiz?

9.Dori vositalarining kimyaviy kelishmovchili deganda nimani tushunasi

Turli hayvonlar va dori shakllariga har xil retsept shakllariga retseptlar yozish qoidalari

Darsning maqsadi: talabalarga retseptning turli shakllariga turli hayvon va dori shakllariga retseptlar yozish qoidalarini o'rgatish.

Darsni o'tkazish uchun kerakli jixozlar va vositalar. Retsept shakli va turli xil dori vositalarining lotincha nomlari qisqartirib yozilgan jadvallar. Kafedrada mavjud bo'lgan dori vositalari, retsept blankalari, adabiyotlar.

Qoramol

Rp: Axerophtholi 10,0

D. S.Yaraga surtiladi.

Qo'y

Rp:Axerophtholi 0,001

D.t.d.N. 40

S. Kuniga 3 mahal ichkiziladi.

It

Rp :Sol.Carotoni 5,0

D. S. Kuniga 2 maxal 5 tomchidan ko'zga
tomiziladi.

Cho'chqa

Rp:Sol. Citrali spirituosae 1 %-20,0

D. S.Kuniga 3 mahal 20 tomchi tomizib ichkiziladi.

Ot

Rp:Natrii borici 5,0

Glycerini10,0

Spiritus aethylici 95%-100,0

M.D.S.Teri kasalliklarida surtiladi.

Qoramol

Rp.:Mentholi 0,5

Spiritus aethylici 70%-50,0

M.D.S.Qichimada surtiladi

Ot

Rp.:Spiritus aethylici 40%-100,0

D.S.Teriga kompress qilinadi.

Cho'chqa

Rp.:Sol. Acidi borici 3 % - 200,0

D.S. og'iz bo'shlig'i yuviladi.

Qo'y

Rp.:Acidi borici 10,0

D.S.Yaralarga sepiladi.

It

Rp.:Thiamini bromidi 0,01

Sacchari 0,3

M.f.pulv.

D.t.d.N.12

S.Kuniga 3mahal 2 poroshokdan ichiladi.

Buzoq

Rp.:Thiamini bromidi 6%-1,0

D.t.d.N.10 in ampul.

S. Kuniga 1 mahal 1 ml dan teri ostiga yuboriladi.

Qoramol

Rp.:Riboflavini 0,005

Thiamini bromidi 0,02

Acidi ascorbinici 0,2

M.f. pulv.

D.t.d. N.20

S.Kuniga 3 mahal 1 poroshokdan ichiladi.

Qo'y

Rp.:Tab. Pyridoxini 0,005

D.t.d.N.20

S.Kuniga 3 mahal 1 tabletkadan ichiladi.

Ot

Rp.: Pyridoxini 0,01

Acidi nicotinici 0,05

Riboflavini 0,005

Sacchari 0,3

M.f. pulv.

D.t.d.N.20

S.Kuniga 3 mahal 1 tabletkadan ichiriladi.

II

Rp.: Acidi ascorbinici 0,2

Thiaini bromidi 0,02

Riboflavini 0,003

Glucosi 0,5

M. f. pulv.

D. t. d. N. 30

S. Kuniga 3 mahal 1 poroshokdan ichiriladi.

Cho'chqa

Rp.: Acidi ascorbinici 0,1

Acidi nicotinici 0,02

D. t. d. N. 10 in tabul.

S. Kuniga 3 mahal 1 tabletkadan ichiriladi.

Qoramol

Rp.: Sol. Acidi ascorbinici 5%- 2,0

D. t. d. N. 10 in ampul.

S. Muskul orasiga 2 ml dan yuboriladi.

Ot

Rp.: Sol. Glucosae 40% -10,0

D. t. d. N. 10 in ampul.

S. Venaga 10 ml dan yuboriladi.

Qo'y

Rp.: Sol. Asidi ascorbinici 5%-1,0

D. t. d. N. 10 in ampul.

S. Muskul orasiga 1 ml dan yuboriladi.

Mavzu bo'yicha test nazorat topshiriqlari.

1. Retseptlarning qaysi qismlari milliy tilida yoziladi?

A. 1,5,6

- B. 1,2,3
 - C. 1,3,5
 - D. 2,3,4
2. Retseptlarning qaysi qismlari lotin tilida yoziladi?
- A.2,3,4
 - B.1,3,5
 - S.1,5,6
 - D.1,2,3
4. Vrachlik retsepturasi nimani o'rgatadi.
- A. Dori vositalarini retseptlarda to'g'ri yozish qonun qoidalarini o'rganadi
 - B. Dorixonalarda dori tayyorlash usullari
 - C. Tayyor dori shakllarini iste'molga chiqarish bilan shugullanadi
 - D. Dorilarni sotishni o'rgatadi, tayyor dori shakllarini iste'molga chiqarish bilan shug'ullanadi
5. Texnologik retsepturasi nimani o'rgatadi.
- A. Dorixonalarda dori tayyorlash usullari, tayyorlash qoidalarini, tayyor dori shakllarini iste'molga chiqarish bilan shug'ullanadi
 - B. Dori vositalarini retseptlarda to'g'ri yozish qonun qoidalarini o'rganadi
 - C. Dorixonalarda dori tayyorlash usullari, dori vositalarini retseptlarda to'g'ri yozishni
 - D. Dorilar ishlab chiqariladi, saqlanadi, tarqatiladi
6. Retseptlarni yozish uchun qo'llaniladigan retsept blankasining to'g'ri o'lchamini toping ?
- A. 8,5x15
 - B. 8x14
 - C. 7,5x13
 - D. 9x16
7. Retsept necha qismdan iborat
- A. 6
 - B. 5
 - C. 7
 - D. 4

8. Retseptlarni yozishda necha xil retsept ko'rinish(sxema)laridan foydalaniladi?

- A. 5
- B. 6
- C. 4
- D. 3

9. Retseptga berilgan ta'rifni to'g'ri javobini ko'rsating?

- A. Davolovchi vrachni aptekachiga murojati
- B. Davolovchi vrachni mol egasiga murojati
- S. Dorilarni tayyorlashga ko'rsatma berish
- D. Dorilarni qo'llashga ko'rsatma berish

10. **Recepire** so'zini retseptda qisqacha to'g'ri yozilishini toping?

- A. Rp.:
- V. Rr.:
- C. Rp:
- D. Rp.

11. Retseptda **Quantum satis** (qisqacha q.s.) so'zi qanday ma'noni bildiradi?

- A. Keraklicha olinsin
- B. Teng
- S. Shakl beruvchi
- D. Tomchi

12. Retseptda belgilangan **Subscriptio** qismining vazifasi:

A. Vrach farmasevtga tayyorlanadigan dori qanday shaklda bo'lishligi to'g'risida ko'rsatma beradi.

B. Davolovchi vrachning farmasevtga yozma murojaati

S. Tayyorlangan dori vositasining qanday qabul qilish usuli milliy tilda yozib ko'rsatiladi

D. Retseptning asosiy qismi

13. Retseptda **Misce fiat** (qisqacha M. f.) so'zi qanday ma'noni bildiradi?

A. Aralashtir biron xil shakl hosil bo'lsin.

B. Ber shunday miqdordagi dori sonini

C. O'zi iste'mol qilish uchun

D. Zudlik bilan

14. Retseptda qo'llanadigan «Cito» so'zi qanday ma'noni bildiradi?

- A. Tezda
- B. Zudlik bilan
- S. Zaharga qarshi
- D. O'sha vaqtning o'zida

15. Retseptda qo'llanadigan «Antidotum» so'zi qanday ma'noni bildiradi?

- A. Zaharga qarshi
- B. Tezda
- C. Shu vaqtning o'zida
- D. Zudlik bilan

16. Retseptda qo'llanadigan «Repetatur» so'zi qanday ma'noni bildiradi?

- A. Takrorlang
- B. Tezda
- C. Shu vaqtning o'zida
- D. Zaharga qarshi

Antibiotiklar. Penitsillinlar sinfi, preparatlari va turli hayvonlar uchun retseptlar yozish qoidalari

Amaliy darsning maqsadi: talabalarga antibiotiklarning penitsillinlar sinfi haqida ma'lumot berish, preparatlari bilan tanishtirish va preparatlariga turli hayvon turlari bo'yicha retseptlar yozishni o'rgatish.

Darsni o'tkazish uchun kerakli jixozlar: ishlanmalar, jadvallar, preparatlar.

Antibiotiklar (lot. **anti**—qarshi, **bios**—hayot)—mikroblar, zamburug'lar, o'simliklar va hayvonlar ishlab chiqaradigan mahsulotlar bo'lib, mikroorganizmlarni o'ldiradigan yoki ularni rivojlanishini to'xtatish xususiyatiga ega bo'lgan farmakologik moddalar.

Antibiotiklar kuchli antimikrob tasirga ega moddalar bo'lib, organizmda bakteriostatik, organizmdan tashqarida esa

tokterlotsid tasirga ega. Antibiotiklarni antimikrob tasiri quyidagicha: mikroblarni ferment sistemasini qamal qilish, mikrob hujayrasi membranasini buzish, oqsil sintezini to'xtatish. Natijada mikrob hujayralarida oqsidlanish-tiklanish jarayonlari, nafas olish va moddalar almashinuvi buziladi, keyin mikrob bo'linishi va faoliyati to'xtaydi.

Antibiotiklar amaliyotda qishloq xo'jalik hayvonlari, parrandalar, mo'ynali hayvonlar, baliq va boshqa hayvonlarni ko'pgina kasalliklarida davolash va oldini olish uchun qo'llaniladi. Ba'zi antibiotiklar hayvonlarni o'stirish va ko'paytirishda qo'llaniladi. Antibiotiklarni davolash uchun qo'llashda quyidagi qoidalarga rioya qilish talab qilinadi:

1. Kasallikni chaqirgan mikrobg qarshi antibiotikni to'g'ri tanlash yoki mikroblarni antibiotiklarga sezuvchanligi va chidamliligini aniqlab keyin qo'llash.

2. Hayvonni turi, yoshi, vazniga qarab dozani aniq tanlash.

3. Antibiotiklar bilan davolash 5-7 kundan oshmasligi, samara bo'lmasa uni boshqasi bilan almashtirish.

4. Davolashni kasallikni erta davrida boshlash lozim.

5. Antibiotiklar bilan davolash samarasini oshirish uchun boshqa antibiotiklar, sulfanilamidlar, nitrofuranlar, vitaminlar, mikroelementlar bilan birga davolash tavsiya etiladi.

Farmakologiyada antibiotiklarni quyidagi sinflarga bo'linadi:

1. Penitsillinlar sinfi.

2. Tetratsiklinlar sinfi.

3. Levomitsetinlar sinfi.

4. Streptomitsinlar sinfi

5. Makrolidlar sinfi

6. Polienli antibiotiklar sinfi

7. Oligosaxaridlar sinfi

8. Polipeptidlar va polimiksinlar sinfi

9. Har xil antibiotiklar

Penitsillinlar sinfi

Penitsillinlar birinchi ixtiro qilingan antibiotiklar bo'lib, Penicillium-mog'or zamburug'idan olingan. Hozir penitsillin

uch xil mog'or zamburug'i shtammidan (P.nodatum, P.crustochum, P.chrysogenium) lardan va yarimsintetik yo'l bilan olinmoqda.

Penitsillinlar organizmda tez so'riladi, qisqa ta'sirga ega va tez parchalanadi. So'rilgan hamma organ va to'qimalarda teng taqsimlanadi. Organizmda 4-6 soat maksimal ta'sirni namoyon qiladi, keyin chiqib ketadi. Muskul orasiga yuborilsa tez so'riladi, og'iz orqali yuborilsa oshqozonda xlorid kislotasi ta'sirida tez parchalanib ketadi.

Penitsillin grammusbat mikroblarga kuchli antimikrob ta'sirga ega, grammanfiy mikroblarga ta'sir etmaydi. U to'la ta'sir doirasiga ega. Streptokokklar, stafilokokklar, klostridiyalar, pnevmokokklar, speroxetlar, pasterellalar, minengokokklarni bu antibiotiklarga sezuvchanligi yuqori. Lekin tuberkulyoz, brutselyoz, ichak tayoqchalari penitsillinga chidamli.

Farmatseptik zavodlarda kukun shaklida, flakonlarda ishlab chiqariladi va eritish uchun distirlangan suv, 0.9%li fiziologik eritma, 0.5%li novokain eritmalaridan foydalaniladi.

Preparatlari:

1.Benzilpenitsillinning kaliyli tuzi— Benzylpenicillinum kalium

2.Benzilpenitsillinning natriyli tuzi - Benzylpenicillinum natrium

3.Bitsillin 1-2-3 Bitsillinum 1-2-3

4.Fenoksimetilpenitsillin – Phenoxymethyl penicillinum

5.Oksatsillin – Oxasillinum

6.Metitsillin –Metysillinum

7.Ampitsillin – Ampesillinum

8.Ampioks – Ampioxum

Benzilpenitsillinning kaliy tuzi va natriyli tuzlarining bir martalik dozalari. muskul orasiga (hayvonni 1 kg tirik og'irlikga TB) ot 2000-3000, qoramol 3000-5000, cho'chqa 6000-8000, qo'y 4000-10000, tovuq 30000-50000.

Ot

Rp. Benzylpenicillini- natrii
1000000 TB

Sol. Novokaini 0.5%-5.0

M.f. solutio

D.S. Muskel orasiga kuniga

4 marta

Qoramol

Rp.:Benzylpenicillini- natrii
1000000 TB

Sol. Novokaini 0.5%-5.0

M.f. solutio

D.S. Muskel orasiga kuniga 4

marta

Qo'y

Rp. Benzylpenicillini-natrii
1000000 TB

D.S. Muskel orasiga 0.5% li 2

dal novoqainda eritib kuniga 4

marta

Cho'chqa

Rp.: Benzylpenicillini- natrii
500000 TB

D.S. Muskel orasiga 0.9% li

fiziol. eritmada eritib kuniga 4

marta

Bicillin -3 dozasi, muskul orasiga (hayvonni 1 kg og'irligiga
TB da)

Ot 10.000-12.000

Qoramol 5000-8000

Qo'y 10.000-20.000

Cho'chqa 10.000-20.000

Tovuq 100.000

Qoramol**Qo'y**

Rp. Bicillini-3 1500000 TB	Rp.:Bicillini-3 600000 TB
Sol. Novokaini 0.5%-10.0	Sol. Novokaini 0.5%-5.0
M.f. solutio	M.f. solutio
D.S. Muskel orasiga har 3 kunida 1 marta	D.S. Muskel orasiga har 3 kunida 1 marta

Nazorat savollari:

1. Antibiotiklar nima?
2. Antibiotiklar sinflari haqida ma'lumot bering?
3. Penitsillinlar sinfi preparatlarini izohlang?
4. Mikroblarni qaysi guruhiga penitsillinlar kuchli antimikrob ta'sirga ega?

5. Penitsillinlar sinfiga kiruvchi qaysi preparatlar ham grammamfiy ham grammusbat mikroblarga qarshi antimikrob ta'sirga ega?

6. Penitsillinlar sinfiga kiruvchi qaysi preparatlar grammamfiy mikroorganizmlarga antimikrob ta'sirga ega?

7. Penitsillinlar sinfiga kiruvchi preparatlari qaysi zamburug'lar guruhidan olinadi?

8. Penitsillinlar sinfiga kiruvchi preparatlarga retseptlar yozing.

Tetratsiklinlar sinfi, preparatlari va turli hayvonlar uchun retseptlar yozish qoidalari

Amaliy darsning maqsadi: talabalarga antibiotiklarni tetratsiklinlar sinfi haqida malumot berish, preparatlar bilan tanishuv va preparatlariga turli hayvonlar uchun retseptlar yozishni o'rgatish.

Darsni o'tkazish uchun kerakli jixozlar: ishlanmalar, jadvallar, preparatlar.

Tetratsiklinlar Actinomycetales guruhiga kiruvchi mikroorganizmlardan olinib, to'rt yadroli gidroaromatik kondensirlangan birikmalardan tashkil topgan. Penitsillinlardan farqi ularning ta'sir doirasi kengroq, ya'ni barcha grammusbat va grammamfiy mikroorganizmlarga antimikrob ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, kislotaga chidamli bakteriyalarga, rikketsiyalarga va ayrim viruslarga ham ta'sir ko'rsatadi. Bakteriolitik ta'siri bakteriostatik ta'siridan o'n marta kuchliroq. Organizmga yaxshi so'riladi va bir tekisda taqsimlanadi. Ko'proq siydik chiqarish organlari orqali chiqariladi, shuning uchun bu organlar kasalliklarida samarali ta'sir etadi.

Davolovchi konsentratsiyasi og'iz orqali qo'llanilganda 8-10 soat, muskul orasiga qo'llanilganda 14-16 soat davomida ta'sirini saqlab turadi.

Tetratsiklinlar ta'sirining asosida mikroblardagi gaz almashinuvi va fosforlanish protsesslarini buzishdan iborat.

Hayvonlarga asosan og'iz orqali kukun yoki tabletka shaklida, oksitetratsiklinli preparatlari muskul orasiga, tashqi muhojaga esa maz yoki pitsipka shaklida qo'llaniladi.

Organizm uchun kam zaharli, lekin katta dozalarda qo'llanilganda disbakterioz, avitaminoz, oshqozon oldi bo'linarlari atoniyasini chaqiradi.

Tetratsiklin sinfi preparatlari amaliyotda hayvonlarni yuqumli kasalliklarini davolash yoki oldini olishda yoki hayvonlarni o'stirishda va bo'rdoqiga boqishda keng qo'llaniladi.

Preparatlari:

1. Tetratsiklin – Tetracyclinum
2. Tetratsiklin gidroxlid - Tetracyclini hydrochloridum
3. Oksitetratsiklin gidroxlid – Oxytetracyclini hydrochloridum
4. Ditetratsiklin – Ditetrasyslinum
5. Xlortetratsiklin gidroxlid – Chlortetrasyslini hydrochloridum

6. Morfotsiklin - Morphocyclinum
7. Biovitin - Biovitin
8. Terravetin – 500- Terravetinum
9. Dibiomitsin – Dibiomycinum

Yangi preparatlari:

1. Adamitsin
2. Oksitetratsiklin 5%, 10%, 20%
3. Razomitsin
4. Linoksin
5. Nitoks
6. Oksivet
7. O-tetra
8. Oksijers

Linoksin-100 sariq rangli eritma shaklida, tarkibi: 1 ml da 100 mg oksitetratsiklin saqlaydi, 100 ml.li flakonlarda qo'llandiyani "Interchemi" firmasi tomonidan ishlab chiqariladi.

Doza, muskul orasiga. Katta hayvonlarga 1 ml 10-20 kg tana vazniga, yosh hayvonlarga 2 ml 10-20 kg tana vazniga.

Sigir

Rp.: Sol. Limoxini 100 –15 ml.

D.S. Muskul orasiga

Buzoq

Rp.: Sol. Limoxini 100 –5 ml.

D.S. Muskul orasiga

Qo'y

Rp.: Pul. Limoxini WS 2,0

D.S. Og'iz orqali, 500 ml suvga aralashtirib ichirish uchun.

Tetratsiklin sariq kukun shaklida meditsinada 0,1, 0,3 gramm tabletka shaklida ishlab chiqariladi.

Doza. Og'iz orqali (1 kg tana vazniga). Qoramol 10-20 mg, cho'chqa 20-30 mg, buzoq 10-20 mg, parranda 20-40 mg.

Buzoq.

Rp.: Pulv. Tetracyclini 1.0

D.S. Og'iz orqali kuniga ikki marta.

Buzoq.

Rp.: Tetracyclini 0.3

D.t.d.N.12 in tabulettae

S. Og'iz orqali kuniga ikki marta.

Nazorat savollari:

1. Tetratsiklinlar dorilarning qaysi guruhiga mansub?
2. Tetratsiklinlar tarkibiy qismi haqida ma'lumot bering?
3. Tetratsiklinlar qaysi zamburug'lar guruhidan olinadi?
4. Tetratsiklinlar sinfiga kiruvchi preparatlarni aytib bering?
5. Yangi zamonaviy tetratsiklinli preparatlarni aytib bering?
6. Tetratsiklinlar sinfi preparatlari qaysi mikroorganizmlarga qarshi kuchli antimikrob ta'sirga ega?
7. Oksitetratsiklin preparatini turli hayvonlarga dozasi qo'llanilishi haqida ma'lumot bering?
8. Tetratsiklinlarni qaysi kasalliklarda qo'llash samarali?
9. Tetratsiklin sinfiga kiruvchi preparatlarga retseptlar yozing.

Streptomitsinlar sinfi, preparatlari va turli hayvonlar uchun retseptlar yozish qoidalari

Amaliy darsning maqsadi: talabalarga antibiotiklarning streptomitsinlar sinfi haqida malumot berish, preparatlar bilan tanishuv va preparatlarga turli hayvon turlari bo'yicha retseptlar yozishni o'rgatish.

Darsni o'tkazish uchun kerakli jixozlar: ishlanmalar, talvollar, preparatlar.

Streptomitsinlar 1942 yil amerikalik olim Vaksman tomonidan nursimon zamburug'lardan olingan. Bu guruh antibiotiklari keng ta'sir spektoriga ega bo'lib, grammmusbat va grammmusbat mikroorganizmlarga hamda kislotaga chidamli, penitsillina chidamli, bakteriyalarga kuchli antimikrob ta'siriga ega. Ular oshqozon-ichakda so'rilmaydi, lekin muskul orasiga yuborilsa tez so'riladi. Terapevtik konsentratsiyasi barcha organ va to'qimalarda 12 soatgacha saqlanadi, keyin siydik bilan chiqib ketadi. Streptomitsinlarni ta'sir mexanizmi- mikrob hujayralarni oqsil sintezini buzadi, DNK parchalanishini kuchaytiradi.

Streptomitsin guruhi preparatlari tuberkullyoz va bursellyoz tayoqchalari kuchli antimikrob ta'siriga ega, shuning uchun tuberkullyoz, bursellyoz infeksiyalarda yaxshi natija beradi. Hozir tulyameriya, listerioz, endometrit, mastit, yiringli kasalliklarda, pnevmoniya, aktinomikoz kabi kasalliklarni davolashda keng qo'llanilmoqda.

Lekin aminoglyukozid preparatlar (levomitsin, kanamitsin, gentamitsin) streptomitsin bilan birga qo'llash ta'qiqlanadi, sababi nefrotoqsik ta'sirni kuchaytirib yuboradi.

Preparatlari:

1. Streptomitsin sulfat-Streptomycini sulfas
2. Digidro streptomitsin sulfat-Dihydrostreptomicini sulfas
3. Grizin-Grysinum
4. Streptosulmitsin sulfat-Streptosulmycini sulfas.

Streptomitsin sulfat streptomitsin sinfining asosiy preparati, oq kukun shaklida 0,25, 0,5 va 1,0 flakonlarda ishlab chiqiladi.

Dozasi, muskul orasiga (hayvonni bir kg vazniga): ot 5 mg, qoramol 5 mg, buzoq 10 mg, qo'y 10 mg, qo'zi 20 mg, cho'chqa 10 mg.

Qoramol

Rp.:Streptomycini sulfatis 1,0

Sol. Novocaini 0,5%-10,0

M.f.solutio

D.S.Muskul orasiga kuniga 2 marta

Qo'y

Rp.:Streptomycini sulfatis 0,5

Sol. Novocaini 0,5%- 5,0

M.f.solutio

D.S.Muskul orasiga kuniga 2 marta 7 kun davomida

Sigir

Rp.:Benzylpenicillini- natrii 1000 000 TB

Streptomycini sulfatis 1,0

Sol. Novocaini 0,5%-10,0

M.D.S.Muskul orasiga kuniga 2 marta

Nazorat savollari:

1. Streptomitsin dorilari qaysi guruhga mansub?
2. Streptomitsin nechanchi yil, kim tomonidan yaratilgan?
3. Streptomitsinlar qaysi zamburug'lar guruhidan olinadi?
4. Streptomitsinlar sinfiga kiruvchi preparatlarni aytilib bering?
5. Streptomitsinlar sinfi preparatlari qaysi mikroorganizmlarga qarshi kuchli antimikrob ta'sirga ega?
6. Streptomitsin sulfat preparatini turli hayvonlarga dozasi va qo'llanilishi haqida ma'lumot bering?
7. Streptomitsinlarni qaysi kasalliklarda qo'llash samarali?
8. Streptomitsin sinfiga kiruvchi preparatlarga retseptlar yozing.

Levomitsetinlar sinfi, preparatlari va turli hayvonlar uchun retsept yozish qoidalari

Amaliy darsning maqsadi: talabalarga antibiotiklarning levomitsetinlar sinfi haqida malumot berish, preparatlari bilan tanishuv va preparatlariga hayvon turlari bo'yicha retseptlar yozishni o'rgatish.

Darzni o'tkazish uchun kerakli jixozlar: ishlanmalar, palyallar, preparatlar.

Levomitsetinlar Astinomycetales guruhiga kiruvchi mikroorganizmlardan va sintetik olinadi. Bu guruhga levomitsetin va uning preparatlari, ya'ni tuzilishi jihatdan o'xshash bo'lgan sintomitsin, eusintomitsin kiradi.

Ular mikroblarga qarshi keng tasirga ega, jumladan, streptocella, stafilokokk, diplakokk, salmonella, pasterella va boshqa mikroorganizmlar chaqiruvchi yuqumli kasalliklar, ular ichidagi chiqarilgan toksinlarga qarshi qo'llaniladi.

Tasir mexanizmi bakteriyalar oqsil sintezini buzishga asoslangan. Og'iz orqali berilsa tez so'riladi. Organizmda maksimal konsentratsiyasi 7-8 soat.

Hayvonlarga asosan og'iz orqali kukun yoki tabletka shaklida beriladi, maz yoki liniment shaklidagi preparatlar lashtirish tomonga yiringli yallig'lanishlarda qo'llaniladi.

Preparatlari:

1 Levomitsetin- Laevomycetinum

2 Levomitsetin steorat -Laevomycetinumstearas

3 Levomitsetin suksinat-Laevomycetinumsucinat

4 Sintomitsin- Synthomycinum

5 Eusintamitsin -Ausynthomycinum

6 Iruksal -Iruksalum

Levomitsetin dozasi, og'iz orqali (hayvonni 1kg vazniga) 0,015-0,02, qo'y 0,02 -0,04, cho'chqa 0,03-0,05, parranda 0,01-0,05

Ot

Rp. Laevomycetini 0,5

D.t.d. N. 8 in tabl.

8.Og'iz orqali kuniga 2 marta

Cho'chqa

Rp.: Laevomycetini 0,5

D.t.d.N. 4 in tabl.

S.Og'iz orqali kuniga 2 marta

Sigir

Rp.: Ung. Synthomycini 10%-20,0

D.S. Tashqi tomonga, yiringli yaraga surtish uchun

Ot

Rp.: Linimenti Synthomycini 5%-20,0

D.S. Tashqi tomonga, yiringli yaraga surtish uchun

Har xil antibiotiklar guruhlariga retseptlar yozish

1. Rp.: Pul. Interspectini LWS 15,0

D.S. Og'iz orqali 1500 ml suvga aralashtirib ichirish uchun

#

2. Rp.: Pul. Macroloni WS 5,0

D.S. Og'iz orqali 500 ml suvga aralashtirib ichirish uchun

#

3. Rp.: Pul. Neomixi WS 5,0

D.S. Og'iz orqali ichirish uchun .

#

4. Rp.: Sol. Interspectini L 5,0

D.S. Mushak orasiga yuborish uchun.

#

5. Rp.: Pul. Macroloni 200-10,0

D.S. Mushak orasiga yuborish uchun.

#

6. Rp.: Sol. Tilosini 20 % -5,0

D.S. Mushak orasiga yuborish uchun.

#

7. Rp.: Sol. Vetilosini 200-5,0

D.S. Mushak orasiga yuborish uchun.

#

8. Rp.: Sol. Enrophlocasini 100-5,0

D.S. Mushak orasiga yuborish uchun.

#

9. Rp.: Pul.Enroviti 50,0

D.S. Og'iz orqali ichirish uchun .

#

10. Rp.: Susp. Mastisani E-10 ml

D.S. Yelin surg'ichlariga yuborish uchun

#

11. Rp.: Sol.Timtili 250-5 ml

D.S. 5 litr suvga aralashtirib ichirish uchun (parrandalarga)

#

12. Rp.: Sol.Timtili 10 ml

D.S. Mushak orasiga yuborish uchun.

Nazorat savollari:

1. Levomitsetin dorilarni qaysi guruxga mansub?
2. Levomitsetinlarni qanday dori shakllari mavjud?
3. Levomitsetinlar qaysi zamburug'lar guruhidan olinadi?
4. Levomitsetin sinfiga kiruvchi preparatlarni aytib bering?
5. Levomitsetin sinfi preparatlari qaysi mikroorganizmga qarshi kuchli antimikrob ta'sirga ega?
6. Sintomitsin preparatini turli hayvonlarga dozasi va qo'llanilishi haqida ma'lumot bering?
7. Sintomitsinlarni qaysi kasalliklarda qo'llash samarali?
8. Levomitsetin sinfiga kiruvchi preparatlarga retseptlar yozing.

Mavzu bo'yicha test nazorat topshiriqlari.

1. Mikroblarga qarshi moddalar guruhi ko'rsatilgan to'g'ri javobni aniqlang.
 - A. Javoblarni hammasi to'g'ri
 - B. Dezinfektsiyalovchi moddalar
 - S. Antiseptik moddalar
 - D. Ximioterapevtik moddalar
2. Ximioterapevtik moddalar guruhi ko'rsatilgan to'g'ri javobni aniqlang.
 - A. Antibiotiklar, nitrofuranlar
 - B. Kislorod beruvchi moddalar

- S. Xlor preparatlari
D. Hammasi to'g'ri
3. Benzilpenitsillin natriy tuzini qoramollar uchun muskul orasiga 1 kg tirik vaznga belgilangan dozasini aniqlang.
A. 3000-5000 TB
B. 4000-10000 TB
S. 6000-8000 TB
D. 2000-3000 TB
4. Benzilpenitsillin natriy tuzini qo'ylar uchun muskul orasiga 1 kg tirik vaznga belgilangan dozasini aniqlang.
A. 4000-10000 TB
B. 3000-5000 TB
S. 6000-8000 TB
D. 2000-3000 TB
5. Benzilpenitsillin natriy tuzini cho'chqalar uchun muskul orasiga 1 kg tirik vaznga belgilangan dozasini aniqlang.
A. 6000-8000 TB
B. 4000-10000 TB
S. 3000-5000 TB
D. 2000-3000 TB
6. Benzilpenitsillin natriy tuzini otlar uchun muskul orasiga 1 kg tirik vaznga belgilangan dozasini aniqlang.
A. 2000-3000 TB
B. 4000-10000 TB
S. 6000-8000 TB
D. 3000-5000 TB
7. Antibiotiklar sinfini toping.
A. Makrolidlar sinfi
B. Nitrafuronlar
S. Fitonsidlar
D. Sulfanilamidlar
8. Makrolidlar sinfiga kiruvchi preparatlarni aniqlang.
A. Farmazin, tilazin
B. Levometsitin, sintomitsin
S. Tetratsiklin, biomitsin
D. Ampioks, ampitsillin

9. Antibiotik termini fanga nechanchi yilda kiritgan?

A. 1942

B. 1945

C. 1950

D. 1965

10. Penitsillinlarning organizmga bir martalik parenteral yo'l bilan yuborilganda qancha vaqtgacha ta'siri davom etadi?

A. 4-6 soat

B. 6-8 soat

C. 2-4 soat

D. 5-6 soat

11. Tetratsiklin preparatini qanday xolatlarda qo'llash tavsiya etilmaydi?

A. Bo'g'oz va yosh hayvonlarga

B. Yuqinda tuqqan sog'in sigarlarga

C. Yosh va qari hayvonlarga

D. Bo'rdoqiga boqiladigan hayvonlarga

12. Bitsillin-1,3,5 preparatlari ximioterapevtik dori turlarining qaysi guruhiga mansub?

A. Antibiotiklar

B. Nitrofuranolar

C. Sulfanilamidlar

D. Fitonsidlar

13. Parazitlarga qarshi qo'llaniladigan antibiotiklarni qaysi guruhga qo'yilgan?

A. Nistatin, Iovarin

B. Penitsillinlar, tetratsiklinlar

C. Ivamek, sokoks

D. Rubomisin, olivomisin

Bo'yoqlar, preparatlari va hayvonlar uchun retseptlar yozish qoidalari

Amaliy darsning maqsadi: talabalarga bo'yoqlar haqida ma'lumot berish, preparatlari bilan tanishuv va preparatlarga bo'yoq turlari bo'yicha retseptlar yozishni o'rgatish.

Darsni o'tkazish uchun kerakli jixozlar: ishlanmalar, jadvallar, preparatlar.

Bo'yoqlar deb atalishiga sabab, bu guruhga kiruvchi preparatlar bo'yoqlarga uxshab xar xil rangga ega. Bo'yoqlar veterinariya amaliyotida protozoylarga qarshi, mikroblarga, yallig'lanishlarga qarshi vositalar sifatida keng qo'llaniladi.

Ularni ximioterapevtik ta'siri to'g'ridan – to'g'ri qo'zg'atuvchiga yoki hayvon organizmi ta'sir etishga asoslangan. Preparatlarni samarali ta'sir etish uchun kasallik boshlangan paytdan boshlab qo'llash tavsiya etiladi hamda preparat dozasi, qo'llash davomiyligi ham hisobga olinadi. Odatda bo'yoqlar davolash maqsadida eng yuqori dozalarda qo'llaniladi tez samara olish uchun. Bu davolash usulida albatta yurak-qon tomir, markaziy nerv sistemasi va moddalar almashinuviga ta'sir qiladigan preparatlar ham birga yuboriladi.

Bo'yoqlarni qo'zg'atuvchiga ta'sir mexanizmi quyidagilardan iborat: qo'zg'atuvchini rivojlanishini to'xtatish, ularda oqsil, vitamin, RNK, DNK sintezini susaytirish yoki buzish, hujayra membranasi funksiyasini buzishdan iborat.

Bu guruhga kiruvchi preparatlarni 2 ta guruhga bo'lish mumkin.

1. Qon parazitlarga qarshi vositalar

2. Antiseptik vositalar

Qon parazitlarga qarshi vositalar quyidagilar:

1. Azidin – Azidinum

2. Gemosporidin- Haemosporidinum

3. Naganin – Naganinum

4. Tripaflavin – Tripaflavinum

5. Dimenazin atseturat (DATS)- Diminasinum asethuras

6. Butachem – Butachemum

7. Diamedin – Diameginum

Azidin (berinil, batrizin, neozidin, vareben) yengil amorf kukun, sariq rangli, achchiq ta'mli, hidsiz, suvda yaxshi eriydi.

Qon parazitlar kasalliklarida davolash va oldini olish maqsadida muskul orasiga yoki teri ostiga 7 % li eritma shaklida yuboriladi.

Doza, 1 kg tana vazniga davolash uchun 0,003 -0,004. Profilaktika uchun 0,001 -0,002 ,qayta yuborish bir kundan keyin shu dozada

Diamidin (imidokarb)-oq binafsha rang, hidsiz suvda yaxshi eriydi.

Hayvonlarni qon parazitlar kasalliklarini davolash va oldini olishda muskul orasiga yoki teri ostiga 4% li eritma shaklida qo'llaniladi.

Dozasi, 1kg hayvon og'irligiga 0.002 g.

Butachem eritma shaklida, ineksiya uchun 50 ml flakonlarda ishlab chiqariladi.1 ml eritmada 50 mg bupervakon ang'laydi.

Hayvonlarni qon parazitlar kasalliklarida davolash uchun muskul orasiga 20 kg tana vazniga 1 ml dozada yuboriladi.

Naganin binafsha rangli kukun, suvda yaxshi eriydi, ot va toylarni tripanimoz kasalliklarida davolash va oldini olish maqsadida 10% li eritma shaklida vena tomiriga yuboriladi.

Doza, 1 kg hayvon og'irligiga 0.0015 g,qayta yuborish 30 kundan keyin.

Qoramolga

Rp.:Sol. Azidini 7%-14,0

D.S. Mushak orasiga 1 marta yuborish uchun

#

Rp.:Pul.Amprolini 300 WS-0,5

D.S.Og'iz orqali, 250 ml suvga aralashtirib, ichirish uchun.

#

Rp.:Pul.Amprocoxi WS-20,0

D.S.Og'iz orqali, 20 litr suvga aralashtirib, 5-7 kun berish uchun.

#

Rp.:Sol.Butachemi 50- 5 ml

D.S.Mushak orasiga 1 marta yuborish uchun

#

Rp.:Sol.Imochemi 120- 2 ml
D.S.Mushak orasiga, 1 marta yuborish uchun
#

Rp.:Tryponili 2,36
Aquaе distellatae-15ml
M.f.Solutio
D.S. Mushak orasiga yuborish uchun
#

Rp.:Sol.Babesani 12%- 4 ml
D.S.Mushak orasiga, 1 marta yuborish uchun
#

Rp.:Sol. Imisani 2 ml
D.S.Mushak orasiga, bir marta yuborish uchun
#

Rp.:Sol.Buparvaleci 5 ml
D.S.Mushak orasiga bir marta yuborish uchun
#

Rp.:Pul.Amproveti 25%-20,0
D.S. Og'iz orqali, 10 litr suvga aralashtirib, ichirish uchun

Bo'yoqlar guruhiga kiruvchi antiseptik vositalar.

Preparatlari:

- 1.Yashil brilliant – Viride nitens
- 2.Metilen ko'ki – Methilenum coeruleum
- 3.Etakridin laktat – Aethacridini lactas
- 4.Xinozol – Chinozolum
- 5.Gensian violet – Gensian violetum

1.Yashil brilliant yashil tillorang kukun, spirtda va suvda eriydi.Antimikrob, yaralarni qotiruvchi va tuzatishni tezlashtiruvchi modda.

Tashqi tomonga dermatidlarda, terini yiringli yallig'lanishlarida, qo'yganda 0.5 – 2% li suvli yoki spirtli eritma shaklida qo'llaniladi, yaralarni yuvish uchun 0.1% li eritmalari ishlatiladi.

2.Metilen ko'ki qoramtir yashil rangli kristal kukun suvda yaxshi eriydi.

Antiseptik va qurutuvchi sifatida qo'yishda, teridagi yaralarni davolashda 1-3% li eritma shaklida qo'llaniladi. Yuvishga yuborilsa kichik dozada metgemoglobinni peremetoglobinga aylantiradi, ayniqsa nitratlar bilan zaharlanganda antidoz sifatida qo'llaniladi. (0.5 ml 1 kg tana og'irlikga 1% li eritma shaklida).

3.Etakridin laktat (rivanol) sariq rang kukun, suvda sust eriydi. Antimikrob tasirga ega, yaralar, shilliq pardalarni qutqilamaydi, teridagi yaralarni, og'iz,burun, jinsiy organlarni surtish uchun 0,1% li eritmalari,yiringli yaralar bo'lsa, uni davolash va yuvish uchun 0,1-0,2%li eritmalari qo'llaniladi .

Rp:Sol. Viridae nitentis 0,1% - 10.0

D.S. Yaraga surtish uchun

#

Rp:Sol. Aethacridini lactatis 0,1% - 500.0

D.S. Yarani yuvish uchun

Nazorat savollari:

1. Bo'yoqlarga ta'rif bering?
2. Bo'yolar guruhiga kiruvchi preparatlarni aytib bering?
3. Bo'yolar guruhiga kiruvchi yangi zamonaviy preparatlarni aytib bering?
4. Bo'yolar guruhiga kiruvchi preparatlar qaysi parazitlar kasalliklarga qarshi kuchli ta'sirga ega?
5. Butachem preparati haqida farmakologik ta'rif bering?
- 6.Diminazin atseturat (DATS) preparati haqida farmakologik ta'rif bering?
7. Naganin preparati haqida farmakologik ta'rif bering?
- 8.Bo'yoqlar guruxiga kiruvchi preparatlarga retseptlar yozing.

Mavzu bo'yicha test nazorat topshiriqlari.

1. Azidin preparatini qo'llashdagi to'g'ri javobni aniqlang.
- A.Qon parazitlar kasalliklarda davolash va oldini olish maqsadida, muskul yoki teri ostiga 7% li eritma holida 1 marta yuboriladi.

B.Molxona va anjomlarni dezinfeksiya qilishda 3 – 4 % li eritmalari, instrumentlar, terini tozalashda 3 – 5% li eritmalari

S.Otlarni oshqozoni o'tkir kengayishida, kavshovchilar oshqozonida gaz to'planganda 2% li eritma holida qo'llaniladi.

D.Oshqozon shirasi kislotaligi pasayganda, oshqozonda achish holatlarida, ishqorlar bilan zaharlanganda, ovqat hazm qilish buzilganda

2.Otlar, tuya, eshaklarning, su-auru kasalligida qanday modda qo'llaniladi?

A. Naganin

B. Berinil

C. Sulgin

D. Ergotal

3. Qo'yidagilardan bo'yoqlarni aniqlang.

A. Azidin, karbaxolin

B. Fizostigmin, prozerin

S. Platifillin, bangi ekstrakti

D. Neoazidin,DATS

4. Butachemni qo'llashdagi to'g'ri javobni toping.

A. Qon parazitlar kasalliklarda davolash maqsadida muskul orasiga eritma shaklida 1 marta yuboriladi.

B. Molxona va anjomlarni dezinfeksiya qilishda 3 – 4 % li eritmalari, instrumentlar, terini tozalashda 3 – 5% li eritmalari

S.Otlarni oshqozoni o'tkir kengayishida, kavshovchilar oshqozonida gaz to'planganda 2% li eritma holida qo'llaniladi.

D.Oshqozon shirasi kislotaligi pasayganda, oshqozonda achish holatlarida, ishqorlar bilan zaharlanganda, ovqat hazm qilish buzilganda

5.Azidinni qoramollar uchun belgilangan dozasini toping.

A.1 kg tana vazniga davolash uchun 0,003 -0,004

B.1 kg tana vazniga davolash uchun 0,03 -0,04

S.1 kg tana vazniga davolash uchun 0,3 -0,4

D.1 kg tana vazniga davolash uchun 1,0 -3,0

6.Naganinni ot va tuyalar su-auru kasalligida davolash va oldini olish maqsadida necha % li eritma shaklida vena tomiriga yuboriladi.

A. 3%

B. 5%

S. 7%

D. 10%

Dezinfeksiyalovchi va antiseptik moddalar, preparatlari bilan tanishuv va retseptlar yozish qoidalari

Amaliy darsning maqsadi: talabalarga dezinfeksiyalovchi va antiseptik moddalar haqida malumot berish, preparatlar bilan tanishuv va preparatlariga turli hayvonlar uchun retseptlar yozishni o'rgatish.

Darsni o'tkazish uchun kerakli jixozlar: Ishlanmalar, lavallar, preparatlar.

Dezinfeksiya—yuqumli kasallik qo'zg'atuvchilarini atrof muhitdan yo'qotish. Fransuzcha des —inkor qilish, infectio—infeksiya.

Dezinfeksiya yuqumli kasalliklarni oldini olish va yo'q qilish bo'yicha o'ta muhim tadbirlardan biri hisoblanadi. Lekin uni o'tkazishda ba'zi bir tartiblarni hisobga olinsa samara yuqori bo'ladi.

1. Zararlanishga xavf soladigan kasallik qo'zg'atuvchini xususiyatlarini aniqlash muhim ahamiyatga ega. Yuqumli kasalliklar qo'zg'atuvchilar dezinfeksiyalovchi vositalarga sezuvchanligi bo'yicha spora hosil qiluvchi va spora hosil qilmaydiganlarga bo'linadi. Shuning uchun dezinfeksiyalovchi vositalarni tanlaganda mikroorganizmlarni preparatga sezuvchanligi nuqtai nazardan tanlash kerak.

2. Zararsizlantiriladigan ob'ektlarni xususiyatlarini aniqlash kerak. Ma'lumki, dezinfeksiya o'tkaziladigan joylar: hayvonlar saqlanadigan binolar, to'proq, suv, go'ngxonalar, molsona jixozlari, maxsus kiyimlar, transport vositalar, oziq-ovqat saqlovchi binolar va jixozlari kiradi. Dezinfeksiya qilish uchun bu ob'ektlarni oldindan tayyorlash kerak, qaysikim

dezinfeksiyalovchi o'sha joydagi barcha kasallik qo'zg'atuvchilarga maksimal o'z ta'sirini namoyon qilish kerak.

3. Muvaffaqiyatli dezinfeksiya o'tkazish uchun muhitni hisobga olish ahamiyatga ega. Masalan, hayvonlar yayratish maydonida patogen mikroblar tuproqni chuqur qatlamiga kirib ketadi va dez preparatlar tasiri sust bo'ladi, toza qatlamda esa oson. Shuning uchun yuqoridagi hisobga olib, dezinfeksiya o'tkazayotgan paytda talabga javob beradigan preparatlarni tanlash, obektlar zararsiz bo'lishi hayvon va odamlarga toksik ta'siri bo'lmasligini hisobga olish kerak.

Dezinfeksiyalovchi vositalarga quyidagilar kiradi: ishqorlar, kislotalar, karbonatlar, xlor, yod va formaldegid preparatlari, fenollar, og'ir metal tuzlari va hakoza.

Ishqorlar

1. **Natriy gidroksid (kaustik soda)-Natrii hydrooxydatum** oq sariq rangli silindirsimon bo'lakcha shaklida, suvda eriydi.

Yuqumli kasalliklar paydo bo'lganda chorva binolari, anjomlari va hududni dezinfeksiya uchun qo'llaniladi. Buning uchun 3-5% li eritmalari 1 m² maydonga 1 l miqdorda sarflanadi.

2. **Kalsiy gidroksid – Calcii hydrooxydatum** oq kukun, suvda eriydi.

Chorva binolarini oqlashda ham 5-10% li eritma shaklida dezinfeksiya maqsadlarida qo'llaniladi.

Xlor preparatlar

1. **Kalsiy gipoxlorit (ohak) – Salsii hypochlorosum** oq kukun, xlor hidli, suvda qisman eriydi.

Chorva binolarini, tuproq go'ngni dezinfeksiya qilish uchun quruq holda yoki 6-33% li eritma shaklida qo'llaniladi.

2. **Xloramin B – Chloramunum B** oq kukun, kuchsiz xlor hidli, 25-29% aktiv xlor saqlaydi. Dezinfeksiya maqsadlarida qo'llaniladi.

Formaldegid guruxi

1. **Formalin - Formalinum** rangsiz, tiniq suyuqlik, tarkibida 10% formaldegid saqlaydi.

Chorva binolari, dezomat va dezobarerlarni dezinfeksiya qilish maqsadida qo'llaniladi.

Fenollar

1. Toza fenol (karbon kislota)- Acidum carbolisum o'ziga xos hidli rangsiz kristal.

Chorva binolarini, anjomlar va suv quduqlarini dezinfeksiya qilish uchun 3-4% li eritmaları qo'llaniladi.

2. Kreolin -Creolinum to'q qo'ng'ir rangli yog'li suyuqlik o'ziga xos hidli, suvda eriydi.

Chorva binolari va anjomlarini dezinfeksiya qilish uchun 1% li eritma shaklida qo'llaniladi.

Rp.:Sol. Natrii hydrooxydati 5% - 5000.0

D.S. Binoni dezinfeksiya qilish uchun.

#

Rp.:Creolini - 150.0

Aqua fontanae - 3000,0

M.f. emulsio

D.S. Binoni dezinfeksiya qilish uchun.

Antiseptik moddalar

Bu moddalar hayvon terisida, shilliq pardalarida va yaralardan patogen mikroorganizmlarni yo'qotish uchun qo'llaniladigan moddalar.

Antiseptika (yunoncha anti-qarshi, sepsis-yiring) bu mahalliy va umumiy infeksiyalarning oldini olishga qaratilgan moddalar majmuasi.

Antiseptik moddalar kuchli bakteriotsid xususiyatga ega bo'lishi, to'qima bilan kontaktda bo'lgan ta'sirini tez namoyon qilishi, ta'sir joyida fiziologik va bioximik jarayonlarga zarar etkazmasligi hamda hayvonni zaharlamasligi lozim. Antiseptik moddalar sifatida yod, spirt, antibiotiklar, sulfanilamidlar, nitrofuranlar, ba'zi organik kislotalar, krezollar, oqsidlovchi moddalar ishlatiladi.

Kislorod beruvchi moddalar

1. Vodorod peroksidi- Hydrogenii peroxydatum amaliyotda vodorod peroksidini konsentrlangan eritmaları (3% li yoki 10% li) qo'llaniladi, rangsiz tiniq suyuqlik.

Organik moddalar bilan o'zaro ta'sirlanganda atomar kislorod ajratadi va atomar kislorod antimikrob dezodorant ta'sir ko'rsatadi. 3% li eritma shaklida yiringli yaralarni yuvishda, og'iz bo'shlig'iga va akusherlik amaliyotida qo'llaniladi.

2.Kaliy permanganat-Kalii hypermanganatis (margan sovka) to'q binafsha rangli kristal kukun, suvda eriydi. Antimikrob, dezodorant, marganets tuzlari esa burushtiruvchi ta'sir etadi.

Antiseptik va yallig'lanishlarga qarshi vosita sifatida og'iz, burun, ko'z, tomoqni yuvish uchun 0,1-0,2% li eritmalar, yaralarni yuvish uchun 0,2% li eritmali; qo'l, operatsiya joylarini tuzatish uchun 0,5-2% li eritmali; qo'yganda, go'sh sotadigan do'konlarni dezinfeksiya qilish uchun 2-4%li eritmasi, akusher ginekologik kasalliklarida 0.1% li eritmalar qo'llaniladi.

Sigir

Rp.:Sol. Kalii hypermanganatis 0.1% - 5000.0

D.S. Bachadonni yuvish uchun

Buzoq

Rp.:Sol. Hydrogeni peroxydati 3% - 100.0

D.S. Yiringli yarani yuvish uchun

Yod preparatlari

1.Yod nastoykasi-Solutio jodi spirituosa-qizil qo'ng'ir rangli suyuqlik, amaliyotda 5 % li yoki 10% li eritmalar qo'llaniladi.

Antiseptik, qon to'xtatuvchi vosita sifatida yaralarga kesilgan joylarga, shikastlanishlarda operatsiya maydonchalarini tozalashda qo'llaniladi.

2.Lyugol eritmasi-Solitio Lugoli tarkibi bir qism yod, qism kaliy yod va 17 qism distillangan suvdan tashkil topgan suyuqlik.

Og'iz, tomoq shilliq pardalar yallig'lanishlarida, endometritlarda, aktinomikozlarda qo'llaniladi.

Qoramol

Rp.:Sol. Jodi spirituosae 5% - 10.0

D.S. tashqi tomonga

Nazorat savollari:

1. Dezinfektsiyalovchi dorilarga ta'rif bering?
2. Antiseptik dorilarga ta'rif bering?
3. Dezinfektsiyalovchi dorilar guruxiga kiruvchi preparatlarni aytib bering?
4. Antiseptik dorilar guruxiga kiruvchi preparatlarni aytib bering?
5. Dezinfektsiyalovchi dorilar qachon va qanday sharoitlarda qo'llaniladi?
6. Antiseptik dorilar qachon qo'llaniladi?
7. Dezinfektsiyalovchi dorilar ta'sir mexanizmi haqida ma'lumot bering?
8. Antiseptik dorilar ta'sir mexanizmi haqida ma'lumot bering?
9. Kreolin preparatiga ta'rif bering?
10. Xloramin B preparatiga ta'rif bering?

Mavzu bo'yicha test nazorat topshiriqlari.

1. Formaldegid guruhiga kiruvchi preparatlarni toping.
 - A. Formalin, urotropin
 - B. Vodorod peroksid
 - S. Xloramin B, ohak
 - D. Krealin, ixtiol
2. Kislorod beruvchilar guruhiga kiruvchi preparatlarni toping.
 - A. Vodorod peroksid
 - B. Formalin, urotropin
 - S. Xloramin B, ohak
 - D. Krealin, ixtiol
3. Xlor guruhiga kiruvchi preparatlarni toping.
 - A. Xloramin B, ohak
 - B. Vodorod peroksid
 - S. Formalin, urotropin
 - D. Krealin, ixtiol
4. Fenol guruhiga kiruvchi preparatlarni toping.
 - A. Kreolin, ixtiol

B. Vodorod peroksid

S. Xloramin B, ohak

D. Formalin, urotropin

5. Kreolin, ixtiol dorilarni qaysi guruhiga kiradi.

A. Fenol guruhi

B. Xlor guruhiga

S. Kislorod beruvchilar

D. Formaldegid guruhiga

6. Vodorod peroksid dorilarni qaysi guruhiga kiradi.

A. Kislorod beruvchilar

B. Xlor guruhiga

S. Fenol guruhi

D. Formaldegid guruhiga

7. Formalin, urotropin dorilarni qaysi guruhiga kiradi.

A. Formaldegid guruhiga

B. Xlor guruhiga

S. Kislorod beruvchilar

D. Fenol guruhi

8. Xloramin B, ohak dorilarni qaysi guruhiga kiradi.

A. Xlor guruhiga

B. Fenol guruhi

S. Kislorod beruvchilar

D. Formaldegid guruhiga

9. Xlorid kislotani qo'llashdagi to'g'ri javobni aniqlang.

A. Oshqozon shirasi kislotaligi pasayganda, oshqozonda achish holatlarida, ishqorlar bilan zaharlanganda, ovqat hazm qilish buzilganda

B. Otlarni oshqozoni o'tkir kengayishida, kavshovchilar oshqozonida gaz to'planganda 2% li eritma holidagi qo'llaniladi.

S.2 – 3% li eritmasi antiseptik va yallig'lanishga qarshi vosita sifatida og'izda ovsil bilan shikastlansa, ishqorlar bilan zaharlanganda, ovqat hazm qilishni yaxshilash, timpaniyada

D. Hammasi to'g'ri.

10. Sut kislotani qo'llashdagi to'g'ri javobni aniqlang.

A. Otlarni oshqozoni o'tkir kengayishida, kavshovchilar oshqozonida gaz to'planganda 2% li eritma holidagi qo'llaniladi.

10. Oshqozon shirasi kislotaligi pasayganda, oshqozonda
ishqorlar bilan zaharlanganda, ovqat hazm
buzilganda

A. 2 – 3% li eritmasi antiseptik va yallig'lanishga qarshi
sifatida og'izda ovsil bilan shikastlansa, ishqorlar bilan
zaharlanganda, ovqat hazm qilishni yaxshilash, timpaniyada

D. Hammasi to'g'ri.

11. Sirka kislotaligi qo'llashdagi to'g'ri javobni aniqlang.

A. 2 – 3% li eritmasi antiseptik va yallig'lanishga qarshi
sifatida og'izda ovsil bilan shikastlansa, ishqorlar bilan
zaharlanganda, ovqat hazm qilishni yaxshilash, timpaniyada

B. Otlarni oshqozoni o'tkir kengayishida, kavshovchilar
oshqozonida gaz to'planganda 2% li eritma hoida qo'llaniladi.

8. Oshqozon shirasi kislotaligi pasayganda, oshqozonda
ishqorlar bilan zaharlanganda, ovqat hazm
buzilganda

D. Hammasi to'g'ri.

12. Natriy gidrooksidni qo'llashdagi to'g'ri javobni
aniqlang.

A. Molxona anjomlari, dezomat va dezobarer va chorva
mahsulotlari saqlanadigan omborxonalar yuqumli kasalliklar
chiqqanda 5-10% li eritmalari bilan dezinfeksiya qilinadi

B. 3 – 6% li eritmalari go'sht va sut mahsulotlari
saqlanadigan binolarni, vagonlar, avtomashinarni dezinfeksiya
va yuvish uchun qo'llaniladi.

5. 1- 3%li eritmalari og'iz, burun, ko'z shilliq pardalari
yallig'lanishida, og'iz orqali esa kislotalar bilan zaharlanganda,
oshqozon shirasi kislotaligi oshganda qo'llaniladi.

D. Hammasi to'g'ri

13. Natriy karbonat qo'llashdagi to'g'ri javobni aniqlang.

A. 3 – 6% li eritmalari go'sht va sut mahsulotlari
saqlanadigan binolarni, vagonlar, avtomashinarni dezinfeksiya
va yuvish uchun qo'llaniladi.

B. Molxona anjomlari, dezomat va dezobarer va chorva
mahsulotlari saqlanadigan omborxonalar yuqumli kasalliklar
chiqqanda 5-10% li eritmalari bilan dezinfeksiya qilinadi

S.1- 3%li eritmalari og'iz, burun, ko'z shilliq pardalar yallig'lanishida, og'iz orqali esa kislotalar bilan zaharlanganda oshqozon shirasi kislotaligi oshganda qo'llaniladi.

D. Hammasi to'g'ri

14. Natriy gidrokarbonat qo'llashdagi to'g'ri javobni aniqlang.

A. 1- 3%li eritmalari og'iz, burun, ko'z shilliq pardalar yallig'lanishida, og'iz orqali esa kislotalar bilan zaharlanganda oshqozon shirasi kislotaligi oshganda qo'llaniladi.

B.3 – 6% li eritmalari go'sht va sut mahsulotlarini saqlanadigan binolarni, vagonlar, avtomashinarni dezinfeksiya va yuvish uchun qo'llaniladi.

S. Molxona anjomlari, dezomat va dezobarer va chorvachilik mahsulotlari saqlanadigan omborxonalar yuqumli kasalliklarni chiqqanda 5-10% li eritmalari bilan dezinfeksiya qilinadi

D.Hammasi to'g'ri

15. Karbol kislotasi qo'llashdagi to'g'ri javobni aniqlang.

A.Molxona va anjomlarni dezinfeksiya qilishda 3 – 4 % li eritmalari, instrumentlar, terini tozalashda 3 – 5% li eritmalari

B.Molxona va predmetlarni dezinfeksiya qilish uchun qo'tirga qarshi yiringli yaralarga 2 -3 % li emulsiya shaklida qoramollarga oshqozon oldi atoniyasida va timpaniya ichiriladi

S.Otlarni oshqozoni o'tkir kengayishida, kavshovchilik oshqozonida gaz to'planganda 2% li eritma holida qo'llaniladi

D.Oshqozon shirasi kislotaligi pasayganda, oshqozonni achish holatlarida, ishqorlar bilan zaharlanganda, ovqat hazm qilish buzilganda

16. Kreolin kislotasi qo'llashdagi to'g'ri javobni aniqlang.

A. Molxona va predmetlarni dezinfeksiya qilish uchun qo'tirga qarshi, yiringli yaralarga 2 -3 % li emulsiya shaklida qoramollarga oshqozon oldi atoniyasida va timpaniya ichiriladi

B.Molxona va anjomlarni dezinfeksiya qilishda 3–4 % li eritmalari, instrumentlar, terini tozalashda 3 – 5% li eritmalari

8. Otlarni oshqozoni o'tkir kengayishida, kavshovchilar oshqozonida gaz to'planganda 2% li eritma holidagi qo'llaniladi.

D. Oshqozon shirasi kislotaligi pasayganda, oshqozonda qotish holatlarida, ishqorlar bilan zaharlanganda, ovqat hazm qilish buzilganda

Antigelmintik moddalar, preparatlari va turli hayvon uchun retseptlar yozish qo'ilalari

Darsning maqsadi: talabalarga antigelmintik moddalar, ularni preparatlari bilan tanishtirish hamda turli hayvon turlariga retseptlar yozishni o'rgatish.

Kerakli jixozlar: jadvallar, slaydlar, antigelmint preparatlari.

Gelmentlar (yunoncha helmens-gijja) bular organizmda yashovchi parazit gijjalardir. Ular hayvon organizmini o'zining zaharli mahsulotlari va o'lik a'zolari bilan zaharlaydi, aniqlik bilan o'lganda organizmga noxush ta'sir ko'rsatadigan toksik moddalar hosil bo'ladi. Bundan tashqari, gelmentlar organizmga katta miqdorda to'planib ular qon tomirlar va ichaklar ichki muhitni mexanik yopib qo'yadi, to'qimalar orqali o'tib ularni olib tashlaydi, yallig'lanish chaqiradi va infeksiyani kirishiga yo'l ochadi. Gelmentlar oshqozon ichak kanalida, o'pkada, jigarida, muskullar va boshqa organizmda parazitlik qiladi va gelmentoz kasalliklarni keltirib chiqaradi.

Veterinariyada gelmentoz kasalliklarni oldini olishda va davolashda maxsus dori moddalar antigelmentiklar qo'llaniladi. Antigelmentiklar (anti-qarshi, helmens-gijja) hayvon organizmini gijjalardan tozalash maqsadida qo'llaniladigan dori moddalar.

Ularni yo'qotishda ishlatiladigan preparatlarga quyidagi talablar kiradi:

- a) preparatlarning ta'sir doirasi keng bo'lishi kerak;
- b) preparatning davo qilish samarasi bir marta berilganida yuqori darajada bo'lishi kerak.

v) ular makroorganizmga zararsiz bo'lishi kerak.

g) hayvonlar 12 - 16 soat och dieta holida saqlanishi shart chunki dori gijjaga yaxshi ta'sir etadi.

d) dori qo'llanilgach 2-4 soat o'tgach, surgu dorilar qo'llash kerak, chunki ichaklardan gijjalarni tez tozalaydi.

Hozirgi vaqtda antigelmint preparatlarining ko'pchiligi ushbu talablarga javob bermaydi. Mazkur dorilar asosan gijjalarning turiga qarab tanlab ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun ularga davo qilishdan oldin gijjaning turini aniqlash zarur.

Ta'siri:a) aloxida antigelmintiklar (piperazin, santonin) avval gijjalar muskuli va nerv sistemasini qo'zg'atadi, keyin susaytiradi va parazit harakatini to'xtatadi.

b) aloxida antigelmintiklar (arekolin) parazitlar muskullarini falajlaydi,

v) aloxida antigelmintiklar ho'jayra zahari hisoblanib parazitlarda modda almashinuvini buzadi,

g) aloxida antigelmintiklar (fenotiazin) parazitni ko'payishini to'xtatadi.

PREPARATLARI:

1.Geksaxlorparaksilol-Hexachlorpraxilolum

2.Disalon-Disalonum

3.Fenasal-Phenasolum

4.Azinoks-Azinax

5.Piperazin -Piperasinum

6.Tetramizol-Tetramisolum

7.Fenotiazin-Phenothiazinum

8.Fenbendazol-Phenbendazolum

9.Levamizol-Levamisolum

Yangi zamonaviy antigelmintiklar.

1.Albendazol-Albendazolum

2.Alben- Albenum

3.Albazen-Albazenum

4.Alvet- Alvetum

5.Drontal-Drontalum

6.Avermektin - Avermectinum

7.Klozantel-Clozantelum

8. Ivermektin -Ivermectinum

9. Rolenol – Rolenolum

Albendazol. Ushbu preparatlar kukun va suspenziya shakllarida ishlab chiqariladi. Toksik ta'siri juda past. Qishloq xo'jalik hayvonlari, mo'ynali hayvonlar va parrandalarni quyi-tilagi kasalliklarini degelmentizatsiya qilish uchun qo'llaniladi: Nematodozlar-diktiokaulyoz, sistokaulyoz, strongilyoz, gemonxoz, askaridioz, paraskariz, toksakoroz va boshqalar, Sestodozlar-moniezioz, avitellioz, tizaniezioz, Trematodozlar-fassiolyoz, dikrotselioz, paramfistomatoz.

Preparat qabul qilgan mayda shoxli hayvonlar va cho'chqalarni 10 kundan so'ng yirik shoxli hayvonlarni esa 14 kundan so'ng go'shtga so'yishga ruxsat beriladi. Sutni esa, parazitmintik berilgandan 4 kun o'tgandan so'ng, iste'mol qilishga ruxsat etiladi.

Ushbu preparatlarni bo'g'oz va qochirish davridagi hayvonlarga qo'llash taqiqlanadi.

Alben – oq rangli granula yoki tabletka shaklida ishlab chiqariladi. Asosiy ta'sir etuvchi moddasi – albendazol.

Qishloq xo'jalik hayvonlari, mo'ynali hayvonlar va parrandalarni quyidagi kasalliklarini degelmentizatsiya qilish uchun qo'llaniladi:

Nematodozlar-diktiokaulyoz, sistokaulyoz, strongilyoz, gemonxoz, askaridioz, paraskariz, toksakoroz va boshqalar, Sestodozlar-moniezioz, avitellioz, tizaniezioz, Trematodozlar – fassiolyoz, dikrotselioz, paramfistomatoz.

Alben hayvonlarga og'iz orqali och qoldirilib, yakka yoki guruh holda qishloq xo'jalik hayvonlarga bir marta, parranda va mo'ynali hayvonlarga ikki marta, omuxta em bilan beriladi:

Doramol – 1 tabletka 50 kg tirik vaznga trematozlarda 1 tabletka 15 kg vaznga qo'y va echki- 1 tabletka 70 kg vaznga, nematodozlarda 45 kg vaznga; cho'chqa – 1 tabletka 75 kg vaznga; ot- tabletka 50 kg vaznga

Mo'ynali hayvon 1 tabletka 25 kg vaznga 2 kun davomida; parranda 1 tabletka 35 kg vaznga kuniga 1 marta 2 kun davomida

Albazin – 2,5 % li va 10% li oq emulsiya shaklida ishlatib chiqariladi, ta'sir etuvchi modda – albendazol

Albazin keng ta'sir spektrga ega antigelmintik preparat bo'lib, nematodlarni hamma shakllariga, trematod va sestodlarni faqat voyaga etgan shakllariga ifodali ta'sir etadi. Gelmentlarni uglevod almashunivini va harakatini buzish hususiyatiga ega bo'lib, ularni o'ldiradi.

Preparat hayvonlarga og'iz orqali individual, och qoldirilgan qo'llanilani.

Doza. Qoramolga 2,5% -li 3-4 ml/10kg

10%- li 0,5-1 ml/10kg

Qo'y, echki 2,5% -li 3-4 ml/10kg

10%- li 0,5-1 ml/10kg

Cho'chqa 2,5% -li 3-4 ml/10kg

10%- li 0,5-1 ml/10kg

Klozantelga o'xshash preparatlari: klozanteks, klozantrolenol, 10%li sontel, faskoverm. In'eksiya qilish uchun ishlatib chiqarilgan preparatlari, nematod, trematod va ovalichinkalariga qarshi yuqori ta'sir ko'rsatish doirasiga ega.

Dori berilgandan keyin 28 kun o'tganidan so'ng hayvonni go'shtga so'yish mumkin. Teri ostiga va muskul orasiga: yshx-2,5-5 mg/kg, mshx-5-7,5 mg/kg.

Ivermektin – rangsiz suyuqlik tarkibida 1 ml da 10 mg ivermektin saqlaydi. 1% li eritma shaklida 10, 20, 50, 100 ml flakonlarda ishlab chiqariladi.

Oshqazon-ichaklar tizimi va o'pka nematodozlar, lichinkalari va etilgan shakllariga, oshqozon ovodlariga, bit qil so'ruvchilar va sarkoptoidli kanalarga qarshi ta'sir ko'rsatish xususiyatiga ega.

Preparat parazitlarning, neyrometiodorlarni faoliyatini kuchaytirib, gammaamin yog' kislotasini tormozlaydi. Natijada asab ta'sirotlarini uzatish buziladi va parazitni falaj bo'lib o'limga olib keladi.

Ivermik yuborgan joydan tezda so'rilib, hayvon organlari to'qimalariga tarqaladi.

Ivermik organizmdan siydik va o't suyuqligi orqali, sog'iladigan hayvonlarda sut bilan ham ajratib chiqadi, tashqi muhitda preparativ tezda parchalanib ketadi.

Hayvon organizmga yuborilgandan so'ng 12-14 kun davomida ta'sir etadi.

Ivermik yirik shoxli hayvonlar, qo'y echki ot, kiyik, tuya, kamushuklarning o'pka va oshqazon ichaklar gelmintozlariga qarshi shuningdek diktokaulioz, telaziozda (kuz nematodlarida) gipodermatozda, estrozda, psaraptozda va sarkoptoz (qichima) monodekoz, sifinkulyatoz va mallofagozda qo'llaniladi.

Dozasi. Teri ostiga. Hayvonlarga 1 ml /50 kg tirik vazniga, cho'chqa 1 ml/33 kg vazniga, qichimalarda va boshqalarda qarshi 8-10 kundan keyin yana qayta qo'llaniladi.

Qoramollarda laktatsiya vaqtida, tug'ishga 60 kun oldin qo'llash mumkin emas.

Rolenol – rangsiz eritma, tarkibida klozantel saqlaydi (1 ml da – 50 mg).

Rolenol–uzoq vaqt mobaynida ichki va tashqi parazitlarga ta'sir ko'rsatadigan preparat bo'lib, keng ta'sir spektrga ega, jumladan qoramol va qo'y echkilarni nematodlari, trematodlari va teri gipodermatozlarini davolashda juda samarali ta'sirga ega.

Qoramollarda fassiolyozni voyaga etgan shakllarini, oshqazon –ichak trimatodozlar chaqiradigan kasalliklarni va gipodermatozlarni davolash va oldini olishda; qo'y –echkilarda fassiolyozni voyaga etgan shakllarini, oshqozon –ichak trimatodozlari, estroz kasalliklarini davolash va oldini olishda.

Dozasi. muskul orasiga yoki teri ostiga. Qoramol, qo'y echkilarni fassiolyoz va nematodozlarida 0,5ml/10kg tirik vazniga, qoramol gipodermatozlariga 1 ml /10 kg vaznga.

Sigir:

Rp.: Tab. Albeni 1.36

D.T.d.N. 10

8. Og'iz orqali

H

Rp.: Albendasoli 600

D.T.d.N. 5 in boli

S. Og'iz orqali

Qo'y

Rp.:Susp. Albendasoli 2.5% - 15.0

D.S. Og'iz orqali

Sigir

Rp.:Sol. Albendasoli 10%- 25.0

D.S. Og'iz orqali

Sigir

Rp.:Sol. Rolenoli 5%- 20.0

D.S. Muskul orasiga

Qo'y

Rp.:Sol. Ivermectini 1%- 3.0

D.S.Teri ostiga

Nazorat savollari:

1. Antigelmantik dorilarga ta'rif bering?
2. Antigelmantik dorilar guruhiga kiruvchi preparatlarni aytib bering?
3. Antigelmantiklarni ta'sir mexanizmi to'g'risida aytib bering?
4. Antigelmantik dorilarini qo'llashda qanday shartlarga rioya qilinadi?
5. Yangi zamonaviy antigelmantiklarni aytib bering?
6. Ivermektin preparatiga ta'rif bering?
7. Albendazol preparatiga ta'rif bering?

Mavzu bo'yicha test nazorat topshiriqlari.

1. Nomlari keltirilgan preparatlardan qaysilari antigelmantik hisoblanadi.
 - A. Piperazin, fenasal
 - B. Fumagilin, ekmalin
 - C. Monomitsin, neomitsin
 - D. Tilar, eritromitsin
2. Antigelmantiklar ta'sir mexanizmi to'g'ri javobini toping.
 - A. Alohida antigelmantiklar (piperazin, santonin) avval gijjalar muskuli va nerv sistemasini qo'zg'atadi keyin susaytiradi va parazit harakatini to'xtatadi

B. Alohida antigelmantiklar (arekolin) parazitlar moddalarini falajlaydi, alohida antigelmantiklar (fenotiazin) parazitni ko'payishini to'xtatadi

B. Alohida antigelmantiklar ho'jayra zahari hisoblanib parazitlarda modda almashinuvini buzadi

D. Javoblarni hammasi to'g'ri

1. Nomi keltirilgan preparatlardan qaysilari zamonaviy antigelmantik hisoblanadi?

A. Klozantel, ivermek

B. Fumagilin, ekmalin

C. Monomitsin, neomitsin

D. Tilar, eritromitsin

4. Rolenolni qo'llashdagi to'g'ri javobni toping.

A. Ich qotishlarda, zaharlanishlarda, antigelmantiklar lagandan keyin, ichaklar aynigan va achigan oziqalar bilan bog'langanda

B. Qoramollarda fassiolyozni voyaga etgan shakllarini, oshqozon - ichak trimatodozlar chaqiradigan kasalliklarni va gipodermatozlarni davolash va oldini olishda

3. Oshqozon va ichak sanchiqlarida, ko'z kasalliklarida, yirik ayiruv kasalliklarida

D. Nafas organlari kasalliklarida, qon bosimi pasayganda yurak faoliyatini tiklashda.

3. Ivermektinni qo'llashdagi to'g'ri javobni toping.

A. Yirik shoxli hayvonlar, qo'y, echki, ot, it, mushuklarning o'pka va oshqozon ichaklar gelmintozlariga qarshi shuningdek diktokaulioz, telaziozda, gipodermatozda, psoraptozda va sarkoptoz (qichima)da

B. Qoramollarda fassiolyozni voyaga etgan shakllarini, oshqozon - ichak trimatodozlar chaqiradigan kasalliklarni va gipodermatozlarni davolash va oldini olishda

3. Oshqozon va ichak sanchiqlarida, ko'z kasalliklarida, yirik ayiruv kasalliklarida

D. Nafas organlari kasalliklarida, qon bosimi pasayganda yurak faoliyatini tiklashda.

6. Albendazol qabul qilgan hayvonlar necha kundan so'ng so'yishga ruxsat beriladi.

A. Mayda shoxli hayvonlar va cho'chqalarni 1 kundan so'ng, yirik shoxli hayvonlarni esa 4 kundan so'ng go'sht so'yishga ruxsat beriladi

B. Mayda shoxli hayvonlar va cho'chqalarni 3 kundan so'ng, yirik shoxli hayvonlarni esa 4 kundan so'ng go'sht so'yishga ruxsat beriladi

S. Mayda shoxli hayvonlar va cho'chqalarni 5 kundan so'ng, yirik shoxli hayvonlarni esa 4 kundan so'ng go'sht so'yishga ruxsat beriladi

D. Mayda shoxli hayvonlar va cho'chqalarni 10 kundan so'ng, yirik shoxli hayvonlarni esa 14 kundan so'ng go'sht so'yishga ruxsat beriladi

7. Rolenolni qoramolga fassiolyoz kasalligini davolashi teri ostiga qo'llaniladigan dozasini aniqlang.

A. 0,2 ml / 10 kg tirik vaznga

B. 0,3 ml / 10 kg tirik vaznga

C. 0,5 ml / 10 kg tirik vaznga

D. 2,5 ml / 10 kg tirik vaznga

Dori shakllari. Eritmalarni tayyorlash texnologiyasi.

Darsning maqsadi: talabalarga dori shakllari to'g'risidagi ma'lumotlar bilan tanishtirish va natriy xlorning 0,9 foiz 100 ml miqdoridagi eritmasini laboratoriya sharoitida tayyorlashni o'rgatish hamda retseptlar yozish.

Dars uchun kerakli jixozlar va vositalar: Dori shakllari yozib kursatilgan jadval, natriy xlor kukuni, distillangan suv, tarozi va uning toshlari, suzgich qog'oz, sterilizatsiya suyuqliklarni ulchash va aralashtirish uchun maxsus silindrlar, kolbalar, yorliq (etiketka).

Dori vositalari hayvonlar kasalliklarini davolash maqsadida qo'llaniladi. Ularni organizmga yuborish qulay bo'lishligi va ta'sir xususiyatlarini to'liq namoyon bo'lishligi uchun u yoki bu shakllarda tayyorlanadi. Farmasevtika

javollariida hamda maxsus dorixonalarda dori vositalari har xil shakllarda ishlab chiqariladi.

Dori shakli deb, hayvon organizmiga dori moddasini yuborish uchun uni qulay holatga keltirishga aytiladi.

Farmakologiyada quyidagi dori shakllari qo'llaniladi:

1. Suyuq shakldagi dori vositalari (eritmalar, miksturalar, emulsiyalar, damlamalar, qaynatmalar).

2. Yumshoq shakldagi dori vositalari (mazlar, pastalar, linimentlar, bo'tqa)

3. Qattiq shakldagi dori vositalari (tabletkalar, kukunlar, yig'malar, briketlar, xab dorilar, pilyulalar).

4. Aerozol (gazsimon) shakldagi dori vositalari.

Suyuq shakldagi dori vositalari.

Suyuq dori shakllariga quyidagilar kiradi:

1. Eritma-Solutio

2. Damlama – Infusum

3. Qaynatma -Decoctum

5. Shilimshiq modda – Mucilagines

6. Nastoyka –Tinctura

7. Ekstrakt-Extractum

8. Spirt -Spiritus

9. Moy -Oleum

10. Sirop –Sirupus

Eritma -Solutio, Solutionis

Eritma–tarkibida bir xil kimyoviy tarkib va fizikaviy holatlarga ega, teng qismlardan iborat bo'lgan ikki yoki bir dori moddalarini erituvchida eritish yuli bilan olinadigan cho'kmasiz, yod zarrachalarsiz bir xil ko'rinishdagi tiniq suyuqlik. Eritmalar tarkibi ikki vositadan kam bo'lmagan, biri erituvchi hamda eruvchilardan iborat bo'ladi.

Amaliyotda ko'proq erituvchi sifatida suv, bazida spirtlar, moylar, yog'lar va boshqa suyuqliklar ishlatiladi(2-jadval). Eritmalar veterinariya amaliyotida keng qo'llaniladi: birinchiidan, tashqi tomonga (ko'zga tomizish, teri yuzasiga, shilimshiq pardalarga, yaralarga), enteral (per os, per rectum), parenteral (arteriya va vena qon tomirlari ichiga, muskul

orasiga, teri ostiga, traxeyaga va hakoza); ikkinchidan, ularni qattiq shakldagi (furosillin), yumshoq (ixtiol), gazsimon (farmaldegid) shakldagi dori vositalaridan ham tayyorlash mumkin;uchinchidan, eritmalar tayyorlash tez va qulay, aniq dozalarda, erituvchi va eruvchi ta'sir xususiyatlarini o'zgartirmasligi, organizmda dori ta'siri tezda va to'liq namoyon bo'lishi hamda turli xil hayvonlarga qo'llash mumkin ekanligidadir.

Eritmalar tayyorlashda qo'llanilishi mumkin bo'lgan erituvchilar ro'yxati

2-Jadval

T/r	Erituvchilar nomlari	Lotincha nomlanishi	Tayyorlangan dori vositalarni organizmga yuborish yo'llari
1.	Oddiy ichimlik suvi	Aqua fontana	Tashqi tomonga
2.	Qaynoq suv	Aq.coqua	Ichga va tashqi
3.	Distillangan suv	Aq.destillata	Ichga va tashqi
4.	Ikki marta distillangan suv	Aq.bidestillata	Inyeksiya qilish
5.	Etil spirti 20-33%	Spiritus aethylicus	Vena qon tomiri ichiga
	Etil spirti 20%	Spiritus aethylicus	Ichga ichirish
	Etil spirti 70%	Spiritus aethylicus	Tashqi tomonga
6.	Etil efir	Aether aethylicus	Tashqi tomonga va ingalyasiya uchun
7.	Vazelin moyi	Oleum Vaselini	Tashqi tomonga
8.	Shaftoli moyi	Oleum Persicorum	Inyeksiya qilish (teri ostiga va muskul orasiga)
9.	Bodom moyi	Oleum Amygdalazum	Inyeksiya qilish (teri ostiga va muskul orasiga)
10.	Zaytun moyi	Oleum Olivarum	Tashqi tomonga

Kungaboqar moyi	Oleum Helianthi	Tashqi tomonga
Zig'ir moyi	Oleum Lini	Tashqi tomonga
Kanakunjut moyi	Oleum Ricini	Tashqi tomonga

Dundan tashqari amaliyotda teri parazitlariga qarshi qo'llash uchun eritmalar tayyorlashda erituvchi sifatida solyarka moyi, kerosin va benzin ham ishlatilishi mumkin.

Eritmalar qo'llanilishiga qarab 3 guruhga bo'linadi:

- 1) Ichga qabul qilish uchun.
- 2) Inyeksiya qilish uchun.
- 3) Tashqi tomonga qo'llash uchun.

Odatda ichirish uchun beriladigan eritmalar dozalari kamdan kam bo'lsa tomchilarda, ko'p bo'lsa qoshiqlarda, kukunlarda va shisha yoki rezinali idishlarda aniqlanishi ham mumkin. Agarda qoshiqlarda o'lchash kerak bo'lsa eritmalar ichmani quyidagicha: 1 chay qoshiqqa 4-5 ml suv, 4 g. moy, 6 g. shirap, 2,5 kukun dorilar, disert qoshiqlarda 10 ml suv, 9 g. moy, 13 g. shirap; osh qoshiqda esa 15 ml suv, 12 g. moy, 20 g. shirap, 7,5 kukunlar joylashadi. 1 ml da 20 tomchi suv, 50 tomchi shirap, 40-50 tomchi moy, 50 tomchi efir saqlaydi.

Ichga qabul qilish uchun tayyorlangan eritmalar tomchilarda divizion usulda dozalarga bo'linmagan xolatida qabul beriladi.

Rp: Calcii chloridi 5,0

Aquae destillatae 95 ,0

M.f. solutio

D.S. Ichga, kuniga 1 osh qoshiqdan 3 maxal.

yoki

Rp: Solutionis Calcii chloridi 5% - 100 ml

D.S. Ichga, kuniga 1 osh qoshiqdan 3 maxal

Inyeksiya qilish uchun tayyorlangan eritmalarini asosiy amaliyotlaridan biri, aniq dozalangan va sterillangan bo'lishidir. Bunday eritmalar shpris va igna yordamida, teri ichiga, muskul orasiga va vena qon tomiri ichiga, kamdan-kam hollarda arteriya qon tomiri va yurakka yuborilishi mumkin.

Rp: Solutionis Calcii chloridi 10% - 150 ml

D.S. Vena tomiri ichiga, kuniga 1 marta

#

Rp.:Solutionis Analgini 25%- 2,0

D.S.Teri ostiga 1marta yuborish uchun.

Tashqi tomonga qo'llanish uchun tayyorlanadigan eritmalar retseptda ko'p miqdorlarda yozib ko'rsatiladi. Bunday eritmalar xirurgik asbob uskunalarini zararsizlantirish xonalarni dezinfeksiya qilish va yallig'lanishlarda (m) bo'shliqlari va yuzasini yuvish uchun qo'llaniladi.

Misol uchun.

Rp.:Solutionis Kalii hypermanganatis 1:1000 – 500 ml

D.S.Tashqi tomonga jarohatni yuvish uchun.

#

Rp.: Chloramini B 1,0

Aq. destillatae 100 ml

M.f. solutio

D.S. Tashqi tomonga.

Topshiriq. Laboratoriya sharoitida natriy xlorning 0,9 foizli sterillangan 100 ml li eritmasini tayyorlang va retsept yozing.

0,9 % li 100 ml sterillangan natriy xlorid eritmasini tayyorlash.

Topshiriqni bajarish tartibi.

1. Hamma bajariladigan ishlar aseptika qoidalari asosida bajarilishi shart.

2. Tarozi pallasini ish xolatiga keltiriladi.

3. Tarozi 0,9 gramm natriy xlorid kukunidan tortib olinib toza shisha silindr (menzurka)ga solinadi va 100 ml distillangan suv o'lchab solinadi, silindr engil xarakatlantirilib natriy xlorid eritiladi.

4. Toza quygich olinadi, uni ichki devori distillangan suv bilan yuviladi va paxtali suzgich (filtr) quyiladi, uning ustiga qog'oz suzgich joylashtiriladi.

5. Yana boshqa toza shisha idish olinadi, suzgich joylashtirilgan quygichdan eritma quyilib suzgichdan o'tkazib tozalanadi.

6. Yana toza idish olinib, suzgichli quygich urnatilib, eritma 1 marta tozalanadi.

7. Tozulangandan so'ng shisha idish og'zi tiqin bilan baliqlanadi va eritma tozaligi tekshiriladi. Agar notozalik aniqlansa qayta suzgichdan o'tkaziladi.

8. Tekshiruvdan keyin shisha idishdagi eritma 30 daqiqa davomida sterilizatorida qaynatiladi.

9. Eritma sovutilib maxsus idishga solinib unga yorliq (etiketka) yozilib yopishtiriladi.

Tayyorlangan eritmaga quyidagicha retsept yoziladi:

Samarqand shahar, hayvonlar kasalliklariga qarshi
kurashish stansiyasi. S.Ayni ko'chasi 11 uy

15

20 ——— 19

I

Vet vrach: Xoliqov A.

Buzoq, qora-ola, 10 oylik, egasi Hamidov N, Isoqov
ko'chasi 21 xona.

Rp.: Natrii chloridi – 0,9

Aquae destillatae – 99,1

M.f. solutio sterilisetur

D.S. Vena qon tomiri ichiga 1 marta yuborish uchun.
yoki

Rp.: Solutionis Natrii chloridi 0,9 % - 100 ml

D.S. Vena qon tomiri ichiga 1 marta yuborish uchun

Nazorat savollari:

1. Eritmaga ta'rif bering?

2. Eritmalar tarkibi nimalardan iborat?

3. Hayvonlarga eritmalar qaysi yo'llar bilan qo'llaniladi?

4. Qanaqa ofitsional eritmalar ni bilasiz?

5. Eritmalar tayyorlashda qanday qoidalarga rioya qilinadi?

6. Natriy xlorini 0,9% li eritmasini tayyorlash tartibini aytib
bering?

7. Eritmalarga oddiy va murakkab retseptlar yozing.

Damlama va qaynatma tayyorlash texnologiyasi

Darsning maqsadi: talabalarga damlamalar va qaynatma tayyorlash texnologiyasini va tayyorlangan dori shakllariga retseptlar yozishni o'rgatish.

Dars uchun kerakli jixozlar va vositalar: maydalangan adonis (sug'ur o'ti), maydalangan eman po'stlog'i, sovuq suv, qaynoq suv, har xil xajmdagi shisha idishlar, infundir apparati, suzgichlar.

Damlama-Infusum, Infusi

Damlama – suv yordamida uzoq vaqt qaynatish yo'li bilan dorivor o'simliklar tarkibidagi asosiy ta'sir etuvchi moddalarni ajratib olishdan xosil bo'ladigan suyuq dori shaklidir.

Bu shakldagi dori vositalarini amaliyotda barcha turdagi hayvonlarga ichirish va qisman tashqi tomonga qabul qilish uchun qo'llaniladi.

Damlamalar ichirilganda tarkibidagi fiziologik aktiv moddasi organizmga so' rilib tezda ta'sir kursatish xususiyatiga ega bo'ladi. Shu sababli dorivor o'simliklar miqdori damlama tayyorlashda 1/3 yoki 1/4 qismga kamaytiriladi.

Damlamalar asosan tashqi tomonga teri yallig'lanishlarida, yaralarni davolashda, ichga esa umumiy ta'sir ko'rsatish uchun qo'llaniladi.

Dorivor o'simliklar tarkibidagi ta'sir etuvchi moddalar alkaloidlar, glikozidlar, saponinlar, efir moylari va boshqa moddalar, lekin bu moddalar agar damlamani ko'p qaynatishga yo'l qo'yilsa parchalanib ketishi mumkin. Damlamalar asosan o'simliklarning nozik qismlaridan ya'ni bargidan, gulidan, mevasidan olib tayyorlanadi. Damlama tayyorlashda o'simlikning ta'sir etuvchi moddalari ajratib olinadi.

Damlama tayyorlashda olinadigan o'simlik tarkibida zaharli moddalar bo'lsa 1:400, kuchli ta'sir etuvchi moddalar bo'lsa 1:30 va qolgan barcha o'simliklar uchun 1:10 nisbatda olinib tayyorlanadi.

Damlama qaynoq yoki iliq suvda damlanadi.

Topshiriq. 3 gramm sug'ur o'tidan damlama tayyorlash.

Sug'ur o'tidan damlama tayyorlash uchun 3 gramm saridangan adonis (sugur o't) olinadi va infundir apparatiga solinib, ustidan 1:30 nisbatda qayn oq suv solinadi va unga damlamani tayyorlash paytida suvni parlanishi hamda quruq saridangan adonisni namlanish va so'zish paytidagi suzgichda to'lanadigan suvni xisobga olib, qo'shimcha 20% suv solinadi, suvni yaxshilab aralashtiriladi. Shundan so'ng infundir apparatida 15 daqiqa mobaynida qaynatiladi. Qaynab chiqqandan so'ng 45 daqiqa mobaynida damlama sovutiladi, chunki o'simlik tarkibidagi barcha kerakli vositalar suv tarkibiga chiqadi.

Damlama sovutilgandan so'ng toza idishga suzgichlar yordamida tozalanib idishlarga solinadi va oq yorliq (etiketka) qo'yiladi.

Damlamalar retseptlarda murakkab shaklda, dozalarga ko'linmagan usulda yoziladi va ularni ko'pi bilan 2-3 kunga saqlab tayyorlab beriladi. Chunki damlamalar tez buziluvchan bo'ladi.

Retsept:

Samarqand shahar hayvonlar kasalliklariga qarshi kurashish

stansiyasi, S.Ayni ko'chasi 11 uy

14

20----- 19

II

Vetvrach Xoliqov J.

Ilg, laqabi «Yo'lbars», egasi Azimov A. Bobur ko'chasi

11 uy

Rp.: Infusi herbae Adonidis vernalis 90,0

D.S. Ichga har kuni 1 osh qoshig'idan 3 maxal
yoki

Rp.: Herbae Adonidis vernalis 3,0

Aquae coctae 108,0

M.f. infusum

D.S. Ichga, har kuni 1 osh qoshiqdan 3 maxal.

Qaynatma – Decoctum, Decocti

Qaynatma – suv yordamida uzoq qaynatish yo'li bo'lgan dorivor o'simliklar tarkibidagi asosiy ta'sir etuvchi moddalar ajratib olishdan xosil bo'ladigan suyuq dori shaklidir.

Bu shakldagi dori vositalari veterinariya amaliyotida ichimlik yoki tashqi tomonga, ko'pincha maxalliy ta'sir etuvchi, o'simlik oluvchi, burishtiruvchi, surgi va boshqa vositalar sifatida qo'llaniladi.

Qaynatma tayyorlashda o'simliklarning qattiq qismlari yoki ildizidan, tanasidan, po'stlog'idan olib tayyorlanadi. Qaynatma tayyorlash uchun olinadigan o'simliklar tarkibi asosiy ta'sir etuvchi moddalar: tuzlar, saxaridlar, oshlovchi moddalar, kraxmal, pektin va boshqa moddalar ajratib olinadi. Glikozidlar, alkaloidlar, antroglukozidlar, saponenlar, fermentlar va boshqa moddalar qaynatish natijasida parchalanib ketadi.

Qaynatma tayyorlash ham damlama tayyorlash singari o'simlik tarkibida zaharli moddalar mavjud bo'lsa 1:10 nisbatda, kuchli ta'sir etuvchi moddalar bo'lsa 1:30 nisbatda qolgan barcha o'simliklardan 1:10 nisbatda olinib tayyorlanadi. Qaynatmalar 1-2 kunga beriladigan miqdorda tayyorlanadi.

Topshiriq. 3 gramm maydalangan eman po'stlog'idan qaynatma tayyorlash.

Eman po'stlog'idan qaynatma tayyorlash uchun maydalangan eman po'stlog'idan 3 gramm olinib infundib apparatiga solinadi. Eman po'stlog'i tarkibida kuchli ta'sir etuvchi vosita mavjudligi tufayli suv 1:30 nisbatda olinadi. Olinadigan suv xona haroratida bo'lishi kerak. O'simlik qaynatilganda parlanishdagi suv yuqotilishini hisobga olib qo'shimcha 25% suv qo'shiladi.

Aralashma infundirkada yoki suv hammomiga quyiladi va 30 daqiqa mobaynida qaynatiladi. Shundan so'ng qaynatma 30 daqiqa sovutiladi va marli suzgichdan o'tkazilib kerakli idishga so'zib olinadi. Qaynatma o'lchab olinib, toza idishga joylanadi va idishga oq yorliq (etiketka) yopishtiriladi. Yorliq (etiketkaga) «Salqin joyda saqlansin» deb yozib qo'yiladi.

Retsept:

Xamarqand shahar hayvonlar kasalliklariga
qarshi kurashish stansiyasi ,S.Ayni ko'chasi 11 uy

10

20----- 19

III

Vet vrach Xoliqov S.

Hurzoq, qora-ola, 6 oylik, egasi Elmirzayev O, Bobur
ko'chasi 51 uy

Rp.: Decocti corticis Quercus 90,0

D.S. Ichga, 20 grammdan ertalab va kechqurun

shiritsin.

yoki

Rp.: Corticis Quercus 3,0

Aquae fontanae 112,5

M.f. decoctum

D.S. Ichga 20 grammdan ertalab va kechqurun

shiritsin.

Nazorat savollari:

1.Damlama nima?

2.Damlama tarkibida qanaqa ta'sir etuvchi moddalar mavjud?

3.Damlamalar o'simliklarni qaysi qismlaridan tayyorlanadi?

4.Adonis o'tidan damlama tayyorlash texnologiyasini aytilib bering?

5.Damlamalarga oddiy va murakkab retseptlar yozing.

6.Qaynatma nima?

7.Qaynatmalar o'simliklarni qaysi qismlaridan tayyorlanadi?

8.Eman po'stlog'idan qaynatma tayyorlash texnologiya-
ni aytilib bering?

9.Qaynatmalarga oddiy va murakkab retseptlar yozing.

Emulsiya, shilliq modda dori shakllarini tayyorlash texnologiyasi

Darsning maqsadi: talabalarga emulsiya va shilliq moddalar tayyorlash texnologiyasini va tayyorlangan dori shakllariga retseptlar yozishni o'rgatish.

Dars uchun kerakli jixozlar va vositalar. Kanakunjut urug'i, kanakunjut moyi, oq gil, kartoshka kraxmali, sovuq va qaynoq suv, suzgich, xavoncha, shisha idishlar, yorliq (etiketka).

Emulsiya-Emulsum, Emulsi

Emulsiya — suvda erimaydigan muallaq xolatda saqlanadigan suyuq dori shaklidir.

Emulsiya erituvchidan: suv, qaynatma, damlama va erimaydigan moddalardan — moydan tashkil topadi. Erimaydigan moddalarni suvda eriydigan xolatiga keltirish uchun emulgatorlar qo'shiladi. Emulgatorlar bo'lishi mumkin agar-agar, jelatoza, jilatina, oqsil moddalar, kraxmal, lanolin va h.k.

Emulsiya ikki xil bo'ladi:

1. Haqiqiy emulsiyalar-tarkibida moylar saqlaydigan o'simliklar urug'idan yoki donidan olib tayyorlanadi. Bunday emulsiyalarga emulgatorlar qo'shilmaydi, chunki olinadigan urug'lar tarkibida emulgatorlar vazifasini bajaruvchi vositalar (oqsil, shilimshiq moddalar, pektin, saponin va x.k.) mavjud bo'ladi.

2. Yolg'on emulsiyalar esa asosan 3 ta tarkibiy qismdan ya'ni moy, suv va emulgatordan iborat bo'ladi.

Dorivor vositalarni emulsiya shaklida qo'llashdan asosiy maqsad:

1. Dori vositalarning qo'zg'atuvchi xususiyatlarini susaytirish.

2. Dori vositalarni tez so'rilishini ta'minlash.

3. Erimaydigan va aralashmaydigan vositalarni qo'shish.

4. Quyuq moylarni suyultirib qabul qilishni yengillashtirish.

5. Yoqimsiz taamni yaxshilash.

6 Aralashmaydigan suyuqliklarni aniq dozalashtirish uchun ishlatiladi.

Emulsiya asosan ichga, qisman esa tashqi tomonga ishlatiladi.

Topshiriq:1.Haqiqiy emulsiya tayyorlash. Haqiqiy emulsiya tayyorlash uchun zig'ir, kunjut, kanakunjut, yolg'on urug'lari va x.k. olinishi mumkin. Ushbu urug'dan 100g miqdorda olinib, xavonchada suv bilan yuviladi va xavonchada massa xosil bo'lguncha eziladi. Suv 1:10 nisbatda tomchilab qo'shib aralashtirib boriladi.

Tuliq aralashgandan so'ng suzgichdan o'tkazilib toza idishga solinadi va oq yorliq (etiketka) yopishtiriladi.

2. Yolg'on emulsiya tayyorlash.Yolg'on emulsiya tayyorlash uchun esa havonchaga 2,5 o'gr. oq gil, 5,0 kanakunjut moyi va suv olinadi. Aralashma xavonchada xavonchadimon suyuqlik xosil bo'lguncha tuliq arashtiriladi va 42,5 ml suv tomchilab aralashtirib qo'shib boriladi. Xosil bo'lgan suyuqlik yani emulsiya maxsus toza idishlarga solinadi va oq yorliq (etiketka) yopishtiriladi. Yorliqqa (etiketkaga) dori nomi, miqdori va tayyolangan vaqti hamda yaroqlilik muddati ko'rsatiladi. Shuningdek yorliqqa (etiketkaga) «tanishdan oldin aralashtirilsin» hamda «salqin joyda saqlansin» degan so'zlar yozib ko'rsatiladi.

Recept:

Samarqand shahar, hayvonlar kasalliklariga qarshi kurashish markazi S.Ayni ko'chasi 11 uy

15

20-----19

VI

Vat vnaeh Xoliqov S.

Yerga, laqabi «Chapa» egasi,Niyozov X., Bobur ko'chasi 31 uy

Ust: Semeniz Lini 10,0

Aquae destillatae 100,0

M.f. emulsum vera

D.S. Ichga, 20 grammdan ertalab va kechqurun ichirilsin.

yoki

Rp.: Emulsi olei Lini 100,0

D.S. Ichga, 20 grammdan ertalab va kechqurun ichirilsin.

Otga

Rp.: Olei Ricini 200,0

Gelatosae 100,0

Aquae destillatae 1000,0

M.f. emulsum spuria

D.S. Ichga, bir martaga qabul qilish uchun.

Shilimshiq modda – Mucilago, Mucilaginis

Shilimshiq modda – suv yordamida o'simliklar tarkibida yopishqoq moddalarni ajratib olishdan xosil bo'ladigan kollor ko'rinishdagi suyuqlik shakli bo'lib, tarkibida kraxmal saqlaydigan o'simliklardan olib tayyorlanadi.

Shilimshiq moddalarni ajratib olish uchun uzoq muddat mobaynida qaynatiladi. Shilimshiq moddalar yopishqoq xususiyatlari tufayli kuchli adsorbsiya qilish xususiyatiga ega bo'ladi.

Bu moddalar bilan yallig'langan to'qimalar yopilgan tashqi tomondan bo'ladigan har xil qo'zg'atuvchilardan shikastlanishlardan saqlaydi. Shuningdek, ular har qanday o'tkazuvchanlikni pasaytirib, og'riqni pasaytiruvchi yallig'lanishlarga qarshi vosita sifatida ham qo'llaniladi. Shilimshiq moddalar ko'p xollarda kuydiruvchi qo'zg'atuvchi vositalarga erituvchi vosita sifatida, rektal usulda qo'llanganda esa o'rab oluvchi vosita sifatida amaliyotda qo'llaniladi.

Topshiriq: Kartoshka kraxmalidan shilimshiq modda tayyorlash.

2% li kartoshka kraxmalidan shilimshiq modda tayyorlash uchun 2,0 kartoshka kraxmali o'lchab olinadi va 8 ml sovuq suv bilan aralashtiriladi, so'ngra ustidan 90 ml qaynoq suv solinadi.

Emulashma uzoq qaynatiladi. Xosil bo'lgan shilliq modda idishga solinib oq yorliq (etiketka) yopishtiriladi.

Retsept:

Rp.: Amyli Solani 2,0

Aquae destillatae 8,0

Aquae coquae 90,0

M.f. mucilago

D.S. Erituvchi sifatida qo'llash uchun.

Nazorat savollari:

1. Emulsiya nima?
2. Necha xil emulsiyalar farqlanadi?
3. Chin emulsiya nima?
4. Yolg'on emulsiya nima?
5. Chin emulsiya tayyorlash texnologiyasini aytib bering?
6. Yolg'on emulsiya tayyorlash texnologiyasini aytib bering?
7. Emulsiyalarga retseptlar yozing.
8. Shilliq modda tayyorlash texnologiyasini aytib bering?

Mavzu bo'yicha test nazorat topshiriqlari.

1. Farmakologiyada necha xil dori shakllari qo'llaniladi?
 - A. Suyuq, yumshoq, qattiq
 - B. Suyuq, yumoloq, gaz
 - C. Yumshoq, qattiq, shilimshiq
 - D. Aerosol, shilimshiq, suyuq
2. Suyuq shakldagi dori vositalarini toping.
 - A. Eritmalar, emulsiyalar, damlamalar
 - B. Maz, pastalar, linimentlar, atala
 - C. Tabletkalar, kukunlar, yig'malar
 - D. briketlar, xab dorilar, pilyulalar
3. Eritmalar qo'llanilishiga karab necha guruhga bo'linadi
 - A. 3
 - B. 2
 - C. 4

D. 5

4. Damlamalar asosan o'simliklarning qanday qismlaridan olib tayyorlanadi

- A. Bargidan, gulidan, mevasidan
- B. Bargidan, ildizidan, poyasidan
- C. Ildizidan, poyasidan, mevasidan
- D. Gulidan, mevasidan, poyasidan

5. Damlamalar necha kunga mo'ljallab tayyorlab beriladi

- A. 1-2 kunga
- B. 2-4 kunga
- C. 4-6 kunga
- D. 8-10 kunga

6. Damlama va qaynatma qanaqa apparatda tayyorlanadi.

- A. Infundirka
- B. Termostat
- C. FEK
- D. Qozon

7. Qaynatma tayyorlashda o'simliklarning qanday qismlaridan olib tayyorlanadi.

- A. Ildizidan, tanasidan, pustlog'idan
- B. Ildizidan, bargidan, gulidan
- S. Tanasidan, pustlog'idan, mevasidan
- D. Bargidan, ildizidan, poyasidan

8. Damlama va qaynatma qanday dori shakliga kiradi.

- A. Suyuq dori shakli
- B. Yumshoq dori shakli
- S. Qattiq dori shakli
- D. Gaz shaklida

9. Emulsiya dori shaklini to'g'ri ta'rifini toping?

A. Suvda erimaydigan muallaq xolatda saklanadigan suyuq dori shaklidir.

11. Suv yordamida uzoq qaynatish yo'li bilan ajratib olingan suyuq dori shaklidir.

12. Dorivor o'simliklar tarkibidagi asosiy ta'sir etuvchi larni ajratib olishdan hosil bo'ladigan suyuq dori shaklidir.

13. Suv yordamida o'simliklar tarkibidagi yopishqoq larni ajratib olishdan hosil bo'ladigan suyuqlik shakli

14. Emulsiya tayyorlashda emulgatorlar sifatida qanday lalar olinadi?

- A. Agar-agar, jelatoza
- B. Agar-agar, kraxmal
- C. Vazilen, agar-agar
- D. Jelatina, vazelin

Bo'tqa va linimentlar tayyorlash texnologiyasi

Darsning maqsadi: talabalarga bo'tqa va linimentlar tayyorlash texnologiyasini va tayyorlangan dori shakliga o'zlar yozishni o'rgatish.

Dars uchun kerakli jixozlar va vositalar. Kalomel, bug'doy uni, gulxayri kukuni, o'simlik moyi, novshatir, dorivor vositalar, xavoncha, shisha idishlar, yorliq (etiketka).

Bo'tqa-Electuarium, Electuaria

Bo'tqa-yumshoq dori shakli bo'lib, tarkibi dorivor lalar hamda shakl beruvchi vositalardan iborat bo'ladi. Bo'tqa tayyorlashda shakl beruvchi vositalar sifatida talabalarga og'iz orqali qo'llash mumkin bo'lgan vositalar taniladi.

Quyidagi vositalar:

- 1. Bug'doy uni - Farina triticum
 - 2. Javdar uni -Farina secalina
 - 3. Makkajuxori uni-Farina maidis
 - 4. Gulxayri ildiz kukuni-Pulvis radicis Glycyrrhizae
 - 5. Altey ildiz kukuni- Pulvis radicis Althaeae
- Quyidagi qismlariga qarab bo'tqalar bo'lishi mumkin:

1. Quyuq bo'tqa - Electuaria spissa

2. Yumshoq yoki yarim suyuq- Electuaria tenua S.mollis

Asosan bo'tqa shaklida har xil dorivor o'simliklarning olingan vositalar qo'shib berish tavsiya etiladi.

Kuchli qo'zg'atuvchi va kuydiruvchi ta'sir kursatadigan xususiyatiga, shuningdek yoqimsiz xidga hamda yoqimliligi taamga ega bo'lgan vositalar bo'tqa shaklida tayyorlash va hayvonlarga berish tavsiya etilmaydi.

Bo'tqa tezda (ex tempore) tayyorlanib, istemolga uzoq muddatli zahoti berilishi tavsiya etiladi, chunki u tezda buzilishi mumkin.

Bo'tqalar shaklida dorilar asosan cho'chqalarga, otlar va yirik shohli hayvonlarga kuproq tavsiya etiladi.

Ammo hayvon turiga qarab xid va taam beruvchi vositalar, yani cho'chqalarga shakar qiyomi, asal, otlarga yirik shohli hayvonlarga achchiq yoki sho'r taamli moddalar qo'shiladi.

Topshiriq: Kalomelli bo'tqa tayyorlash: buning uchun

1.Kalomel - 2,0

2.Bug'doy uni - 3,0

3.Gulxayri ildizi kukuni - 3,0

4.Suv kerakligicha olinadi.

Barchasi aralashtirilib, bo'tqa shakliga kelguncha qo'shib boriladi.Hosil bo'lgan bo'tqani kerakli hayvonga berish tavsiya etiladi.

Retsept:

Rp.: Calomeli 2,0

Farina tritici 3,0

Pulveris radicis Glycyrrhizae 3,0

Aquae destillatae q.s.

ut fiat electuarium

D.S. Ichga, bir marta qabul qilish uchun.

Liniment-Linimentum, Linimenti

Liniment - suyuq surtma bo'lib, tarkibida suyuq dori vositalari hamda ishqor va o'simlik moylaridan tashkil topgan yumshoq dori shaklidir.

Suyuq dori vositalari:

1. Novshatir spirti - Ammonium causticum solutum
2. Skipidar- Oleum Terebinthinae
3. Xloroform-Chlorophormium
4. Efir-Aether

Linimentlar shaklida teri yuzasini qitiqlovchi (novshatir spirti, skipidar) yallig'lanishlarga qarshi vositalar (ishqorlar) va qichimaga qarshi (oltingugurt, degot va boshqa) vositalar tavsiya etiladi.

Tarkibiy qismlariga qarab linimentlar quyidagilarga ajratiladi:

1. Yog'li linimentlar-Oleilimenta. Tarkibini asosan moylik (kungaboqar, kunjut, paxta) moylari tashkil etib, eruvor vositalar sifatida ularga ishqorlar, efir moylari, terpenlar, jattiyol, degot va xloroformlar qushilib tayyorlanadi.

2. Lanolinli linimentlar –Lanolinimenta. Tarkibini asosan moylik moylari emas balki lanolin tashkil etadi.

3. Sovunli linimentlar – Sapolinimenta. Tarkibiy qismini sovunli suvli yoki spirtli sovun eritmasi tashkil etadi.

Linimentlar asosan barcha turdagi hayvonlarga tashqi teri yuzasiga qo'llash uchun tavsiya etiladi. Chunki ular teri yuzasida tekis va tezda surtiladi.

Yog'li va lanolinli linimentlar asosan teri kuyganda hamda teri yuzasida utkir yallig'lanishlar sodir bo'lganda qo'llanilsa, sovunli linimentlar esa parazitlar yoki qichima va bitlashlarda qo'llash uchun tavsiya etiladi.

Topshiriq. Uchuvchan liniment tayyorlash: buning uchun novshatir spirti - 2,5, paxta moyi - 7,5 olinib oq massa hosil bulguncha aralashtiriladi va maxsus shisha idishga solinib sariq rangdagi yorliq yopishtiriladi.

Retsept:

Rp.: Ammonii caustici soluti 2,5

Olei Gossypi 7,5

M.f. oleilimenta

D.S. Teri yuzasiga 1 kunda 2 maxal surtish uchun.

Nazorat savollari:

1. Bo'tqa nima?
2. Bo'tqa tarkibiy qismi nimalardan iborat?
3. Bo'tqa tarkibiga kiruvchi shakl beruvchi moddalarni ayting.
4. Bo'tqa tayyorlash texnologiyasini aytib bering?
5. Liniment nima?
6. Liniment tarkibiy qismi nimalardan iborat?
7. Liniment tarkibiga kiruvchi shakl beruvchi moddalarni ayting.
9. Liniment tayyorlash texnologiyasini aytib bering?

Maz va pasta tayyorlash texnologiyasi

Darsning maqsadi: talabalarga mazlar va pasta tayyorlash texnologiyasini va tayyorlangan dori shakllariga retseptlar yozishni o'rgatish.

Dars uchun kerakli jixozlar va vositalar. Toza ixtiyol, vazelin, salisilat kislotasi, rux oksidi, kartoshka kraxmali, tarozi va uning toshlari, maxsus shisha idishlar va sariq tusdagi qog'oz yorlig'i.

Maz – Unguentum, Unguenti

Maz- yumshoq shakldagi dori vositasi bo'lib, tarkibi ikki qismdan asosiy ta'sir etuvchi dori vositasi hamda shakl beruvchi vositalardan tashkil topgan.

Mazlar asosan tashqi tomonga qo'llash uchun tavsiya etiladi. Mazlarni maxalliy ta'siri asosan yallig'lanishlarga qarshi, qitiqlovchi hamda dezinfeksiyalovchi sifatida qo'llaniladi.

Maz shaklidagi dori vositalarni tayyorlashda asosan quyidagi shakl beruvchi moddalar qo'llaniladi:

1. Vazelin - Vaselinum
2. Lanolin - Lanolinum
3. Tozalangan chuchqa yog'i - Adeps suillus depuratus
4. Buqa yog'i - Sebum bavinus
5. Kunjut moyi - Oleum Sesami
6. Kungaboqar moyi - Oleum Helianthi

7. Zig'ir moyi- Oleum Lini

8. Kanakunjut moyi-Oleum Ricini

9.Glitserin-Glycerinum

10.Sariq mum-Cera flava

Mazlur qo'llanishi va ta'sir etishga qarab ikki guruhga bo'linadi:

1.Terining faqat yuza qismiga ta'sir etuvchi mazlar

2.Teri osti to'qimalarga ya'ni chuqur ta'sir etuvchi mazlar.

**Farmasevtik zavodlarda ofisinal usulda
tayyorlanadigan mazlar**

3-jadval

	Maz dori vositaning nomlanishi	Lotincha yozilishi	Tarkibi
1.	Kamfora mazi	Unguentum Compharatum	Kamfora kukuni 10,0 Vazelin 60,0 Lanolin 30,0
2.	Glitserinli maz	Unguentum Glycerinim	Glitserin 93,0 Kraxmal 7,0
3.	Oq simobli maz	Unguentum Hydrarguri album	Amidaxlorli simob 10,0 Vazelin 60,0 Lanolin 30,0
4.	Ixtiyol mazi 10% yoki 20% li	Unguentum Ichthyolim	Ixtiyol 10,0 yoki 20,0 Vazelin 90,0 yoki 80,0
5.	Kaliy yodidli maz	Unguentum Kalii iodatum	Kaliy yodid 50,0 Tiosulfat natriy 1,0 Suv 44,0 Suvsiz lanolin 135,0 Tozalangan chuchqa yog'i 270,0
6.	Streptosidli maz	Unguentum Streptocidim	Streptosid 10,0 Vazelin 90,0
7.	Ruxli maz	Unguentum Zincim	Rux oksidi 10,0 Vazelin 90,0

Mazlar asosan har xil foizlarda tayyorlanib, retsept necha foizda bo'lishligi ko'rsatiladi.

Topshiriq: 10% li 100 gramm ixtiyol mazini tayyorlash :

Buning uchun torozida 10,0 toza ixtiol o'lchab olinadi xovonchaga solinadi, so'ngra yana torozida 90,0 vazelin o'lchab olinadi, xovonchaga solinadi, ular xavonchada yaxshilab aralashtiriladi va kerakli idishga solinib, qizil yoki sariq yorqin yozilib yopishtiriladi.

Retsept:

Rp.: Ichthyoli 10,0

Vaselini 90,0

M.f. unguentum

D.S. Tashqi tomonga qo'llash uchun.

#

Rp.: Unguenti Ichthyoli 10% - 100,0

D.S. Tashqi tomonga qo'llash uchun.

Pasta – Pasta, Rastae

Pasta- quyuq maz bo'lib, 25 foizdan ortiq quruq dori moddalar va shakl beruvchi vositalardan tashkil topgan yumshoq dori shaklidir.

Pastalar ham mazlar singari tashqi teri yuzasiga qo'llash uchun tavsiya etilib, ular teri yuzasida mazlarga qaraganda uzoq saqlanadi hamda maxalliy ta'siri ham uzoq davom etadi.

Pasta shaklida dori vositalari uyuvchi, kuydiruvchi va yallig'lanishlarga qarshi ta'sir ko'rsatib, teri yallig'lanishlarini yaralarni tezroq bitishi va uni to'liq tiklanishiga olib keladi.

Pastalar tayyorlashda shakl beruvchi vositalar sifatida hayvon tana xaroratida erib ketmaydigan va hayvon terisida uzoq saqlanadigan moddalar olinib qo'shiladi. Bunday vositalarga quyidagilar kiradi:

1. Kartoshka kraxmali -Amylum solanum

2. Oq gil -Bolus alba

3. Rux oksidi -Zincum oxudatum

4. Talk -Talcum .

Retseptda pastalar ofisinal tayyor xolida yoki tarkibiy qismlar ko'rsatilib yozib beriladi.

Topshiriq. Rux salisilat pastasini tayyorlash. Buning uchun quyidagilar kerak bo'ladi:

1. Salisilat kislotasi 0,2
2. Rux oksidi 2,5
3. Kartoshka kraxmali 2,5
4. Vazelin 4,8

Pasta tayyorlash uchun dori moddasi va shakl beruvchi vositalar o'lchab olinib xavonchaga solinadi va bir xil ko'rinishdagi massa xosil bo'lguncha aralashtiriladi. Tayyorlangan pasta xavonchadan olinib maxsus idishlarga solinib, yorliq yopishtiriladi.

Retsept:

Rp.: Acidi salicylici 0,2

Zinci oxydati 2,5

Amyli solani 2,5

Vaselini 4,8

M.f. pasta

D.S. Tashqi teri yuzasiga surtish uchun.

yoki

Rp.: Pastae Zinci salicylatae 10,0

D.S. Tashqi teri yuzasiga surtish uchun

Nazorat savollari:

1. Maz nima?
2. Maz tarkibiy qismi nimalardan iborat?
3. Maz tarkibiga kiruvchi shakl beruvchi moddalarni ayting.
4. Maz tayyorlash texnologiyasini aytib bering?
5. Pasta nima?
6. Pasta tarkibiy qismi nimalardan iborat?
7. Pasta tarkibiga kiruvchi shakl beruvchi moddalarni ayting.
9. Pasta tayyorlash texnologiyasini aytib bering?
10. Maz va pastalarga retseptlar yozing.

Mavzu bo'yicha test nazorat topshiriqlari.

1. Bo'tqa tayyorlashda shakl beruvchi moddalar sifatida qanday moddalar olinadi?

- A. Bug'doy uni, javdar uni, makkajo'xori uni
- B. Ko'mir kukuni, altey ildiz kukuni, oq gil
- C. Ko'mir kukuni, kanakunjut moyi, oq gil
- D. Zig'ir moyi, vazelin, altey ildiz kukuni,

2. Yumshoq dori shakllarini toping

- A. Bo'tqa, maz
- B. Bo'tqa, damlama
- C. Maz, damlama
- D. Pasta, eritma

3. Tarkibiy qismlariga qarab linimentlar.....qismga bo'linadi?

- A. 3
- B. 2
- C. 4
- D. 5

4. Oleilinimentni asosiy tarkibini ko'rsating?

- A. O'simlik moylaridan
- B. Lanolindan
- S. Spirtli sovundan
- D. Lanolin va sovundan

5. Lanolinimentni asosiy tarkibini ko'rsating?

- A. Lanolindan
- B. O'simlik moylaridan
- C. Spirtli sovundan
- D. O'simlik moylari va spirtidan

6. Sapolinimentni asosiy tarkibini ko'rsating?

- A. Suvli yoki spirtli sovundan
- B. Lanolindan
- C. O'simlik moylaridan
- D. Lanolin va sovundan

7. Maz qanday dori shakliga kiradi?

- A. Yumshoq
- B. Suyuq

C.Qattiq

D.Gaz

8.Pasta qanday dori shakliga kiradi?

A.Yumshoq

B.Qattiq

S.Suyuq

D.Gaz

9. Maz shaklidagi dori vositalarni tayyorlashda asosan qanday shakl beruvchi moddalar qo'llaniladi.

A.Vazelin,lanolin, tozalangan cho'chqa yog'i

B.Vazelin, bug'doy uni, buqa yog'i

S.Javdar uni, makkajo'xori uni

D.Kanakunjut moyi, bug'doy uni

10.Pasta necha foizdan ortiq quruq dori moddalar va shakl beruvchi vositalardan tashkil topgan yumshoq dori shaklidir.

A.25%

B.15%

C.10%

D.8%

11.Pastalar tayyorlashda shakl beruvchi vositalar sifatida qanday moddalar olinadi?

A.Kartoshka kraxmali,oq gil, vazelin, lanolin

B.Tozalangan cho'chqa yog'i, gulxayri ildiz kukuni

S.Altey ildiz kukuni, ko'mir kukuni, bug'doy uni

D. Javdar uni, makkajo'xori uni

Kukun (poroshok) dorilar tayyorlash texnologiyasi

Darsning maqsadi: talabalarga kukun dori shakllari tayyorlash texnologiyasini va tayyorlangan kukun dori shakllariga retseptlar yozishni o'rgatish.

Dars uchun kerakli jixozlar: Natriy sulfat, natriy gidrokarbonat, natriy xlorid, kaliy sulfat kukunlari, tarozi va ularning toshlari, xavoncha, qog'oz xaltachalar

Kukun - Pulvis, Pulveris

Kukun deb, dori vositalari tarkibida bir yoki bir nechta qattiq dorivor moddalarning kerakligicha maydalangan xoldagi aralashmasiga aytiladi.

Bu shakldagi dori vositalari asosan ichki va tashqi tomonga qo'llash uchun tavsiya etiladi.

Qattiq dorivor moddalar maxsus tegirmonlarda va xavonchalarda maydalanadi. Maydalanishdan oldin qattiq dorivor moddalar 40° - 50° C issiqlikda quritilishi zarur.

Maydalangan dorivor moddalar (kukunlar) maxsus elaklardan o'tkaziladi, elakdagi teshikchalar soni har xil bo'lishi mumkin. Shu tufayli kukunlar katta kichikligi quyidagicha bo'ladi:

1. Juda ham mayda- Pulveres subtilissimi
2. Mayda- Pulveres subtilis
3. Yirik kukunlar- Pulveres grossi
4. Juda ham yirik- Pulveres grossissimi .

Juda ham mayda kukunlar 1 sm^2 joyda 2500 dona teshikchali elaklardan utkazilib, bu teshikchalar kattaligi 0,12 mm ni tashkil etadi. Mayda kukunlar 1 sm^2 1600 dona teshikcha, teshikchalar kattaligi 0,15 mm dan iborat bo'ladi. Yirik kukunlar 1 sm^2 100 dona teshikcha bo'lib, teshikchalar kattaligi 0,60 mm ni tashkil etadi. Juda ham yirik kukunlar elaklardagi teshikchalar kattaligi 3 mm ni tashkil etadi.

Kukun shakldagi dorilarni tayyorlash uchun qurilgan dorivor moddalar olinib xavonchada ezilib yaxshilab aralashtiriladi. Shundan so'ng kukunlar kerakli miqdorlarda ulchab olinib maxsus qog'oz xaltachalarga joylashtiriladi va nomi yozib qo'yiladi.

Agar kukun tarkibida bitta dori moddasi bo'lsa oddiy kukun, agar bir nechta dori moddalaridan tashkil topgan bo'lsa murakkab kukunlar deb ataladi.

Agar extiyoj bo'lsa kukunlarga ta'am beruvchi vositalar (shakar, glyukoza) qo'shiladi.

Topshiriq. Suniy karlobar tuzi kukunini tayyorlash. Buning uchun kerak bo'ladi:

- 1.Natriy sulfat - 22,0
- 2.Natriy gidrokarbonat-18,0
- 3.Natriy xlorid-9,0
- 4.Kaliy sulfat-1,0

Yuqoridagi barcha komponentlar torozida o'lchab olinadi,xovonchaga solinib aralashtiriladi va paketchalarga joylashtiriladi.

Retsept:

Rp.: Natrii sulfatis 22,0
 Natrii hydrocarbonatis 18,0
 Natrii shloridi 9,0
 Kalii sulfatis 1,0
 M.f. pulvis
 D.t.d.N.5

S. Ichirishga, 200,0 suvda eritilib ichiriladi.
 yoki

Rp.: Salis Carolini factitisi 50,0
 D.S. Ichirishga, 200gr suvda eritilib ichiriladi.

Nazorat savollari:

- 1.Kukun nima?
- 2.Katta-kichikligiga qarab necha xil kukunlar farqlanadi?
- 3.Oddiy va murakkab kukunlar farqini ayting.
- 4.Sun'iy karlobat tuzi kukunini tayyorlash texnologiyasini
 aytib bering?
5. Kukunlarga retseptlar yozing.

Yumaloq dori(pilyulya) va bolyus(xab dori) dori shakllarini tayyorlash texnologiyasi

Darsning maqsadi: talabalarga pilyula va xabdori shakllarini tayyorlanish texnologiyasini va tayyorlangan dori shakllariga retseptlar yozishni o'rgatish.

Dars uchun kerakli jixozlar va dori vositalar: rilyula dokkusi va qirgichlar, xovoncha, tarozi va uning toshlari, margumush natriy kukuni, gulxayri ildizi kukuni, bug'doy uni,

angishvona gulining quritilgan bargi, altay ildiz kukuni va distillangan suv.

Pilyula –Pilula, Pilulae

Pilyula kichik sharsimon kurinishdagi dozalangan, 4mm dan 8mm gacha uzunlikda, og'irligi 0,1 gramdan 0,5 grammgacha bo'lgan, ichirishga tavsiya etiladigan dori shaklidir. Pilyulalar shaklida barcha ko'rinishdagi va shakldagi dori vositalari tayyorlanib hayvonlarga berilishi mumkin. Pilyulalar tarkibi dori moddasi va shakl beruvchi moddalar sifatida shunday moddalar olinadiki, qaysikim ular ichga qabul qilish mumkin bo'lgan, aralashtirilganda yaxshi birikadigan va xavoncha devoriga yopishib qolmaydigan modalar bo'lishi shart.

Bunday moddalar:

1. Bug'doy uni-Farina triticum
2. Gulxayri ildiz kukuni-Pulves radice Taraxaci
3. Oq gil- Bolus alba
4. Altey ildizi kukuni- Pulves radice Althaeae
5. Shirin ildizi kukuni-Pulves radice Glycyrrhizae
6. Kraxmal-Amylum

Pilyula shaklidagi dorilar asosan parrandalarga, mayda hayvonlarga (it, mushuk) qisman otlar yirik va mayda shoxli hayvonlarga berish uchun tavsiya etiladi. Hayvonlar pilyulalarni to'liq istemol qilishligi uchun ular yoqtirgan taam beruvchi vositalar- **Corrigens** qo'shib beriladi. Itlarga - **Corrigens** sifatida shakar, qiyom, mushuklarga 3 tomchi miqdorida valerianka, yirik shoxli hayvonlarga - tuz va nordon taamli moddalar qo'shiladi.

Pilyula shaklidagi dori vositalarini tayyorlash uchun dori va shakl beruvchi moddalar ko'rsatilgan miqdorlarda tarozida ulchab olinib, xavonchada pilyula massasi xosil bo'lguncha suv tomchilab qo'shib aralashtirib boriladi. Tayyorlangan pilyula massasi xavonchadan olinib va pilyula doskasiga joylashtiriladi.

Pilyulalar bir-biri bilan, shuningdek doska va kesuvchi asboblarda yopishib qolmasligi uchun bug'doy unidan, kraxmal yoki oq gil kukunidan sepiladi. Xosil bo'lgan hamir yoyilib,

qirg'ichlar yordamida pilyula bo'laklariga bo'linadi. Tayyorlangan pilyulalar maxsus idishlarga solinib, yorliq yapishtiriladi.

Topshiriq: 30 dona margumushli natriy pilyulasini tayyorlash. 30 dona margumushli natriy pilyulasini tayyorlashda quyidagi vositalar olinadi:

1. Margumushli natriy 0,2
2. Gulxayri ildiz kukuni 3,0
3. Bug'doy uni 2,0
4. Distillangan suv kerakligicha

Retsept:

Rp.: Arseni nitrati 0,2

Pulveris radice Taraxaci et

Farinae tritici et

Aquae destillatae q.s.

ut fiat pilula

D.t.d.N.30

S. Ichga, har kuni 3 ta pilyuladan 3 maxal berilsin.

Xab dori (bolyus) - Bolus, Boli

Xab dori tarkibida dorivor va shakl beruvchi moddalardan iborat bo'lgan, tuxumsimon ko'rinishdagi, faqat ichga qabul qilish uchun tavsiya etiladigan, og'irligi 0,5 dan 50 grammgacha bo'lgan dori vositasidir.

Xab dori tayyorlash uchun shunday dori vositalari olinishi kerakki, ularni ichga qabul qilish mumkin bo'lsin. Shakl beruvchi moddalar sifatida oshqozonda tez parchalanadigan moddalar olinadi. Ular:

1. Bug'doyuni- Farina triticum
2. Javdar uni-Farina secalina
3. Altey ildiz kukuni-Pulvis radice Althaeae
4. Oq gil-Bolus alba
5. Ko'k sovun-Sapo viridis

Yaxshi xab dori aralashmasini hosil qilish uchun quruq va quruq shakl beruvchi vositalardan olish kerak. Xab dorilar ham istemol uchun 1-2 kunga muljallab tayyorlanadi, agar

ularni kuproq vaqt saqlaydigan bo'lsak u achib, qotib, qurub qolishi mumkin.

Xab dori shakllari asosan otlarga, qisman itlarga, mushuklarga, qo'ylarga hamda yirik shoxli hayvonlarga berish tavsiya etiladi. Otlar va yirik shoxli hayvonlar uchun maxsus xab dori ichiruvchi moslamadan foydalanib beriladi.

Xab dori tayyorlash uchun dorivor vositalar va shakl beruvchi moddalar o'lchab olinib xavonchaga solib aralashtiriladi. Aralashmaga tomchilab suv qo'shib hamirsimon shaklga keltiriladi. Xab dorini tavsiya etilayotgan hayvon turiga qarab, qo'l yordamida shakl beriladi. Tayyor bo'lgan xab dori 1 yoki 2 kunga mo'ljallanib, tezda istimolga beriladi.

Agar lozim bo'lsa xab doriga taam beruvchi (**remedium corrigens**) moddalar (shakar, asal, qiyom, tuz) qo'shib tayyorlanadi.

Topshiriq: Angishvonagul bargidan xab dori tayyorlash.

Xab dori tayyorlash uchun angishvonagul bargidan olib uni xavonchada yaxshilab ezib maydalaymiz, kerakli taam va shakl beruvchi vositalar qo'shiladi.

1. Angishvonagul 2,0
2. Altey ildiz kukuni 1,0
3. Bug'doy uni 3,0
4. Suv keragicha q.s.

Retsept:

Rp.:Folii Digitalis 2,0
Pulveris radice Althaeae et
Farinae tritici et
Aquae fontanae q.s.
ut fiat bolus

D.t.d.N. 2

S. Ichga, xar kuniga 1 tadan 3 maxal ichirilsin

Nazorat savollari:

1. Pilyula nima?
2. Pilyula tarkibiy qismi nimalardan iborat?
3. Pilyula tarkibiga kiruvchi shakl beruvchi moddalarni ayting.

4. Pilyula tayyorlash texnologiyasini aytib bering?
5. Bolyus nima?
6. Bolyus tarkibiy qismi nimalardan iborat?
7. Bolyus tarkibiga kiruvchi shakl beruvchi moddalarni
ayting.
9. Bolyus tayyorlash texnologiyasini aytib bering?
10. Pilyula va bolyuslarga retseptlar yozing.

Mavzu bo'yicha test nazorat topshiriqlari.

1. Kukunni lotincha nomlanishini aniqlang.
 - A. Pulvis
 - B. Solutio
 - C. Tinctura
 - D. Linimentum
2. Kukunlar katta kichikligiga qarab necha xil bo'ladi?
 - A. 4
 - B. 5
 - C. 6
 - D. 3
3. Juda xam mayda kukunlar 1 sm^2 dona teshikcha, teshikchalar kattaligi.....mm dan iborat bo'ladi.
 - A. $2500 \times 0,12$
 - B. $1600 \times 0,15$
 - C. $100 \times 0,60$
 - D. $200 \times 0,70$
4. Mayda kukunlar 1 sm^2 dona teshikcha, teshikchalar kattaligi..... mm dan iborat buladi.
 - A. $1600 \times 0,15$
 - B. $2500 \times 0,12$
 - S. $200 \times 0,70$
 - D. $100 \times 0,60$
5. Yirik kukunlar 1 sm^2 dona teshikcha bulib, teshikchalar kattaligi mm ni tashkil etadi
 - A. $100 \times 0,60$
 - B. $200 \times 0,70$
 - S. $2500 \times 0,12$
 - D. $1600 \times 0,15$

6. Bolyus qanday dori shakliga kiradi?
- A. Yumshoq
 - B. Suyuq
 - C. Qattiq
 - D. Gaz
7. Pilyula qanday dori shakliga kiradi?
- A. Yumshoq
 - B. Qattiq
 - S. Suyuq
 - D. Gaz
8. Bolyus shaklidagi dori vositalarni tayyorlashda asosan qanday shakl beruvchi moddalar qo'llaniladi?
- A. Vazelin, lanolin, tozalangan cho'chqa yog'i
 - B. Vazelin, bug'doy uni, buqa yog'i
 - S. Javdar uni, makkajo'xori uni
 - D. Kanakunjut moyi, bug'doy uni
9. Pilyulaga berilgan to'g'ri tarifni toping.
- A. kichik sharsimon kurinishdagi dozalangan, 4mm dan 8mm gacha uzunlikda, og'irligi 0,1 gramdan 0,5 grammgacha bo'lgan, ichirishga tavsiya etiladigan dori shaklidir
- B. tarkibida dorivor va shakl beruvchi moddalardan iborat bo'lgan, tuxumsimon ko'rinishdagi, faqat ichga qabul qilish uchun tavsiya etiladigan, og'irligi 0,5 dan 50 grammgacha bo'lgan dori vositasidir
- S. dori vositalari tarkibida bir yoki bir nechta qattiq dorivor moddalarning kerakligicha maydalangan xoldagi aralashmasi
- D. 25%dan ortiq quriq dori moddalar va shakl beruvchi vositalardan tashkil topgan yumshoq dori shaklidir
10. Bolyusga berilgan to'g'ri tarifni toping.
- A. kichik sharsimon kurinishdagi dozalangan, 4mm dan 8mm gacha uzunlikda, og'irligi 0,1 gramdan 0,5 grammgacha bo'lgan, ichirishga tavsiya etiladigan dori shaklidir
- B. tarkibida dorivor va shakl beruvchi moddalardan iborat bo'lgan, tuxumsimon ko'rinishdagi, faqat ichga qabul qilish uchun tavsiya etiladigan, og'irligi 0,5 dan 50 grammgacha bo'lgan dori vositasidir

S.dori vositalari tarkibida bir yoki bir nechta qattiq dorivor moddalarning kerakligicha maydalangan xoldagi aralashmasi

D.25%dan ortiq quriq dori moddalar va shakl beruvchi vositalardan tashkil topgan yumshoq dori shaklidir

Baqa yoki quyonda xloroform yoki efirning rezorbtiv ta'sirini namoyish qilish

Darsning maqsadi: talabalarga mavjud laboratoriya hayvonlarida (quyon, baqa, sichqon) ingalyasion narkotiklar (efir yoki xloroform) ni narkotik ta'sirini namoyish qilish va retseptlar yozishni o'rgatish.

Kerakli jixozlar: laboratoriya hayvonlari (quyon, baqa, sichqon), efir yoki xloroform eritmasi, shisha qoplagich va shisha oyna, paxta, pipetka.

Bu guruhni umumiy og'riq qoldiruvchilar – umumiy anestetiklar deb ataladi. Chunki ularni qaysi yo'l bilan organizmga yuborilsa, narkoz holati kuzatiladi. Narkoz so'zi *grekcha narke, narkosis – bexushlik, karaxtlik* so'zlaridan olingan.

Narkoz-bu es-xush vaqtinchalik yo'qolib, og'riq va boshqa o'zgarishlar bilinmasligi, skelet mushaklari bo'shashishi va erkin harakatni yo'qolishi bilan ifodalanadi.

Bu moddalar kichik dozalarda uyqu chaqiruvchi, katta dozalarda narkoz chaqiruvchi ta'sir etadi.

Narkoz organizmda 4 bosqichdao'tadi.

1-bosqich. Analgeziya davri. Bunda mol bir oz hishlashlanadi, og'riq sezish yo'qola boshlaydi, organizm bo'shashadi.

2-bosqich. Qo'zg'alish davri. Narkoz vaqtida mol tabiiy bo'lmagan harakat qilishi, ko'z qorachig'i kengayishi, og'zidan suv oqadi, qusish mumkin.

3-bosqich. Xirurgik narkoz davri. Bunda yuqoridagi qo'zg'alishlar pasayib, mol tinchlanadi, muskullar tonusi bo'shashadi, harakat va ba'zi reflekslar yo'qoladi, nafas, puls sekinlashadi. Narkotik modda qonda konsentratsiyasi oshgan

sari nerv sistemasi faoliyati ko'proq susayadi va hayvon uyquq o'xshash tinch holatga o'tadi.

4-bosqich. Tiklanish davri. Narkotik moddalar organizmga yuborish to'xtatilgandan so'ng uni qon konsentratsiyasi kamayib borgan sari uyg'onish boshlanadi.

Narkoz chaqiruvchi moddalar 2 guruhga bo'linadi:

1.Ingalyasion narkotiklar.

2.Noingalyasion narkotiklar.

Ingalyasion narkotiklar

Bu moddalar oson parlanuvchi suyuqliklar va gazlar iborat.

Bu moddalar faqat ingalyasiya yo'li bilan yuboriladi. Bu moddalar yuborilganda narkoz holatini boshqarish oson.

Preparatlari:

1.Xloroform-Chloroformium

2.Efir-Aether aetylicus

3.Ftoratan-Phtorothanum

4.Xlor etil-Aetylicum chloridum

5.Sikropropan-Cyclopropanum

6.Azot oksidi-Nitrogenium oxidatum

7.Uchxloretil-Trichloraethylenum

8.Metoksifluren-Methoxifluranum

Efir –Aether. Rangsiz, tiniq, engil uchuvchan suyuqlik. Suvda sust eriydi, moy va spirtlar bilan yaxshi aralashadi, o'zaro eriydigan uchuvchan.Og'zi yaxshi yopiladigan shisha idishlar saqlanadi.Yorug'likdan saqlanishi shart.Narkoz uchun maxsus toza efir (Aether pro narcosi) ishlab chiqiladi va qo'llaniladi.

Ta'siri. Efir parlari bilan hidlatilganda u nafas yo'llarining retseptorlariga qitiqlovchi ta'sir qiladi.Dastlab hayvon vaqtinchalik bezovtalanish,so'ngra narkoz kuzatiladi.Iltimos zaharli,qitiqlovchi ta'siri kuchli,hayvonlar uchun xavfli past.Teri ostiga yuborilsa to'qimalarni qitiqlab, reflektar ravishda markaziy nerv sistemasi, nafas va tomirlar harakatlantiruvchi markazlarni qo'zg'atadi.

Qoramollar efirga sezuvchanligi yuqori. Shuning uchun narkoz chaqirish maqsadida qo'llanilmaydi. Yurakni to'xtash savfli yuqori.

Qo'llanishi. Cho'chqa, it, mushuklarga narkoz chaqirish uchun ingalyasiya shaklida qo'llaniladi. Narkoz oldin atropin yoki aminizin yuborilsa, qo'zg'alish bosqichi kamayib, narkoz kuchaytiriladi. Efirni narkotik dozasi xloroformnikidan bir oz ko'proq, hayvonni 1 kg vazniga 3-4 ml. Ba'zan efir xloroform bilan birga tinchlantiruvchi vosita sifatida qaltiroq bilan kechadigan ba'zi kasalliklarda, Markaziy nerv sistemasida qo'zg'alish chaqiradigan moddalar bilan zaharlanganda qo'llaniladi.

Teri ostiga nafas va yurak ishi susayganda ularni reflektor qo'zg'atish uchun yuboriladi.

Og'iz orqali etil spirt bilan birga (1:3) og'riqsizlantiruvchi, qaltiroqqa qarshi va qusishga qarshi vosita sifatida sanchiqda, oshqozon va ichaklar muskulaturasi spazmida, qayt qilishda qo'llaniladi.

Tashqi tomonga boshqa moddalar bilan liniment shaklida og'riq qoldiruvchi vosita sifatida bo'g'im va muskullar reumatizmida, nevrologiyada qo'llaniladi.

Xloroform-Chloroformium. Rangsiz, tinik, o'ziga xos hidga ega bo'lgan achimtir taamli, uchuvchan suyuqlik, spirtida va efirda yaxshi aralashadi. Solishtirma og'irligi 1,477-1,486. Yorug'da saqlansa buziladi.

Ingalyasion narkoz uchun xloroformning tozalangan preparati narkoz uchun qo'llaniladigan xloroform (Chloroformium pro narcosi) ishlatiladi.

Ta'siri. Nafas yo'llarida retseptorlarini qitiqlaydi va yaxshi so'riladi, rezorbtiv ta'sir etadi.

Qora mollar sezuvchanligi yuqori, shuning uchun ularga qo'llanilmaydi. Ot, cho'chqa, itlar uchun yaxshi narkotik, yurak-tomir sistema sezuvchanligi oshsa qon bosim tushadi, yurak to'xtaydi.

Qo'llash. Narkoz chaqirish uchun cho'chqa, itlar ba'zan atlarga ingalyasiya yo'li bilan yuboriladi. Tashqi tomonga

og'riqsizlantiruvchi sifatida shikastlanishlar, muskul yallig'lanishida, bo'g'in revmatizmida, nevralgialarda liniment shaklida qo'llaniladi.

Tajribani bajarish. Baqa 1litr hajmdagi yumaloq shisha silindrga qamaladi va uning umumiy holati, o'zini tutishi, terisining rangi, har xil tashqi ta'surotlarga javob berishi, nafas olishi, (jag' osti xaltachasi harakatidan yoki ko'krak devoridan) tekshiriladi.

Shundan keyin ozgina paxtaga 5 tomchi narkoz uchun efirdan tomizilib shisha silindr ichiga kiritiladi. Baqa har 5 minut mobaynida kuzatuv olib boriladi. Baqadagi umumiy holat o'zgarishlar yozib boriladi, ya'ni nafas olishi sanaladi, tashqi ta'sirlarga javobi, teri rangining o'zgarishi va narkoz holatiga tushish vaqti va uning qancha vaqtgacha cho'zilishi kuzatib boriladi.

Baqa narkoz holatiga tushgandan keyin shisha silindr ichidan chiqarilib ochiq havoda shisha ustida qo'yiladi.

Asta-sekin baqaning tashqi tomondan bo'layotgan ta'sirlariga javobi va sezuvchanligi qay holatda tiklanishi kuzatiladi:

a).ko'z qorachig'i

b).orqa oyoqlar

v).oldingi oyoqlar

d).1minutda nafas olish soni

y). iloji boricha Yurak urushini sanash kerak

g). qachon normal xolatda qaytadi

Xulosa: Efirli yoki xloroformli narkoz markaziy nerv sistemasini susaytiruvchi ta'siri tufayli vujudga keladi.

Baqaga

Rp.:Solutionis Aetheris pro narcosi gtt.V

D.S. Hidlatish uchun.

#

Rp.:Solutionis Chloroformii pro narcosi gtt.V

D.S. Hidlatish uchun.

Nazorat savollari:

1. Narkoz nima?
2. Ingalyasion narkotiklarga tarif bering?
3. Ingalyasion narkotiklar preparatlarini aytib bering?
4. Xlloroform va efir preparatlarini dorilari qaysi guruhiga mansub?
5. Veterinariya amaliyotida narkoz chaqiruvchi moddalarni kim birinchi qo'llagan?
6. Suyuq xolatda, lekin tez parlanuvchan ingalyasion narkotiklarni aytib bering?
7. Efirni laboratoriya hayvonlarida narkotik ta'sirini hisoblab bering?
8. Ingalyasion narkotiklar guruhiga mansub preparatlarga retsept yozing?

Quyonda magniy sulfatning rezorbtiv ta'sirini namoyish qilish

Darsning maqsadi: talabalarga hayvonda magniy sulfat preparatini narkotik ta'sirini hamda kalsiy xlorini antidot ta'sirini namoyish qilish va har xil hayvon turlariga retseptlar yozishni o'rgatish.

Kerakli jixozlar: quyon, fanendoskop, termometr, vata, qurt, shpris va ignalar, 25 %-li magniy sulfat eritmasi 10 %-li kalsiy xlor eritmasi.

Amaliyotda hayvonlarga ko'pincha noingalyasion narkotiklar qo'llaniladi. Bu moddalar og'iz orqali, in'eksiya yo'li bilan, rektal yo'l bilan yuboriladi.

Bu yo'llar bilan yuborish shu bilan qulayki, bunda uzoq muddat narkoz berish uchun kutilgan natija beradi. Hayvonni tez vaqt ichida narkozlash mumkin. Hayvonni uzoq vaqt fiksatsiya qilib turilmaydi.

Preparatlari:

1. Xloralgidrat-Chlorali hudras
2. Geksanal-Hexenalum
3. Tiopental natriy-Thiopentalum natrium
4. Narkolan-Narcolanum

- 5.Uretan-Urethanum
- 6.Morfelan-Morfelanum
- 7.Prodion-Prodionum
- 8.Natriy butirat oksidi-Natrii oxibuturas
- 9.Kollipsol-Collipsolum
- 10.Ketamin -Cetaminum
11. Magniy sulfat-Magnesii sulfas

Magniy sulfat- Magnesii sulfas. Rangsiz ignasimon modda. Suvda yaxshi eriydi.

Ta'siri: Kichik dozalarda og'iz orqali yuborilsa oshqozon va ichaklar sekretsiyasi va motorikani tiklaydi va ovqat hazmlanishni yaxshilaydi. Katta dozalarda ichaklarda osmotic bosimni oshiradi, ichaklarda ko'p miqdorda suv to'planib ichaklar retseptorlarini qitiqlaydi, ximusni bo'shashtiradi va surgi ta'sir qiladi. Surgi tasiri 8-10% li konsentratsiyada 1-2 soatdan keyin boshlanadi. O't haydovchi ta'sirga ham ega.

Parenteral yuborilganda tinchlantiruvchi va uyquchaqiruvchi ta'sirga ega. Ichki organlar va tomirlarning silliq muskuli spazmini bo'shashtiradi, qon bosimi tushadi. Nafas markazi va qon aylanish susayadi.

Qo'llanishi. Og'iz orqali, surgi dori sifatida ichak qotishlarda, ichaklar oziqaga to'lib qolganda, har xil zaharlanishlarda, o't haydovchi sifatida esa jigar kasalliklarida.

Spazmatik, tinchlantiruvchi va qaltiroqqa qarshi vosita sifatida sanchiqlarda, qizilo'ngach qisqarganda, kaprostat va ximostozlarda, ichaklar va siydik pufagi spinktorlari spazmidagi tug'ish paytida bachadon bo'yni spazmini bo'shashtirishda venaga 5-10%li eritma shaklida, vena tomiriga narkoz chaqirish uchun otlarda xloralgidrat bilan, itlarda morfin bilan qo'shib yuboriladi.

Doza, og'iz orqali: otlarga 200.0-500.0 g, qoramol 300.0-800.0, qo'y 50.0-100.0, it 10.0-25.0.

Venaga ot 10.0-25.0, qoramol 10.0-20.0, it 0.2-1.0.

Tajribani bajarish. Tajribadan oldin quyon tortiladi yurak qisqarishlari va nafas olishi sanaladi, ko'z qorachiqchalar, quloq tomirlari xolati reflekslari tekshiriladi.

So'ngra belgilangan miqdorda (4 ml 1kg og'irligi hisobida) 25% li magniy sulfat eritmasi quyon quloq terisi ostiga yuboriladi va 5 minut davomida uqalanadi.

Hayvonni umumiy xolati susayadi, skelet muskullari hish-shashadi, narkoz tez paydo bo'ladi, nafas olish susayadi, yurak bihi qisman pasayadi, tana harorati bir oz pasayadi, hayvon asta-astin narkoz xolatiga o'ta boshlaydi.

20 minutdan so'ng narkoz paydo bo'lgandan keyin quloq venasiga kalsiy xlorini 10 % li eritmasidan 1kg og'irligiga 2 ml o'lchab olinib antidot sifatida yuboriladi. Bu dori vena orqali yuborilganda magnezial narkozni darhol inkor qiladi, hayvon oldingi holatiga qayta boshlaydi.

Ushbu dorilar ta'rifidan quyon organizmida bo'lgan o'zgarishlar to'g'risida qaror yoziladi.

Xulosa. Magniy sulfat parenteral yo'l bilan katta dozalarda yuborilganda narkotik ta'sirini namoyon qiladi.

Quyonga

Rp.: Solutionis Magnesii sulfatis 25%- 4.0

D.S. Teri ostiga. 1-martaga.

#

Rp.: Solutionis Calcii chloridi 10%- 2.0

D.S. Vena qon tomiriga.

Nazorat savollari:

1. Noingalyasion narkotiklar nima?
2. Noingalyasion narkotiklarni ingalyasion narkotiklardan farqini aytib bering?
3. Noingalyasion narkotiklarguruhi preparatlarini ayting?
4. Noingalyasion narkotiklar veterinariya amaliyotida nima maqsadda qo'llaniladi?
5. Magniy sulfatning ta'sir mexanizmi haqida ma'lumot bering?
6. Magniy sulfatning quyon organizmiga rezorbtiv ta'sirini aytib bering?
7. Noingalyasion narkotiklar veterinariya amaliyotida nima maqsadda qo'llaniladi?

Mavzu bo'yicha test nazorat topshiriqlari.

1. Ingalyasion narkotiklar qatorini toping.

- A. Ftorotan, efir
- B. Ketamin, geksenal
- S. Kofein, kamfora
- D. Aminazin, triptazin

2. Noingalyasion narkotiklar qatorini toping.

- A. Ketamin, geksenal
- B. Ftorotan, efir
- S. Kofein, kamfora
- D. Aminazin, triptazin

3. Xlloroform va efir preparatlari dorilarni qaysi guruhiga mansub

- A. Ingalyasion narkotiklar.
- B. Noingalyasion narkotiklar
- S. Qaltiroqa qarshi moddalar
- D. Neyroleptiklar

4. Ketamin, xloralgidrat preparatlari dorilarni qaysi guruhiga mansub

- A. Noingalyasion narkotiklar.
- B. Ingalyasion narkotiklar
- S. Qaltiroqa qarshi moddalar
- D. Neyroleptiklar

5. Narkoz nima?

- A. Javoblarni hammasi to'g'ri
- B. Sezuvchanlikni butunlay yo'qolishi
- S. Gavda muskullarini bo'shashishi
- D. Erkin harakatni yo'qolishi

6. Veterinariya amaliyotida narkoz chaqiruvchi moddalarni kim birinchi qo'llagan.

- A. 1847 yil Pirogov
- B. 1846 yil Morton
- S. 1847 yil Simpson
- D. 1905 yil Oppel

7. Narkoz jarayoni necha bosqichda kechadi.

- A. Analgeziya, qo'zg'alish, xirurgik narkoz va tiklanish

B. Qo'zg'alish, xirurgik narkoz va tiklanish

S. Analgeziya, qo'zg'alish va tiklanish

D. Analgeziya, qo'zg'alish, xirurgik narkoz

8. Qaysi hayvon turiga ingalyasion narkotik qo'llash taqiqlangan.

A. Qoramol

B. Cho'chqa

S. Ot

D. It

9. Suyuq xolatda, lekin tez parlanuvchan ingalyasion narkotiklar qatorini toping.

A. Ketamin, geksenal

B. Xloroform, efir

S. Azot oksidi, siklopropan

D. Aminazin, triptazin

10. Gazsimon ingalyasion narkotiklar qatorini toping.

A. Azot oksidi, siklopropan

B. Ftorotan, efir

S. Kofein, kamfora

D. Aminazin, triptazin

11. Noingalyasion narkotiklarni hayvonlarga yuborish taqiqlanmagan.

A. Javoblarni hammasi to'g'ri

B. Og'iz orqali, muskul orasiga

S. Vena tomiriga, teri ostiga

D. To'g'ri ichak orqali

It yoki quyonda aminazinni rezorbtiv ta'sirini namoyish qilish

Darsning maqsadi: talabalarga hayvonda aminazinni markaziy nerv sistemasiga tinchlantiruvchi neyroleptik ta'sirini namoyish qilish va har xil hayvon turlariga retseptlar yozishni o'rgatish.

Kerakli jixozlar: it, 2,5% aminazin, shpris, igna, termometr, fanendaskop, paxta, idish.

Neyroleptiklar markaziy nerv sistemasini ichki va tashqi qitiqllovchilarga reaksiyasini susaytiruvchi moddalar. Bu dorilar o'z ta'sirini hayvonlarni nevroz va salbiy emotsional holatlarida yaxshi namoyon qiladi.

Neyroleptiklar ta'sirining eng asosiysi tinchlantiruvchi ta'siri va bir vaqtda o'zida hamma qitiqllovchi ta'sirotlar: notinchlik, vahshiylik, qo'rquv chaqiruvchilarga reaksiyani susaytiradi. Katta dozalarda uyqu chaqiruvchi ta'sir etadi, hatto narkotik ham ta'sir etadi.

Ba'zilar esa xolinergetik va adrenergitiklar aktivligini hamda serotonin, gistamin aktivligini kamaytiradi.

Preparatlari:

1. Aminazin-Aminazinim
2. Propazin-Propazinum
3. Triftazin-Triftazinum
4. Mepazin-Mepazinum
5. Rezerpin-Rezerpinum
6. Meprostan-Meprotanum
7. Amizil-Amizilum
8. Raunatin-Raunatinum
10. Rompun-Rompunum

Aminazin-Aminazinum. Oq poroshok, suvda, spirtida yaxshi eriydi. "B" ro'yxatda.

Aminazin aktiv neyroleptik preparat bo'lib, markaziy nerv sistemasi va periferik nerv sistemasiga sezilarli murakkab ta'sirga ega. U katta yarimsharlar po'stlog'iga keladigan impulslarni susaytiradi yoki yo'qotadi. Hayvonlarga maxsus ta'sir etib xarakat aktivligini kamaytiradi. Agar doza kuchaysa bu ta'sir ham kuchayadi, hayvonlar tinch uxlaydi, gavda muskullari bo'shashadi, qitiqllovchilarga reaksiya kamayadi, stress holatidan chiqadi.

Yana spazmalitik, gipotermik, qusishga qarshi va qaltiroqqa qarshi ta'sirga ega, hayvonlardagi qo'rquv, vahima, vaxshiylik holatlari yo'qoladi.

Qo'llash. Hayvonlarni stress holatlarida davolash va profilaktika uchun salbiy emotsional holatlarda glyukoza yoki

Vit A, B guruh bilan qo'llansa samara yuqori bo'ladi. Uni yana analgetik va narkotik moddalar ta'sirini uzaytirish uchun, organizmni sun'iy sovutish, tug'ishda og'riqni kamaytirish, lamfora va nikotinni toksik ta'sirini olish uchun qo'llaniladi.

Hayvonlarga og'iz orqali, teri ostiga, muskulga va venaga yuboriladi.

Dozasi: Muskul ichiga yoki teri orasiga. Ot va qoramollar 1-1,5 mg/kg, it-1-3 mg/kg.

Tajribani bajarish:Itida klinik tekshiruv olib boriladi: tana xarorati o'lchanadi, yurak urushi va nafas olishi 1minutda necha martaligi aniqlanadi. Hayvonni erkin holatda turish holati aniqlanadi, harakatchanligi va tashqi ta'sirlarga qanday javob berishi sinab ko'riladi.

So'ngra itni mushak orasiga 2,5% li aminazin eritmasidan 1kg hayvon vazniga 10 mg dozada yuboriladi va hayvonda bo'ladigan o'zgarishlar o'rganiladi. Yurak urushi va nafas olishi tashqi tomondan bo'ladigan ta'surotlarga sezuvchanligi har 10-15 minut mobaynida tekshirib boriladi.

Olingan barcha xulosalar yoki o'zgarishlar protokol shaklida daftarga qayd qilib boriladi. Aminazin yuborilganda bir necha daqiqadan keyin itning harakatchanligi susayib boriladi. It yotishga harakat qiladi, uxlay boshlaydi. Ko'ndalang targ'il mushaklari xolsizlanadi, tashqi ta'sirlarga va tana harorati pasaya boshlaydi, aminazin uzoq muddatdagi ta'siri sezila boshlaydi.

Xulosa:Aminazin kichik va o'rta dozalarda tinchlantiruvchi,katta dozalarda narkotik ta'sir ko'rsatadi.

Quyonga

Rp.:Solutionis Aminazini 2,5%- 0,3

D.S. Mushak orasiga.

Sigir

Rp.:Solutionis Aminazini 2,5%- 12,0

D.S. Mushak orasiga.

It

Rp.:Solutionis Aminazini 2,5%- 2,0

D.S. Mushak orasiga.

Nazorat savollari:

1. Neyroleptiklar nima?
2. Neyroleptiklar guruhga kiruvchi preparatlarni ayting?
3. Neyroleptiklar veterinariya amaliyotida nima maqsadida qo'llaniladi?
4. Aminazin preparatini hayvonlarda ta'sir mexanizmi, qo'llanilishi, dozalari haqida ma'lumot bering?
5. Aminazinni quyon organizmiga rezorbtiv ta'sirini aytilib bering?
6. Aminazin preparatiga retsuptlar yozing?

Mavzu bo'yicha test nazorat topshiriqlari.

1. Neyroleptik moddalar ximiyoviy tuzilishi bo'yicha nechta guruhi mavjud.
 - A. Hammasi to'g'ri
 - B. Fenotiazinlar
 - S. Tioksanterlar
 - D. Butirofenollar
2. Aminazin va triptazin dorilarni qaysi guruhga mansub.
 - A. Neyroleptiklar
 - B. Ingalyasion narkotiklar
 - S. Qaltiroqqa qarshi moddalar
 - D. Noingalyasion narkotiklar.
3. Aminazinni barcha hayvonlar uchun belgilangan dozasini aniqlang.
 - A. 1-2,5 mg/kg
 - B. 5-8 mg/kg
 - S. 8-10 mg/kg
 - D. 10-15 mg/kg
4. Organizmga narkotik vositasini yuborishdan oldin promedikatsiya maqsadida qanday moddalar yuboriladi.
 - A. Neyroleptik moddalar
 - B. Qaltiroqqa qarshi moddalar
 - S. Haroratni tushiruvchi moddalar
 - D. Antideprisantlar

5. Neyroleptik moddalar ko'rsatilgan to'g'ri javobni toping.

A. Aminazin, triftazin

B. Aspirin, kofein

S. Analgin, aminazin

D. Baralgen, kamfora

Neyroleptik moddalar

6. Neyroleptik moddalar ta'sir mexanizmidagi to'g'ri javobni toping.

A. Tinchlantiruvchi ta'sir va uyqu chaqiruvchi

B. Qon bosimini tushiradi, og'riqni qoldiradi

S. og'riqni qoldiradi, siydik haydovchi

D. Tana haroratini tushiradi, surgi ta'sir ko'rsatadi.

7. Aminazin amaliyotda necha % li konsentratsiyada qo'llaniladi.

A. 2,5%

B. 5%

S. 7%

D. 9%

8. Aminazinni qo'llashdagi to'g'ri javobni toping.

A. Shishlarni oldini olish maqsadida, abortlarni oldini olish va bachadon yallig'lanishida, yo'ldoshni ajratishda, ichki organlarda qon ketganda

B. Hayvonlarni salbiy emotsional holatlarida, narkotiklar ta'sirini kuchaytirishda

S. Ovqat hazm qilishni yaxshilash maqsadida oshqozon ichak kasalliklarida.

D. B1 yetishmovchiligida, polinevritda, oshqozon ichak atoniyasida, hayvonlar o'sishini tezlatish uchun ayniqsa, tovuqlarda.

It yoki quyonda gipertermiya chiqarib, antipirin yoki aspirinning tana xaroratini tushiruvchi ta'sirini namoyish qilish

Darsning maqsadi: talabalarga hayvonda antipirinning xaroratni tushuruvchi ta'sirini namoyish qilish va har xil hayvon turlariga retseptlar yozishni o'rgatish.

Kerakli jixozlar: quyon, antipirinning 10% li eritmasi, ignalar, termometr, vazelin, paxta, pepsin (pepton), piregenal, qaynoq sut.

Patologik holatlarda organizmga mikroblar kirganda yallig'lanishlarda, sifatsiz ozuqa zaharlari tushganda issiqlikni boshqarish organizmda buziladi, yani isitma hosil bo'ladi. Isitma – bu organizmga tushgan yod narsalarga himoya reaksiyasi hisoblanadi. Lekin isitma organizmda uzoq vaqt davom etsa, u organizmni toliqtiradi, organlar ish faoliyati noxush ta'sir etadi. Bunday paytlarda tana haroratini tushiruvchi dorilar qo'llaniladi.

Ta'siri. Bu dorilar markaziy nerv sistemasida joylashgan qo'zg'algan issiqlik markazini tinchlantiradi, natijada issiqlikni chiqarish kuchayadi. Issiqlik chiqarish teridagi tomirning kengayishi, terini qizishi va terlash hisobiga bo'ladi. Lekin bu dorilar faqat organizmda tana harorati ko'tarilgandagina ta'sirini namoyon qiladi.

Bu dorilar yana og'riq qoldiruvchi va revmatizmga qarshi ta'sir etadi. Ular qo'zg'algan og'riq markazlarini susaytiradi va periferik nervlar sezuvchanligini kamaytiradi va analgetik ta'sir etadi.

Bu dorilar veterinariyada isitma chiqishi bilan kuzatiladigan turli kasalliklarda qo'llaniladi.

Tarkibi bo'yicha 3 ta guruhga bo'linadi.

1. Anilin unumlari saqlovchilar
2. Pirazolin unumlari saqlovchilar
3. Salitsil kislota unumlari saqlovchilar

Anilin unumlarining preparatlari:

1. Antifebrin-Antifebrinum

- 2.Fenasetin-Fhnacetinum
- 3.Paratsetamol-Paracetamololum
- 4.Pirafen-Piraphenum
- 5.Analfen-Analphenum
- 6.Sedalgen-Sedalgenum

Pirazonon unumlarining preparatlari:

- 1.Antipirin-Antipyrinum
- 2.Amidopirin-Amidopyrinum
- 3.Analgin-Analginum
- 4.Butadion-Butadionum
- 5.Verodon-Verodonum
- 6.Pentalgin-Pentalginum
- 7.Amazol-Amizolum
- 8.Anapirin-Anapirinum
- 9.Bentalgin-Bentalginum
- 10.Baralgin-Baralginum

Salitsil kislota unumlarining preparatlari:

- 1.Natriy salitsilati-Natrii salicylas
- 2.Metilsalitsilati-Methyli saliculas
- 3.Atsetilsalitsilat kislotsi (aspirin)-Acidum acetylsalicylicum (Aspirinum)
- 4.Salipirin -Salipyrinum
- 5.Atofan-Atophanum
- 6.Sitramon-Citramonum

Antipirin-Antipyrinum. Oq ignasimon kukun, kuchsiz ochiq taamli, suvda yaxshi eriydi.

Ta'siri. Tana haroratini tushiruvchi, og'riq qoldiruvchi va yallig'lanishga qarshi ta'sirga ega. Kapillyarlar o'tkazuvchanligini susaytiradi, yallig'lanish reaksiyasi rivojlanishiga to'sqinlik qiladi. Mahalliy qo'llanilganda qon to'xtatuvchi ta'siri bor. Qo'zg'algan issiqlikni boshqarish markazini tinchlantiradi.

Ta'siri 15-20 minutdan keyin boshlanib, 3-12 soat davom etadi.

Qo'llash. Og'iz orqali tana harorati ko'tarilishi bilan kechadigan barcha kasalliklarda.

Tashqi tomonga 10-20 %li eritmalari qon to'xtatuvchi vosita sifatida og'iz, burun, tomoq shilliq pardalaridan qon ketganda, yallig'lanishga qarshi vosita sifatida ba'zan 5-10% li eritma shaklida og'iz, burun, qin shilliq pardalarini yuvish uchun.

Doza, og'iz orqali: ot 20.0-50.0, qoramol 20.0-50.0, qo'y 5.0-15.0, cho'chqa 2.0-10.0, it 0.2-2.0.

Analgin (Analginum)-hidsiz, achchiq taamli, oq-sarg'ishsimon, yirik kukun shaklidagi dori vositasi. Nam joyda parchalanib ketadi. U 1,5 qism suvda va 160 qism 95% li spirtida eriydi. Suvdagi eritmasi sariqsimon rangga kirsada, o'z faolligini yo'qotmaydi. Uni 100⁰S haroratda 30 daqqa maboynda sterilizatsiya qilinganda ham ta'sir xususiyatini saqlaydi.

Asosiy ta'siri markaziy va periferik asab tizimi orqali yuzaga kelib, og'riqni pasaytiruvchi va yallig'lanishga qarshi ta'sir mexanizmi namoyon bo'ladi.

Uning markaziy asab tizimi orqali ta'sirining namoyon bo'lishi, miyada prostaglandinlar sintez bo'lishini to'xtatishiga (periferikka qaraganda yuqori) va organizmdagi og'riqqa qarshi tizimni faollashuviga bog'liq. Periferik yo'nalishdagi ta'siri esa, yallig'lanish uchog'idagi prostaglandinlar bradikinin, serotonin va gistaminlarni sintezlanish holatini ushlanib qolishi tufayli yuzaga keladi. O'txur hayvonlarga anal'gin parenteral yo'l bilan yuborilganda, oshqozonni kuchli kengayishi va ichaklar atoniyasi tufayli yuzaga keladigan og'riqlar pasayadi, ammo bunday kasallik sabablari bartaraf etilmaydi. Shu sababli bunday hollarda, analgin bilan birgalikda, gaz hosil bo'lishiga qarshi vositalarni yuborish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Qo'llash. Tana harorati ko'tarilishi bilan kechadigan barcha kasalliklarda, muskullar va bo'g'im yallig'lanishlarida, sanchiq bilan kechadigan oshqazon ichak kasalliklarida.

Doza, og'iz orqali: ot 4.0-12.0, qoramol 4.0-12.0, qo'y 3.0-5.0, cho'chqa 2.0-5.0, it 0.2-1.0.

Teri ostiga ot 3,0 - 10,0, sigir 3,0- 10,0, qo'y 1,0- 2,0, cho'chqa 1,0- 3,0.

Tajribani bajarish. Mashg'ulot boshlanishidan 3soat oldin quyon terisi ostiga 1g. penton yoki muskul orasiga 1-2 ml quyinoq sut yuboriladi. Quyonda yuqoridagi moddalar ta'sirida tana harorati 1-2°C oshiradi. Mashg'ulot boshlanishda tajriba o'tkaziladigan quyonda va kuzatuvdagi quyonda tana harorati, yurak urishi va nafas olishi soni aniqlanadi. So'ngra quyonning har bir kg tirik vazniga antipirindan 0,1g teri ostiga yoki 100mg quyinoq yuboriladi.

30 daqiqa va 1soat vaqt mobaynida quyonning tana harorati, yurak urushi va nafas olish soni aniqlanib boriladi.

Olingan ko'rsatkichlar yozib boriladi

Hayvonni kuzatish vaqti	Tajribadagi quyon			Kuzatuvdagi quyon			Eslatma
	T.h.	Yu.u.	N.s.	T.h.	Yu.u.	N.s.	
Tajriba boshlanguncha							
Antipirin teri ostiga yuborilganda							
1 soat vaqt o'tigandan keyin							

Olingan ko'rsatkichlar solishtirib ko'riladi. Tajribadagi quyon tana harorati antipirin yuborilgandan keyin 1-3° tushadi. Kuzatuvdagi quyonda esa tana harorati juda ham sezilmas pasayadi. Antipirin yuborilishi natijasida yurak urushi va nafas olish pasayadi.

Xulosa: Antipirin gipertermiyada haroratni tushiruvchi ta'sir ko'rsatadi, sog'lom hayvonlarda esa tana haroratiga ta'sir ko'rsatmaydi.

Quyvon

Rp.:Solutionis Analgini 25%- 1,0

D.S. Teri ostiga 1martaga.

Sigir

Rp.:Solutionis Analgini 25%- 15,0

D.S. Teri ostiga 1martaga.

Ot

Rp.:Solutionis Analgini 25%- 12,0

D.S. Teri ostiga 1martaga.

It

Rp.:Solutionis Analgini 25%- 2,0

D.S. Teri ostiga 1martaga.

Qo'y

Rp.:Tab. Analgini 0,5

D.t.d.N. 2

S.Ichirish uchun,kuniga 2mahal 1 tabletkadan ichiladi.

Cho'chqa

Rp.:Tab. Analgini 0,5

D.t.d.N .4

S.Ichirish uchun,kuniga 2 mahal 1 tabletkadan ichiladi.

Nazorat savollari:

1. Tana haroratini tushuruvchi moddalariga ta'rif bering?
2. Tana haroratini tushuruvchi dorilar necha guruhga bo'linadi?
3. Anilin guruhiga kiruvchi preparatlarni ayting?
4. Pirozolon guruhiga kiruvchi preparatlarni ayting?
5. Salitsil kislota guruhiga kiruvchi preparatlarni ayting?
6. Antipirin preparatini hayvonlarda ta'sir mexanizmi, qo'llilishi va dozalari haqida malumot bering?
- 7.Quyonda amidopirinni rezorbtiv ta'sirini aytib bering?
- 8.Tana haroratini tushuruvchi dorilarga retseptlar yozing?

Mavzu bo'yicha test nazorat topshiriqlari.

- 1.Tana haroratini tushiruvchi dorilar ko'rsatilgan to'g'ri javobni toping.
A.Antipirin, aspirin
B. Aspirin, kofein
S. Analgin, aminazin
D. Baralgen, kamfora

2. Tana haroratini tushiruvchi dorilarni ta'sir mexanizmi belgilangan to'g'ri javobni toping.

- A. Tana haroratni tushiradi, og'riqni qoldiradi
- B. Qon bosimini tushiradi, og'riqni qoldiradi
- S. og'riqni qoldiradi, siydik haydovchi
- D. Tana haroratini tushiradi, surgi ta'sir ko'rsatadi.

3. Tana haroratini tushiruvchi dorilar ximyoviy tuzilishi bo'yicha guruhlarini aniqlang.

- A. Pirazolon, anilin va salitsil kislota unumlari
- B. Fenotiazinlar, tioksanterlar, butirofenollar
- S. Salitsil kislota unumlari, fenotiazinlar,
- D. Salitsil kislota unumlari, butirofenollar

4. Pirazolon unumlari guruhiga kiruvchi preparatlarni aniqlang

- A. Analgin, antipirin
- B Fenatsetin, paratsetamol
- S. Aspirin, metilsalitsilat
- D. Analgin, aspirin

5. Anilin unumlari guruhiga kiruvchi preparatlarni aniqlang

- A. Fenatsetin, paratsetamol
- B Analgin, antipirin
- S. Aspirin, metilsalitsilat
- D. Analgin, aspirin

6. Salitsil kislota unumlari guruhiga kiruvchi preparatlarni aniqlang

- A. Aspirin, metilsalitsilat
- B Fenatsetin, paratsetamol
- S. Analgin, antipirin
- D. Analgin, aspirin

7. Analginni qoramollar uchun teri ostiga qo'llashga belgilangan dozasini aniqlang.

- A. 3,0-10,0
- B. 1,0-2,0
- S. 2,0-3,0
- D. 0,2-0,6

8. Aspirin preparatini ta'sir mexanizmidagi to'g'ri javobni toping.

A. Og'riqni qoldiruvchi, revmatizmga qarshi va tana haroratini tushiruvchi

B. Qon bosimini tushiradi, og'riqni qoldiradi

S. og'riqni qoldiradi, siydik haydovchi

D. Tana haroratini tushiradi, surgi ta'sir ko'rsatadi.

9. Analginni teri ostiga yuborilganda ta'siri qancha vaqt davom etadi.

A. 1-2 soat

B. 5-10min

S. 10-30min

D. 30-45min

10. Analginni hayvonlarga qo'llash usullari.

A. Hammasi to'g'ri

B. Muskul orasiga

S. vena tomiriga

D. Og'iz orqali

Quyon yoki itda kofeinni markaziy nerv sistemasiga rezorbtiv ta'sirini namoyish qilish

Darsning maqsadi: talabalarga hayvonda kofeinning markaziy nerv sistemasiga qo'zg'atuvchi ta'sirini yuzaga kelishini namoyish qilish va har xil hayvon turlariga retseptlarni yozishni o'rgatish.

Kerakli jixozlar: quyon, 25%li etil spirti, 2,5% li xlorolgidrat eritmasi, 20%li kofein benzoat natriyning eritmasi, shpris, igna, termometr, fonendoskop, paxta.

Markaziy asab tizimini qo'zg'atuvchi moddalar ximiyaviy tuzilish, olinish, farmakologik ta'siri va ishlatilishi jihatidan har xil dori preparatlari kiradi. Shu bilan bir qatorda ushbu preparatlarni xammasi uchun xos bo'lgan umumiy bir farmakologik xususiyati bor, ular markaziy asab tizimining har xil markazlariga ta'sir etish xossasiga ega. Bunday ta'sir

markaziy asab tizimini faoliyatini rag'batlantiradi, qo'zg'atadi, manyan markazlarni aktivlashtiradi, stimullashtiradi va funksiyani tiklaydi. Bundan tashqari, bu stimulyatorlar markaziy asab tizimi faoliyatini tez tiklash qoliyatiga ham ega. Hatto hayoti so'nib borayotgan organizmni qayta tiklaydi. Shuning uchun bu dorilarni –**analeptiklar** deb ataladi.

Lekin bu moddalar fakat kichik va o'rta dozalarda asab tizimini faoliyatini qo'zg'atadi. Katta dozalarda esa teskari ta'sir etadi, ya'ni susaytiradi, tormozlaydi.

Farmakalogiyada ushbu dorilar quyidagi guruhleri qo'llaniladi:

1. Antidepressantlar
2. Kofein guruhi.
3. Kamfora guruhi.
4. Korazol va kordiamin guruhi.
5. Strixnin guruhi.
6. Nafas markazi stimulyatorlari.
7. Xar xil stimulyatorlar.

Ta'siriga qarab bu dorilar o'ziga xos ajralib turadi. Masalan, kofein nisbatan bosh miya po'stlog'i markazlarini, kamfora guruxi va korazol uzunchoq miya markazlarini, strixnin guruxi esa orqa miya markazlarini u yoki bu darajada aktivlashtiradi.

Kofein guruhi preparatlari:

1. Toza kofein-Coffeinum purum
2. Kofein- natriy benzoat-Coffeinum-natri benzoas
3. Teobromin-Teobrominum
4. Teobromin natriy-Teobrominum natrii
5. Teofillin-Teofullinum
6. Eufillin-Euphullinum
7. Ditrofillin-Ditrophillinum
8. Metilkofein-Methulcoffeinum

Kofein –Coffeinum. Alkoloid, choy daraxti barglaridan, kofe mevalaridan va sintetik olinadi. Suvda qiyin eriydi. Amaliyotda 20% li kofein-natriy benzoat(Coffeinum-natrii benzoas) eritmasi shaklida qo'llaniladi.

Tasiri. Markaziy nerv sistemasini qo'zg'atadi, ayniqsa bosh miya po'stlog'i va uzunchoq miyadagi markazlarini yurak- tomir sistemasini qo'zg'atadi, yurak qisqarishlari absolyut kuchini oshiradi, yurak muskullarini faoliyatini chidamliligini oshiradi.

Uzunchoq miya nafas markazini qo'zg'atib, o'pka ish faoliyatini oshiradi, o'pkada gaz almashinuvi yaxshilanadi.

Teri va ichki organlar tomirlarini qisqartiradi, lekin yurak miya, buyrak va skelet muskullari tomirlarini kengaytiradi. Qon bosimini ko'taradi. Ko'ndalang targ'il muskullar ish faoliyatini kuchaytiradi.

Oshqozon ichaklarda spazmni susaytirib, uni faoliyatini kuchaytiradi.

Siydik ajralish kuchayadi. Narkotik va uyqu chaqiruvchi vositalar ta'sirini susaytiradi.

Qo'llash. Markaziy nerv sistemasi funksiyasi susayishi bilan kechadigan barcha yuqumli va yuqumsiz kasalliklarda Markaziy nerv sistemasini qo'zg'atish uchun narkotik va boshqa zaharlar bilan zaharlanganda, muskullar kuchsizlanganda charchoqlarda, yurak faoliyati susayganda, nafas markazini susaytiruvchi zaharlar bilan zaharlanganda nafas markazini qo'zg'atish uchun.

Sigirlar tug'ruqdan keyingi falajida, oshqozon ichaklar spazmik holatlarida, skelet muskullari ish faoliyati va tonusini tiklash maqsadlarida.

Hayvonlarga og'iz orqali, teri ostiga va ba'zan venaga tomiriga yuboriladi.

Doza,teri ostiga:ot 2.0-5.0, qoramol 2.0-5.0, quy 0.5-1.5, cho'chqa 0.5-1.5, it 0.1-0.3.

Tajribani bajarish: Tajribani boshlashdan oldin quyoning yurak urushi va nafas olishini sanab olamiz hanunda tana haroratini o'lchaymiz. Shundan keyin zond yordamida quyon oshqozoniga 1kg tirik vazniga 16 ml 25% li etil spirt yoki 4 ml 25% li xloralgidrat eritmasi yuboriladi. Hayvonda umumiy xolatini va sezuvchanlikni susayishi, yengil uyqu xolati,nafas olishni susayishi kuzatiladi.Quyonga yuborilgan

dori moddalari ta'sir qilgandan so'ng qaytadan klinik tekshirish o'tkazamiz va quyonga har 1kg tirik vazniga 0,5 ml hisobida 20% li kofein eritmasidan yuboramiz. Quyonda tezlik bilan mezuqchanlik tiklanib, uyqu holatidan chiqadi, nafas olish chuqurlashadi va tezlashadi. Hayvon yana klinik ko'rikdan o'tkaziladi va natijalari quyidagi protokolga yozib qo'yiladi.

4-jadval

Ko'rsatgichlar	Tajribadan oldingiholat	Narkoz	Kofein
Harorati			
Yurak urushi (1 minutda)			
Nafas olishi (1 minutda)			

Xulosa: Kofein markaziy nerv sistemasiga qo'zg'atuvchan ta'sir etadi.

Quyov

Rp.:Solutionis Coffeini- natrii bensoatis 20%- 0,5

D.S. Teri ostiga.

Sigir

Rp.:Solutionis Coffeini- natrii bensoatis 20%- 15,0

D.S. Teri ostiga.

Ot

Rp.:Solutionis Coffeini- natrii bensoatis 20%- 12,0

D.S. Teri ostiga.

Qo'y

Rp.:Solutionis Coffeini- natrii bensoatis 20%- 4,0

D.S. Teri ostiga.

It

Rp.:Solutionis Coffeini- natrii bensoatis 20%- 1,0

D.S. Teri ostiga.

Nazorat savollari:

1.Markaziy nerv sistemasini qo'zg'atuvchi dori guruhlarini ayting?

2.Kofein guruhi preparatlarini aytib bering?

3.Kofein preparatini hayvonlarda ta'sir mexanizmi haqida batafsil ma'lumotlar bering?

4.Kofein-natriy bezoat preparatini hayvonlarga qo'llanilishi, dozasi haqida batavsil ma'lumotlar bering?

5. Kofein-natriy bezoatni quyonda rezorbtiv ta'sirini aytil bering?

6. Kofein guruhi preparatlariga retseptlar yozing?

Mavzu bo'test nazorat topshiriqlari.

1.Kofein guruhidagi amaliyotda eng ko'p qo'llaniladigan preparatini aniqlang.

A.Kofein- natriy benzoat

B.Toza kofein

S.Teobromin

D.Eufillin

2.Kofein tabiiy holda qaysi o'simliklardan olinadi.

A.Choy bargi va kofe mevasidan

B.Kamfora daraxtidan

S.Chilibuxa mevasidan

D.Hammasi to'g'ri

3.Kofein markaziy nerv sistemasidagi qaysi markazlar ko'proq kuchli ta'sir ko'rsatadi.

A.Bosh miya po'stlog'i markazlariga

B.Uzunchoq miyadagi markazlariga

S.Orqa miyadagi markazlariga

D.Hammasi to'g'ri

4.Kofeinni koramol uchun teri ostiga qo'llaganda to'g'ri dozasi toping.

A.3,0-5,0

B.2,0-5,0

S.0,5-2,0

D.0,1-0,3

5. Kofeinni qo'y uchun teri ostiga qo'llaganda to'g'ri dozasi toping.

A.0,5-2,0

B.2,0-5,0

S.3,0-5,0

D.0,1-0,3

6. Bosh miya po'stlog'i markazlarga markaziy nerv sistemasi qo'zg'atuvchi qaysi guruh preparatlari kuchli ta'sir ko'rsatadi.

A.Kofein guruhi

B.Strixnin guruhi

S.Kamfora guruhi

D.Hammasi to'g'ri

7. Kofeinni ta'sir mexanizmidagi to'g'ri javobni toping.

A.Yurak va nafas faoliyatini ko'chaytiradi, qon bosimini ko'taradi, siydik ajralishini kuchaytiradi, hazm faoliyatini yaxshilaydi.

B.Qon bosimini tushiradi, og'riqni qoldiradi, tana haroratini tushiradi, surgi ta'sir ko'rsatadi.

S.Og'riqni qoldiradi, siydik haydovchi, qon bosimini tushiradi

D.Tana haroratini tushiradi, surgi ta'sir ko'rsatadi, og'riqni qoldiradi.

8.Kofeinni qo'llashdagi to'g'ri javobni toping.

A.Markaziy nerv tizimi susayishi bilan kechadigan barcha noqumli,yuqumsiz.akusher kasalliklarda

B.Hayvonlarni salbiy emotsional holatlarida,narkotiklar ta'sirini kuchaytirishda

S.Ovqat hazm qilishni yaxshilash maqsadida oshqozon ichak kasalliklarida.

D. B1 yetishmovchiligida, polinevritda, oshqozon ichak atoniyasida, hayvonlar o'sishini tezlatish uchun ayniqsa, tovuqlarda.

Arekolin va atropinning baqa yuragiga aloxida antogonistik ta'sirini namoyish qilish

Darsning maqsadi: talabalarga arekolin va atropinni antogonistik ta'sirini baqa yuragida namoyish qilish va reseptlar yozishni o'rgatish.

Kerakli jixozlar: baqa, 1%-li arekolin gidrobromid, 1%-li Atropin sulfat, paxta, pipetka, igna, taxtacha.

Efferent (vegetativ) nerv sistema organizmda ichki organlarni, qon va limfa tomirlarni, ichki va tashqi sekretiya bezlarini, silliq va ko'ndalang targ'il muskullarni boshqaradi va hayvonlar organizmi bioximik protsesslariga murakkab ta'sir ko'rsatadi. Bu sistema xam ikkita bo'limdan iborat parasimpatik va simpatik bo'limlar. Ushbu bo'limlar faoliyati bosh miya pustlog'i boshqaruvida bo'ladi. Vegetativ nervlar markaziy nerv sistemasidan chiqib, gangliyalari hosil qiladi. Bular pre- va postgangliyalarga bo'linadi. Impulslar pregangliya toladan postgangliya tolaga, ulardan ichki organlardagi retseptorlarga ximiyaviy moddalar – mediatorlar orqali o'tkaziladi.

Farmakologiyada vegetativ nervlarning uchlarida ajraladigan mediatorlarni hisobga olib bu nervlarni xolinergitiklar (mediator – atsetilxolin) va adrenergitiklar (mediator – adrenalin)ga bo'lish qabul qilingan.

Xolinergitik nervlardan impulslarni qabul kiluvchi to'qimalar – xolinoretseptorlar, adrenergitik nervlarni adrenoretseptorlar deyiladi. Shuning uchun bu sistemalar ta'sir etuvchi moddalar

1.Xolinergitik moddalar

2.Adrenergitik moddalarga bo'linadi.

Xolinoretseptorlarning farmakologik moddalarga nisbatan sezuvchanligi xar xil bo'ladi. Ular:

1.N – xolinoretseptorlar, nikotin sezuvchi

2.M – xolinoretseptorlar, muskarin sezuvchilarga bo'linadi.

Farmakalogik moddalar xolinoretseptorlarni qo'zg'atish yoki susaytirishi mumkin.

1.Xolinomimetiklar – qo'zg'atuvchi

2.Xolinolitik – susaytiruvchi

Xolinomimetiklar:

1.Atsetilxolin xlorid –Acetylcholini chloridum

2.Arekolin gidrobromid –Arecolinum hidrobromidum

3.Atseklidin–Aceclidinum

4.Benzamon–Benzamonum

5.Karbaxolin-Carbacholinum

6.Pilokarpin gidrokslorid –Pilocarpini hydrochloridum

Xolinolitiklar:

1.Atropin sulfat-Atropini sulfas

2.Platifillin gidrotartrat-Platyphyllini hudrotartras

3.Metatsin-Methacinum

4.SpazmolitinSpazmolithinum

5.Arpenal-Arpenalum

6.Belladona ekstrakti-Extractum belladonnae spissum

7.Mingdevona ekstrakti –Extractum hyosceyami

Arekolin gidrobromid-Arecolini hydrobromidum. Oq ignasimon kukun, suvda yaxshi eriydi. Palma daraxti mevalaridan va sintetik olinadi. "A" ro'yhatga kiritilgan. Amaliyotda kukun shaklida va 1% li arekolin gidrobromid eritmasi shaklida qo'llaniladi.

Ta'siri. M – xolinoreaktiv sistemani qo'zg'atadi, parasimpatik sistemasi qo'zg'alishiga xos holat kuzatiladi va natijada oshqozon, ichaklar va bachadon muskullari tonusi oshadi; ter, so'lak, bronx va oshqozon ichaklar sekretiya bezlari sekretiyesi kuchayadi.kuchli surgi ta'siri namoyon bo'ladi.Yurak ishi susayadi. Nafas olish qiyinlashadi,ko'z qorachig'ini kichraytiradi.Ta'siri 3- 5 daqiqadan so'ng boshlanadi.

Lentasimon gelmentlarni o'ldiradi va ichakdan chiqishini tezlashtiradi. Itlarda antigelmentik tasiri 1,0-1,5 soatdan keyin boshlanadi.

Qo'llash. Antigelment vosita sifatida parrandalar sestodozlarida, itlar lentasimon gelmentlariga qarshi; surgi vosita sifatida oshqozon va ichaklar atoniyasida, oftalmologiyada ko'z kasalliklari diagnostikasida.

Otlar tuyog'i revmatik yallig'lanishlari, itlar astitida, ekssudat va transsudatlarni so'rilishini tezlatishda, bosh miya shishida yaxshi natija beradi.

Doza, teri ostiga: ot 0.02-0.05, qoramol 0.02-0.04, cho'chqa 0.01-0.03.Og'iz orqali: it 0.004/kg.

Atropin sulfat-Atropini sulfas. Alkoloid, mingdevona va bangidevona o'simliklari tarkibida bo'ladi. Shu o'simliklardan va sintetik olinadi. Amaliyotda 0.1% yoki 1%li atropin sulfat shaklida qo'llaniladi. "A" ro'yxatga kiritilgan.

Ta'siri. M-xolinoretseptorlarini blokada qiladi. Natijada xolinoreaktiv sistema atsetilxolin mediatoriga sezuvchan bo'lmay qoladi.

Atropin ta'sirida ichaklar, oshqozon, bronxlar, siydik yo'li, bachadon silliq muskullari spazmi bo'shashadi. So'lak, oshqozon, ichaklar, bronxlar va ter bezlari sekretsiyasi kamayadi yoki to'xtaydi. Yurak qisqarishlari ritmi oshadi, qon bosimi ko'tariladi. O'pkada gaz almashinuvi kuchayadi, ko'z qorachig'i kengayadi, ichaklar motorikasini kuchaytiradi. Katta dozalarda zaharli.

Qo'llash: Xolinergitik sistemani qo'zg'atuvchi zaharlar bilan zaharlanganda, ayniqsa FOB lar bilan (neotsidol, xlorofos). Narkotiklar bilan zaharlanganda nafas markazini va tomirlarni harakatlantiruvchi markazlarni qo'zg'atish uchun. Nafas olish va yurak ishi susayganda ingalyasion narkotiklar yuborishdan oldin ular noxush ta'sirini oldini olish uchun.

Oshqozon ichak yo'llari va boshqa organlar silliq muskullari spazmini yo'qotish uchun qizilo'ngach qisqarganda, ichaklar sanchig'ida, bronxlar va siydik yo'llari spazmida, ko'z qorachig'ini kengaytirishda.

Atropin hayvonlar uchun zaharli, shuning uchun qo'llanganda ehtiyot bo'lib, dozani bilib qo'llash kerak.

Doza, teri ostiga: Ot 0.02-0.08, qoramol 0.01-0.06, qo'y 0.005-0.01, cho'chqa 0.005-0.01, it 0.002-0.01.

Tajribani bajarish. Baqa olinib, oksipital teshigi orqali igna yuborib markaziy nerv sistemasi falajlanadi va qorin qismi yuqoriga qaratilib, fiksatsiya qilinadi. So'ngra ko'krak qismi yoriladi, yurak topilib yurakni qisqarishlar soni sanaladi va yurakka bir tomchi 1%-li arekolin gidrobromid eritmasi tomiziladi. Yurak to'xtagandan so'ng 10 minut o'tgach 1%-li Atropin sulfat eritmasidan 1 tomchi tomiziladi. 2-3 daqiqadan

so'ng yurak qisqarilib normaga qaytadi. Yana 1-2 tomchi tomiziladi, lekin yurak qisqarishlar soni kamaymaydi.

Xulosa: Arekolin ta'sirida parasimpatik nerv sistemasi qo'zg'aladi, atropin esa qo'zg'algan parasimpatik nerv sistemasini neytrallaydi.

Rp.:Solutionis Arecolini hydrobromidi 1% – gtt. II

D.S.Baqa yuragiga tomizish uchun.

#

Rp.:Solutionis Atropini sulfatis 1%- gtt. II

D.S.Baqa yuragiga tomizish uchun.

Arekolin va atropin eritmalarini quyon ko'ziga aloxida va antogonistik ta'siri

Darsning maqsadi: talabalarga quyon ko'z qorachig'iga arekolin va atropinning antogonistik ta'sirini namoyish qilish va har xil hayvon turlariga retseptlar yozishni o'rgatish.

Kerakli jixozlar: quyon, 1%-li arekolin gidrobromid, 1% li atropin sulfat eritmasi, vata, fanendoskop, termometr, pipetka, iganalar.

Arekolin – alkaloid, Filippin mamlakatida o'sadigan Palma urug'idan hamda sintetik yo'l bilan olinadi, "A" ro'yxatda.

Ta'siri. Arekolin M-xolinoreaktiv qo'zg'atadi, kuchli o'zgarish hazm yo'lida ko'zatiladi, oshqozon, ichaklar va burchadon muskullari tonusini kuchaytiradi: ter, so'lak, bronxial va hazm yo'li bezlari sekretsiasini kuchaytiradi va kuchli surgi ta'sir etadi. Yurak ishini susaytiradi, ko'z qorachig'i kichrayadi. Ichuklarda gelmentlarni o'ldiradi. Ta'siri 15-20 minutdan keyin boshlanadi va 1-3 soat davom etadi.

Qo'llash. Hayvonlarda surgi dori sifatida, otlarda oyoq bo'g'implari revmatik yallig'lanishida, bosh miya shishida, ilarda ichak sestodozlarida antigelmentik sifatida.

Atropin sulfat. Atropin alkaloid, bangidevona, mingdevona, belladonna o'simliklaridan va sintetik yo'l bilan olinadi. "A" ro'yxatda. Xozirda atropin sulfat hoida

qo'llaniladi. U oq poroshok, suvda eriydi, kukun yoki 0,1% eritma holida ishlab chiqariladi.

Ta'siri. M-xolinoreaktiv sistemani blokada qilish natijada bu sistemaning atsetilxolin mediatoriga sezuvchanligi yo'qoladi. Atropin ta'sirida silliq muskullar spazmi bo'shashadi jumladan oshqozon, ichaklar, bronx, siydik yo'llari, va barchadon.

Oshqozon, ichak, so'lak, ter, bronxial bezlar sekretsiyasi kamayadi yoki to'xtaydi, oshqozon va ichaklar motorikasi kamayadi.

Yurak qisqarishlari ritmi oshadi, qon bosimi oshadi, ko'z qorachig'i kengayadi, hayvon uzoqni ko'radi, yaqinini ko'rmaydi, nafas olishni yaxshilaydi, gaz almashinuvi kuchayadi.

Qo'llash. xolinomemitiklar va FOB bilan zaharlanganda nafas markazini qo'zg'atish uchun narkotiklar bilan zaharlanaganda; yurak ishi va nafas susayganda; silliq muskullar spazmini olish uchun oshqozon-ichak sanchig'ida, ichaklarda konkrement bo'lganda, siydik yo'li, bronxlar spazmida, qizilo'ngachga yot narsalar tiqilsa; ko'z kasalliklari diagnostikasi va kosmetika maqsadlarida.

Atropin o'ta zaharli shuning uchun uni qo'llashda ehtiyoj bo'lib, dozaga e'tibor berish kerak.

Tajribani bajarish: Dastlab hayvonni umumiy xolati, yurak qisqarishlari va nafas olish soni, ko'z qorachiqclarini yorug'lik va qorong'ulikdagi xolati, ko'z olmasi qavariqligi, ko'z shilliq pardalari va konyuktevi rangi tekshiriladi.

Keyin konyuktiva xaltasiga 1%-li arekolin gidrobromid 2 tomchi tomiziladi, ya'ni parasimpatik nerv sistemasini qo'zg'atuvchilardan.

Ko'z qorachig'i birdan torayadi, ko'z qorachig'clari toraygandan so'ng darxol shu ko'zga 2 tomchi 1%-li atropin eritmasidan tomiziladi va ko'z qorachiqclarini kengayganini ko'rish mumkin. Hamma o'zgarishlar daftarga qaror shaklida yozib boriladi.

Xulosa: Arekolin yuborilganda parasimpatik nerv sistemasi qo'zg'atadi. Atropin esa uni blokada qiladi.

Rp.:Solutionis Arecolini hydrobromidi 1% – gtt II

D.S. Konyuktivaga tomizish uchun.

#

Rp.:Solutionis Atropini sulfatis 1%- gtt II

D.S. Konyuktivaga tomizish uchun

Xolinomimetik dorilar (arekolin va karboxolin)ning eshak organizmiga rezorbtiv ta'sirini nomoyish qilish

Tajriba maqsadi: talabalarga eshakda arekolin va atropinni antogonistik ta'sirini nomoyish qilish va har xil hayvon turlariga retseptlar yozishni o'rgatish.

Kerakli jixozlar: eshak, 1%-li arekolin hidrobromid eritmasi, fanendoskop, 1%-li atropin sulfat eritmasi, shpris va iynalar, spirt.

Arekolin gidrobromid-Arecolini hydrobromidum. Oq ignusimon kukun, suvda yaxshi eriydi. Palma daraxti mevalaridan va sintetik olinadi. "A" ro'yxatga kiritilgan. Amaliyotda kukun shaklida va 1% li arekolin gidrobromid eritmasi shaklida qo'llaniladi.

Ta'siri. M – xolinoreaktiv sistemani qo'zg'atadi, parasimpatik sistemasi qo'zg'alishiga xos holat kuzatiladi va natijada oshqozon, ichaklar va bachadon muskullari tonusi oshadi; ter, so'lak, bronx va oshqozon ichaklar sekretiya bezlari sekretiysi kuchayadi. kuchli surgi ta'siri namoyon bo'ladi. Yurak ishi susayadi. Nafas olish qiyinlashadi, ko'z qorachig'ini kichraytiradi. Ta'siri 3- 5 daqiqadan so'ng boshlanadi.

Lentasimon gelmentlarni o'ldiradi va ichakdan chiqishini tezlashtiradi. Itlarda antigelmentik tasiri 1-1.5 soatdan keyin boshlanadi.

Qo'llash. Antigelment vosita sifatida parrandalar sestodozlarida, itlar lentasimon gelmentlariga qarshi; surgi

vosita sifatida oshqozon va ichaklar atoniyasida, oftalmologiyada ko'z kasalliklari diagnostikasida.

Otlar tuyog'i revmatik yallig'lanishlari, itlar astitida, ekssudat va transsudatlarni so'rilishini tezlatishda, bosh miya shishida yaxshi natija beradi.

Doza, teri ostiga: ot 0.02-0.05, qoramol 0.02-0.04, cho'chqa 0.01-0.03. Og'iz orqali: it 0.004/kg.

Atropin sulfat-Atropini sulfas. Alkoloid, mingdevona va bangidevona o'simliklari tarkibida bo'ladi. Shu o'simliklardan va sintetik olinadi. Amaliyotda 0.1% yoki 1%li atropin sulfat shaklida qo'llaniladi. "A" ro'yxatga kiritilgan.

Ta'siri. M-xolinoretseptorlarini blokada qiladi. Natijada xolinoreaktiv sistema atsetilxolin mediatoriga sezuvchan bo'lmay qoladi.

Atropin ta'sirida ichaklar, ta'sirida oshqozon, ichaklar, bronxlar, siydik yo'li, bachadon silliq muskullari spazmi bo'shashadi. So'lak, oshqozon, ichaklar, bronxial va ter bezlari sekreti kamayadi yoki to'xtaydi. Yurak qisqarishlari ritmi oshadi, qon bosimi ko'tariladi. O'pkada gaz almashinuvi kuchayadi, ko'z qorachig'i kengayadi, ichaklar motorikasini kuchaytiradi.

Katta dozalarda zaharli

Qo'llash: Xolinergitik sistemani qo'zg'atuvchi zaharlar bilan zaharlanganda, ayniqsa FOB lar bilan (neotsidol, xlorofos). Narkotiklar bilan zaharlanganda nafas markazini va tomirlarni harakatlantiruvchi markazlarni qo'zg'atish uchun. Nafas olish va yurak ishi susayganda ingalyasion narkotiklar yuborishdan oldin ular noxush ta'sirini oldini olish uchun.

Oshqozon ichak yo'llari va boshqa organlar silliq muskullari spazmini yo'qotish uchun qizil o'ngach qisqarganda, ichaklar sanchig'ida, bronxlar va siydik yo'llari spazmida, ko'z qorachig'ini kengaytirishda.

Atropin hayvonlar uchun zaharli, shuning uchun qo'llanganda ehtiyot bo'lib, dozani bilib qo'llash kerak.

Doza, teri ostiga: Ot 0.02-0.08, qoramol 0.01-0.06, qo'y 0.005-0.01, cho'chqa 0.005-0.01, it 0.002-0.01.

Tajribani bajarish: Dastlabki eshakning umumiy xolatini, yurak qishqarishlari soni, nafas olish soni, tana harorati, ko'z qorachiqalar xolati, terlashi, peristaltika tekshiriladi. So'ngra eshakning buyin oblasti terisi ostiga 1%-li arekolin hidrobromid eritmasidan 3 ml yuboriladi va 5 minut o'tgandan so'ng eshak organizmida bo'ladigan o'zgarishlar qaror shaklida daftarga yozib boriladi. Hayvonni qo'zg'algan xolati kuzatiladi, ter chiqadi, sulak ajratish, ko'z yoshi oqishi kuchayadi, oshqozon – ichak yuli peristaltikasi, siydik ajrtish refleksiya akti tezlashadi, vaqtinchalik puls, nafas olish tezlashib, kuz qorachig'i qisqaradi.

So'ngra eshak terisi ostiga 1%-li atropin eritmasidan 3 ml yuboriladi va oradan 10 minut o'tgach yuqorida qayd etilgan o'zgarishlar yo'qoladi.

Xulosa: Arekolin yuborilganda parasimpatik nerv sistemasini qo'zg'atadi. Atropin esa uni blokada qiladi.

Eshak

Rp.:Solutionis Arecolini hydrobromidi 1% –2,0

D.S. Teri ostiga.

#

Rp.:Solutionis Atropini sulfatis 1%-2,0

D.S. Teri ostiga.

Ot

Rp.:Solutionis Arecolini hydrobromidi 1% –2,0

D.S. Teri ostiga.

#

Rp.:Solutionis Atropini sulfatis 1%-2,0

D.S. Teri ostiga.

Sigir

Rp.:Solutionis Arecolini hydrobromidi 1% –2,0

D.S. Teri ostiga.

#

Rp.:Solutionis Atropini sulfatis 1%-3,0

D.S. Teri ostiga.

Nazorat savollari:

1. Efferent nerv uchlariga ta'sir qiluvchi moddalar nechta guruhga bo'linadi?
2. Xolinomimetiklar nima?
3. Xolinolitiklar nima?
4. Xolinomimetik guruhiga kiruvchi preapratlarni aytib bering?
5. Xolinolitiklari guruhiga kiruvchi preapratlarni aytib bering?
6. Arekolinni hayvonlar organizmiga ta'sir mexanizmi, qo'llanilishi va dozalari.
7. Arekolin girobromidning hayvonlar organizmiga ta'sir mexanizmi, qo'llanilishi va dozalari.
8. Atropin sulfatni hayvonlar organizmiga ta'sir mexanizmi, qo'llanilishi va dozalari.
9. Turli hayvonlarga arekolin girobromid va atropin sulfat preparatlariga retseptlar yozing.

Mavzu bo'yicha test nazorat topshiriqlari.

1. Atropin sulfatni ta'sir mexanizmini to'g'ri javobini toping.
 - A. Silliqlik muskullar spazmi yo'qoladi, nafas va yurak faoliyatini yaxshilaydi, ko'z qorachig'ini kengaytiradi
 - B. Qon bosimini tushiradi, og'riqni qoldiradi, tana haroratini tushiradi, surgi ta'sir ko'rsatadi.
 - S. Og'riqni qoldiradi, siydik haydovchi, qon bosimini tushiradi
 - D. Tana haroratini tushiradi, surgi ta'sir ko'rsatadi, og'riqni qoldiradi.
2. Atropin ta'sir mexanizmini to'g'ri javobini toping.
 - A. So'lak bezlari sekretsiyasi susayadi, ichaklar peristaltikasi sekinlashadi, ko'z qorachig'i kengayadi.
 - B. Qon bosimini tushiradi, og'riqni qoldiradi, tana haroratini tushiradi, surgi ta'sir ko'rsatadi.
 - S. Og'riqni qoldiradi, siydik haydovchi, qon bosimini tushiradi

D. Tana haroratini tushiradi, surgi ta'sir ko'rsatadi, og'riqni qoldiradi.

3. Atropinni qo'llashdagi to'g'ri javobni toping.

A. Oshqozon va ichak sanchiqlarida, ko'z kasalliklarida

B. Surgi dori sifatida zaharlanishlarda va ich qotishlarda

S Qon bosimini ko'tarishda, yurak ishini yaxshilashda

D. Hammasi to'g'ri

4. Atropin muskul orasiga qoramol uchun belgilangan dozasini toping.

A. 0,01-0,06

B. 0,005-0,02

S. 0,02-0,04

D. 0,005-0,01

5. Qo'yidagilardan xolinomimetiklarni aniqlang.

A. Atsetilxolin, karbaxolin

B. Fizostigmin, prozerin

S. platifillin, bangi ekstrakti

D. Hammasi to'g'ri

6. Qo'yidagilardan antixolinesterazlarni aniqlang

A. Fizostigmin, prozerin

B. Atsetilxolin, karbaxolin

S. platifillin, bangi ekstrakti

D. Hammasi to'g'ri

7. Qo'yidagilardan xolinolitiklarni aniqlang.

A. Platifillin, bangi ekstrakti

B. Fizostigmin, prozerin

S. Atsetilxolin, karbaxolin

D. Hammasi to'g'ri

8. Xolinergitiklar ko'rsatilgan to'g'ri qatorni aniqlang.

A. Hammasi to'g'ri

B. Xolinomimetiklar

S. antixolinesterazlar

D. Xolinolitiklar

9. Oshqozon shirasi ajralishi atropin sulfat yuborilgandan keyin necha marta kamayib ketadi?

A. 8-10 marta

B.1-2 marta

S.3-4 marta

D.4-7 marta

10. Arekolin ta'sir mexanizmidagi to'g'ri javobini toping.

A. So'lak bezlari sekretsiyasi ko'chayadi, ichaklar peristaltikasi tezlashadi, ko'z qorachig'i qisqaradi.

B. Qon bosimini tushiradi, og'riqni qoldiradi, tana haroratini tushiradi, surgi ta'sir ko'rsatadi.

S. Og'riqni qoldiradi, siydik haydovchi, qon bosimini tushiradi

D. Tana haroratini tushiradi, surgi ta'sir ko'rsatadi, og'riqni qoldiradi

11. Qaysi dori vositasi ta'sir ettirilganda ko'z qorachig'i kengayadi?

A. Atropin sulfat

B. Pilokarpin

C. Karbaxolin

D. Arekolin

12. Atropin sulfat qachon antidot sifatida qo'llaniladi?

A. Fosfor organik zaharlar bilan zaharlanishlarda

B. Harorat oshganda

C. Ko'z qarachig'i qisqarganda

D. Ich qotgand

Quyonda yoki mavjud bo'lgan hayvonda novokainni maxalliy ta'sirini tajribada kuzatish

Darsning maqsadi: talabalarga quyonda novokainni maxalliy anesteziyalovchi ta'sirini namoyish qilish va har xil hayvonga retseptlar yozishni o'rgatish.

Kerakli jixozlar: vaqa yoki quyon, 1%-li novokain eritmasi, shpris, igna, vata.

Mahalliy sezuvchanlikni yo'qolishini chaqiruvchi vositalar mahalliy anesteziyalovchilar deyiladi. Anesteziya (*yunoncha an-inkor, aesthesi-sezish*) - sezuvchanlikni hamma turlarini

yo'qotish yoki to'xtatish. Sezuvcchanlikni yo'qotish umumiy yoki mahalliy bo'lishi mumkin.

Umumiy anesteziya markaziy nerv sistemasi funksiyasini buzilishi, mahalliy esa markaziy nerv sistemasiga retseptorlardan keladigan impulslar to'xtashi bilan ifodalanadi. Ular qaysi nerv uchastkasi bilan kontaktda bo'lsa, o'sha erga tanlab ta'sir etadi va afferent nervlar qo'zg'aluvchangligini blokada qilish uchun qo'llaniladi.

Hamma mahalliy anesteziyalovchilar ximiyaviy tuzilishi murakkab efirlar va xushbuy kislotalar.

Shuni unutmaslik kerakki, bu moddalar katta dozalarda hayvonlar uchun zaharli, shuning uchun ular aniq dozalarda qo'llash kerak.

Preparatlari:

1. Kokain- Sosainum
2. Anestezin- Anaesthesinum
3. Anbitol- Anbitalum
4. Anestezol- Anaesthosolum
5. Novokain- Novacainum
6. Novokainning moydagi eritmasi- Soluttio Novocaini

olcosa

7. Benkain -Bencainum
8. Tiokain -Thiocainum
9. Dikain -Dicainum
10. Ksikaina gidroxlorid -Xucainum hydrochloridum
11. Sovkain -Sovgainum
12. Trimekain gidroxlorid -Trimesainium hydrochloridum
13. Eykain- Eucainum

Novokain - dimetilaminetanolning murakkab efiri, novokain gidroxlorid shaklida amaliyotda qo'llaniladi. Rangsiz, ta'sirsiz ignasimon kukun, suvda 1:1 nisbatda, spirtida esa 1:8 nisbatda engil eriydi. Suvli eritmaları 100⁰ haroratda, 30 daqiqa maboynida sterilizatsiya qilinadi. Novokain eritmaları, ishqorli muhitda tezda parchalanadi.

Novokain sezilarli ko'rinishdagi anesteziyalovchi faol ta'sirga ega. Turli xil kasalliklarni davolashda infiltratsion va

o'tkazuvchan anesteziyalarda qo'llaniladi. Og'riqsizlantiruvchi ta'siri 30 daqiqadan, 1 soatgacha saqlanadi. Novokainning ta'siri ko'rsatish vaqtini uzaytirish maqsadida, unga 0,1%li adrenalın gidroxlorid eritmasidan 2-5 tomchi, 10 ml novokain eritmasiga qo'shib qo'llaniladi.

Veterinariya amaliyotida og'riqsizlantiruvchi va davolovchi vosita sifatida novokain infiltratsion anesteziyada uning 0,25-0,5% li eritmalari, o'tkazuvchanda 1-2% li, orqamni anesteziyasida esa 3-5 %li eritmalari qo'llaniladi.

Novokain boshqa dori vositalari bilan birgalikda oshqozon yarasi, sanchiq, travmatikperitonit, bronxopnevmoniya, alimentar dispepsiya; oftalmologiyada – keratit, glaukoma, jarroxlik amaliyotida esa tezbitmaydigan jarohatvayaralarni; akusherlik amaliyotida metrit, bachodonni tushib ketishi, yo'ldoshni ushlanib qolishi, tug'ishdan keyingi endometritni, otlar tuyog'i yallig'lanishlarida (adrenalin bilan birgalikda) va boshqa shu kabi kasalliklarni davolashda qo'llaniladi.

Novokainning bir martalik yuqori dozasi; ot va yshxga 5mg/kg, mshx va cho'chqalarga 7,5 mg/kg, itlarga 10-20 mg/kgdan to 30 mg/kggacha yuborish tavsiya etiladi. Novokain vena qontomiriga yuborilib, bug'ozlik davridagi toksikoz, qontomirlar spazmi, og'riqlar, oshqozon va o'nikkibarmoq ichak yarasida shuningdek, yarali sanchiq, suvli yaralar va keratit kabi kasalliklarni davolovchi vositasi sifatida ham qo'llaniladi.

Novokainning 0,25%li eritmasi penitsillinlarni erituvchisi sifatida ishlatilib, uning ta'sirini o'zaytiradi.

Tajribani bajarish. Quyón ko'zi kon'yuktivasiga turli xil va turli konsentrasiyadagi maxalliy anesteziyalovchi dorilarni tomizib, ta'sirini kuzatish:

4% - li novokain eritmasi

2% - li dikain eritmasi

1% - li kakain eritmasi

2% - li eykain eritmasi

Quyón kipriklari qir qiladi, keyin o'ng ko'ziga 1-2 tomchi yuqorida ko'rsatilgan eritmalardan biri tomiziladi va ko'zning

holati kuzatiladi. Bunda ko'zning anesteziya holati, uni davom etishi, qon tomirlar holati, ko'z qorachig'i tekshiriladi, nafas olish soni sanaladi.

Chap ko'zda dorilar tomizilmay nazorat qilinadi.

Xulosa: Novakain sezuvchan nerv uchlariga mahalliy anesteziyalovchi ta'sir ko'rsatadi.

Rp.:Solutionis Novocaini 0.5% -5,0

D.S. Infiltrasion blakada uchun.

Nazorat savollari:

1. Afferent nerv uchlarini susaytiruvchi moddalarga ta'rif bering?
2. Mahalliy anesteziyalovchi moddalarga ta'rif bering?
3. Mahalliy anesteziyalovchi moddalar guruhiga kiruvchi preparatlarni aytib bering?
4. Novakain preparatini hayvonlar organizmiga ta'sir mexanizmi va qo'llanilishi haqida ma'lumot bering?
5. Novakain blokadalari haqida nimalarni bilasiz?

Mavzu bo'yicha test nazorat topshiriqlari.

1. Mahalliy og'riqsizlantiruvchi dori vositalarini ko'rsating
 - A. Kokain, dikain
 - B. Penisillin, tetrasiklin
 - C. Tannin, tannalbin
 - D. Arekolin, atropin
2. Kimyoviy tuzilishga qarab anestetiklar necha guruhga bo'linadi.
 - A. 2
 - B. 3
 - C. 4
 - D. 5
3. Mahalliy og'riqsizlantirish uchun novokainning necha foizli eritmalari qo'llaniladi.
 - A. 0.25%-0,5%
 - B. 3%-5%
 - C. 1%-10%
 - D. 2%-6%

4. Birinchi marta mahalliy og'riqsizlantiruvchi vosita sifatida kakainni kim amaliyotda qo'llagan?

- A. Anrep 1879 yili
- B. Mozgov 1969 yili
- S. Pirogov 1860 yili
- D. Oppel 1909 yili

5. Novakainni birinchi bo'lib nechanchi yili va kim tomonidan amaliyotda tadbiq qilingan.

- A. Oppel 1905 yil
- B. Mozgov 1969 yili
- S. Soshestvenskiy 1917 yili
- D. Eyngorn 1909 yili

6. Infiltratsion anesteziya uchun novakainni necha foizli eritmalari qo'llaniladi.

- A. 0.25%-0,5%
- B. 2%-3%
- C. 1%-3%
- D. 2%-4%

7. Yuzaki anesteziya uchun novokainni necha foizli eritmalari qo'llaniladi.

- A. 10
- B. 1
- C. 3
- D. 5

8. Novakainni itlarga bir martalik yuqori dozasini aniqlang

- A. 10-30 mg/kg
- B. 5-10 mg/kg
- C. 7.5-8.5 mg/kg
- D. 12-15 mg/kg

9. 0.25% li novakainni penitsillinga erituvchi sifatida qo'llanilganda qanday ahamiyatga ega.

- A. ta'sirini uzaytiradi
- B. ta'sirini kuchaytiradi
- C. ta'sirini stimullaydi
- D. ta'sirini kamaytiradi

10. Zaharlilik darajasi yuqori bo'lgan mahalliy og'riqsizlantiruvchi vositani aniqlang

- A. Sovkain
- B. Novakain
- C. Kakain
- D. Dikain

11. Barcha mahalliy og'riqsizlantirishlarda qo'llaniladigan anestetikni toping.

- A. Lidakain, novakain
- B. sovkain, novakain
- S. kakain, novakain
- D. beykain, novakain

Institut o'quv tajriba xo'jaligining hayvonlarida dorilarni qo'llash tartibi va yuborish yo'llarini talabalarga o'rgatish

Darsning maqsadi: talabalarga institut o'quv tajriba xo'jaligining mavjut hayvonlarida dorilarni yuborish yo'llarini o'rgatish.

Kerakli jixozlar: hayvonlar, turli xil dori vositalari, shpris, igna, vata.

Hayvonlarga quyidagi dorilarni yuborish yo'llari qo'llaniladi:

1. Og'iz orqali. Eng ko'p qo'llaniladigan usullardan biri bo'lib, suyuq, yumshoq, qattiq dori shakllari hamda kuchli qitiqlamaydigan va kuydirmaydigan toza holdagi dorilar qo'llaniladi. Suyuq dori shakllari shisha, qoshiqlar, rezina shisha yoki zondlar yordamida qo'llaniladi.

Dorilar og'iz orqali qo'llanilganda oshqozon va ichaklar shilliq pardasini qitiqlasa, ovqatdan keyin (temir, yod, kumfora), agar qitiqlash xususiyatiga ega bo'lmasa, ovqatdan oldin (urab oluvchi, burushtiruvchi, shilliq moddalar) qo'llaniladi. Og'iz orqali qo'llaniladigan dorilar organizmga mahalliy, rezorbtiv va reflektor ta'sir etadi.

2.Tashqi tomonga. Bu yo'l bilan maz, pasta, liniment, eritmalar, poroshoklar mahalliy, reflektor va qisman rezorbtiv ta'sir uchun qo'llaniladi. Teri orqali terini yog'larida yaxshi eriydigan dorilar tez so'riladi. Eritma yoki emulsiya shaklida dorilar teriga puflash, yuvintirish, cho'miltirish yoki aerosol yo'llar bilan qo'llaniladi. Buning uchun maxsus apparatlar pulverizatorlar, gidropultlar, avtomashinalardan foydalaniladi.

3. Shilliq pardalar orqali. Bu yo'l bilan og'iz bushlig'i, ko'z, burun, siydik yo'llariga dorilar patologik holatlarda mahalliy ta'sir uchun va rezorbtiv ta'sir uchun qo'llaniladi. Bu yo'l bilan suyuq dori shakllari, qisman poroshoklar va svechalar qo'llaniladi.

4.To'g'ri ichak orqali. To'g'ri ichak o'zidan sekret chiqarmaydi, shuning uchun dorilar ferment va shiralar ta'siriga uchramaydi. To'g'ri ichak orqali dorilar qo'llanilganda qonga tez so'riladi va og'iz orqali qo'llanilganiga nisbatan ta'siri tez bo'ladi. Lekin bu yo'l bilan qitqlovchi dorilar qo'llanilgan defekatsiya akti chaqirishi va shilliq pardalar yallig'lanishi mumkin.

Rektal yo'l bilan mahalliy (svechalar), reflektor (sovuqlik suv va glitserin) va rezorbtiv ta'sir etish uchun qo'llaniladi. Rektal yo'l bilan Esmerx apparati yordamida antimikrob, burishtiruvchi, yallig'lanishga qarshi dorilar qo'llaniladi. Suyuqliklar miqdori 10 ml dan 2 litrgacha bo'lishi mumkin.

5.Parenteral yo'l. Bu yo'l bilan dorilarni organizmga tushishini tezlashadi. Buning uchun sterillangan eritmalar, kuydiruvchi va qitqlovchi ta'sir ega emas dorilar qo'llaniladi. Dorilar turli shris va ignalar yordamida aseptika qoidalar asosida ine'ksiya qilinadi.

a)Teri ostiga yuborish. Bu yo'l orqali suvli, spirtli va moyli eritmalar mayda hayvonlarga 0,1-2 ml, katta hayvonlarga 2-20 ml miqdorda yuboriladi. Dorilar teri ostiga qoramollarga bo'yin yuzasiga, qo'ylarga son sohasi ichki qismiga, it va mushuklarga elka yoki son sohasi ichki qismiga, cho'chqalarga quloqqa yoki son ichki qismiga yuboriladi. Dori ta'siri 2-15 minutdan keyin boshlanadi.

b) Muskul ichiga. Bu yo'l bilan ham dorilarni suyuq shaklidagilar muskul ichiga yuboriladi. Qoramollar va otlarda sag'ri muskuliga ,cho'chqa va qo'ylarga uch boshli muskullariga, it va mushuklarda son sohasidagi muskullarga yuboriladi. Bu yo'l bilan yuborilganda dorilar ta'siri teri ostidagiga qaraganda tez bo'ladi.

v) Vena ichiga. Bu yo'l bilan dorilar maxsus shprislar (jane) yordamida vositasiz to'g'ri qonga ta'sir ko'rsatish uchun yuboriladi.

Ot va tuyalarga dorilar buyintiriq venasiga, qoramol, quy – echkilarga buyinturiq venasiga, chuchqaga quloq venasiga, itlarga elka yoki tirsak venasiga asosan suvli eritmalari yuboriladi.

g) Arteriya ichiga. Bu yo'l juda kam qo'llaniladi, ko'pincha bosh va oyoq kasalliklarida ximioterapevtik vositalar yuboriladi.

6. Ingalyasiya yo'l bilan. Bu nafas organlari orqali dorilarni yuborish .Bu yo'l bilan gaz, par va azrozol holatdagi dorilar yuboriladi va mahalliy, rezorbtiv, reflektor ta'sir qiladi. Dorilar o'pkaga tushgach tez so'riladi.

Ingalyasiya yo'li nafas organlarini o'tkir va surunkali kasalliklarida, narkoz chaqirish maqsadida, yuqumli kasalliklarni davolashda ximioterapevtik dorilar individual va guruh holda qo'llaniladi.

Dori moddalarining dozalari

Dorivor moddalarning hayvonlarga bir marta beriladigan miqdori doza deb ataladi. Dozaga qarab dorivor moddalar har xil ta'sir etadi, ishlab chiqarishdagi vrachlar dorivor moddalarning profilaktik va davolash dozalarini yaxshi bilish bilan bir qatorda, unga dorivor moddalarning organizmni zuharlash va o'ldirish dozalarini ham bilish kerak.

Ko'p maxallar davolash muddati uzoq bo'ladi, bu maxalda dori moddalarining necha kun yoki soatda organizmdan chiqishini hisobga olib, necha kundan keyin yoki soatdan keyin davolash qursini davom ettirilishi aniqlanadi. Agar dorivor moddalar organizmda uzoq vaqt saqlanadigan bo'lsa, davolash

mahalida dori berish muddati uzun bo'lib, davolash muddati qisqa bo'ladi.

Kunlik doza – bu bir kunlik beriladigan dorining miqdoridir. Bir kunlik doza bir marta beradigan dorining 2-4 miqdoridan iborat bo'ladi.

Davolash oldidan kunlik davolashda qancha dori ketishini ham bilish kerak. Bir xil dorilarning bir marta berilishi 1 kurs davolashga teng bo'ladi (gemosporidin – piroplazmoz kasalida) ko'p mahalda hayvonlar yaxshi bo'lgancha dori berishni davom ettirish kerak bo'ladi. Bu mahalda doza har xil bo'ladi. Oldini olish va davolash dozalari maksimal va minimal bo'ladi.

Minimal doza – bu eng kichik doza bo'lib, buni yana ham kamaytirsa u vaqtda bu davolash xususiyatini ko'rsatmaydi.

Optimal doza- bu dorilarni o'rta miqdorda qo'llaydigan dozasi bo'lib, vrachlar asosan shu dozani davolash maqsadida ko'p qo'llaydi.

Maksimal doza – bu dozaning eng baland cho'qqisi bo'lib, yana sal ko'paytirganimizda bu hayvonning salomatligiga zarar yetkazadigan bo'ladi. O'rtacha doza esa davolashning eng qulay dozasi bo'lib, hayvonning salomatligiga zarar tegizmasdan kasal organizmga yaxshi davolash ta'sirini o'tkazadi.

Har xil dorilar dozasini ko'paytirish yoki kamaytirish natijasida ularning ta'siri ham o'zgaradi. Misol, aroqni kamroq qabul qilganda u energetik ta'sir qilib, ko'proq qabul qilganda esa narkotik ta'sirini ko'rsatadi. Saburni kam qabul qilganda ovqat hazm qilishni yaxshilatsa, ko'proq qabul qilganda ich surish ta'sirini ko'rsatadi. Hayvonlarning faqat turiga qarab ularning tirik og'irligiga qaramasdan dozasini aniqlash mumkin emas, chunki bir turdagi hayvonlarning tirik ogirliqi har xil bo'lishi mumkin.

Misol:otlar 280-300 kg, yirik shoxli mol 300-700kg. Hayvonlarning tirik ogirliqi qancha ko'p bulsa beriladigan dorilarning dozasini ham o'shanga ko'paytirish kerak. Shuning uchun ko'pincha doza mollarning 1kg tirik ogirligiga qarab olinadi.

Dori moddalari to'g'risida qisqacha ma'lumot

Acidum aceticum. Sirka kislotasi (atsetat kislota) CH_3COOH . Muz yoki konsentratlangan sirka kislotasi (Acidum aceticum concentratum seu glaciale) va to'yiltirilgan sirka kislotasi (Acidum aceticum dilutum) bor. Eritmasi tashqi tomonga ishlatiladi va ichiriladi.

Achish xolatiga qarshi vosita va ichak sfinkterlarining muskullarini bo'shashtiruvchi vosita sifatida ichiriladi. 1-3% li eritmaları yallig'lanishga qarshi va badanning ma'lum joyidagi issiqni pasaytiruvchi chora sifatida tashqi tomon ishlatiladi. Dozalari 5-chi jadvalda

5-jadval

T/r	Hayvon turi	Yoshi	Qo'llash dozasi	
			Profilaktika	davolash
1	Ot va qoramol	3-5		10,0-40,0
2	Qo'y va echki	1-2		5,0-10,0
3	Cho'chqa	1		2,0-5,0 ichiriladi

Acidum adenosintriphosphoricum. Adenozinuchfosfat kislotasi. Adenozin va uch qism fosfat kislotaning murakkab efiri, oq kristall gidroskopik kukun. Davolash maqsadida dinatriy tuzining suvdagi 1%-li eritmasi (ampulalarda) va monokalsiyli tuzi chiqariladi. Muskul to'qimasining aktivligini oshirishda qo'llaniladi. 1kg vaznga 0,0001-0,001 dan muskul orasiga yuboriladi.

Acidum arsenicosum anhydricum. (A ro'yxat). Arsenit angidrid (oq margumush) As_2O_3 . Chinnisimon yoki shishasimon og'ir oq bo'laklar yoki og'ir oq kukun. Suvda 1:65-80 nisbatda erishi mumkin. Modda almashinuvi buzilganda kukun, pilyula, sub dori, tabletkalari shaklida ot va qoramollarga 0,1-0,5; qo'y va echkilarga 0,005-0,06; cho'chqalarga esa 0,005-0,05 dan ichirib boriladi.

Acidum ascorbinicum. Askorbin kislota (vitamin C) Rangsiz, hidsiz, nordon, plastinkasimon kristallar. Suvda (1:1 nisbatda) va spirt (1:40 nisbatda) eriydi. Yaxshi berkitiladigan idishlarda qorongʻi, salqin joyda saqlanadi. 0,005 lik tabletkalarning shaklida va 5%-li eritmasi (1-2 ml ampulalarda) koʻpincha sotuvga chiqariladi. Simpatik nervlarning modda almashinuvi taʼsirini kuchaytirish, retikula-endoteliy sistemasini aktivlashtirish, tomirlarning oʻtkazuvchanligini kamaytirish, oksidlanish-qaytarilish xolatlarini miyorlashtirish va nimjon hayvonlarning oʻsishini tezlatish uchun tavsiya etiladi. Hayvonlarga qoʻllash dozalari: otlarga 0,5-3,0, qoramolga 0,7-4,0, qoʻy va echkilarga 0,2-0,5; choʻchqalarga 0,1-0,5, itlarga 0,03-0,1 dan ichiriladi; ot venasiga 0,5-1,5; qoramol venasiga 0,5-2,0; it venasiga 0,02-0,05dan yuboriladi.

Acidum boricum. Borat kislota. N_3BO_3 . Rangsiz, yaltiroq, xidsiz, oq mayda kristall kukun. Suvda (1:25 nisbatda) va glitserinda (1:4 nisbatda) eriydi. 4% li eritmaları, kukunlari (per se) va 5-20% li malxamlari tashqi teri yuzasiga ishlatiladi. Kuchsiz antiseptik taʼsir etadi.

Acidum folicum. Foliy kislota (B) guruxidagi vitamin. Sariq, mayda kristall kukun, suvda yaxshi erimaydi. Gemopoezni tezlashtirish uchun tavsiya etiladi. Hayvonlarga ichiriladi va muskul orasiga yuboriladi. Dozasi: hayvon 1kg tirik vazniga 0,1-0,2mg.

Acidum hydrochloricum. Xlorid (gidroxlorid) kislota HCl. Buning ikki xili: quyuq xlorid kislota Acidum hydrochloricum purum (B roʻyxat) va suyultirilgan xlorid kislota (Acidum hydrochloricum dilutum) mavjud. Quyuq xlorid kislota 25% HCl. boʻladi, suyultirilgan xlorid kislota esa toza quyuq 1 qism xlorid kislota bilan 2 qism suvning aralashmasidir, bundan tashkari, texnik maqsadlarida va dezinfeksiya uchun tozalanmagan xlorid kislota (Acidum hydrochloricum crudum) qoʻllaniladi. Uning tarkibida 37% ga yaqin HCl bor.

Xlorid kislotasini ishqorlar, karbonat atsetat va asosan tuzlar, sovun, ogʻir metallar bilan birga ishlatib boʻlmaydi.

Me'da katari ro'y berib xlorid kislota miqdori kamayganda, me'dada ozikani xazm bo'lishi susayganligi tufayli ich ketganda, (0,1-0,4% li eritmalari), shuningdek dezinfeksiyalovchi vosita sifatida qo'llaniladi. Suyiltirilgan xlorid kislota otlarga 10,0-20,0, qoramolga 15,0-30,0, qo'y va echkilarga 2,0-5,0, cho'chkalarga 1,0-2,0, tovuqlarga 0,1-0,5 dan ichiriladi.

Acidum glutaminicum. Glyutamin kislota (vitamin B guruxi). Oq kristall kukun, nordon taamli. Suvda yaxshi erimaydi, kuchsiz kislota va ishkorklarda yaxshi eriydi. Hayvon ozib ketganda modda almashinuvini tiklashda, ko'pgina toqsinlar zararli ta'sirini susaytirishda, buzilgan vegetativ innervatsiyani tezroq tiklashda kimmatli preparat hisoblanadi. Yosh mollarga kuchliroq ta'sir etadi. Buzoqlarga 1,0-2,0, cho'chqa bolalariga 0,1-0,15dan ichiriladi.

Acidum lacticum. Sut kislotasi. Sharbatga o'xshash rangsiz yoki sarg'ish, hidsiz suyuqlik. Suv va spirt bilan yaxshi aralashadi. Otlar me'dasi kengayganda, cho'chka bolalarining ich ketishida va antiseptik vosita sifatida eritmalari shaklida ichga va tashki tomondan teri yuzasiga surtiladi. Qo'llash dozalari otlarga 5,0-15,0, qoramolga 8,0-15,0, cho'chqalarga 0,5-3,0.

Acidum nicotinicum $C_6H_5O_2N$. Nikotin kislotasi. (vitamin RR) (B ro'yxat). Oq kristall kukun bo'lib, hidsiz va achchik taamga ega. Suvda (1:70) nisbatda, spirtida va efirda yaxshi eriydi. Oqsillarning xazm qilinishini yaxshilab, ichak shillik pardasining endogen toqsinlar ta'siriga chidamliligini oshiradi. Cho'chqa bolalari va jo'jalarning o'sishini tezlashtiradi, shuningdek sulfanilamid preparatlaridan zaharlanganda davolash maqsadida qo'llaniladi. Vitaminni vena qon tomiriga, teri ostiga, muskul orasiga yuborish va hayvonga ichirish mumkin. Otlarga 0,1-0,4, qoramolga 0,2-0,5, cho'chqalarga 0,03-0,08, itlarga 0,005-0,05dan ichiriladi, ot venasiga 0,05-0,1, it venasiga 0,005-0,01dan yuboriladi.

Acidum salicylicum. Salitsilat kislotasi $C_6H_4(ON)COOH$. Oq, xidsiz, mayda ignasimon engil kristall kukun, taami

achchiq. Suvda yaxshi erimaydi (1:500), spirtida (1:3) va efirda (1:2) eriydi. Antiseptik va o'rtacha qitqlovchi vosita sifatida qo'llaniladi. Kukun, malxam, pasta va eritma shaklida qo'llaniladi. Qo'llash dozalari; otlarga 15,0-50,0, qoramolga 20,0-75,0, qo'y va echkilarga 2,0-10,0, cho'chqalarga 2,0-5,0.

Adrenalinum hydrochloricum solutum 0.1%. Adrenalin gidroxlorid eritmasi, (B ro'yxat)ro'yxat. Hayvonlardan olinadigan preparat. Mustahkam berk, qoramtir shisha idishlarda xamda ampulalar shaklida ishlab chiqariladi. Ushbu vositani qorong'i va salqin joyda saklash tavsiya etiladi. Tomirlarni toraytiruvchi va yurak-tomir sistemasiga kuchli ta'sir etuvchi vosita hisoblanadi.

Tashqi tomondan teri yuzasiga, ichga, teri ostiga, muskul orasiga va venaga yuboriladi. Venaga yuboriladigan dozalari: ot va qoramolga 1,0-3,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 0,2-0,6.

Aether (Aether aethylicus). Efir (etil efiri) (B ro'yxat). $C_2H_5OC_2H_5$. solishtirma og'irligi 0,715-0,718. Qaynash xarorati $34-36^{\circ}S$. Aether purissimus pronarcosi – narkoz efiri ko'proq ishlatiladi. 13 qism suvda eriydi, spirt, benzol, moylarga har qanday nisbatda aralashadi. Narkoz uchun ingalyasiya qilinadi, yurak faoliyati va nafas olishni refleks yo'li bilan kuchaytirish uchun teri ostiga yuboriladi. Dozalari: otlarga 25,0-50,0, itlarga 1,0-5,0 dan ichiriladi, teri ostiga yuboriladigan dozalari – ot va qoramolga 10,0-25,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 3,0-5,0, itlarga 0,1-0,5, tovuqlarga 0,1-0,2.

Aysidivit. Preparat och- sariq rang ko'rinishdagi shaffof suyuqlik. Aysidivit preparati sterillangan, 10 va 100ml shisha idishlarda qadoqlangan va karton qutilarga joylashtirib ishlab chiqariladi. Tarkibi: Aysidivit–in'eksiya uchun aralashma, 1ml tarkibida: 0.04g ASD-2-F substansiyasi, 0.05g qahrabo kislotasi, 15000 HB-A vitamini, 10mg-E vitamin va yordamchi moddalar. Preparat immunitet tizimini, har xil kasalliklarda organizmda modda almashuvini faollashtiradi. Aysidivit oshqozon-ichak yo'llari ishlashini ko'taradi, siydik va nafas olish yo'llari tizimini, oshqozon bezlari, to'qima fermentlari faolligini

oshiradi, shuningdek qishloq xo'jalik mollarining mahsuldorligini oshiradi.

Aysidivit yirik va mayda shoxli mollar, cho'chqa va itlar rezistentligini oshirish, o'sish jarayonini ko'tarish, patologik holatlarda, organizm immuniteti pasayib ketishida, shuningdek moddalar almashuvi buzilishida, oshqozon – ichak kasalliklarida, nafas olish yo'llari kasalliklarida, siydik tizimi, teri kasalliklarida uzoq vaqt tuzalmaydigan yaralarda quyidagi jadvalda ko'rsatilgan miqdorlarda qo'llaniladi.

Preparat mushak ichiga har 3 kunda 5 marta, jadvaldan tushqaridagilar bundan mustasno, quyidagi miqdorlarda qilinadi (6-jadval):

6-jadval

Vazni 400-500 kg bo'lgan yirik shoxli mollarga	10-15ml	
Buzoqlarga	5-6	
Qo'ylarga	2-4	
Qo'zi, echki bolalariga	1-1.5	
Cho'chqa bolalariga	1-2	
Cho'chqalarga	2-4	
Itlarga	Vazni 10kg gacha	0.2 ml
	10 kgdan 30 kggacha	0.5 ml
	30 kg yuqori	1 ml

Aysidivit preparatini qo'llashda boshqa etiotrop, patogenetik va simptomatik davolovchi vositalar qo'llanishi mumkin.

Albenol-2500 Bolus. Ichirish uchun bolyus. Tarkibi: 1 bolyusda albendazol 2500 mg, qo'shimcha vosita bo'lgan Gollandiyaning "Interchemie" farmatsevtik kompaniyasi tomonidan ishlab chiqarilgan.

Albendazol sintetik antigelmantik, benzimidazol unumlari guruhiga kiradi. Albenol voyaga etgan va lichinka shaklidagi nematod va sestod, shuningdek jinsiy etuk trematodlarga qarshi yuqori samarali preparat. Preparat zararsiz. Gelmintlar tuxumlarini emirilishiga ta'sir etadi. Albenol yirik shoxli mollarda qo'y, echki, cho'chqa, ot va parrandalarni gijjasizlantirish uchun quyidagilarda qo'llaniladi: oshqozon-ichak gijjalari (gemonxoz, bunostomoz, ezofagostomoz, nematodiroz, ostertagioz, xabertioz, kooperioz, strongiloidoz, trixostrogilyoz, giostrongilyoz, paraskaridoz, askaridioz, geterakidoz, trixosefalyoz, oksiueroz); o'pka gijjalari (diktiokaulyozi, protostrongilyoz, myullerioz, neostrogilyoz, sistokaulyozi, metastrongilyoz); trematodozlar (fassiolyoz, dikrotselioz, paramfistomidoz); lentasimon gijjalar (moniezioz, avitellinoz, tizaniezioz).

Dozasi, ichirish uchun: qoramol 1 bolyus 300 kg tana vazniga, fassioleзда 1 bolyus 250 kg tana vazniga.

Bo'g'ozlikni 1-chi 45 kunligida qo'llash taqiqlanadi.

Albenol-100 Oral. Ichirish uchun suspenziya. Tarkibi: 1 ml da albendazol 100mg, erituvchi 1ml. Gollandiyaning "Interchemie" farmatsevtik kompaniyasi tomonidan ishlab chiqarilgan.

Albendazol sintetik antigelmantik, benzimidazol unumlari guruhiga kiradi. Albenol voyaga etgan va lichinka shaklidagi nematod va sestod, shuningdek jinsiy etuk trematodlarga qarshi yuqori samarali preparat. Preparat zararsiz. Gelmintlar tuxumlarini emirilishiga ta'sir etadi. Albenol yirik shoxli mollarda qo'y, echki, cho'chqa, ot va parrandalarni gijjasizlantirish uchun quyidagilarda qo'llaniladi: oshqozon-ichak gijjalari (gemonxoz, bunostomoz, ezofagostomoz, nematodiroz, ostertagioz, xabertioz, kooperioz, strongiloidoz, trixostrogilyoz, giostrongilyoz, paraskaridoz, askaridioz, geterakidoz,

trixosefalyoz, oksiuoz); o'pka gijjalari (diktiokaulyo, protostrongilyoz, myullerioz, neostrongilyoz, sistokaulyo, metastrongilyoz); trematodozlar (fassiolyoz, dikrotselioz, paramfistomidoz); entasimon gijjalar (moniezioz, avitellinoz, tizaniezioz).

Dozasi, ichirish uchun: qoramol 1 ml 12 kg tana vazniga, qo'y va echkilar, 1 ml 12 kg tana vazniga, fassioledda 1 ml 10 kg tana vazniga. Bo'g'ozlikni 1-chi 45 kunligida qo'llash taqiqlanadi.

Albazin 10%. Albendazolning 10 % li suspenziyasi keng ko'lamda ta'sir ko'rsatuvchi antigelmintik sifatida yirik shoxli mollar, qo'ylar, echkilar, otlar va parrandalarning endoparazitlariga qarshi kurashish uchun qo'llaniladi.

Dumaloq va lentasimon gijjalar bilan zararlanganda quyidagi dozalarda peroral (og'iz oqali) qo'llaniladi.

7-jadval

Yirik shoxli mollar, otlarga	3 ml/ 40 kg tirik vaznga;
Fasciolada	4ml/ 40 kg tirik vaznga;
Qo'y, echkilarga	2ml/40 kg tirik vaznga;
Cho'chqalarga	3 ml/40 kg tirik vaznga;
Parrandalarga	2-4 ml/40 kg tirik vaznga;

Alben(tabletka). Bir tabletkada 360 mg albendazol bor. Alben voyaga yetgan va lichinka shaklidagi nematod va sestod, shuningdek jinsiy etuk trematodlarga qarshi yuqori samarali preparat. Preparat zararsiz. Gelmintlar tuxumlarini emirilishiga ta'sir etadi. Alben yirik shoxli mollar, qo'y, echki, cho'chqa, ot va parrandalarni gijjasizlantirish uchun quyidagilarda qo'llaniladi: oshqozon-ichak gijjalari (gemonxoz, bunostomoz, ezofagostomoz, nematodiroz, ostertagioz, xabertioz, kooperioz, strongiloidoz, trixostongilyoz, giostrongilyoz, paraskaridoz, askaridoz, geterakidoz, trixotsefalyoz, oksiuoz); o'pka gijjalari (diktiokaulyo, protostrongilyoz, myullerioz, neostrongilyoz,

sistokauliyoz, metastrongilyoz); trematodozlar (fassiolyoz, dikrotselioz, paramfistomidoz); lentasimon gijjalar (moniezioz, avitellinoz, tizanizioz)

Alben och dieta saqlamasdan, ogʻiz orqali, bir marta, guruh yoki yakka holda ozuqaga aralashtirib quyidagi dozalarda beriladi:

Yirik shoxli molga 1 tabletka hayvonning 50 kg tirik vazniga. Fassiolyozda, dikrotselioz va qishki ostertagiozda doza koʻpaytiriladi va 1 tabletka 35 kg tirik vaznga beriladi. Choʻchqalarga 1 tabletka 35 kg tirik vaznga. Otlarga 1 tabletka 50 kg tirik vaznga. Qoʻy va echkilarga 1 tabletka 70 kg tirik vaznga.

Albazen 2.5%. Tarkibi: 1 ml suspenziyada 25 mg albendazol mavjud. Qoramol, qoʻylar, echkilar, choʻchqalar, otlarning: oshqozon-ichak nematodozlari (gemonxoz, bunostomoz, fagostomoz, nematodiroz, ostertagioz, xabertioz, kooperioz, strongiloidoz, trioxstrongilyoz, giostrongilyoz, paraskaridoz, askaridiaz); oʻpka nematodozlari (diktiokauliyoz, protostrongilyoz, myullerioz, neostrongilyoz, sistokauliyoz, metastrongilyoz); sestodozlar (moniezioz, avitellinoz, tizaniezioz); trematodozlar (fassiolyoz, dikrotselioz, paramfistomidoz) larda qoʻllaniladi. Qoramolga 10 kg/3-4 ml, mayda shoxli molga 10 kg/2-3 ml, choʻchqalarga 10 kg / 2-4 ml

Oʻtkir fassiolyoz holatida, homiladorlikning birinchi 3 oylikgacha qoʻllash taqiqlanadi.

ALKLOZAN 10% va 20% Kukun, 1 g preparat tarkibi albendazol 50 mg/100mg, klozantel 50 mg/100mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "Oʻzbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda.

Preparat tarkibiga kiruvchi albendazolning taʼsir etish mexanizmidan gelmintlarning uglevod almashinuvini buzishdan iborat, bu ularning oʻlimiga va hayvonning organizmidan chiqarilishiga olib keladi. Klozantelning taʼsir etish mexanizmidan parazitning oqsidlovchi fosforillash jarayonini toʻxtatilishidan iborat. Preparatning oʻziga xos taʼsiri AT

fermentini kuchaytirishdan iborat, bo'lib bu holat fosforillash va elektronlar utish jarayonini to'xtatadi natijada bu holat parazitning energetik metabolizmini o'zgartirib uni o'limga olib keladi. Preparat tarkibiga kiruvchi asosiy ta'sir etuvchi moddalari albendazol va klozantel, sinergik ta'siriga ega bo'lib, kavsh qaytaruvchi hayvonlarning endo-va ektoparazitlarni xususan trematod, nematod va sestodalarni shu kabi so'na lichinkalari va sarkoptoid kanalar o'limiga sabab bo'ladi

Preparat qoramol, qo'y va echkilarni gelmintsizlashtirish uchun quyidagi kasalliklarda qo'llanadi: dikrotseliyoz, moniezioz, diktiokauliyoz, ostertagioz, gemonxoz, trixostrogilyoz, kooperioz, ezofagostomoz, edemagenoz, gipodermatozda, estroz va psoroptozda.

Preparat og'iz orqali bir marotaba beriladi. «Alklozan 20%»—hayvonning 1 kg tana vazniga 100 mg, «Alklozan 10%»—hayvonning 1 kg tana vazniga 200 mg.

Albarginum. Albargin. Shilliq pardalarga dezinfeksiyalovchi va burishtiruvchi ta'sir ko'rsatadigan vosita bo'lib, asosan 0,5-3% li suvdagi eritmaları qo'llaniladi. Och sariq rangdagi, suvda yaxshi eriydigan, yaltiroq kukun. Gemosporidiozlarda, dezinfeksiyalovchi va burishtiruvchi vosita sifatida, kuz kasalliklarida, shuningdek qoramol qinining infeksiyon katarida ishlatiladi. Qoramolning 1kg tirik vazniga 0,0075 dan venasiga yuboriladi.

Albomycinum. Albomitsin. Antibiotik. Oq kukun bo'lib suvda yaxshi eriydi. Asosan flakonlarda 1mln. birlikda chikariladi. Bu dori asosan bronxopnevmoniyalarda va intoqsikatsiyalarda, shuningdek me'da-ichak funksiyasi buzilganida qo'llaniladi. Bu dori hayvonlarning 1kg tirik vazniga 35000-70000 ta'sir birlikda (TB), teri yoki muskul orasiga kuniga 3 maxal yuboriladi.

Aloe. Sabur (aloe). Turli xildagi aloe barglarining kuyuk shirasi. Kora-kungir murt massa yoki tuk jigar rang kukun, yokiinsiz xidli, achchik bo'lib 60 ° C li spirtida yaxshi eriydi, xloroform va benzinda erimaydi. Ichni suradigan va ozik hazmini yaxshilaydigan dori sifatida qo'llaniladi.

Xabdori shaklida qo'yidagi dozalarda ichiriladi: otlarga 20,0-35,0, qoramolga 25,0-40,0, qo'y va echkilarga 5,0-15,0, cho'chqalarga 5,0-10,0, tovuqlarga 0,05-0,5.

Alumen. Achchiqtosh. $\text{ALK} (\text{SO}_4)_2 \cdot 12\text{H}_2\text{O}$. Spirtida erimaydi, 10,5 qism suvda eriydi. Kukun va eritmaları (0,2-1%) ko'pincha tashqi tomon ishlatiladi. Pilyulaları, eritmaları (0,2-1,0%) burishtiruvchi, qon tuxtaturuvchi va yallig'lanishga qarshi vosita sifatida ichiriladi. Qo'llash dozaları: ot va qoramolga 10,0-25,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 2,0-5,0, tovuqlarga 0,2-0,5.

Alumen ustum. Chuchitilgan achchiqtosh. Bu achchiqtosh ham oddiy achchiqtosh kabi qo'llaniladi.

Aminacrichinum. Aminakrixin. Akrixinning murakkab unumi. Teylerioz, trixomonoz va ba'zi gelmintozlarga qarshi ishlatiladigan preparat.

Aminarsonum. Aminarson (karbarson) $\text{C}_7\text{H}_9\text{O}_4\text{N}_2\text{As}$. Oq rangdagi mayda kristall kukun. Tarkibida 28,3-29,3% margumush saklaydi. 170,0 suvda eriydi. Eritmalari nordon reaksiyali bo'lib osorsol kabi ta'sir etadi, ammo yosh mollarning me'da-ichak kasalliklarida osorsoldan ko'ra kuchliroq ta'sir ko'rsatadi. Dozalari (taxminan): qo'y va echkilarga 0,2-0,5, cho'chqalarga 0,1-0,4dan ichiriladi.

Aminazinum. Aminazin (B ro'yxat). Xlorfenotiazin unumi bo'lib, oq kukun, suvda yaxshi eriydi. Narkozning ta'sirini uzaytirish va kuchaytirish uchun, shuningdek neyroleptik va sedativ vosita sifatida ko'llaniladi. Hayvonning (1kg vazniga 0,001-0,005dan) muskuli orasiga va teri ostiga yuboriladi.

Ammonium, kalium et natrium bromatum. Ammoniy, kaliy va natriy bromidlari. NH_4 , Br, KBr, NaBr. Hidsiz, shuq taam, rangsiz oq kristall kukunlardir. Gigroskopik, yorug'likka sezgir bo'lib suv va spirtida yaxshi eriydi. Eritmalar, miksturalar, kukunlar va pilyulalar shaklida ichiriladi. Nerv faoliyatini kuchayganda bromidlar markaziy nerv sistemasining va vegetativ innervatsiyaning boshqaruvchi ta'sirini yaxshilaydi. Dozalari: otlarga 5,0-50,0, qoramolga 15,0-60,0, qo'y va

echkilarga 5,0-15,0, cho'chqalarga 5,0-10,0, tovuqlarga 0,1-1,0dan ichiriladi.

Ammonium causticum solutum. (Liquor Ammonii caustici). Ammiak eritmasi (novshatir spirti). NH_4OH . Oq, tinik, uchuvchan suyuqlik, utkir xidli, kuchli ishkoriy xususiyatga ega. Suvda va spirtida xar qanday nisbatda aralashaveradi. Tarkibida 9,5-10,5% NH_3 bor. Kislotalar, nordon tuzlar, alkaloid tuzlari, og'ir va ishkoriy er metall tuzlari, galogenlar bilan birga ishlatib bulmaydi. Markaziy nerv sistemasini qo'zgatuvchi vosita sifatida ichiriladi va ichki organlar funksiyasini reflektor yo'li bilan kuchaytirish maqsadida tashqi tomon ishlatiladi. Eritmalar, miksturalar va linimentlar shaklida tavsiya etiladi. Qo'llash dozalari: otlarga 1,0-15,0, qoramolga 2,0-30,0, qo'y va echkilarga 2,0-5,0, cho'chqalarga 1,0-2,0.

Ammonium chloratum. Ammoniy xlorid (novshatir). NH_4Cl . Oq kristall kukun, sovutuvchi shurtaamli, isitilganda parlanadi. 3 qism suvda, 100 qism spirtida eriydi. Bronxial bezlar sekretsiyasini kuchaytiradi, shilimshik pardalar xarakatini kuchaytiradi, bronxlarni qisqaruvchanligini oshiradi va ayni vaktida mikroblarning rivojlanishiga tuskinlik kiladi. Aerozol, eritmalar, kukunlar, pilyulalar, xab dorilar va butkalar shaklida qo'llaniladi. Qo'llash dozalari: otga 8,0-15,0, qoramolga 10,0-25,0, qo'y va echkilarga 2,0-5,0, cho'chqalarga 1,0-2,0dan ichiriladi.

AMPROLIN-300 WS. Kukun, 1 g preparat tarkibi: amprolium gidroxlorid 300 mg. Preparat Gollandiyaning "Interchemie" farmatsevtik kompaniyasi tomonidan ishlab chiqarilgan. Amprovet-300 ws kukuni turli eymeriyalarga nisbatan samarali ta'sir ko'rsatadi. Preparatning ta'sir etish mexanizmi shundan iboratki, koksidiyalarning metabolik enzimlarining tizimida amprolium tiaminning o'rnini bosib, koksidiyalarning hayotiy faoliyati uchun zarur bo'lgan uglevodlarning metabolizmini izdan chiqaradi. Buzoq, qo'zi, parrandalarni koksidiozlarida qo'llaniladi.

Dozasi, ichirish uchun: buzoq, qo'zilarga davolash uchun 500g 250 l suv yoki sutga 5 kun davomida, profilaktika uchun 100 g 500 l suv yoki sutga 21 kun davomida; parrandalar uchun 1 kg 1250-2500 l suvga 5 kun davomida.

AMPROVET 25%. Kukun, 1g preparat tarkibi: amprolium gidroxlorid 250mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. «Amprovet» 25% kukuni turli eymeriyalarga nisbatan samarali ta'sir ko'rsatadi. Preparatning ta'sir etish mexanizmi shundaki, iboratki, koksidiyalarning metabolik enzimlarining tizimida amprolium tiaminning o'rnini bosib, koksidiyalarning hayotiy faoliyati uchun zarur bo'lgan uglevodlarning metabolizmini izdan chiqaradi.

Tovuqlar va kurkalarda koksidiozlarni davolash uchun «Amprovet» 25% kukuni ketma-ket 3-5 kun davomida 100 kg quruq emga 100 g preparat hisobidan, keyin esa (4-6 kundan boshlab) 14 kun davomida emning 1 tonnasiga 500 g dozasi qo'llanadi. Amprovet» 25% kukuni suv bilan 10 litr ichimlik suviga 20 g preparat hisobida, 5-10 kun davomida qo'llanadi.

Profilaktika maqsadida jo'jalarga preparat 7-15-kunlik yoshidan boshlab har kuni, 50-60 kun davomida, 100 kg quruq emga 50 g preparat yoki 10 l ichimlik suviga 5 g preparat hisobidan qo'llanadi. Qoramolga eymerioz holatida «Amprovet» 25% kukuni tirik vazniga 225-560 mg/kg dozasi, 30 kun davomida em bilan ediriladi. Qo'ylarga eymerioz holatida preparat 200 mg/kg dozasi qo'llanadi.

Analginum. Analgin, pirazon unumi. Oq yoki sarg'ish kristall kukun. Suvda (1:1,5) yaxshi eriydi, spirtda yaxshi erimaydi. Og'rikni qoldiruvchi, haroratni pasaytiruvchi va revmatizmga qarshi vosita sifatida tavsiya etiladi. Enterospazmlarda, ayniqsa yaxshi ta'sir etadi. Qo'llash dozalari: ot va qoramollarga 4,0-12,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 2,0-5,0, itlarga 0,5-1,0 ichiriladi; teri ostiga yuboriladigan dozalari — ot va qoramolga 3,0-10,0, qo'y va echkilarga 1,0-2,0 cho'chqalarga 1,0-3,0, itlarga 0,2-0,6; venaga yuboriladigan dozalari ot va qoramolga 3,0-6,0.

Antidotum Arsenici. Margumush zahariga qarshi vosita. Temir -III -sulfat eritmasi (100 qism) bilan magniy oksid (20 qism) va suv (600 qism) aralashmasi. Qo'ng'ir loyka suyuqlik. Ishlatishdan oldin (ex tempore) tayyorlanadi. Margumush preparatlaridan zaharlangan hayvonlarga ichiriladi. Qo'llash dozalari: yirik hayvonlarga 500,0-1000,0, qo'y va cho'chqalarga 60,0-120,0.

Antifebrinum (Acetanilidum). Antifebrin (atsetanilid) (B ro'yxat). S_8N_9ON . Rangsiz, yaltiroq yaproqchalar yoki oq kristall kukun, hidsiz. Spirtida (1:4) va efirda (1:13) yaxshi eriydi, suvda esa yaxshi (1:230) erimaydi. Isitmani pasaytiradigan kuchli vosita. Qo'llash dozalari: otlarga 15,0-40,0, qoramolga 20,0-50,0, qo'y va echkilarga 2,0-5,0, cho'chqalarga 1,0-2,0, tovuqlarga 0,1-0,5.

Antiforminum. Antiformin. $NaOCl$ bilan $NaON$ ning suvdagi eritmasi. Tarkibida 5,2-5,4% aktiv xlor va 7-8% $NaON$ bor. Xlor hidi keladigan rangsiz suyuqlik. Per se va turli konsentratsiyadagi eritmaları dezinfeksiya xamda dezodorant xislati tashqi tomonga ishlatiladi.

Antipyrinum. (Phenyldimethylpyrasolonum). Antipirin (fenildimetil-pirazolon). (B ro'yxat). Oq kristall kukun. Spirtida (1:2) va suvda (1:1,5) yaxshi eriydi. Isitmani pasaytiradigan va og'riqni kamaytiradigan dori hisoblanadi. Kukun, eritma, pilyula shaklida ichiriladi. Qo'llash dozalari: ot va qoramolga 10,0-50,0, qo'y va echkilarga 2,0-15,0, cho'chqalarga 2,0-10,0.

Antithrombinum. Antitrombin. Asosan hayvonlarning to'qimalaridan (jigar, taloq, o'pka va xoqazolardan) tayyorlanadigan preparat hisoblanadi.

Mukoidin asosiy ta'sir etuvchi modda xisoblanadi. Qonning ivishini kamaytirish maqsadida venaga yuboriladi. Dekumarindan sustroq ta'sir etadi. Dozasi: itlarga 0,01-0,05.

Apomorphinum hydrochloricum. Apomorfin gidroxlorid (A ro'yxat). Morfin guruhiga kiruvchi oq, kulrang, yoki sal sarg'ish kristall kukunli alkaloiddir. Spirtida (1:50) va suvda (1:60) eriydi. Eritmalari yorug'lik va xavo ta'sirida tezda yashil rangga kiradi va yaxshi ta'sir etmaydigan bo'lib koladi.

Qustiruvchi kuchli vosita hisoblanadi. Bundan tashqari modda almashinuvini yaxshilaydi, qoramollarning yalanish kasalligi qo'ylarning yungini eb qo'yish kasalligi va boshqa kasalliklarda yaxshi ta'sir etadi. Teri ostiga yuboriladigan dozalari: ot va qoramolga 0,02-0,05, qo'y, echki va cho'chqalarga 0,01-0,02.

Aqua redestillata (aqua bidestillata). Ikki marta haydalgan suv, yangi distillangan suvni kaliy permanganat (0,0025%) bilan ikkinchi marta haydash yo'li bilan tayyorlanadi. Steril sharoitda saqlanadi. Bir sutka ichida ishlatishga yarashli. In'eksiya uchun eritmalar tayyorlashda qo'llaniladi.

Arecolinum hydrobromicum. Arekolin gidrobromid Alkoloid. (A ro'yxat). Suvda (1:0,5) va spirtida (1:10) nisbatda yaxshi eriydi. Parasimpatik nervlar ta'sirini keskin darajada kuchaytiradi. Bundan tashqari, sestodalar, drepanidoteniya, dipilididalarga karshi antigelmintik ta'sir ko'rsatadi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga (1kg vazniga) 0,02-0,03 qoramolga 0,03-0,06; qo'y, echki va cho'chqalarga 0,01-0,04 itlarga 1 kg vazniga 0,002-0,003dan ichiriladi.

Argentum nitricum. Kumush nitrat (lyapis). (B ro'yxat) $AgNO_3$. hidsiz, rangsiz tiniq kristallar yoki plastinkasimon. Par se ishlatish uchun tayoqchalari chikariladi. 0,6 qism suvda 10 qism spirtida eriydi. Kuchli bakteritsid, birishtiruvchi va qo'ydiruvchi modda bo'lib, asosan qorong'i joyda saqlanadi. Eritmalari tashqi tomonga rer se ishlatiladi, ba'zan ichga 0,5% li eritmasi ogiz shillik pardasini yuvish uchun ishlatiladi. 0,01-0,2% li eritmasi ginekologiyada, 0,5-1,0% li eritmasi oftalmologiyada, 3-5%li eritmalar dermatologiyada qo'llaniladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: ot va qoramolga 0,5-2,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 0,1-0,3, tovuqlarga 0,001-0,01.

Aspirinum. (Acidum acetylosalicylicum). Aspirin (atsetilsalitsilat kislota). Spirtida (1:5) yaxshi, suvda kam (1:100) eriydi. Isitmani pasaytiruvchi va ogrikni koldiruvchi modda hisoblanadi. Kukun, tabletka, pilyula, xab dori, miksturalar ichiriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otga 25,0-50,0

qoramolga 25,0-75,0, qo'y va echkilarga 3,0-10,0, cho'chqalarga 3,0-7,0, tovuqlarga 0,1-0,3.

Atoxylum (Natrium arsanilicum). Atoksil (natriy arsanilat). (A ro'yxat). Oq kristalsimon kukun bo'lib, hidi yo'q, 10 qism suvda eriydi. Asosan kochirish kasalligida va anemiyada qo'llaniladi. Ba'zan tripanozomoz va pasterellyozda ishlatiladi. Eritmalari terining ostiga va venaga yuboriladi. Teri ostiga yuboriladigan dozalari: otlarga 5,0-8,0, qoramolga 3,0-4,0, itlarga 0,1-0,25, kuyonlarga 0,05-0,1, tovuqlarga 0,05-0,1.

Atropinum sulfuricum. Atropin sulfat. (A ro'yxat). Hidsiz, mayda oq kristall kukun bo'lib suvda (1:1) va spirtida (1:3) oson eriydigan alkaloiddir. Parasimpatik nervlarni falaj qiladi, nafas markazini qo'zg'atadi. Eritma shaklida teri ostiga yuboriladi. Teri ostiga yuboriladigan dozalari: otlarga 0,02-0,08, qoramol ga 0,01-0,06, qo'y, echki va cho'chqalarga 0,005-0,05.

Bacitracynum. Batsitratsin. Antibiotik. Oq yoki oq jigar rang kukun bo'lib suvda (1:5000) va spirtida (1:1000) eriydi. Hayvonning (1kg vazniga 500-1000 ta'sir birligida) muskul orasiga yuboriladi.

Bicillinum. Bitsillin. Penitsillin guruxlaridagi yig'ma preparat bo'lib 1mg da 1000 ta'sir birligi mavjud. Oq kristall kukun. Suv va spirtida yaxshi erimaydi. Penitsillin qaysi kasalliklarga qo'llanilsa, bitsillin xam o'sha kasalliklarda muskul orasiga yuboriladi. Dozalari penitsillinnikiga qaraganda 3-4 barovar ortiq. Ko'z, teri, elin kasalliklarida (1:10-100) qo'llaniladi.

Biomycinum hydrochloricum. Biomitsin gidroxlorid. Tetratsiklin guruxiga kiradigan antibiotik. Tillasimon sarik rangli kristall kukun, 77 qism suvda eriydi, 1mg da 1000 ta'sir birlikga ega. Stafilakoklar, streptokoklar, dizenteriya tayokchasi qo'zg'aydigan ko'pgina kasalliklarni davolash va oldini olishda qo'llaniladi. Hayvonning 1kg vazniga 0,01-0,03dan (cho'chqa bolalariga 0,05 gacha) ichiriladi. Hayvonlarning o'sishini tezlatish uchun taxminan penitsillin bilan barovar dozada qo'llaniladi.

Biomitsin preparati. Oq yoki tuk jigar rang kukun. Tarkibida antibiotik (1,0da 500-1000 TB), vitamin V guruxi va to'kimalarning parchalanish mahsulotlari bor. Sof antibiotikka o'xshash ta'sir ko'rsatadi. Hayvonlarning o'sishini tezlatish va kasalliklarning oldini olish maqsadida qo'llaniladi. 1 gramm quruq preparatda 1000 ta'sir birligi saklaganda uni 1t ozukaga qo'yidagi hisobda qo'shiladi: parrandalarga 10kg, cho'chqalarga 10-15kg, buzoqlarga 40-60kg. Itga, cho'chqa bolalariga (1kg vazniga 0,5dan) va buzoqlarga (1kg vazniga 1,0dan) ichiriladi.

Suyuq (nativ) biomitsin preparati. Biomitsin preparatida xam qanday moddalar bo'lsa, nativ biomitsin preparatida xam shunday moddalar mavjud.

Dozalari 8 -jadvalda ko'rsatilgan.

Suyuq (nativ) biomitsin preparatining dozalari.

8-jadval

Cho'chqa bolalarining yoshi (necha kunlik)	Preparatning dozalari qo'yidagi miqdorda (ml xisobida).		
	500-7000 TB	800-1000 TB	1100-1800 TB
2-10	10	5	3,5
11-20	20	10	7,0
21-40	40	20	14,0
40 kunlikdan ortik	60	30	25,0

Biovetinum. Biovetin. Biomitsin olishdagi oraliq modda. Biomitsinning kalsiy xloridli tuzi. To'q sariq yoki jigar rang mayda kukun. Suvda erimaydi, 1,0 da 250000-300000 TB bor. Biomitsin kabi ta'sir etadi. Hayvonning 1kg vazniga qo'yidagi dozada ichiriladi: buzoqlarga va cho'chqa bolalariga 0,06-0,08 (yo'l qo'yiladigan dozalari 0,1-0,2).

Biovit-40. Biovit-40. Biomitsin olishdagi oraliq modda. Tarkibida 4% biomitsin bor. Hayvonlarning o'sishini tezlatishda qo'llaniladi (1kg tuyimli ozukaga 0,5 dan qo'shiladi yoki bir Hayvonlarga qo'yidagi miqdorda beriladi.

Biovit-40 qo'yidagi miqdorda beriladi (9-jadval).

9- j a d v a l

Cho'chqa bolalariga		Jujalarga	
Yoshi (necha kunlik)	Kunlik doza (mg xisobida)	Yoshi (necha kunlik)	Kunlik doza (mg xisobida)
10-20	250	1-10	5
21-30	400	11-20	10
31-60	500	21-40	15

BVK (biomitsin-vitamin konsentrati). 1g da 20-40 mg biomitsin va 10 mkg vitamin B₁₂ bor. Asosan kasalliklarni oldini olish va yosh mollarning o'sishini tezlatish uchun qo'llaniladi. Qo'llash dozalari; (1g da 30 mg aktiv modda bulganda): 1t ozukaga parrandalar uchun 330,0; cho'chqalar uchun 330,0-500,0 dan qo'shiladi; buzoqlarga 1kg vazniga 1mg xisobida beriladi.

Bismutum nitricum basicum (Bismutum subnitricum). Bismut asosiy nitrati. $\text{BiNO}_3(\text{OH})_2$ BiONO_3 * BiOOH . Oq mayda kristall kukun bo'lib suv va spirtda erimaydi. Me'da-ichak kasalliklarida yalliglanishga karshi, burishtiruvchi va dezinfeksiyalovchi vosita sifatida qo'llaniladi. Ko'yganda, yara, ekzema toshganda tashqi tomonga ishlatiladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 5,0-15,0, qoramolga 5,0-25,0, qo'y va echkilarga 3,0-8,0, cho'chqalarga 2,0-5,0.

Bismutum salicylicum basicum. (Bismutum subsalicylicum). Bismut asosiy salitsilati. Hidsiz, taamsiz oq amorf kukun bo'lib, suv va spirtde deyarli erimaydi. Bismut tuzi kabi ta'sir etadi. Ammo to'kimalarning tiklanishini tezlashtiradi va ichak mikroflorasini susaytiradi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 5,0-15,0, qoramolga 5,0-25,0, qo'y va echkilarga 3,0-8,0, cho'chqalarga 2,0-5,0 ichiriladi.

Buparvalek. In'eksiya uchun eritma. Preparat qizil rangli, ko'rinuvchan mexanik aralashmalari bo'lmagan shaffof, steril eritmadir. 1 ml preparat ichida 50mg buparvakvon, shuningdek qo'shimcha moddalar mavjud. Qoramollarning teyleriozlarini davolash va profilaktika qilish uchun mo'ljallangan in'eksiyalar

uchun eritma shaklidagi dori preparati. Buparvakvon sam shizontal bosqichidagi, teleriyalarga nisbattan faol ta'sir etadi. Taxminan, u teyleriyalarning mitoxondriyalarida elektronlar ko'chishi mexanizimini izdan chiqaradi. Bupervalik qoramollarga Theiria parva, T. annulata, T. mutans va T. orientalis tomonidan qo'zgatiladigan teleriozda, davolash va profilaktika maqsadida belgilanadi.

Preparat bir marotaba, hayvonning 20 kg tirik vazniga 1 ml preparat dozasida qo'llanadi, bu 1 kg vaznga 2,5 mg bupervakvonni tashkil etadi. Preparatni kiritish usuli - mushab ichiga bo'yin soxasiga kiritiladi.

Preparatni teri ostiga yoki tomirning ichiga kiritish mumkin emas. Hayvonlarni go'sht uchun so'yish preparatni kiritish to'xtatilganidan keyin 42 kundan so'ng ruxsat etiladi.

Butachem-50. In'eksiya uchun eritma, 1 ml preparat tarkibi: buparvakon 50 mg, erituvchi 1 ml. Preparat Gollandiyaning "Interchemie" farmatsevtik kompaniyasida ishlab chiqarilmoqda. Buparvakon ham shizontlar bosqichidagi ham pirop plazmalar bosqichidagi teyleriyalarga nisbatan faol ta'sir etadi. U taxminan teyleriyalarning mitoxondriyalarida elektronlar ko'chishi mexanizimini izdan chiqaradi. Preparat qoramollarga Theiria parva, T. annulata, T. mutans, va T. Orientalis tomonidan qo'zg'atiladigan teyleriozda, davolash va profilaktika maqsadida belgilanadi.

Doza, muskul orasiga: preparat bir marotaba hayvonning 20 kg tirik vazniga 1 ml preparat dozasida qo'llanadi. Og'ir holatlarda preparat birinchi kiritishdan keyin 48 soatdan so'ng. Og'ir holatlarda preparat birinchi kiritishdan keyin 48-72 soatdan so'ng, xuddi shunday dozada takroriy qo'llanadi.

BUPARVALEK. In'eksiya uchun eritma, 1 ml preparat tarkibi: buparvakon 50 mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. Buparvakon ham shizontlar bosqichidagi ham pirop plazmalar bosqichidagi teyleriyalarga nisbatan faol ta'sir etadi. Buparvakonning ta'sir etish mexanizmi hozirgi paytda to'liq aniqlanmagan. U taxminan teyleriyalarning mitoxondriyalarida elektronlar

ko'chishi mexanizmini izdan chiqaradi. Buparvakonni qo'llash hujayralar tuzilmalari darajasida parazitlarning sitoplazmasida kuchayib boruvchi vakuollashuvga olib keladi, vaqt o'tishi bilan bu parazitning tashqi membranalari va yadroviy membranalari tuzilmasining buzilishiga olib keladi.

«Buparvalek» qoramolga *Theiria parva*, *T. annulata*, *T. mutans*, va *T. Orientalis* tomonidan qo'zg'atiladigan teyleriozda, davolash va profilaktika maqsadida belgilanadi. Preparat bir marotaba, hayvonning 20 kg tirik vazniga 1 ml preparat dozasi qo'llanadi, bu 1 kg vazniga 2,5 mg buparvakonni tashkil etadi. Preparatni kiritish usuli mushak ichiga, bo'yin sohasiga kiritiladi. Og'ir holatlarda preparat birinchi kiritishdan keyin 48-72 soatdan so'ng, xuddi shunday dozada takroriy qo'llanadi.

Butasal-100. In'eksiya uchun eritma, 1ml tarkibida: butafosfan-100 mg, vitamin B₁₂, sianokobalamin-50 mg, butafosfan-organik fosfor. Preparat Gollandiyaning "Interchemie" farmatsevtik kompaniyasida ishlab chiqarilmoqda. Organizmga assimilyasiyani pozitiv ta'sir etadi. Vitamin B₁₂ protein, uglevod, va yog'larni metabolizmini qo'zg'atadi. Qishloq xo'jalik hayvonlarini bo'y o'sishi va metabolizmini buzilishi, bo'y o'sishi paytida kasallikka chalinganda, bepushlikka profilaktika va yordamchi davolash paytida, kalsiy va magniy terapiyaga yordamchi davolash sifatida, zo'riqishni oldini olish yoki davolashda muskulga, tomirga va teri ostiga yuboriladi. Dozalari 10-jadvalda:

10-jadval

Otlar va qoramollar	5-25ml
Buzoqlar	5-12ml
Echkilar va qo'ylar	2.5-5ml
Kuchuklar va mushuklar	0.5-5ml
Cho'chqalar	2.5-10ml
Parrandalarga	1ml

Busfan & VB 12 inj. Tarkibi: 1 ml tarkibida butafosfan 100 mg, vitamin B₁₂ (sianokobalamin 0.0725 mg).

Butafosfan organik alfa – fosfor kislotasi hisoblanib, metabolism va organizmda moddalar almashinuvini kuchaytiruvchi va spesifik bo'lmagan immunitet pasayishiga qarshi qo'llaniladi. Vitamin B₁₂ metabolism glukozasi, oqsil va yog'larni faollashuvida muhim ahamiyatga ega. Busfan & VB 12 inj quyidagi holatlarda qo'llash uchun tavsiya etiladi:

Organizmning noma'lum etiologiyali kasalliklarga qarshiligini kuchaytirish. Qo'shimcha tarzda davolanish, kalsiy va magniy etishmasligini davolash va oldini olish.

Stress, zo'riqish va qarshilik harakatining pasayishi, kuchsizlik, ikkinchi darajili kam qonlik va mushaklarning fiziologik quvvatlanishida. Busfan & VB 12 inj teri ostiga, chuqur muskul yoki qon tomiriga yuborish orqali amalga oshiriladi. Dozalari 11-jadvalda:

11-jadval

Hayvonlar turi.	Me'yori ml
Yirik shoxli qoramollar va otlar	10.0-25.0
Toychoqlar va buzoqlar	5.0-12.0
Qo'y va echkilar	2.5-8.0
Qo'zilar	1.2-2.5
Uy parrandalari	0.5-1.0
Itlar	1.0-2.5
Mushuklar	0.5-5.0

Zaruriy holatda 5-14 kundan keyin takroran qo'llash mumkin.

Calcium chloratum crystallisatum. Kristalli kalsiy xlorid. $\text{CaCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$. Xidsiz, rangsiz, tinik kristallar bo'lib, achchik shur taamli, 0,25 qism suvda, 9 qism 95⁰li spirtida eriydi. G'oyatda uchuvchan modda bo'lib, xavoda saqlanganda erib ketadi. Ionlashgan va organik kalsiy miqdorini bir darajada tutadi, simpatik nerv sistemasining o'tkazuvchanligini va tomirlar tortilishini pasaytiradi. Eritma shaklida terining yuza qismiga, xamda venaga yuboriladi va ichiriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 20,0-50,0, qoramolga 30,0-60,0, qo'y va echkilarga 2,0-6,0, cho'chqalarga 2,0-5,0, itlarga 1,0-2,0 dan

ichiriladi; venaga yuboriladigan dozalari – otlarga 10,0-30,0, qoramolga 15,0-40,0, itlarga 0,5-1,5.

Kristalli kalsiy xloriddan tashkari, uning 50%-li eritmasi (Calcium chloratum solutum) qo'llaniladi; uning dozalari kristalli kalsiy xloridnikidan ikki barovar ortik.

Calcium gluconicum. Kalsiy glyukonat. Hidsiz, taamsiz oq donador kukun bo'lib, tarkibida 12,5-13% kalsiy oqsidi saklaydi. 50 qism suvda eriydi, spirtida esa erimaydi. Yalliglanishga karshi va bola tushishining oldini oluvchi vosita sifatida, shuningdek organizmda kalsiy almashinuvi buzilganda qo'llaniladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: qo'y, echki va cho'chqalarga 5,0-10,0, itlarga 2,0-4,0dan ichiriladi, venaga yuboriladigan dozalari –ot va qoramolga 10,0-20,0, itlarga 0,5-2,0.

Calcium hydroxydatum. Kalsiy gidrooksid (o'yuvchi ishkor) $\text{Ca}(\text{OH})_2$. g'ovak oq kukun bo'lib, ishkoriy reaksiyaga ega. Suvda 15° xaroratda 1:757 nisbatda eriydi, harorat ko'tarilganda eruvchanligi pasayadi. Bir ozgina suv kushilganda atala shakli, ko'proq (1:10-20) suv qo'shilganda esa oxak suti hosil bo'ladi. Xavoda saqlanganda osongina kalsiy karbonatga aylanadi. Dizenfeksiya uchun tavsiya etiladi. Binolar, go'ng, suv, erni dezinfeksiya qilishda qo'llaniladi. Ko'pgina spora hosil qilmaydigan kasallik chaqiruvchi mikroblarga kuchli ta'sir etadi.

Calcium hypochlorosum. Xlorli ohak (oqlaydigan ohak). Tarkibida kalsiy gipoxlorid $\text{Ca}(\text{OCl})_2$, kalsiy gidrooksid $\text{Ca}(\text{OH})_2$ saqlaydi. Oq, kul rang kukun, xlor xidi kelib turadi. Suvda yaxshi erimaydi, gidroxlorid kislota ishtiroqida ancha yaxshi eriydi. Xlor miqdori 5-8% dan 35-40% gacha bo'ladi. Dezinfeksiyalovchi kuchli vosita hisoblanadi. Preparatning ta'sir kuchi xlor miqdoriga aniklanadi, shuning uchun ohak tarkibidagi xlorning foiz miqdorini bilish tavsiya etiladi. Xlorli ohak yaxshi berkitilgan idishlarda yorug' tegmaydigan quruq, salkin joyda saqlanadi. Dezinfeksiya qilish uchun eritmalari, suspenziyalari va kukuni ishlatiladi.

Calcium phosphoricum. Kalsiy fosfat. $\text{Ca}(\text{NO}_3)_2 \cdot 2\text{N}_2\text{O}$. Hidsiz, taamsiz mayda oq kristall kukun bo'lib, suv va spirtida

deyarli erimaydi. Asosan organizmda kalsiy va fosfor almashinuvi buzilganda qo'llaniladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 10,0-30,0, qoramolga 10,0-40,0, qo'y va echkilarga 3,0-10,0, tovuqlarga 0,2-1,0 dan ichiriladi.

Calcium sulfuricum ustum. Suvsizlangan kalsiy sulfat.(qo'ydirilgan gips). $\text{CaSO}_4 \cdot 1/2\text{H}_2\text{O}$. Oq yoki kulrang quruq, mayda amorf kukun bo'lib, yarmi og'irligida suv aralastirilganda zich gigroskopik aralashma hosil qiladi. Qimirlatmaydigan bog'lamlar qo'yishda ishlatiladi: yaxshi berkitilgan idishlarda saqlanadi.

Camphora monobromata. Bromkamfora (monobrom kamfora). Kamforaning xidi va taami keladigan, rangsiz, oq kristall kukun bo'lib, 9 qism spirtida va 2 qism efirda eriydi. Suvda deyarli erimaydi. Kamforaga o'xshash ammo undan ko'ra sustroq ta'sir etadi; kamforadan farqi vegetativ nervlar faoliyatini kuchliroq muvofiqlaydi. Kukun, qoplama, pilyula, xab dori shakllarida ichiriladi. Dozalari: otlarga 3,0-10,0, qoramolga 4,0-12,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 1,0-4,0.

Camphora trita. Kamfora. O'ziga xos kuchli hidga va taamga ega bo'lgan, oq kristall bo'lakchalar, rangsiz kristall kukun, suvda erishi qiyin (1:840), spirtida (1:1) va moylarda (1:1) nisbatda oson eriydi. Ochik idishlarda saqlanganda tez uchuvchan. Ozgina efir yoki spirt bilan ho'llab ezilganda kamfora osonlik bilan kukun xoliga keladi – Samphora trita. Kamfora markaziy nerv sistemasi, nafas olish va qon aylanishining kuchli stimulyatori bo'lib shuningdek, zaharga qarshi va isitmani pasaytiruvchi vosita hisoblanadi.

Kamforaning ta'sir etishi uchta boskichda bo'lib, turli vaqtlarda yuzaga keladi: reflektor (10-30 minutdan keyin) zaharga qarshi (1,5-2 soatda) va stimullovcchi (3-8 soatda).

Kamforaning maz, liniment, shuningdek spirtdagi va moydagi ofitsinal eritmalari shaklida tashki teri yuzasiga, kukun pilyula, xab dorilari ichiriladi. Moydagi eritmasini teri ostiga yuborish mumkin. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 10-10,0, qoramolga 4,0-12,0, qo'y va echkilarga 1,0-4,0, tovuqlarga 0,03-0,1.

Campolonum. Kampolon. Qoramol yoki dengiz hayvonlari (delfin, kit) jigarining suvdagi konsentrlangan ekstrakti. Tinik, to'q sariq suyuqlik, fenol xidi keladi. Gepatitlarni, jigar sirrozlarini, shuningdek gastrit va enteritlarni davolash uchun tavsiya etiladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: ot va qoramol muskuli orasiga 25-40ml dan yuboriladi.

Catacure (in'eksiya uchun). Catacure tarkibida: 100 ml da butafasfan -10.0 g, sianokobalamin -0.005 g va qo'shimcha vositalar: metil - 4 - gidroqsibenzoat - 0.1 g, gidroksid natriy - 0.004 g, in'eksiya uchun suv- 100 ml. Preparat och pushti rangda bo'ladi. Catacure kompleks preparatlar guruhiga kirib organizmda moddalar almashinuvini kuchaytiruvchi va spesifik bo'lmagan immunitet pasayishiga qarshi qo'llaniladi. Catacure hujayralarni yangilantirishda, uglevod va yog'lar almashinuvida, organizmda metabolitik va regenerativ faoliyatni normallashtirishda, jonivorning o'sishiga salbiy tashqi ta'sir etuvchi omillarga qarshi kurashish xususiyatiga ega. Catacure kam zararli (zararlilik darajasi 4- sinf) vosita hisoblanadi. Belgilangan me'yorda qo'llanganda mahalliy reaksiya bo'lmaydi. Mutagenlik, embriotoksik, terotogenlik, konsterogen, kumulyativ xususiyatlari yo'q. Catacure yirik va mayda shoxli hayvonlar otlar, cho'chqalar, itlar, mushuklar, mo'ynali hayvonlar va parrandalarga moddalar almashinuvini har xil turlari hamda mahsuldorligini oshiruvchi vosita sifatida tavsiya etiladi. Organizmning noma'lum etiologiyali kasalliklarga qarshiligini kuchaytiruvchi; Organizmga kalsiy va magniy etishmovchiligini davolashda qo'shimcha vosita sifatida qo'llaniladi; tug'ruq vaqtida va tug'ruqdan keyingi asoratlarida qo'llaniladi (tetaniya, tug'ruqdan keyingi parez); og'ir jismoniy zo'riqishlarda va sport otlarining jismoniy faolligini oshirishda (musobaqadan 2-3 kun oldin) qo'llaniladi; Catacure preparatining tarkibidagi komponentlarga o'ta sezuvchanlik holatlarida qo'llash mumkin emas. Catacure yirik shoxli hayvonlarga sutkasiga 1 mahal mushak orasiga, teri ostiga yoki qon tomiriga (sekin) jo'natiladi, parrandalarga 4-5 kun davomida ichimlik suviga qo'shib beriladi, bir marotabalik

me'yorlar quyidagi 12-jadvalda jadvalda ko'rsatilgan. Surunkali kechadigan kasalliklarni davolashda jadvalda ko'rsatilgan miqdorlar 2 marotaba ko'paytiriladi.

12-jadval

Hayvonlar turi	Me'yori(ml 1 ta hayvonga)
Katta otlar va yirik shoxli hayvonlar	10.0-25.0
Toychoqlar va buzoqlar	5.0-12.0
Katta qo'y va echkilar	2.5-8.0
Qo'zichoqlar, echki bolalari	1.5-2.5
Katta cho'chqalar	2.5-10.0
Emadigan va voyaga etmagan cho'chqa bolalari	1.0-2.5
Tuxum qo'yuvchi tovuqlar, broylerlar	2.0-3.0 ml. 1 l ichimlik suviga
Jo'jalar	1.0-1.5 ml. 1 l ichimlik suviga
Itlar	0.5-5.0
Mushuklar, mo'ynali hayvonlar	0.5-2.5

Carbo – Ko'mir. Amaliyotda qo'yidagi ko'mir xillari mavjud:

1. Corbo ligni pulveratus - yogoch ko'miri kukuni. Bargli daraxtlar navdasidan yangi tayyorlangan ko'mir. Qora tusdagi xidsiz va taamsiz kukun. Tarkibida 90 foizgacha ko'mir, kup bo'lmagan miqdorda (2-3 %) uglevod birikmalari, 1-5 % kurum, 2-3 % suv saklaydi.

2. Corbo animalis – hayvonlar ko'miri. Mayda kora tusli, xidsiz va taamsiz kukun. hayvonlar suyaklarini xavosiz muxitda qo'ydirish yuli bilan olinadi.

3. Corbo activatus – aktivlashtirilgan kumir. Qora tusli, xidsiz va taamsiz kukun. 0,5 li tabletka va kukun shakllarida ishlab chikariladi.

Barcha 3 xildagi preparatlari tabletka va kukun shakllarida ichga kabul qilish uchun tavsiya etiladi: otlarga 10,0-150,0; yirik shoxli hayvonlarga 5,0-50,0; cho'chqalarga 3,0-10,0; itlarga 0,3-2,0.

Carbocholinum. Karboxolin (B ro'yxat). Suvda (1:1) yaxshi eriydigan alkaloid bo'lib oq kristall kukundir. Parasimpatik nerv sistemasini qo'zg'atadi. Terining ostiga yuboriladi. Qo'llash dozalari: otlar 0,002-0,004, qoramolga 0,001-0,003.

Carboneum tetrachloratum. To'rtxlorli uglerod. Gelmintlarga varshi ta'sir etuvchi vosita (tetraxlormetan) SS14 uziga xos xidli, rangsiz, tinik xarakatchan og'ir suyuqlik bo'lib uchimtir taamga ega. Solishtirma og'irligi 1,580-1,606. suvda deyarli erimaydi, moylarda eriydi, suvsiz spirtga, efirga aralashadi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 30,0-40,0, qo'y va echkilarga 1,0-3,0, qoramolning 1kg vazniga 0,08-0,1ml dan teri ostiga yuboriladi; ayrim gelmintozlarda otlar uchun dozasi oshirilib, 80,0 ga etkaziladi: qo'llanmaga muvofik qo'llaniladi.

Closan-100. In'eksiya uchun eritma. Tarkibi: 1 ml preparat tarkibida 100 mg klozantel, erituvchi 1 ml. Preparat Gollandiyaning "Interchemie" farmatsevtik kompaniyasida ishlab chiqarilmoqda. Klozantelning ta'sir etish mexanizmi parazitning oqsidlovchi fosforillash jarayonining to'xtatilishidan iborat. Preparatning o'ziga xos ta'siri ATF fermentini kuchaytirishdan iborat, bu esa fosforillash va elektronlarning o'tishi jarayonining to'xtashiga olib keladi, bu holat parazitning energetik metabolizmini o'limiga olib keladigan tarzda o'zgartiradi. Preparatning qondagi maksimal konsentratsiyasiga kiritishdan keyin 12 soat ichida etadi va 24-36 soat davomida

saqlanadi. Qoramolga preparat oshqozon-ichak nematodozlar (gemanxoz, bunostomoz, egofagostomoz, strongiloidoz, trixotsefaloz, kooperioz va xoqoza) fassiolyoz paramfistomatodozlar, telazioz, qo'tirlar xolatida va ikkala kanallari bilan kurashish uchun qo'llanadi. Echkilar va qo'ylar preparat oshqozon ichak nematodozlari, fassiolyoz paramfistomatodozlar, dikratselioz, qo'tirlar va estroz xolatida qo'llanadi.

Preparat kavsh qaytaruvchi hayvonlarga mushak ichiga yoki teri ostiga kiritiladi. Doza 1ml 20-40 kg tana og'irligiga.

Sutni oziq-ovqat istemoli maqsadlari uchun hayvonlarga preparatni oxirgi marta qo'llangandan 14 kun o'tgandan so'ng go'shtini esa 28 kundan keyin ishlatish mumkin.

Chloroformum—Xloroform (B ro'yxat) (uchxlormetan) CHCl_3 . Rangsiz, tinik, o'ziga xos xidga ega bo'lgan, achimti taamli, xarakatchan, uchuvchan suyuqlik 200 qism suvda xam yomon eriydi, spirtda va efirda yaxshi aralashadi. Solishtirma og'irligi 1,477-1,486. Qaynash nuktasi $59,5^{\circ}$ - 62°S , xloroform tutuni yonmaydi. Dori vositasi 0,6-1 %li suvsiz alkogol bilan ishlov berilgan. Yorug'da saqlansa buziladi. Liniment shaklida Tashqi teri yuzasiga qo'llash uchun tavsiya etiladi.

Ingalyasion narkozda xloroformning tozalangan preparati narkoz uchun qo'llaniladigan xloroform (Chloroformum pro narcosi) ishlatiladi. 50mlli maxsus shisha idishlarda, qisman ampulalarda ishlab chikariladi. Xar 3 oyda uning tozaligi tekshirib boriladi. Ingalyasiya qilish uchun tavsiya etiladi.

Chologonum. Xologon (digidroxol kislota). Xidsiz, tashkil engil oq kristalli kukun bo'lib, suvda erimaydi spirtda esa yaxshi eriydi.

Digidroxol kislotadan tashkari, uning natriyli tuzi dexolin (Decholinum) chikarilmoqda. Ikkala preparat bir-birla o'xshash ta'sir etadi, lekin dexolin ko'proq qo'llaniladi. Jigar funksiyasi susayganda va venalar tonusi pasayganda tavsiya etiladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: ot va qoramolga 2,0-3,0 itlarga 0,25-1,0 dan venaga yuboriladi, ot va qoramolga 3,0-6,0 itlarga 0,4-2,0 ichiriladi.

Chloracidum. Xlorotsid. Murakkab aralashma bo'lib: KNSO_4 –50 qism, NaCl –35 qism va KSIO_3 –15 qismdan iborat. Suvda yaxshi eriydigan oq kukun bo'lib, sarik-yashil tusli eritmalaridan utkir xlor xidi kelib turadi. Kukunlari uz ta'sirini 1 yilgacha saklaydi, eritmalarini esa 8-10 kun saklasa bo'ladi.

Dezinfeksiya qilish uchun 1-2%li eritmaları tashqi tomon ishlatiladi. Ochik jaroxatlarni davolashga yaxshi ta'sir ko'rsatadi. Bugimlar bushligiga yuborish, kul va rezinka buyumlarni dezinfeksiya qilish uchun xam tavsiya etiladi.

Chloralum hydratum. Xloralgidrat (B ro'yxat). $\text{CCl}_3\text{CH}(\text{OH})_2$ rangsiz tinik kristalsimon narkotik modda bo'lib, xarakterli o'tkir xidga va taxir taamga ega preparat. Suvda (1:0,3), spirtda (1:1,3) va efirda (1:1,5) oson eriydi. Xavoda tez uchuvchan. O'yuvchi va karbonat ishkorlar, kalomel, kumush nitrat, brom, yod, tanin, antifebrin, fenatsetin, fenol, salol, mentol va kamfora bilan kelishmovchiligi mavjud bo'lib, ular bilan birga ishlatilmaydi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 30,0-60,0, qoramolga 20,0-30,0, qo'y, cho'chqa va echkilarga 5,0-10,0, itlarga 3,0-10,0, ichiriladi; venaga yuboriladigan dozalari –otlarga 15,0-45,0 qoramolga 10,0-20,0, qo'y va echkilarga 3,0-5,0, itlarga 0,5-2,0.

Cocainum hydrochloricum. Kokain gidroxlid. (A ro'yxat). Rangsiz, oq ignasimon, kristalli alkaloid kukuni bo'lib, 0,5 qism suvda va 2,6 qism spirtda eriydi. Teri ostiga va muskul orasiga yuboriladi, shuningdek, ma'lum bir joyni og'riksizlantiruvchi vosita sifatida tashqi tomon ishlatiladi. Teri ostiga yuboriladigan maksimal dozalari: otlarga 0,5, qoramolga 0,6, cho'chqalarga esa 0,2.

Codeinum. Kodein (metilmorfin). (B ro'yxat). Og'riq qoldiruvchi va yo'talga qarshi qo'llaniladigan alkaloid hisoblanadi. Hidsiz, rangsiz achchik taamli kristallar yoki oq kristalli kukun bo'lib spirtda (1:2,5) yaxshi eriydi, 150 qism suvda sekin eriydi. Kukunlari, pilyulalari, tabletkalari (0,015lik) ichiriladi. Qo'llash dozalari: ot va qoramolga 0,5-3,0, qo'y va echkilarga 0,1-0,5 cho'chqalarga 0,1-0,5, itlarga 0,03-0,1.

Codeinum phosphoricum. Kodein fosfat. Suvda oson eriydi (1:3,5). Kodein bilan bir xil dozada qo'llaniladi.

Coffeinum-natri benzoicum. Kofein-natriy benzoat. (B ro'yxat). Tahir taamli oq kukunsimon alkaloid bo'lib, 2qism suvda va 40 qism spirtida eriydi. Eritmalari terining ostiga yuboriladi. Eritma, pilyula, xabdori, kukunlari ba'zan ichiriladi. Eritmalari xarakatdagi bug bilan 100^oda 30 minut yoki avtoklavda 110-120° xaroratda 15-20 minut sterilizatsiya kilinadi. Urtacha ta'sir etadigan, kam zaharli stimulyator. Markaziy nerv sistemasi faoliyatini kuchaytiradi, vegetativ nervlar tonusini oshiradi, kon aylanishini qisqarishini yaxshilaydi, diurezni kuchaytiradi, to'kimalarning ekzogen va endogen toqsinlarga chidamliligini oshiradi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 2,0-8,0, qoramolga 3,0-8,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 1,0-2,0, itlarga 0,2-0,5, tovuqlarga 0,09-0,1 dan ichiriladi; teri ostiga yuboriladigan dozalari: otlarga 2,0-5,0, qoramolga 3,0-5,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 0,5-2,0, itlarga 0,1-0,3.

Coffeinum natrio -salicylicum. Kofein-natriy salitsilat. (B ro'yxat). Kofein- natriy benzoat kaysi xossalarga ega bo'lib, qanday ta'sir etsa, bu xam o'sha xossalarga ega bo'lib va shunday ta'sir ko'rsatadi. Lekin toqsinlarga qarshi kuchliroq ta'sirga ega bo'lib, natriy-benzoat qanday shakl va dozada qo'llanilsa, o'sha shakl va dozada qo'llaniladi.

Coffeinum purum (Theinum). Toza kofein (B ro'yxat). 80 qism suvda va 50 qism spirtida eriydi. Kofein natriy-benzoat tuziga uxshash, ammo uzoqroq va kuchsiz ta'sir etadi. Xabdori, pilyula, butka va eritmalari ichiriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: ot va qoramolga 3,0-8,0, qo'y va echkilarga 0,5-2,0, tovuqlarga 0,05-1,0.

Colimycinum. Kolimitsin. Suvda yaxshi eriydigan novvol rang yoki oq kukunsimon antibiotik. Ichak tayokchasi, pnevmoqoqklar, stafilokokklar va boshqa mikroblar kuzgotadigan kasalliklarda qo'llaniladi.

Hayvonga (1kg vazniga 0,01-0,015 xisobidan) ichiriladi, 0,25-0,5% li eritmalari va 5%li malxamlari tashqi tomon ishlatiladi.

Collargolum. Kollargol. (kolloidal kumush). Tarkibida kumida 70% kumush va 30%ga yaqin oqsil moddalar bor. Eritmalari, malxamlari tashqi tomon, eritma shaklida ichga va venaga yuboriladi. YAllig'lanishga qarshi va dezinfeksiyalovchi vosita xisoblanadi. Hayvonga qo'llash dozalari: otlarga 1,0-3,0, qo'y va echkilarga 0,2-1,0, cho'chqalarga 0,5-1,0dan ichiriladi; venaga yuboriladigan dozalari: ot va qoramolga 0,5-1,0, cho'chqalarga 0,3-0,5, itlarga 0,1-0,15.

Collodium. Kollodiy. Nitrotsellyuloza ya'ni kolloqsilinning spirt-efirdagi eritmasi. Kollodiy tayyorlashda 4 qism kolloqsilin avval 20 qism spirtida, sungra 76 qism spirtida qo'llanadi, sungra aralashma batamom eriguncha berk idishda saqlanadi.

Elastik kollodiy (Collodium elasticum) tayerlash uchun oddiy kollodiyga 3% kastor moyi qo'shiladi.

Convasidum. Konvazid (B ro'yxat). Ballast moddalardan tozalangan marvarid gul glikozidlarining suvdagi eritmasi bo'lib, tinik, sal sargish suyuqlik, uziga xos xidli. Taami achchik, 1ml da 20 ta'sir birligini saklaydi. Ichiriladi, teri ostiga va venaga yuboriladi. Hayvonga qo'llash dozalari: ot va Qoramol venasiga 1-3ml dan yuboriladi, ot va qoramolga 5-15ml, qo'y va echkilarga 2-5ml, cho'chqalarga 1-3ml dan ichiriladi.

Corozolum. Korazol (pentaftinetilentetrazol). (B ro'yxat). Suv va spirtida yaxshi eriydigan, xidsiz oq kristalli kukun bo'lib, suvdagi eritmalari issikka chidamli, uzoq saqlanishi mumkin. Kukuni, tabletkalari (0,1lik) xamda 10%li eritmasi (1mllik ampulalarda) chikariladi. YUrak-tomir sistemasiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Ta'sir jixatdan kamfora bilan kofeinga juda o'xshaydi. Tabletka, pilyula, xabdori, eritmalari ichiriladi, shuningdek eritma shaklida terining ostiga va venaga yuboriladi.

Hayvonga qo'llash dozalari: otlarga 0,2-2,0, qoramolga 0,2-1,5, qo'y va echkilarga 0,1-0,3, cho'chqalarga 0,1-0,4,

itlarga 0,05-0,1, tovuqlarga 0,02-0,05dan ichiriladi, terining ostiga yuboriladigan dozalari: otlarga 0,2-2,0, qoramolga 0,2-1,5, cho'chqalarga 0,1-0,3, itlarga 0,02-0,1; venaga yuboriladigan dozalari: ot va qoramolga 0,2-1,0, cho'chqalarga 0,05-0,2, itlarga 0,02-0,05.

Cordiaminum. (diaethylaminum acidi nicotini solutum). Kordiamin. Nikotin kislota dietilamidining 25%li eritmasi. Rangsiz yoki salgina sargish suyuqlik, uziga xos xoh bor. Suv va spirtga bimalol aralashadi. Ta'sir jixatdan korazolga uxshaydi, ammo asosiy ta'siri korazoldan kuchsizroq, lekin antitoksik ta'siri esa korazoldan kuchliroq. Terining ostiga yuboriladi. Dozalari: ot va qoramolga 10-20ml, cho'chqalarga 1-4ml.

Corglyconum. Korglikon (B ro'yxat). Marvarid gul barglarining barcha glikozidlari mavjud bulgan preparat bo'lib, amorf kukun, xidsiz, achchik taamli suvda erishi keyin, spirtga yaxshi eriydi. Ampulalarda chikariladigan 1ml eritmasida 0,0006 korglikon bor; bu 8-10 (LED) ga mos keladi. Venaga yuboriladigan dozalari: qoramolga 3-8ml, itlarga 0,5-1ml.

Cortex Qiercus. Eman po'stlogi. Asosiy ta'sir etuvchi vositasi-qotiruvchi moddadan iborat bo'lib, kaynama shaklida ichirish uchun tavsiya etiladi.

Qo'llash dozalari: otlarga 15,0-50,0; yirik shoxli hayvonlarga 25,0-50,0; mayda shoxli hayvonlarga va cho'chqalarga 5,0-10,0; itlarga 1,0-5,0; tovuqlar 0,2-1,0.

Creolinum. Kreolin. (Fenol-krezol preparatlari). Kreolinlar qora-qo'ngir tusli (turlicha tovlanadigan) moysimon suyuqlik bo'lib, toshkumir moyi (naftalin va fenollar) ning utkuri xidi bor. Spirtga eriydi; suvda aralashib, barkaror emulsiya hosil qiladi. Dezinfeksiya va dezinseksiya uchun ko'p ishlatiladi. 1-5%li mazlari va 5-10%li linimentlari tashqi tomon ishlatiladi. Eritma va xabdari shakllarida ichiriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: ot va qoramolga 5,0-25,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 1,0-4,0, tovuqlarga 0,1-0,5.

Cuprum sulfuricum. Mis sulfat (mis kuporosi yoki tutiyo). $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ metal mazasi keladigan, xidsiz xavod

uchuvchan kuk kristalli kukundir. 3 qism suvda eriydi. Ishkorlar, karbonatlar, oshlovchi moddalar, kurgoshin tuzlari, oltin gugurt birikmalari, kaliy yodid bilan birga ishlatib bulmaydi. Eritma va kalamcha shaklida tashqi tomon ishlatiladi, eritmasi ichiriladi. Antigelmintik, kon oqishini to'xtatishda, qo'ydiruvchi va dezinfeksiyalovchi vosita sifatida qo'llaniladi. Antigelmintik vosita sifatida hayvonlarga qo'llash dozalari: ot va qoramolga 2,0-10,0, qo'y va echkilarga 0,5-1,0, cho'chqalarga 0,05-1,0, tovuqlarga 0,01-0,05.

Cyancobolaminum. Siankobolamin. (vitamin B₁₂). Eritmasi asosan ampulalarda chiqariladi (1ml da 0,00003; 0,0001; 0,0002; 0,0005 va 0,001 miqdorida siankobolamin bor). Modda almashinuvini me'yorga keltiradi, xolin, metionin, kreatin hosil bo'lishida qatnashadi. Shunga ko'ra, jigar, me'da osti bezi, nerv sistemasining faoliyatini susaytiradi hamda xo'jayralarning o'sishi va bo'linishiga yordam beradi. Terining ostiga qo'yidagi dozada yuboriladi: qoramolga 0,004-0,02, cho'chqalarga 0,0005-0,001. Bundan tashqari o'stiruvchi stimulyatori sifatida ham ishlatiladi.

Cytitonum. Sititon. Nafas olishga kuchli ta'sir etadigan kuchli analeptik modda bo'lib, sitizin alkaloidining 0,15% li eritmasi, 1 ml li ampulalarda chiqariladi. Teri ostiga va venaga qo'yidagi dozada yuboriladi; otlarga 5-10ml, itlarga 1-2ml.

Dermatolum. (bismutum subgallicum). Dermatol hidsiz, limon sarik kukun. Suv va spirtida erimaydi, ishkorlarda oson eriydi. Oltingugurt, ishkorlar, yodidlar, surma birikmalari, tanin, salitsilat kislotalari bilan kelishmovchilikka ega. Yallig'lanishga qarshi va burishtiradigan yaxshi vosita hisoblanadi. Tashqi tomon sepiladi va malxami surtiladi.

Dibasolum. Dibazol. (B ro'yxat). Oq amorf kukun bo'lib, 1:20 nisbatdagi suvda qizdirilganda eriydi. Qaynatilganda yukori miqdordagi eritma hosil qilish mumkin. Eritmalari kislotali xususiyatga ega; ular isitilib ishlatiladi. Chunki sovugandan keyin dibazol cho'kib qoladi. In'eksiya qilish uchun eritmalar o'sha vaqtning o'zida tayyorlanadi. Kukun shaklida ishlab chikariladi. Orka miyani stimulyasiya qilish, shuningdek

tomir kengaytiruvchi vosita sifatida tavsiya etiladi. Dozalari: itlarga 0,003-0,005, cho'chqalarga 0,006-0,02.

Dicainum. Dikain (B ro'yxat). Maxalliy og'riksizlantiruvchi vosita hisoblanadi. Oq yoki sarg'ish kristalli kukun bo'lib, taamsiz, 10 qism suvda va 6 qism spirtida eriydi. Eritmalari issikka chidamli bo'lib, xarakatdagi bug' bilan 100° issiklikda 30 dakika maboynida sterilizatsiya qilinadi. Ishkorlar, karbonatlar, xloralgidrat bilan birga ishlatib bo'lmaydi. Tashqi tomon ishlatiladi va in'eksiya uchun tavsiya etiladi. 0,25-0,5%li eritmasi yuza anesteziyasi uchun, 0,1%li eritmasi infiltratsion anesteziya uchun qo'llaniladi.

Dichloraminum. Dixloramin. (dixlor benzolsulfamid). (B ro'yxat). Tarkibida 60% aktiv xlor bo'lgan, oq sarg'ish mayda kristallsimon kukun bo'lib, engil xlor xidiga ega. Suvda erimaydi, xloroform va moylarda yaxshi eriydi. Jarohatlarni va shillik pardalarni dezinfeksiya qilish uchun ishlatiladi. 2-5%li eritmalari va emulsiyalari shaklida tavsiya etiladi.

Dicumarinum. Dikumarin (A ro'yxat). Suvda faqat ishkorlar ishtiroqida eriydigan, oq kristalli kukun bo'lib, qonning ivishiga tuskinlik kiladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 0,5-0,2, qoramolga 0,8-2,5dan ichiriladi.

Dijodthyrosinum. Diyodtirozin. Qalkonsimon bezda tirozinning yodlanishidan hosil bo'ladigan aminokislota. Oq kristal kukun bo'lib, suvda yaxshi eriydi. 20 donadan iborat 0,05-diyodtirozinli tabletkalari ishlab chikariladi. Salqin quruq joyda saqlanadi va ishlatilish muddati 3 yil. Itlarga 0,03-0,05dan ichiriladi.

Dimedrolum. Dimedrol (B ro'yxat). Oq kristalli kukun, suv va spirtida yaxshi eriydi, efirda esa erimaydi. Gistaminga qarshi preparat hisoblanadi. Terining ostiga yuboriladigan dozalari: otlarga 0,1-0,5, qoramol 0,3-0,6, itlarga 0,02-0,04.

Diuretinum. Diuretin (B ro'yxat). Teobromin natriy bilan salitsilat natriy aralashmasi. O'rtacha diuretik modda hisoblanib, ozroq pushti tusda tovlanadigan oq kukun, 1 qism suvda eriydi. Eritmalar kukun va xabdori shakllarida ichiriladi. Hayvonlarga

qo'llash dozalari: ot va qoramolga 5,0-10,0, qo'y va echkilarga 0,5-1,0, cho'chqalarga 0,5-2,0, tovuqlarga 0,05-0,1.

Ekmonovocillinum. Ekmonovotsillin. Penitsillinning novokainli tuzi bilan ekmolin suspenziyasi. Ikkita preparati bor. 1) Ekmonovotsillin – I; (ekmolinning suvdagi ofitsial 0,5%li 2,5 ml li eritmasida 300000 ta'sir birligidagi penitsillin bor) Ishlatishdan oldin tayyorlanadi. 2) Ekmonovotsillin – II; (birinchi preparatdagi tarkibiy qismlaridan tashkari, penitsillinning natriyli yoki kaliyli tuzining 100000 ta'sir birligini saqlaydi. Muskul orasiga penitsillindan 2-3 barovar ortikroq yuboriladi. Penitsillin qaysi kasalliklarda ishlatilsa, ekmonovotsillin ham o'sha kasalliklarda ishlatiladi.

Emulsum Camfora oleusum. Kamforaning moyli emulsiyasi. Kamfora suspenziyasi (2% yoki 8%-li suv-moy aralashmasi). Sutday oppoq bu emulsiya 2-10ml dan ampulalarda chikariladi. Venaga yuboriladi. 8%-li emulsiyasining dozalari: ot va qoramollarga 10-20ml, itlarga 1-3ml.

Ephedrinum hydrochloricum. Efedrin gidroxlid. (B ro'yxat). Nozik, rangsiz kristallar yoki oq kristal kukun bo'lib, hidsiz 25 qism suvda va 14 qism spirtida eriydi. Eritmalari qaynatilib sterilizatsiya qilinadi. Kukunidan tashqari, tabletkalari (0,025dan) va eritmasi (5%-li, 1mllik ampulalarda) chiqariladi. Qon tomirlarni uzoq vaqtgacha toraytirib turadi. Bundan tashkari, efedrin bronxlar muskullarini bo'shashtiradi. Tashqi tomon (shillik pardalarga), terining ostiga va venaga yuboriladi. Terining ostiga yuboriladigan dozalari: ot va qoramolga 0,05-0,5, qo'y va echkilarga 0,02-0,1, cho'chqalarga 0,02-0,08.

Enrofloksatsin-100. In'eksiya uchun eritma. Preparatning faol ta'sir qiluvchi moddasi enrofloksatsindir. 1 ml preparatda 100 mg enrofloksatsin mavjud. Preparat och sariq rangdan sariq ranggacha, ko'rinuvchan mexanik aralashmalari bo'lmagan steril shaffof eritmadir, flakonlarda 10; 20; 50; 100; 200; va 250 ml dan qadoqlangan holda ishlab chiqariladi. Preparatning tarkibiga kiruvchi enrofloksatsin ftorxinolonlar guruhiga kiradi. Enrofloksatsinning bakteriyalar hujayralariga ta'sir etish

mexanizmi olma kislotasining biosintezini to'xtatishga asoslanadi. Bu patogen mikroorganizmlarning morfologik o'zgarishlarini va tez o'lishini keltirib chiqaradi. Preparat tez so'rilishi va qon zardobida yuqori konsentratsiyaga e'tish xususiyatlariga ega. Preparat grammusbat bakteriyalar (stafilokokklar, streptokokklar, korinebakteriyalar, klostridiyal va listeriyalar), grammanfiy bakteriyalar (ichak tayoqchasi, salmonellalar, proteylar, gemofil bakteriyalar, pasterellalar, aktinobatsilluslar, psevdomonalar, bordetellalar, brutsellalar, kampilobakteriyalar) va mikoplazmalarga nisbatan keng doirali antibakterial ta'siriga ega. Preparat qishloq xo'jalik hayvonlar va parrandalarda quyidagi kasalliklarni profilaktika qilish va davolash uchun qo'llaniladi: hayvonlar: respiratorli yuqumli kasalliklar, kolibakterioz, pasterellyoz, salmonellyoz, mikoplazmoz, klostridioz, dizenteriya, leptospiroz; oshqozon-ichak tizimining bakterial kasalliklari (kolidiarreja, koliseptitsemiya) va nafas olish yo'llarining bakterial kasalliklari;

Preparat mushak ichiga sutkasiga 1 marta qo'llanadi. Kavsh qaytaruvchi hayvonlar, cho'chqalar: sutkalik dozasi hayvonning 20 kg tana vazniga 0.5-1 ml preparat (1 kg vazniga 2.5-5 mg enrofloksatsin) hisobidan belgilanadi. Davolash kursi- kasallikning og'irligiga qarab, 3-5 kun. Mo'ynali hayvonlar (norka, tulki, shimol tulkisi), itlar: sutkalik dozasi hayvonning 10 kg tana vazniga 0.5 ml preparat (5 mg enrofloksatsin) hisobidan belgilanadi. Davolash kursi kasallikning og'irligiga qarab 3-5 kun. Preparat otlarga, homilador otlarga, homilador itlarga va tuqqan cho'chqalarga, shuningdek sut emizadigan itlarga qo'llash mumkin emas. Preparatni 8 oydan yoshroq mushuklar, 12 oygacha yoshdagi itlarga, yirik zotli itlarga esa 18 oygacha qo'llash mumkin emas. "Enrofloksatsin-100" sut sog'iladigan hayvonlarga qo'llanishi ruxsat etilmaydi.

ENROFLOKSATSIN-50. In'eksiya uchun eritma, 1ml preparat tarkibi: enrofloksatsin 50mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda.

Preparatning tarkibiga kiruvchi enrofloksasin, ftorxinolonlar guruhiga kiradi. Enrofloksasinning bakteriyalar ho'jayralariga ta'sir etish mexanizmida ular tarkibidagi olma kislotasi biosintezini to'xtatishga asoslangan. Natijada patogen mikroorganizmlarda morfologik o'zgarishlarni yuzaga kelishi tufayli, ularda o'limni yuzaga kelishiga sabab bo'ladi. Preparat organizmda tezda so'rilish va qon zardobi tarkibida yuqori miqdorini hosil qilish xususiyatlariga ega. Preparat gram-musbat bakteriyalar (stafilokokk, streptokokk, korinobakteriya, klostridiya va listeriyalar), va grammanfiy bakteriyalarga qarshi (ichak tayoqchasi, salmonella, klebsiella, protey, gemofil bakteriya, pasterella, aktinobatsillus, psevdomona, bordetella, brusella, kampilobakteriyalar) hamda mikoplazmalarga nisbatan keng doirali bakteriallarga ta'sirga qarshi ega. Enrofloksatsin ineksiya joyidan tez so'riladi va organizmning barcha a'zo va to'qimalariga tezda kirib boradi. Preparatning qondagi eng yuqori miqdori yuborilgandan 0,5-1 soat o'tganda so'ng yuzaga kelib, 4-6 soat davom etadi. Qondagi davolovchi ta'siri 24 soat davomida saqlanadi

Preparat qishloq xo'jalik hayvonlari va parrandalardagi quyidagi kasalliklarni oldini olish va uni davolashda tavsiya etiladi: kavsh qaytaruvchi hayvonlar: enterit, respiratorli yuqumli kasalliklar, kolibakterioz, pasterellyoz, salmonellyoz, mikoplazmoz, klostridioz, dizenteriya, leptospirozda; cho'chqalar: oshqozon-ichak tizimining bakterial kasalliklari (kolidiareya, koliseptitsemiya) va nafas olish yo'llarining bakterial kasalliklarida; quyonlar: pasterellyoz, enterotoksemiya, enterit, dizenteriya, respiratorli yuqumli kasalliklar, listerioz, endometrit, tumov, rodentioz va hoqazo; mo'ynali hayvonlar (norka, tulki, shimol tulkisi), itlar: oshqozon-ichak tizimining va nafas olish yo'llarining bakterial kasalliklari, leptospirozda.

Preparat mushak ichiga kuniga 1 marta yuboriladi. Kavsh qaytaruvchi hayvonlar, cho'chqa va quyonlar uchun kunlik

dozasi hayvonning 20 kg tana vazniga nisbatan 1 ml preparat (1,5 mg enrofloksasin - 1kg uchun) hisobidan belgilanadi. Mo'ynali hayvonlarga (norka, tulki, shimol tulkisi), itlarga, mushuk ichiga, bir martalik yuborish dozasi hayvonning 10 kg tana vazniga nisbatan 1 ml preparat (5 mg enrofloksatsin) hisobidan olib belgilanadi. Davolash kursi - kasallikning og'irligiga qarab, 3-5 kun.

ENROVIT 10%. Kukun, 1g preparat tarkibi enrofloksatsin 100 mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda.

Enrovit-10% kukuni-hayvonlar va parrandalarning bakterial kasalliklarini davolovchi vosita. Erofloksatsin fluorinolonlar guruhiga kiradi, mikroorganizmlardagi olma kislotasi biosintezini to'xtatadi. DNK-giraza fermentiga ta'sir etib, ularda morfologik o'zgarishlarni yuzaga keltirib, ularni o'lishiga sabab bo'ladi. Enrofloksasinning grammusbat bakteriyalar (stafilokkokk, streptokokk, korinebakteriya, klostridiya va listeriyalar) va grammanfiy bakteriyalar (ichak tayoqchasi, salmonella, klebsiella, protey, gemofil bakteriya, pasterella, aktinobatsillus, psevdomonas, bordetella, brutsolla, kampilobakteriyalar) hamda mikoplazmalarga nisbatan antibakterial ta'siri aniqlangan.

Enrovit 10% kukuni qishloq xo'jalik hayvonlari va parrandalarning quyidagi kasalliklarini oldini olish va ularni davolashda tavsiya etiladi: kavsh qaytaruvchi hayvonlar: enterit, respiratorli yuqumli kasalliklar, kolibakterioz, pasterellyoz, salmonellyoz, mikoplazmoz, klostridioz, dizenteriya, leptospirozda; parrandalar: surunkali respirator kasalliklar, septitsemiya, tovuq o'lati va tovuq tifi, salmonellyoz, stafilokokkoz, streptokokkoz, mikoplazmoz, vibriozli gepatit va hoqazolarda; cho'chqalar: oshqozon-ichak tizimining bakterial kasalliklari (kolidiareya, koliseptitsemiya) va nafas olish yo'llarining bakterial kasalliklarida; mo'ynali hayvonlar (norka, tulki, shimol tulkisi) va itlar: oshqozon-ichak tizimi va nafas olish yo'llarining bakterial kasalliklari va leptospirozda.

Enrovit 10% kukuni og'iz orqali ichiriladi yoki yem bilan aralashtirib, kasallikni davolash maqsadida kuniga bir marta qo'llanadi. Kavsh qaytaruvchi hayvonlar, cho'chqa va quyonlarga kunlik dozasi, hayvonning 1 kg kavsh qaytaruvchi hayvonlar, cho'chqa va quyonlar uchun kunlik dozasi hayvonning 20 kg tana vazniga nisbatan 1 ml preparat (1,5 mg enrofloksasin tana vazniga 3-5 mg enrofloksatsin (0,3-0,5 g preparat - 10 kg vazniga) miqdorida olinib belgilanadi. Davolash kursi kasallikning og'irligiga qarab, 3-5 kun. Parrandalarga 100 g preparat 200 l ichimlik suvida eritilib 3 kun davomida beriladi. Mo'ynali hayvonlarga (norka, tulki, shimol tulkisi) va itlarga kunlik dozasi, hayvonning 1 kg tana vazniga nisbatan 5 mg enrofloksatsin (0,5 g preparat 10 kg vazni) miqdorida belgilanadi.

ENROVIT-O. Og'iz orqali ichish uchun suspenziya, 1ml preparat tarkibi: enrofloksatsin 100mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. Enrofloksatsinning ta'sir ko'rsatish mexanizmi uning mikroorganizmlarda olma kislotasining biosintezini ingibirlaydigan DNK-giraza fermentiga ta'sir etishidan iborat. Preparatning grammusbat bakteriyalar (stafilokokklar, streptokokklar, korinebakteriyalar, klostridiyalar va listeriyalar), grammanfiy bakteriyalar (ichak tayoqchasi, salmonellalar, klebsiellalar, proteylar, iersiniyalar, gemofil bakteriyalar, pasterellalar, aktinobatsilluslar, psevdomonalar, bordetellalar, brutsellalar, kampilobakteriyalar), shuningdek mikoplazmalarga nisbatan antibakterial ta'siri aniqlangan. Enrofloksasin oshqozon-ichak tizimidan oson va tez so'riladi, va organizmning barcha a'zolari va to'qimalarga kirib o'zlashadi. Preparat qishloq xo'jalik hayvonlar va parrandalarda quyidagi kasalliklarni profilaktika qilish va davolash uchun belgilanadi: enteritlar, respiratorli yuqumli kasalliklar, kolibakterioz, pasterellyoz, salmonellyoz, mikoplazmoz, klostridioz, dizenteriya, leptospiroz, pasterellyoz, enterotoksemiya, enteritlar, dizenteriya, respiratorli yuqumli kasalliklar, listerioz, endometrit, rodentioz, oshqozon-ichak

tizimining bakterial kasalliklari, nafas olish yo'llarining bakterial kasalliklari, parrandalar surunkali respirator kasalliklar, septisemiya, tovuq o'lati va tovuq tifi, salmonellyozlar, stafilokokkozlar, streptokokkozlar, mikoplazmozlar, vibrioz, gepatit va hoqazo.

Preparat og'iz orqali, suv bilan sutkada bir marta ichiladi. Kavsh qaytaruvchi hayvonlar, cho'chqalar va quyonlar: sutkali dozasi hayvonning 10 kg tana vazniga 0,5-1 ml preparat (1 kg vazniga 2,5-5 mg enrofloksatsin) hisobidan belgilanadi. Davolash kursi kasallikning og'irligiga qarab, 3-5 kun. Parrandalar: 10 ml preparat 20 l ichimlik suvida suyultiriladi va 3 kun davomida beriladi.

Faskotsid (tabletkalar). Tarkibi: 1 ta faskotsid tabletkasi tarkibida 0,5 g oksiklozanid va yordamchi moddalar.

Tavsiya etiladi: kavsh qaytaruvchilarning o'tkir va surunkali fassiolyoz, dikrotselyoz, dikrotselloz, paramfistamozlariga. Gelmintlarning fosforlanish protsessini buzadi, fumaratreduktazalar va suksinat dehidrogenazalar aktivligini pasaytiradi, trematodlar ulimiga olib keladi. Faskotsid hayvonlarga oldini olish va davolash uchun bir marotaba quyidagi miqdorlarda beriladi: fassiolyoz va dikrotsellozda 1 tabletkaga 50 kg tirik vaznga; paramfistomidozlarda 1 tabletkaga 10 kg tirik vaznga.

Fosciolinum. Fassiolin (geksaxloretan). Antigelmintik vosita. Rangsiz, xushbuy, suvda erimaydigan, yog' va spirtde eriydigan kristallar. Fassiolyozda, otlar strongilyatozlarida, go'shtxo'r hayvonlarning opistorxozlarida ichiriladi. Qo'llash dozalari: otlarning 1 kg vazniga 0,4, qoramolning 1 kg vazniga 0,2-0,4.

Ferrum reductum. Tiklangan temir. Fe. To'q kul rangli mayda kukun bo'lib, magnitga yopishadi. Kislotalarda oson eriydi. Organizmda temir moddasi etishmaganda qo'llaniladi. Pilyula va xabdori shakllarida ichiriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: ot va qoramolga 1,0-5,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 0,5-1,0, tovuqlarga 0,01-0,1.

Ferrum sulfaricum oxydulatum. Temir II- sulfat. (temir kuporosi). $\text{FeSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$. Och ko'kimtir-yashil kristallar yoki och yashil kristalli kukun. 22 qism suvda eriydi. Organizmda temir moddasi etishmaganda, shuningdek. mahalliy ta'sir ettirilganda burishtiruvchi, qonni to'xtatuvchi, qo'ydiruvchi va mikrobgga karshi vosita sifatida ishlatiladi. Hayvonlarga ichirish uchun qo'llanish dozalari: ot va qoramolga 2,0-25,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 0.5-5,0, itlarga 0,02-0,5.

Flavacridinum hydrochloricum. (Tripaflavinum). Flavakridin gidrokslorid (tripaflavin).(B ro'yxat). Zarg'aldoq qizil yoki och qo'ngir qizil kristalli kukun bo'lib, hidsiz 3 qism suvda va 1 qism spirtida eriydi. Eritmalari barqaror emas. Protozoylar qo'zg'atadigan ko'pgina kasalliklarni, shuningdek jarohatlarni davolashda qo'llaniladi. Eritmalari venaga yuboriladi va tashqi tomon ishlatiladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: hayvonning 1kg vazniga 0,003-0,004.

FLONIKOL-O. Og'iz orqali ichish uchun suspenziya, 1ml preparat tarkibi: florfenikol 100mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. «Flonikol-O» qishloq xo'jalik parrandalarining bakterial kasalliklarida profilaktika va davolash maqsadida, shu jumladan kolibakterioz va salmonellyoz bilan bog'liq holatlarida qo'llanadi. Antibiotik florfenikol keng antibakterial ta'sir etish doirasiga ega va grammusbat va grammanfiy mikroorganizmlar *Staphylococcus* spp., *Streptococcus* spp., *Escherichia coli*, *Salmonella* spp., *Pasteurella multocida*, *Haemophilus* spp., *Proteus* spp., *Enterobacter* spp., *Shigella* spp., *Klebsiella* spp., *Bordetella* spp., shuningdek *Mycoplasma* spp larga nisbatan faol ta'sir etadi. Florfenikol atsetiltransferazani ishlab chiqaradigan va xloramfenikolga (levomitsetinga) chidamli bo'lgan bakteriyalar shtammlariga nisbatan faol ta'sir etadi.

«Flonikol-O» ichimlik suvi bilan ichiriladi: 4-haftagacha yoshdagi jo'jalarga 100 l suvga 100 ml preparat, bu esa parrandaning 1 kg tana vazniga 20 mg florfenikolning sutkalik dozasi mos keladi; parrandaning boshqa yosh toifalariga 100 l

suvga 200 ml preparat 3 kun davomida, salmonellyoz holatida 5 kun davomida

Folium Belladonnae. Qo'shuzum (belladonna) bargi. (B ro'yxat). Ta'sir etuvchi moddasi –atropin alkaloidi. Ko'pgina damlamasi ichiriladi. Dozalari: otlarga 10,0-30,0, qoramolga 20,0-40,0, qo'y va echkilarga 5,0-15,0, cho'chqalarga 2,0-10,0.

Qo'shuzum barglaridan quruq ekstrakt (extractum Belladonnae siccum), quyuq ekstrakt (extractum Belladonnae spissum) va nastoyka (tinctura Belladonnae) tayyorlanadi. Ekstraktning ichiriladigan dozalari: otlarga 0,5-4,0, qoramolga 1,0-5,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 0,1-5,0. Nastoykaning ichiriladigan dozalari: otlarga 10,0-30,0, qoramolga 20,0-40,0, qo'y va echkilarga 2,0-5,0, cho'chqalarga 1,0-3,0.

Folium et flos Convallariae majalis, Herba Convallariae majalis. Marvaridgul (landish) o'ti. (B ro'yxat). 1,0 quruq o'tda kamida 120 ta'sir birligi (TB) bor. Digitalisga uxshash, lekin undan ko'ra kuchsizroq ta'sir etadi. Asosan yurakning nerv markazlariga ta'sir ko'rsatadi. Damlamasi va pilyulalari ichiriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 5,0-15,0, qoramolga 5,-20,0, qo'y va echkilarga 2,0-8,0, cho'chqalarga 1,0-5,0, tovuqlarga 0,02-0,1. Marvaridgul o'tidan nastoyka (tinctura Convallariae majalis) va konvazid (convasidum) tayyorlanadi.

Folium Digitalis. Digitalis bargi. (B ro'yxat). 1,0da 50-60 ta'sir birligi (TB) bor. Yurak faoliyati kamchiligida va aritmiyalarda yurakni kuvvatlaydigan eng yaxshi dorilardan biri xisoblanadi. Yurakning sistolik qisqarishini kuchaytiradi va tezlatadi, diastolik bo'shashuvini oshiradi va uzaytiradi xamda yurakning qo'zg'aluvchanligini, o'tkazuvchanligini va avtomatizmini yaxshilaydi. Kukuni, pilyula, damlamasi ichiriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 1,0-0,5, qoramolga 2,0-8,0, qo'y va echkilarga 0,4-2,0, cho'chqalarga 0,2-1,0.

Digitalik barglaridan nastoyka (tinctura Digitalis), diginorm (Diginormum), gitalen (gitalenum), digalen-Neo (Digalen-Neo) tayyorlanadi.

Folrium Eucalypti. Evkalipt barglari. Farmakologiya nuktan nazaridan kuchli moy hisoblanadi. Hidni ketkazadi, mikroblarga va yallig'lanishlarga qarshi ta'sir ko'rsatadi. Barglari damlamasi dozalari: buzoqlarga 6-10 oyligida 1,0-3,0, cho'chqa bolalarga 2-5 oyligida 0,2-0,5.

Folium Menthae piperitae. Yalpiz barglari. Yallig'lanishlarga qarshi vosita sifatida sirtga ishlatiladi. Ichilganda ovqat hazmlashni yaxshilaydi, achish suratini susaytiradi va og'riqni pasaytiradi. Yigma shaklida bo'tkasi, damlamasi ichiriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 20,0-40,0, qoramolga 25,0-50,0, qo'y va echkilarga 5,0-10,0, cho'chqalarga 2,0-5,0, tovuqlarga 0,2-0,5. Barglaridan yalpiz moyi (Oleum Menthae) nastoyka (Tinctura Menthae piperitae) va suvi (Aqua Menthae piperitae) tayyorlanadi.

Folium Sennae. Sano bargi. Surgi ta'sirga ega. Yo'gon ichakda ta'sir ko'rsatadi. Damlama, bo'tka va xab dorilari ichiriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 200,0-300,0, qoramolga 250,0-400,0, qo'y va echkilarga 30,0-60,0, cho'chqalarga 10,0-20,0, tovuqlarga 1,0-2,0.

Folium Uvae ursi. Ayiqquloq bargi. Ta'sir etuvchi moddasi —gidroxinon. Bu modda buyrakda dezinfeksiyalovchi va diuretik ta'sir ko'rsatadi. Damlamasi, bo'tqasi, xab dorisi ichiriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: ot va qoramolga 20,0-50,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 5,0-15,0, tovuqlarga 1,0-2,0.

Folliculinum aquosum (Solutio Folliculini aquosa). Folinkulin (follikulinning suvdagi eritmasi). Follikulalar funksiyasini kuchaytiradi, assimilyasiyani kuchaytiradi. Rangsiz yoki bir oz sarg'ish suyuqlik, trikrezolda (0,3%) oshlanadi. 1ml preparatda 200 ta'sir birligini (TB) saqlaydi. 1mldan ampulalarda chiqariladi, ishlatish muddati 2 yil. Terining ostiga yuboriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: ot va qoramolga 1500-2000 200 ta'sir birlikda (TB), cho'chqalarga 400-500 TB.

Folliculinum benzoatum. Follikulin benzoat (follikulin benzoatning moyli eritmasi). Urgochi jinsiy gormonlari (asosan estron va digidroekstron) benzoatlarining o'simlik moyidagi eritmasi. Och sariq tinik moyli eritma. 1ml preparatda 1000 TB

mavjud. 1ml dan ampulalarda chikariladi. Terining ostiga va muskul orasiga yuboriladi. Hayvonlarga qo'llash dozolari follikulinning suvdagi eritmasi bilan bir xil.

Formalinum (Formaldehydum solutum 40%). Formalin (formaldegidning 40%li eritmasi). Rangsiz tinik suyuqlik, o'ziga xos o'tkir hidi bor. Suvda va spirtda har qanday nisbatda aralashadi. Suvda erigan 40% li formaldegid tarkibida metil spirti va chumoli kislotasi mavjud. Burishtiruvchi, dizenfeksiyalovchi va dezinseksiyalovchi ta'sir ko'rsatadi. 1-5%li eritmalari, 2-5%li linimentlari, pastalari shaklida qo'llaniladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 5,0-20,0, qo'y va echkilarga 1,0-5,0, cho'chqalarga 1,0-3,0 ichiriladi.

Fructus Anisivulgaris. Oddiy anis mevalari. Ovqat hazmlanishini yaxshilaydi, me'da-ichaklar faoliyatini kuchaytiradi, sfinkterlarni bo'shashtiradi, balg'am ko'chiradi. Kukun, bo'tqa, xab dori ichiriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 10,0-25,0, qoramolga 25,0-50,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 5,0-10,0, tovuqlarga 0,2-0,5.

Fructus Foeniculi. Arpa bodiyon mevalari. Bu ham anis mevalariga o'xshash ta'sir etadi. Dozalari: otlarga 10,0-25,0, qoramolga 25,0-50,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 2,0-10,0, tovuqlarga 0,2-0,5.

Furacilinum. Furatsilin. (B ro'yxat). Oq kristall kukun bo'lib 1:4200 qism suvda, 1:500 qism spirta eriydi. Mikroblarga qarshi kuchli ta'sir etuvchi vosita hisoblanadi. Kukun, malhamlari (1:500) va eritmalari (1:5000) tashqi tomon ishlatiladi. Hayvonning 1 kg vazniga 0,003-0,005dan ichiriladi hamda 1:5000 nisbatdagi eritmasi qoramol venasiga 400-500 mldan yuboriladi.

Furasolidinum. Furazolidon. Sariq kristalli kukun, suvda yaxshi erimaydi. Yosh hayvonlar hamda parrandalarning kolibatsillyoz va paratif kasalliklarida, shuningdek parranda koksidioz va enterogepatitida yaxshi ta'sir ko'rsatadi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: qo'llanmada ko'rsatilgan bo'yicha (bir kunda): jo'jalarga va o'rdak bolalariga (1000 boshga) 1-10 kunligida 2,0; 1 oylikdan oshganda 4,0; cho'chqa

bolalariga va qo'zilarga (1 boshga) 1-10 kunligida 0,3; 1 oydan oshganda 0,5, buzoqlarga (1boshga) 1-10 kunligida 0,6, 1 oylikdan oshganda 1,0.

Gelmitsid. Tarkibi 1tabletkadam 175 mg oksiklozanid, 360 mg albendazol. Tarkibiga kiruvchi oqsiklozanid fassiolyoz, dikrotselyoz, paramfistomoz, trematodozlarda samarali ta'sir etadi. Shuningdek gelmitsid setodoz va nematodozlarda yuqori samara beradi. Gelmintlar tuxumlariga ta'sir etishi bilan yaylovlar va hayvonlar turar joylarini zararlanishini pasaytiradi. Gelmitsid yirik va mayda shoxli mollarning quyidagi kasalliklarida gijjasizlantirishida qo'llaniladi: trematodozlar (o'tkir va surunkali fassiolyoz, dikrotselioz, paramfistamozlar); oshqozon – ichak nematodlari (gemonxoz, bunostomoz, ezofagostomoz, nematodiroz, ostertagioz, xabertioz, kooperioz, strongiloidoz, trixostrongilyoz, trixotsefalyoz, neoaskarioz); o'pka nematodozlari (diktio-kaulyoz, protostrongilyoz, myullerioz, sitokaulyoz); setodozlar (moniezioz, avitellinoz, tizaniezioz). Gelmitsid tabletkalari og'iz orqali, yirik shoxli mollarga fassiolyoz, dikrotselioz, paramfistamoz, ostertagiozlarda hayvonlarning 35 kg hayvon tirik vazniga 1 tabletk; setodoz va nematodozlarda 50 kg hayvon tirik vazniga 1 tabletk, mayda shoxli mollarning fassiolyoz, dikrotselioz, paramfistamoz va ostertagiozida 45 kg hayvon tirik vazniga 1 tabletk; setodoz va nematodozlarda 70 kg hayvon tirik vazniga 1 tabletk. Yirik shoxli mollar, qo'y va echkilarni so'yish gijjasizlantirishdan 14 kun o'tganda ruxsat etiladi. Hayvon sutlari ozuqa maqsadida foydalanish uchun 4 kundan so'ng ruxsat etiladi. Majburan so'yilgan hayvon go'shti, suti go'shtxo'r hayvonlarga ozuqa sifatida qo'llash mumkin.

Gelatina alba (Gelatina animalis). Jelatina (hayvon elimi). Rangsiz yoki och sarg'ish, tiniq elastik bargchalar yoki parchalar, hidi yo'q. Hayvonlarning tog'ay va suyaklaridagi kollagenning qisman gidrolizlanishidan hosil bo'ladi. Sovuq suvda shishadi, qaynoq suvda erib ketadi. Venaga yuborish uchun ishlatiladigan eritmalari harakatdagi bug' bilan sterilizatsiya qilinadi. Tashqi tomon ishlatiladi, eritma, xab dori,

pilyulalari ba'zan ichiriladi, eritmasi venaga yuboriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: ot va qoramolga 10,0-30,0, qo'y va echkilarga 5,0-10,0, tovuqlarga 0,2-0,5 venaga yuborish uchun jelatinning 0,5%li NaCl eritmasi (Solutio Gelatinae 10% in ampulis) 10-40 ml dan ampulalarda chiqariladi: venaga yuboriladigan dozalari: ot va qoramolga 50-200ml.

Gelatosa. Jelatoza. Sarg'ish, sho'r taamli amorf kukun bo'lib, jelatinaning gidrolizlanishidan hosil bo'ladi. Jelatoza buzilganda chirindi hidi keladi. 10 qism suvda eriydi, spirtda erimaydi. Tashqi tomon ishlatiladi va jelatina kabi ichiriladi. Dozalari: otlarga 5,0-15,0, qoramolga 5,0-20,0, qo'y va echkilarga 2,0-8,0, cho'chqalarga 2,0-5,0, tovuqlarga 0,2-0,5.

GENTAMITSIN 4%. In'eksiya uchun eritma, 1 ml preparat tarkibida

gentamitsin 40 mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda.

Gentamitsin keng doiradagi mikroblarga qarshi ta'sirga ega bo'lgan preparat. Penitsillin va boshqa antibiotiklarga nisbatan chidamli stafilokokk shtammlarini nisbatan; ba'zi streptokokklar bo'lgan hamda ko'pgina grammanfiy mikroorganizmlarga (ko'k yiring tayoqchasi, klebsiella, enterobakter, salmonellalar, shigellalar, protey) nisbatan yuqori samarali ta'sirga ega. Antibiotik anaerob bakteriyalar, viruslar, sodda hayvonlar va zamburug'larga ta'sir etmaydi. Mushak ichiga yuborilganda ko'pgina a'zo va to'qimalar ichiga yaxshi kirib boradi. Preparatning qondagi yuqori miqdori yuborilgandan so'ng 30-60 daqiqa o'tgandan keyin erishiladi. Bir martalik in'eksiyadan so'ng antibiotikning organizmdagi davolovchi miqdori 8-12 soat davomida saqlanadi. Organizmdan asosan buyraklar orqali chiqib, siydik tarkibida uning yuqori miqdori hosil bo'ladi.

Gentamitsinning 4% li eritmsi qoramol va mayda shoxli hayvonlar, ot, cho'chqa, it va mushuklarning respirator va oshqozon-ichak kasalliklarini, sepsis, peritonit, pielonefrit, artrit, poliartrit va dermatit hamda gentamitsinga sezgir

mikroorganizmlar tomonidan yuzaga keladigan boshqa hayvon kasalliklarini davolash uchun qo'llanadi

Preparat mushak ichiga quyidagi dozalarda qo'llaniladi: qoramol, mayda shoxli hayvonlar (qo'y, echki), ot va cho'chqalarga: hayvonning 10 kg tana vazniga 0,5-0,75 ml eritma (1 kg tana vazniga 2-3 mg gentamitsin) kuniga ikki marta, it va mushuklarga 10 kg tana vazniga 1,0 ml eritma kuniga ikki marta.

Genta 100. In'eksiya uchun eritma, 1ml tarkibida gentamisin 100mg, erituvchi 1ml. Preparat Gollandiyaning "Interchemie" farmatsevtik kompaniyasida ishlab chiqarilmoqda.

Gentamitsin keng doiradagi mikroblarga qarshi ta'sirga ega bo'lgan preparat. Penitsillin va boshqa antibiotiklarga nisbatan chidamli stafilokokk shtammlarini nisbatan; ba'zi streptokokklar bo'lgan hamda ko'pgina grammanfiy mikroorganizmlarga (ko'k yiring tayoqchasi, klebsiella, enterobakter, salmonellalar, shigellalar, protey, pastarella) nisbatan yuqori samarali ta'sirga ega. Preparatning qondagi yuqori miqdori yuborilgandan so'ng 30-60 daqiqa o'tgandan keyin yuzaga chiqadi. Bir martalik in'eksiyadan so'ng antibiotikning organizmdagi davolovchi miqdori 8-12 soat davomida saqlanadi.

Gentamitsin eritmasi qoramol va mayda shoxli hayvonlar, ot, cho'chqa, it va mushuklarning respirator va oshqozon-ichak kasalliklarini, sepsis, peritonit, pielonefrit, artrit, poliartrit va dermatit hamda gentamitsinga sezgir mikroorganizmlar tomonidan yuzaga keladigan boshqa hayvon kasalliklarini davolash uchun qo'llanadi

Preparat mushak ichiga quyidagi dozalarda qo'llaniladi: qoramol, mayda shoxli hayvonlar (qo'y, echki), ot va cho'chqalarga: hayvonning 20-40 kg tana vazniga 1ml kuniga 2 marta 3kun davomida.

Gitalenum. Gitalen (B ro'yxat). Digitalis glikozidlarining suvdagi eritmasi, ballast moddalar va saponinlardan tozalangan. Glitserin (10%) va xloretan (0,5%) bilan ishlov beriladi. 1ml preparatda 5 TB mavjud. Bu tiniq, rangsiz yoki och sarg'ish

suyuqlik bo'lib, o'ziga xos hidi, tahir taami bor. Eritmasi ichiriladi va terining ostiga yuboriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: ot va qoramolga 5,0-10,0, qo'y, echki va cho'chqalarga 2,0-5,0, itlarga 1,0-3,0dan ichiriladi; terining ostiga yuboriladigan dozalari otlarga 1,0-5,0, itlarga 0,2-0,5.

Glucosum. Glyukoza (uzum shakari). $S_6N_{12}O_6N_7O$. Hidsiz, rangsiz, shirin kristall yoki oq kristalli kukun bo'lib, 1 qism iliq suvda va 60 qism spirtida eriydi. $100^{\circ}S$ issiklik haroratda bir soat sterilizatsiya qilinadi. Kukun shaklida hamda eritmasi (5%, 20% va 40%li) chiqariladi. Ampulalarda 10,25, 30 va 100 ml glyukoza eritmasi (Solutio Glucosi in ampullis) hamda kukun ishlab chikariladi. Glyukoza qon plazmasi bilan to'qima suyuqliklari o'rtasidagi osmotik-dinamik muvozanatni yaxshilaydi, quvvat beruvchi vosita hisoblanadi. Ko'pgina biokimyoviy xolatlarni o'zgartiradi. Barcha organlar va sistemalarning faoliyati susayganda ularning tiklanishini ta'minlaydi. Eritmalari qo'yidagi dozada ichiriladi va venaga yuboriladi: otlarga 30,0-120,0, qoramolga 30,0-150,0.

Glycerinum. Glitserin. $S_3N_5(ON)_3$. tinik, rangsiz qiyomga o'xshash suyuqlik, shirin taamli, neytral. Suvga va spirtga har qanday nisbatda aralashaverdi. Yumshatuvchi vosita sifatida ichiriladi. Tashqi tomon (per se) va to'g'ri ichak orkali (rektal) yuboriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: otlarga 10,0-100,0, qoramolga 15,0-250,0, qo'y va cho'chqalarga 25,0-50,0, tovuqlarga 0,2-5,0dan ichiriladi.

Haemosporidinum. Gemosporidin. Protozoylarga qarshi qo'llaniladigan vosita bo'lib, oq (ba'zan ko'kimtir tusdagi) mayda kristalli kukun. Suvda yaxshi eriydi, eritmalari yorug'likda ko'karadi. 1-2%li eritmasi terining ostiga yuboriladi. Hayvonlarga qo'llash dozalari: (hayvonning 1 kg vazniga) otlarga 0,0002, qoramolga 0,0005, qo'y va echkilarga 0,0005.

Hepalonum. Gepalon. Qoramol jigarining oqsil moddalardan tozalangan suvdagi to'yintirilgan ekstrakti. Muskul orasiga yuboriladi. 1,0 preparat aktivlik jixatdan 5-10g xom jigarga to'g'ri keladi. Tashqi ko'rinishda tiniq, to'k sarik yoki

qizgish sariq suyuqlik bo'lib, yashil tusda tovlanadi. Qamqonlikda, takror gepatitda, gastrit, enteritda tavsiya etiladi. Preparat muskul orasiga yuboriladi: qoramolga 5-15ml, qo'y va echkilarga 2-3ml.

Herba Absinthii. Ermon o'ti. Ermon gullashidan ilgari yoki gullagan vaqtda to'plangan barglari yoki barg chiqarib gullagan yuqori shoxlaridan tayyorlangan achchikq dorivor bo'lib, ishtahani ochadi.

Ermon nastoykasi – Tinctura Absinthii va ermon ekstrakti Extractum Absinthii ofitsinil preparat hisoblanadi.

Hexachloranum. Geksaxloran $C_6H_6Cl_6$. kristali, ushlab ko'rganda moysimon, o'ziga xos maxsus mag'or hidi keladigan vosita gullari oqimtir va ochik jigarrang tusda bo'ladi. Suvda erimaydi lekin organik erituvchilarda yaxshi eriydi.

Geksaxloran tarkibi alfa, beta, gamma va epsilon izomerlar aralashmasidan iborat. Hashorotlar uchun gamma-izomer yuqori zaharli bo'lib, aralashma tarkibini 15 foizini tashkil etadi. To'yintirilgan maxsus geksaxloran tarkibida 30 % gamma-izomer saqlaydi. Amaliyotda bitni, burgani, tarakanni, chivinni va pashshalarni o'ldirish maqsadida qo'llaniladi. Ular qo'ygan tuxumlariga kuchsiz ta'sir etadi.

Asosan 5%li dust shaklida, kalamcha, 3-5 %li sovunli-kerosinli aralashmasi shaklida, emulsiya, organik erituvchilarda eritilgan eritmalari shaklida xamda sovun va aerazol xolatlarida qo'llaniladi.

Geksaxloran insonlar va hayvonlar uchun zaharli. Shu sababli uni ishlatganda nafas yullari, ogiz va me'da-ichak tizimi orkali organizmga tushmaslik choralari ko'rish tavsiya etiladi.

Hudrargyrum bichloratum - Sulema (simob xlorid oksidi) (A ro'yxat) $HgCl_2$. Kuchli dezinfeksiyalovchi. Oq rangdagi kukun, 18 qism sovuk suvda va 4 qism spirtida eriydi. Uzoq vaqt davomida sulema eritmasi qizdirilsa buziladi.

Ishkorlar, karbonatlar, ammiak, ammoniy birikmalari, oltingugurt, yodid, og'ir metal tuzlari, alkaloid va glikozidlar bilan kelishmovchiligi mavjud.

Tashki tomonga eritma shaklida qo'llaniladi. Veterinariya amaliyotida ko'proq sulemaning tabletkalari qo'llanilib, tarkibida 0,5-1,0 sulema va shuncha miqdorda natriy xlorid saklaydi.

Hydrogenium peroxydatum solutum seu Solutio Hydrogeni peroxydati diluta. Hidroperat eritmasi. Tarkibida 2,7-3,3% suv saqlaydi. Tinik, rangsiz, engil burushtiruvchi taamga ega bo'lgan suyuqlik. Saqlaganda issiqlik ta'sirida buziladi. Oqsil va ishkorlar bilan kelishmaydi. Shisha idishlarda, yorug'dan ximoyalangan holda salqin joyda saqlanadi. Dezinfeksiyalovchi va yaralarni tozalovchi vosita sifatida 1-3% li eritmalari shaklida tashqi tomondan qo'llaniladi. Amaliyotda uning o'rinbosari bo'lgan pergidrol eritmasi – Solutio Hydrogenii peroxydati concentrata qo'llaniladi. Tarkibida 27,5-31% suv saqlaydi.

Icthyolum - Ixtiol. O'ziga xos kuchli hidga va taamga ega bo'lgan quyuq suyuqlik. Suv va glitserinda yaxshi eriydi. Antiseptik, parazitlarga qarshi, to'qimalar tiklanishini tezlashtiruvchi, yallig'langan to'qimalardagi og'riqni pasaytiruvchi, yallig'langan terini tiklanishini tezlashtiruvchi ta'sir ko'rsatadi. Tashqi tomondan 5-20% li eritmalari, 10-30% li malhamlari, 5-20% li linimentlari, ichga eritma shaklida, xabdori, bo'tka va pilyula xolatida qo'llaniladi. Dozalari: otlarga 10,0-30,0; yirik shoxli hayvonlarga 10,0-20,0; mayda shoxli hayvonlar va cho'chqalarga 1,0-5,0.

IXGLYUKOVIT. In'eksiya uchun eritma, 1 ml preparat tarkibi: ixtiol 35 mg, glyukoza 200 mg, askorbin kislotasi 20 mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda.

Ixglyukovit antiseptik, parazitlarga qarshi, yallig'lanishga qarshi, og'riq qoldiruvchi va qon to'xtatuvchi ta'siriga ega, tug'ruqdan keyin bachadon involyutsiyasini rag'batlantiradi, bachadon va sut bezining shikastlangan to'qimalari regenerasiyalanishiga ko'maklashadi. Ixglyukovit sigirlarda bachadon subinvolyutsiyasi, tug'ruqdan keyingi endometritlarni, mastitlarni, qishloq xo'jalik hayvonlarida

telyazioz, oshqozon-ichak tizimining yallig'lanishi va buzilishini profilaktika qilish va davolash uchun qo'llanadi. Ixglyukovit tuqqan sigirlarga 100 kg tana vazniga 10 ml dozasida ikki marta mushak ichiga yoki tos bo'shlig'ining to'qimalararo joyiga tug'ruqdan keyin ikki kun davomida yuboriladi.

Iver. 1 ml eritmada:Ivermektin 1 mg.Ivermektin keng doirali antiparazitar ta'sirga ega bo'lgan preparat. Ushbu preparat hashorat, kanalar, nematodlarga qarshi kurashishda yuqori samara beradi. Asosan qoramol, qo'ylarda, cho'chqalarda, oshqozon-ichak yo'llari va o'pkadagi nematodlar kabi parazitlarni va hayvonlar organizmining tashqi qismida ko'payuvchi akarisidlar, kanalar, burgalar, xepoderma bovis, chivin lichinkalarini yo'q qilishga mo'ljallangan.Teri ostiga yuboriladi: yirik shoxli qoramollar va tuyalarga 1 ml 55 kg tirik vaznga,qo'y va echkilarga 0.5 ml 27 kg tirik vaznga,cho'chqalarga-1 ml 35 kg tirik vaznga.

Ivermectin 1%.1 ml eritmada Ivermectin-10 mg.Ivermectin yirik shoxli qoramollar, tuyalar, echkilar, qo'ylar va itlardagi endo va ektoparazitar kasalliklarini profilaktika qilish va davolash uchun.Preparat faqatgina teri ostiga in'eksiya yuborish orqali amalga oshiriladi.Umumiy holda 50 kg hayvon tana vazniga 1 ml preparat (ya'ni 1 kg tana vazniga 0.1. mg ivermectin) qo'llaniladi.Preparatni muskal orasiga va qon tomiriga yuborish mumkin emas, hamda emizayotgan hayvonlarga qo'llashga ruxsat berilmaydi.Yirik shoxli mollar: 21 kun,qo'y va echkilar: 35 kun o'tgandan so'ng so'yishga ruxsat beriladi.

IVERMEKTIN-10.In'eksiya uchun eritma. Tarkibi:1ml da 10mg ivermektin.Preparat Samarqanddagi farmzavod O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda.

Preparat oshqozon-ichak tizimi va o'pka nematodalari, teri osti, burun-halqum va oshqozon so'nalarining lichinkalari, qon so'ruvchi bitlar va sarkoptoid kanalarning lichinka va voyaga etgan bosqichlariga kuchli parazitlarga qarshi ta'sir ko'rsatadi. Ivermektin gamma-aminomoy kislotasining tormozlash

neyromediatorini ishlab chiqarishni kuchaytiradi, bu parazitlarning nerv impulslarini uzatish buzilishiga, falajiga va o'limiga olib keladi. Preparat hayvonlarga aseptika qoidalariga rioya qilgan holda teri ostiga yuboriladi: yirik va mayda shoxli hayvonlarga mol, ot, it va mushuklarga— hayvonning 50 kg tana vazniga nisbatan 1,0 ml dan (1 kg vazniga 0,2 mg ivermektin) bir marotaba. Og'ir sarkoptoidoz kasalligida, dori bilan ishlov berish ikki marotaba, 8-10 kun oralig'ida o'tkaziladi; cho'chqalarga hayvonning 33 kg tana vazniga nisbatan 1 ml dan (1 kg vazniga 0,3 mg ivermektin) bir marotaba. Og'ir sarkoptoz kasalligida dori bilan ishlov berish ikki marotaba o'tkaziladi. Agar dorining yuborish miqdori kiritiladigan hajmi 10 ml dan oshsa, preparat ikkiga bo'lib jo'natiladi.

Sog'iladigan sigirlarga ivermektin-10 preparatini qo'llashga ruxsat etilmaydi.

Intermectin. In'eksiya uchun eritma. Tarkibi: 1 ml da 10 mg ivermektin, erituvchi 1 ml. Preparat Gollandiyaning "Interchemie" farmatsevtik kompaniyasida ishlab chiqarilmoqda.

Preparat oshqozon-ichak tizimi va o'pka nematodalari, teri osti, burun-halqum va oshqozon so'nalarining lichinkalari, qon so'ruvchi bitlar va sarkoptoid kanalarining lichinka va voyaga etgan bosqichlariga kuchli parazitlarga qarshi ta'sir ko'rsatadi. Ivermektin gamma-aminomoy kislotasining tormozlash neyromediatorini ishlab chiqarishni kuchaytiradi, bu parazitlarning nerv impulslarini uzatish buzilishiga, falajiga va o'limiga olib keladi. Preparat hayvonlarga aseptika qoidalariga rioya qilgan holda teri ostiga yuboriladi: yirik va mayda shoxli hayvonlarga mol, ot, it va mushuklarga hayvonning 50 kg tana vazniga nisbatan 1,0 ml dan bir marotaba. Og'ir sarkoptoidoz kasalligida, dori bilan ishlov berish ikki marotaba, 8-10 kun oralig'ida o'tkaziladi; cho'chqalarga hayvonning 33 kg tana vazniga nisbatan 1 ml dan bir marotaba.

Intravit. In'eksiya uchun eritma. Preparat Gollandiyaning "Interchemie" farmatsevtik kompaniyasida ishlab chiqarilmoqda. Tarkibi: 1 ml da

Retinol palmitat	15000 X.B.
Xolekalsiferol	7500 X.B.
Alfa- tokaferol atsetat	20mg
Tiamin gidroxlid	10 mg
Riboflovin natriy fosfat	5 mg
Piridoksin gidroxlid	3mg
Sianokobalamin	60 mg
Pantenol	25mg
Nikotinamid	50 mg
Foli kislota	150 mg
Biotin	125mg
Xolin xlorid	12,5 mg
Aminokislotalar	12 mg
Erituvchi	1ml

Intravit kompleks preparat bo'lib vitaminlar va aminokislotalardan tashkil topgan, qoramol, qo'y, echki, cho'chqa va parrandalarni quyidagi kasalliklarida qo'llash tavsiya etiladi:

- qishloq xo'jalik hayvonlari va parrandalar vitaminlar va aminokislotalar etishmovchiligini davolash va oldini olishda.

- hayvonlarni stress holatlarini oldini olishda.

- hayvonlarni mahsuldorligini oshirishda va ozuqani hazm qilishni yaxshilashda.

Doza. Muskul orasiga yoki teri ostiga.

Qoramol, ot 10,0 – 15 ml

Buzoq, quzi, toy 5 -10 ml

Cho'chqa 2 – 10 ml

IMISAN.In'eksiya uchun eritma,1 ml preparat tarkibida imidokarb

dipropionat 120 mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda.

Ta'sir etuvchi vositasi imidokarb dipropionat-babezioz, nuttallioz, anaplazmozning qo'zg'atuvchilariga nisbatan faol ta'sir ko'rsatadi. Ta'sir etish mexanizmi qon parazitlarida poliamin moddalarining metabolizmini ingibirlashga asoslangan. Parenteral kiritishdan keyin 18-24 soatdan so'ng

imidoqarb dipropionatning qondagi terapevtik konsentrasiyasiga erishiladi va uning qondagi piroplazmostatik darajasi 4-6 hafta davomida saqlanadi.«Imisan» qoramol va mayda shoxli mollar, otlar va itlarning qon-parazitar kasalliklarini (babezioz, nuttalioz, anaplazmoz va aralash invaziya) davolash va profilaktika qilish uchun mo'ljallangan.«Imisan» hayvonlarga bir marotaba, bo'yin sohasiga mushak ichiga (qoramol, otlar va qo'ylar) yoki bo'yin sohasiga teri ostiga (itlar), aseptika va antiseptika qoidalariga rioya qilgan holda, quyidagi dozalarda(13-jadval) yuboriladi:

13-jadval

Hayvonlarning turi	Imisan dozasi		
	Babezioz	Anaplazmoz	Aralash invaziya
Davolash maqsadida			
Qoramol	100 kg vazniga 2,0 ml	100 kg vazniga 2,5 ml	100 kg vazniga 2,5 ml
Mayda shoxli mol	10 kg vazniga 0,2 ml	-	-
Otlar, eshaklar, xachirlar	100 kg vazniga 2,5 ml	-	-
Itlar	10 kg vazniga 0,25-0,5 ml	-	-
Profilaktika maqsadida			
Qoramol	-	-	100 kg vazniga 2,5 ml
Otlar, eshaklar, xachirlar	100 kg vazniga 2,0 ml	-	-
Itlar	10 kg vazniga 0,5 ml	-	-

Otlar, eshaklar va xachirlarni B.caball va B.equi qo'zg'atuvchilaridan tozalash maqsadida davolash quyidagi sxema bo'yicha o'tkaziladi:

Hayvonlarning turi	Doza, hayvonlarning 100 kg tana vazniga ml	
	B.caball	B.equi
Otlar	2 ml dan ikki marta 24 soat oralig'i bilan	4 ml dan to'rt marta 72 soat oralig'i bilan
Eshaklar va xachirlar	2 ml dan ikki marta 24 soat oralig'i bilan	

«Imisan» hayvonlarda kasallikning klinik belgilari paydo bo'lganda, davolash maqsadida qo'llanadi.

Insulinum -Insulin (B ro'yxat). Oshkozon osti bezining gormonal preparati. Tiniq, rangsiz, 1ml preparatida 20 yoki 40 Tbni saqlaydi. Organizmda qand parchalanishini tezlashtiradi xamda uni glikogen va yog'ga aylanishini ta'minlaydi, oshkozon bezlari shirasini ajralishini tezlashtiradi va hayvonlar semirishini ta'minlaydi.

Teri ostiga qo'yidagi dozalarda qo'llaniladi: otlarga 100-200 TB, yirik shoxli hayvonlarga 150-300 TBda.

Iodum – Yod. qoramtir sarg'ish, yaltiroq, kristal, o'ziga xos hidga ega. Suvda yomon eriydi (1:5000), 95°S li 10 qism spirtida eriydi, agar kaliy yodid qo'shilsa erishi tezlashadi.

Alkaloidlar, glikozidlar, qotiruvchi moddalar, og'ir metal tuzlari bilan kelishmaydi. Yod ko'p hollarda nastoykalar va suvli eritmalar tayyorlash uchun ishlatiladi. Mahalliy dezinfeksiyalovchi va yarani bitishini tezlashtiruvchi ya'ni yallig'lanishga qarshi vosita sifatida ta'sir ko'rsatsa, traxea ichiga yuborilganda yod eritmasi gelmentlarga (antigelment) qarshi ta'sir etadi.

Kalium hypermanganicum (Kalium permanganicum). Kaliy permanganat (margansovka) $KMnO_4$. qo'ngir yoki qizg'ish siyoh rangli, yaltiroqsimon kristallar. 18 qism suvda eriydi. Maxsus idishlarda saqlanadi. Spirt, glitserin, shakar, yogli va efirli moylar, kislotalar, fenol, oltingugurt, simob va bromidlar bilan kelishmaydi. O'ziga xos kuchli mikroblarga qarshi ta'sir etuvchi va burushtiruvchi vosita. 0,1-1%li eritmaları shaklida qo'llaniladi.

Kloprostin. Klostobenol. In'eksiya uchun eritma, 1 ml preparat tarkibi klostobenol 0,25 mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda.

Klostobenol tuxumdon sariq tanachasiga lyuteolitik (tarqatuvchi) ta'sir ko'rsatadi, progesteronning gipotalamus gipofiz majmuasiga tormozlovchi ta'sirini yo'qotadi, bu esa tuxumdonlarda follikulalar o'sishi, qonda estrogenlar darajasining ortishi, qochirish davri namoyon bo'lishi, va etilgan folliqo'llarning keyingi ovulyasiyasiga olib keladi. Preparat bachadonning qisqarish funksiyasini kuchaytiradi va taqi tuxumdonlarda faol ishlaydigan sariq tanachalar bo'lganda biologik ta'sir ko'rsatadi. Kloprostin sigir va yosh sigirlarda jinsiy qochirish davrini moslashtirish; lyuteinli va follikulyar kistalari, persistent sariq tanachalari, bachadon subinvolyutsiyasi va endometritlari bo'lgan sigirlarni davolash; cho'chqalarda tuxumdonlarning funksional buzilishlarini davolash va profilaktika qilish, tug'ruqlarni rag'batlantirish va muddatini moslashtirish; qo'ylarda bachadon bo'yinchasi ochilmasligini davolash; hayvonlarda homiladorlikni to'xtatish uchun (ko'rsatma bo'lganda) mushak ichiga qo'llanadi. Sigir va yosh sigirlarda jinsiy qochirish davrini moslashtirish uchun preparat 2 ml dan ikki marta, 10 kun oralig'i bilan kiritiladi. Tuxumdonlarning lyuteinli kistalari bo'lgan sigirlarni davolash uchun kloprostin bir marta 4 ml dozasida kiritiladi. Tug'ruqdan keyingi endometrit va bachadon subinvolyutsiyasi bilan kasallangan sigirlarni davolash uchun kloprostin ikki marta, 10-11 kun oralig'i bilan 2 ml dan kiritiladi, bir vaqtda etiotrop, patogenetik va simptomatik davolash vositalari qo'llanadi. Qo'ylarda bachadon bo'yinchasi ochilmasligini profilaktika qilish va davolash uchun homilador qo'ylarga kloprostin taxminiylug'ishidan 15-16 kun avval 2 ml dozasida kiritiladi.

Klozantel 50 (in'eksiya uchun eritma). Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. Preparat tashqi ko'rinishiga ko'ra shaffof, och sariq ranggacha, o'ziga

xos kuchsiz hidli steril eritmadan iborat. 1 ml preparat tarkibida 50mg klozantel mavjud,shisha flakonlarga yoki polimer idishlarga 10, 20, 50, 100, 200, va 250ml dan qadoqlangan holda ishlab chiqariladi.Klozantelning ta'sir etish mexanizmi parazitning oqsidlovchi fosforillash jarayonining to'xtatilishidan iborat.Preparatning o'ziga xos ta'siri ATF fermentini kuchaytirishdan iborat, bu esa fosforillash va elektronlarning o'tishi jarayoniningto'xtashiga olib keladi, bu holat parazitning energetik metabolizmini o'limiga olib keladigan tarzda o'zgartiradi.Preparatning qondagi maksimal konsentratsiyasiga kiritishdan keyin 12 soat ichida etadi va 24-36 soat davomida saqlanadi.Qoramolga preparat oshqozon-ichak nematodozlari (gemanxoz, bunostomoz, egofagostomoz, strongiloidoz, trixotsefalo,kooperioz va xoqoza) fassiolyoz, paramfistomatodozlar, telazioz, qo'tirlar xolatida va iksod kanallari bilan kurashish uchun qo'llanadi. Echkilar va qo'ylar preparat oshqozon ichak nematadozlari, fassiolyoz, paramfistomatodozlar, dikratselioz, qo'tirlar va estroz xolatda qo'llanadi. Preparat kavsh qaytaruvchi hayvonlarga mushak ichiga yoki teri ostiga kiritiladi. Preparatni hayvonlarga qo'llash dozalari(14-jadval).

14-jadval

Hayvon turi va parazitning nomi	Dozalari	
	Klozantel-50	Klozantel (ADV)
Qoramol:		
-fasseolyoz, paramfistamotozlar, oshqozon-ichak nematadozlari (gemonxoz, ezofagostamoz, bunostomoz, strangiliodoz, trixotsefalyoz, kooperioz va hoqazo), telyazioz	Hayvonlarning 10 kg tana vazniga 0.5 ml	Hayvonning 1 kg tana vazniga 2.5 mg
-iksod kanallari hujum qilganda	Hayvonlarning 10 kg tana vazniga 0.5 ml	Hayvonning 1 kg tana vazniga 2.5 mg
-qo'tirlar: sarkoptoz, psaroptoz, xoriopoz (yosh	Hayvonlarning 10 kg tana vazniga 1 mldan,	Hayvonning 1 kg tana vazniga 5.0

yirik qoramollarda)	2 marta, 7 kun oralig'i bilan.	mg
-2 va 3 – bosqichdagi lichinkalar tomonidan qo'zg'atilgan gipodermatoz	Hayvonlarning 10 kg tana vazniga 1 mldan, 1 marta	Hayvonning 1 kg tana vazniga 5.0 mg

MSHH:

fatselyoz, paramfistamotolar, dekrotselyoz	Hayvonlarning 10 kg tana vazniga 1 ml	Hayvonning 1 kg tana vazniga 5.0 mg
- oshqozon- ichak nematodlari (gemonxoz, ostartagioz, strongiloidoz, xabertioz, bunostomoz, trixostrogilyoz)	Hayvonlarning 20 kg tana vazniga 1 ml	Hayvonning 1 kg tana vazniga 2.5 mg
-qo'tirlar (psoroptoz, xoriopoz)	Hayvonlarning 10 kg tana vazniga 1 mldan, 2 marta, 7 kun oralig'i bilan.	Hayvonning 1 kg tana vazniga 5.0 mg
-estroz	Hayvonlarning 20 kg tana vazniga 1 ml	Hayvonning 1 kg tana vazniga 2.5 mg

Lanolinum – Lanolin. Qo'y junidan olinadigan yog'simon modda bo'lib, tarkibini asosan xolesterinli va izoxolesterinli efirning seretinli va palmitinli kislotalari. Lanolinning ikki xili: suvsiz lanolin (lanolinum anhydricum) va suvli lanolin (lanolinum hydricum) mavjud. Tashqi tomondan terini yumshatuvchi xamda chuqur ta'sir etuvchi malhamlar tayyorlashda ularning asosiy qismini tashkil etuvchi vosita sifatida ishlatiladi.

LEVAMIZOL-75. In'eksiya uchun eritma. 1ml preparat tarkibi: levamizol 75mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. Ta'sir etuvchi vositasi-levamizol (gidrokslorid shaklida) nematodlarning hayotiy muhim fermentlari (fumarat va suksinatdehidrogenaza) ingibirlaydi. Keng ta'sir etish doirasiga ega bo'lganligi hosil bo'lishini to'sadi uchun parazitlarning etilgan va lichinkalarini o'ldiradi. Parenteral yuborilgandan so'ng levamizol tezda surilib, ishchi a'zolar va to'qimalarda davolovchi ta'siri 30 daqiqadan keyin yuzaga kelib, u 6-9 soat mobaynida davom etadi. Levamizol organizmdan asosan siydik bilan oshirilib

chiqadi. Gelmintlarga qarshi ta'siridan tashqari, levamizol gidroxlorid hayvonlarning immunitetiga rag'batlantiruvchi ta'sir ko'rsatadi.

Preparat qo'yidagi holatlarda qo'llanadi: qoramolda-diktiokaulyoz, gemonxoz, bunostomoz, ezofagostomoz, nematodiroz, ostertagioz, xabertioz, kooperioz, strongiloidoz holatida; •mayda shoxli molda-diktiokaulyoz, protostrongilyoz, gemonxoz, strongiloidoz, ezofagostomoz, kooperioz, trixostongilyoz, nematodiroz, trixotsefalyoz, xabertioz holatida; •cho'chqalarda-askaridoz, ezofagostomoz, strongiloidoz, trixotsefalyoz, xiostrongilyoz, metastrongilyoz holatida; •itlarda-toksoparoz va ankilostomoz holatida.

Preparatlar bir marotaba, teri ostiga yoki mushak ichiga, hayvonning 1 kg tana vazniga 75 mg levamizol hisobidan dozasida kiritiladi, bu quyidagilarga mos keladi (15-jadval):

15-jadval

Hayvon turi	Preparatlar dozasi	Izoh
Qoramol (teri ostiga yoki mushak ichiga)	10 kg ga 1,0 ml	Vazni 300 kg dan ortiq hayvonlarga ko'pi bilan 30,0 ml
Qo'ylar, echkilar (teri ostiga)	10 kg ga 1,0 ml	Vazni 65 kg dan ortiq hayvonlarga ko'pi bilan 4,5 ml
Cho'chqalar (teri ostiga yoki mushak ichiga)	10 kg ga 1,0 ml	Vazni 150 kg dan ortiq hayvonlarga ko'pi bilan 20,0 ml
Itlar (mushak ichiga yoki og'iz orqali)	10 kg ga 1,0 ml	

Bundan tashqari, preparatni fosfororganik preparatlar, pirantel, morantel, fenotiazin, levomitsetin (xloramfenikol) qo'llanishidan avval va keyin 10 kun davomida qo'llash mumkin emas.

Levamisol bilan ishlov berilgan sog'iladigan hayvonlar olingan sutini gelmintsizlashtirishdan - 48 soat davomida oziq-ovqat maqsadlari uchun ishlatish taqiqlanadi.

Limoxin-100,200. In'eksiya uchun eritma. Tarkibi: 1ml da 10mg yoki 20 mg oksitetratsiklin, erituvchi 1 ml. Preparat Gollandiyaning "Interchemie" farmatsevtik kompaniyasida ishlab chiqarilmoqda.

Oksitetratsiklin bakteriostatik ta'sir etuvchi antibiotikdir. Oksitetratsiklin preparatda magniy bilan birikma holatida bo'lib, bu uning uzoq muddatli (uzaytirilgan) ta'sirini belgilab beradi. Preparat tarkibiga kiruvchi oksitetratsiklin aminoatsil-tRNA ribosomalarni 30S-subbirligi bilan bog'lanishini urab olib, bloqlaydi va bakteriyalardagi oqsil sintezini to'xtatadi. Ta'sir qilish doirasi ko'pchilikda grammusbat va grammanfiy bakteriyalarni qamrab oladi, ya'ni: streptokokk, stafilokokk, korinebakteriya, klostridiya, erizipelotriks, pasterella, fuzobakteriya, salmonella, psevdomonada, gemofilus, antinobakteriya, shigella, esherixiya, xlamidiya, rikketsiya, spiroxeta va mikoplazmaga qarshi ta'sir ko'rsatadi. U mushak ichiga yuboriladi antibiotik organizmda tezda so'rilib, qon tarkibidagi eng yuqori miqdori 30-50 daqiqadan so'ng yuzuga keladi.

Oksitetratsiklin-100 va 200 qo'yidagi kasalliklarda qoramol (katta yosh hayvonlar): pnevmoniya, mastit, pasterellyoz, plevrit, buzoqlar bo'g'masi, tuyoq chirishi, keratoqonyunktivit, yarali yuqumli kasalliklar, anaplazmoz, virusli va ikkilamchi yuqumli kasalliklarda; qo'y va echkilar enzootik homila tushib qolishi, tuyoq chirishi, metrit, mastit, peritonit, yarali yuqumli kasalliklar, echkilar pnevmoniyasida cho'chqalar: pnevmoniya, pasterellyoz, plevrit, mastit, atrofit, rinit, yolin yallig'lanishlari, metrit mastit agalaktiya sindromi, yiringli artrit, kindik sepsisi, abstsess, yarali va tug'ruqdan keyingi yuqumli kasalliklar, virusli va ikkilamchi yuqumli kasalliklarda qo'llaniladi.

Preparat bir marotaba mushak ichiga katta hayvonlarning 10-20 kg tana vazniga 1ml dozada, yosh hayvonlarning 10-20 kg

tana vazniga 2 ml dozada 3-5 kun davomida yuboriladi. Bir martalik preparatdan yuborishni eng yuqori miqdori Qoramollarga 20 ml, cho'chqalarga 5-10 ml, qo'y va echkilarga 5 ml dan oshmasligi lozim

MASTISAN—A. Suspenziya, 5 ml preparat tarkibi: benzilpenitsillin 100ming ME, streptomitsin 100 ming ME, sulfadimidin 350 mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. «Mastisan-A» elin yallig'lanishlarining har xil shakllarini, elin terisi va emchaklarning travmatik jarohatlarini davolash uchun qo'llanadi. «Mastisan-A» uning tarkibiga kiruvchi, sinergik ta'sir etuvchi mikroblarga qarshi vositalar bilan belgilab berilgan keng doiradagi antibakterial ta'siriga ega. U grammusbat va grammanfiy mikroorganizmlarga (stafilokokklar, streptokokklar, proteylar, ichak tayoqchasi, salmonellalar, mikoplazmalar va boshqalar) nisbatan faol ta'sir ko'rsatadi. Kuchli ifodalangan yallig'lanishga qarshi va yarani tuzatuvchi ta'sirga ega. Tavsiya etilgan dozalarda sezgirlikni oshiruvchi va mahalliy achishtiruvchi, embriotoksik, teratogen va mutagen ta'sir ko'rsatmaydi. Organizmdan sut bilan birgalikda chiqariladi.

Preparat kasallikning og'irligiga qarab, 5 dan 20ml gacha (1-4 ta doza) miqdorda kiritiladi. Zarur bo'lganda preparatni kiritish har 24 soatdan keyin, yallig'lanishning belgilari to'liq yo'qolmaguncha qaytariladi.

Makrolan 200. In'eksiya uchun eritma. Tarkibi: 1ml da 200mg tilozin, erituvchi 1ml. Preparat Gollandiyaning "Interchemie" farmatsevtik kompaniyasida ishlab chiqarilmoqda.

Tilozin ko'pchilik grammusbat va ba'zi grammanfiy bakteriyalar, shu jumladan streptokokklar, leptospiralar, korinebakteriyalar, klostridiyalar, erizipelotrikslar, pasterellalar, xlamidiyalar, xiodizenteriya treponemalari, spiroxetalar va mikoplazmalarga nisbatan faol ta'sir ko'rsatadi. Antibiotiklarning to'qimalar ichidagi davolovchi miqdori darajasi kamida 20 soat davomida saqlanadi. Preparat qoramol

va mayda shoxli mollarda, cho'chqalar, itlar, va mushuklarda respirator kasalliklarda; yirik qoramolda mastitlarda; cho'chqalarning enzootik pnevmoniyasi, artritlari, dizenteriyasi, atrofik rinitlari va yolin kasalliklari holatida; qo'ylar va echkilarning yuqumli sutsizligida (agalaktiya), yirik qoramol va mayda shoxli mollarda kambilobakterioz (vibrioz) holatida; panaritsiyalar, bakterial kelib chiqishdagi otitlarda va yuqtirilgan yaralarda; buzoqlar va sigirlarning yuqumli kon'yuktivitlarida, shuningdek virusli kasalliklarda ikkilamchi bakterial yuqumli kasalliklar holatida davolash vositasi sifatida qo'llanadi.

Preparatlar hayvonlarda mushak ichiga sutkasiga 1 marta 3-5 kun davomida hayvonlarning 10-20kg tana vazniga 1 ml dozada qo'llanadi.

MAKROPRIM-KONSENTRAT. Kukun, 100 g preparat tarkibi: tilozin 5 g, sulfamerazin 17,5g, trimetoprim 3,5g, kolistin sulfat 30mln ME. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. «Makroprim konsentrat» preparatning tarkibiy moddalariga sezgir mikroorganizmlar keltirib chiqaradigan kasalliklarda qishloq xo'jalik hayvonlarini va parrandalarni davolash uchun va profilaktikasi uchun mo'ljallangan. Preparat nafas olish a'zolari, oshqozon-ichak tizimi va siydik-jinsiy a'zolar tizimi kasalliklariga, kolibakterioz, salmonellyoz, elin kasalligi, xlamidioz, mikoplazmoz va boshqa kasalliklarga, shu jumladan aralash kasalliklarga uchragan hayvonlarni davolashda yaxshi samara beradi.

Preparat og'iz orqali, em yoki suvga aralashtirib beriladi. Zarur bo'lganda, preparat guruhli usulda 1,5% premiks shaklida (bir tonna emga 1,5kg preparat) qo'llanadi va 5-7 kun davomida beriladi. Qoramol va mayda shoxli molga, cho'chqalarga preparat hayvonning 1 kg tana vazniga 0,1 g preparat dozasi qo'llanadi, kuniga ikki marta em yoki suv bilan 5-7 kun davomida beriladi. Parrandalarga preparat 1000 kg em uchun 1,5kg preparat yoki 1000l suv uchun 1kg preparat hisobidan, 3-5 kun davomida.

MASTISAN—A. Suspenziya, 5ml preparat tarkibi: benzilpenitsillin 100ming ME, streptomitsin 100 ming ME, sulfadimidin 350 mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod “O‘zbiokombinat” MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. «Mastisan-A» elin yallig‘lanishlarining har xil shakllarini, elin terisi va emchaklarning travmatik jarohatlarini davolash uchun qo‘llanadi. «Mastisan-A» uning tarkibiga kiruvchi, sinergik ta‘sir etuvchi mikroblarga qarshi vositalar bilan belgilab berilgan keng doiradagi antibakterial ta‘siriga ega.U grammusbat va grammanfiy mikroorganizmlarga (stafilokokklar, streptokokklar, proteylar, ichak tayoqchasi, salmonellalar, mikoplazmalar va boshqalar) nisbatan faol ta‘sir ko‘rsatadi.Kuchli ifodalangan yallig‘lanishga qarshi va yarani tuzatuvchi ta‘sirga ega. Tavsiya etilgan dozalarda sezgirlikni oshiruvchi va mahalliy achishtiruvchi, embriotoksik, teratogen va mutagen ta‘sir ko‘rsatmaydi.Organizmdan sut bilan birgalikda chiqariladi.

Preparat kasallikning og‘irligiga qarab, 5 dan 20ml gacha (1-4 ta doza) miqdorda kiritiladi. Zarur bo‘lganda preparatni kiritish har 24 soatdan keyin, yallig‘lanishning belgilari to‘liq yo‘qolmaguncha qaytariladi.

MASTISAN – E. Suspenziya, 5ml preparat tarkibi: eritromitsin 112,5mg, sulfadimezin 400mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod “O‘zbiokombinat” MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. Preparat ko‘pgina grammusbat va grammanfiy mikroorganizmlarga ta‘sir ko‘rsatadi, antibiotiklarga chidamli mikroorganizmlarning shakllari rivojlanishini oldini oladi, elin to‘qimalarining regeneratsiyasiga yordam beradi.Preparat elin yallig‘lanishlarining har xil shakllarini, elin terisi va emchaklarning travmatik jarohatlarini davolash uchun qo‘llanadi.

Preparatni kiritishdan avval kasallangan elin choragidan sut sog‘ib tashlanadi, emchak esa dezinfeksiyalanadi. Tyubik yoki flakonning ichidagi dori 36°C - 39°C gacha isitiladi, bir jinsli muallaq eritma olinguncha yaxshilab chayqatiladi va kasallangan elin choragiga emchak yo‘li orqali preparatli tyubik

ustiga burab o'rnatiladigan yoki shpris kanyulyusiga kiydiriladigan elastik plastmassa kateter yordamida kiritiladi. Preparat kiritilganidan keyin kasallangan elin choragini emchagini pastdan tepaga ozgina uqalanadi. Preparat kasallikka qarab, 5 dan 10 ml gacha miqdorda kiritiladi. Zarur bo'lganda preparatni sigirlarga har 12 soatdan keyin, sut bermaydigan sigirlarga - har 24 soatdan keyin qaytariladi. Davolash kursi - 2-3 kun.

METSALBEN 10% va 20%. Granulangan kukun, 1g preparat tarkibi: albendazol 50mg/100mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda.

Albendazol keng ta'sir doirasiga ega, trematodalarining tuxumlari va etilgan shakllari, nematodalar va tsestodalarining etilgan va etilmagan shakllarining o'limini keltirib chiqaradi. U energetik almashinuvni buzadi, fumaratreduktaza faolligini kamaytiradi, bu gelmintlarning adenozintrofosforli kislota sintezining buzilishiga olib keladi. Hayvonlarga quyidagi kasalliklarida beriladi: qoramolda: - diktiokauliyoz, oshqozon-ichak tizimi strongilyatozlari, strongiloidoz; - fastsiolyoz, paramfistomatidoz, moniyoziyoz, trixotsefalyoz; qo'y va echkilarda: diktiokauliyoz, oshqozon-ichak tizimi strongilyatozlari, strongiloidoz, fastsiolyoz, moniyoziyoz; cho'chqalarda: askaridozi, trixotsefalyozi, ezofagostomozi, strongiloidozida; itlarda: toksaskaridozi, toksoparoz, untsinariyoz, teniozlarida;

Metsalben bir marotaba, og'iz orqali quyidagi dozalarda (16-jadval) beriladi (hayvonlarning 1 kg tana vazniga nisbatan, mg):

16-jadval

Hayvonlar turi va gelmintlar nomi	10% Granulyat	20% Granulyat
Qoramol: - diktiokauliyoz, oshqozon-ichak tizimi strongilyatozlari, strongiloidoz;	75	37,5
fastsiolyoz, paramfistomatidoz, moniyoziyoz, trixotsefalyoz	100	50

Qo'ylar va echkilar: diktiokaulyoz, oshqozon-ichak tizimi	50	25
strongilyatozlari, strongiloidoz; fastsiolyoz, moniezioz	75	37,5
Cho'chqalar: askaridoz, trixotsefalyoz, ezofagostomoz, strongiloidoz	75	37,5
Itlar: toksaskaridoz, toksoparoz, untsinarioz, teniozlar	200	100

Magnesium sulfuricum. Magniy sulfat (achchiq tuz). $MgSO_4 \cdot 7H_2O$. Rangsiz, achchiq taamli kristallar. 1 qism suvda eriydi. In'eksiya uchun qo'llaniladigan eritmalari, birlamchi bug'da 100S haroratda 30 daqiqa maboynida zararsizlantiriladi (sterilizatsiya).

Ofitsional eritmasi 5 mldan ampulalarda (Solutio Magnesii sulfurici 25% li in ampullis) ishlab chiqariladi.

Gipertonik eritmalarining farmakologik maxalliy ta'siri ochiq yaralar va shishli yallig'lanishlardagi suyuqliklarni so'rilishiga to'sqinlik qiladi.

Surguvchi vosita sifatida yarani tozalovchi va narkotik ta'sir etadi.

10-20 %li eritmalari shaklida ichirish va venaga yuborilib qo'llaniladi. Dozalari: otlarga 10,0-25,0, itlarga 1,0-2,0. Magniy sulfat tarkibida 50 foiz kristallizatsiyalangan suv saqlaydi. Ayrim paytlarda uning suvsizlantirilgan - Magnesium sulfuricum siccum ham qo'llaniladi.

Mercusalum – Merkuzal (B ro'yxat). 1-2 ml ampulalarda ishlab chiqariladi, kuchli diuretik vosita. Qonga to'qimalardagi suyuqlikni so'rilishini yaxshilaydi va buyrak ish faoliyatini kuchaytiradi. Venaga va muskul orasiga yuborish dozalari: otlarga 3-10 ml, yirik shoxli hayvonlarga 4-8 ml.

"Metsalben-360" tabletka. Ta'sir etuvchi vosita sifatida preparat tarkibida albendazol (tabletkada 0,36g) yordamchi moddalar mavjud. Albendazol keng doiradagi ta'sir ko'rsatuvchi antigelmintik vosita bo'lib, etilgan va etilmagan nematodalar va sestodalar, shuningdek etilgan trematodalarga nisbatan faol

ta'sir ko'rsatadi. Preparatning tarkibiga kiruvchi albendazolning ta'sir qilish mexanizmi gelmintlarning uglevod almashinuvini buzishdan iborat, bu esa ularning o'limiga va hayvon organizmidan chiqarilishiga olib keladi. Preparat og'iz orqali ichilganda albendazol oshqozon – ichak tizimida tez so'riladi, a'zolarga va to'qimalarga kirib o'zlashadi; organizmdan asosan siydik va najas bilan chiqariladi. Ovotsid ta'siriga ega bo'lgan preparat yaylovlarning gelmintlar yuqishini kamaytiradi. "Metsalben-360" tabletkalari quyidagi kasalliklarda qoramol, qo'ylar, echkilar, cho'chqalar, otlarni gelmitsizlashtirish uchun qo'llanadi: oshqozon-ichak nematodozlari (gemonxoz, nematodiroz, bunostomoz, ezofagostomoz, ostertagioz, xabertioz, kooperioz, strongiloidoz, trixostrangilyoz, giostrongilyoz, paraskaridoz, askaridoz); o'pka nematodozlari (diktiokaulyozi, protostrongilyoz, myullerioz, neoststrongilyoz, sistokaulyozi, metastrongilyoz); sestodozlar (moniezioz, avitellinoz, tizaniezioz) trematodozlar (fassiolyoz, dikrotselioz, paramfistomatoz). Tabletkalar hayvonlarga majburan til ildiziga bir marotaba, quyidagi dozalarda beriladi: qoramolga hayvonning 50 kg tana vazniga 1 tabletk, fassiolyoz, dikrotselyoz, paramfistomatoz va ostertagiozda hayvonning 35 kg tana vazniga 1 tabletk;qo'ylarga va echkilarga hayvonning 70 kg tana vazniga 1 tabletk; fassiolyoz, dikrotselyoz va protostrongiloidozda hayvonning tana vazniga 1 tabletk, cho'chqalarga hayvonning 35 kg tana vazniga 1 tabletk;otlarga hayvonning 50 kg tana vazniga 1 tabletk.Preparat qo'llash o'tkir fassiolyoz holatida hayvonlarni qochirish davrida yuqumli kasalliklari bo'lgan va holsizlangan hayvonlar, shuningdek qo'ylar, echkilar va cho'chqalar uchun homiladorligining birinchi yarmisida, sigirlar va otlar uchun homiladorligining birinchi uchdan bir qismida ruxsat etilmaydi.

Morphinum hydrochloricum-Morfin gidroxlorid (A ro'yxat). Alkaloid, oq kristalli kukun, uzoq saqlanganda rangi sarg'ayadi. 25 qism suvda va 50 qism spirtida eriydi. Og'riqni qoldiruvchi vosita.

Eritma shaklida teri ostiga qo'yidagi dozalarda qo'llaniladi: otlarga 0,1-0,4, itlarga 0,02-0,15.

MS-multivitamin (in'eksiya uchun). Tarkibi, 1 ml eritmada:

Vitamin A propionate	3.000 IU
Vitamin D ₃	2.000 IU
Vitamin e acetat	4 mg
Vitamin B ₁₂	10mcg/ml
Vitamin C	2 mg/ml
Vitamin B ₁	8 mg/ml
Vitamin B ₆	5 mg/ml
Vitamin B ₂	1 mg/ml
Vitamin B ₃	12.5 g/ml
D- pantenol	0.01 g/ml
D- biotin	10 cg/ml

MS-Multivitamin preparati xonaki hayvonlardagi, ayniqsa yosh hayvonlar va homilador hayvonlardagi A, D₃, E vitaminlar etishmasligini davolash va oldini olishda keng qo'llaniladi. Bundan tashqari xonaki hayvonlarning o'sish, boqish, ko'paytirish jarayonidagi unumdorlikni oshirish uchun qo'llaniladi. Muskul orasiga yoki venaga yuborish yo'li bilan qo'llaniladi: tuyalar, yirik shoxli qoramollar, otlar: 3-5 ml, qo'ylar, echkilar, cho'chqalar: 0.5-2 ml, itlar va mushuklar: 0.1 ml har bir kg tirik vaznga.

Natrium chloratum. Natriy xlorid (osh tuzi) NaCl. Oq kristalli sho'r taamli, hidsiz kukun.

Natriy xloridning izotonik (0,85 %li) eritmasi ampulalarda – Solutio Natrii chlorati isotonica in ampullis ishlab chiqariladi.

Oshqozonda ovqat hazm bo'lishini yaxshilaydi va organizmda suyuqlik kamchiligini tiklaydi.

Hayvonlar organizmiga har xil shakllarda tashqi tomonga ichga va venaga yuborish mumkin.

Qo'llash dozalari: ichga, otlarga 10,0-75,0, yshh 10,0-100,0, mshh 5,0-15,0, cho'chqalarga 1,0-3,0, itlarga 1,0-2,0, tovuqlarga 0,1-0,3, venaga: xar 1 kg tirik og'irligiga 0,04-0,06.

Novocainum - Novokain (B ro'yxat). Rangsiz, xidsiz kristal. 1 qism suvda va 8 qism spirtida eriydi. Novokain eritmaları 100°S haroratda 30 daqiqa maboynida birlamchi bug'larda sterilizatsiya qilinadi. Jarrohlikda mahalliy og'riqsizlantiruvchi va yallig'langan joy atrofini o'rab oluvchi (blokada) vosita sifatida qo'llaniladi.

In'eksiya uchun tavsiya etiladigan dozalari: otlarga 2,5, qoramollar 2,0, itlarga 0,5.

1-2%li 1 ml miqdoridagi novokainning ofitsinal eritmalar ampulalarda ishlab chikiladi.

Oleum camphoratus - Kamfora moyi.

Ikki xil shaklda bo'ladi.

1. Tashki tomondan qo'llaniladigan kamfora moyi - *Oleum camphoratum ad usum externum*. Asosan 100 grammgacha kungaboqar moyida, 10 gramm kamforaning suyultirish natijasida olinadi. Sarg'ish rangda kamforaning hidini beradigan tiniq moy. Og'zi mahkamlangan shisha idishlarda yorug'lik tushmaydigan joylarda saqlanadi.

2. Ampulalarda ishlab chikariladigan 10%-20% li kamfora moyi - *Oleum camphoratum in ampullis* (*Solutio Camphorae oleosa in ampullis*) 10%-20%li behi moyidan tayyorlangan kamfora ampulalarda 1-5 ml da, 20% lisi esa 10 ml miqdorida bo'ladi. Teri yuzasiga surtilganda yalliglanishlarga qarshi, markaziy nerv tizimini stimullovchi, yurak ish faoliyatini kuchaytiruvchi, qon bosimini ko'taruvchi, haroratni pasaytiruvchi va mikroblarga parazitlarga qarshi ta'sir ko'rsatuvchi ko'pgina vositalar ta'sirini kuchaytiruvchi xususiyatga ega.

Teri ostiga 20%li eritmasi shaklida qo'yidagi dozalarda tavsiya etiladi:

- Otlar va yirik shoxli hayvonlarga 20,0-40,0,
- Mayda shoxli hayvonlarga va cho'chqalarga 3,0-6,0,
- Tovuqlarga 0,2-0,5.

Oleum jecoris-Baliq yog'i. O'ziga xos taamli va hidga ega bo'lgan, sarg'ish tusdagi, quyuqsimon tiniq suyuqliq. Og'zigacha to'ldirilgan, maxsus idishlarda qorong'u salqin joylarda saqlanadi.

Tarkibida A va D vitaminlar mavjud. Emulsiya shaklida ichga va malham hamda liniment shakllarida tashqi tomonga qo'llaniladi. Dozalari: otlarga 40,0-200,0, yshh 100,0-500,0, mshh 30,0-100,0, cho'chqalarga 20,0-60,0, tovuqlarga 2,0-5,0.

Oleum olivarum - Zaytun moyi. Zaytun daraxtning mevasidan olinadigan moy (*Oleum europea L.*). Sarg'ish yoki ko'kintir moyli tiniq suyuqlik, ochik havoda qotib qolmaydi. Tashqi tomondan (linimentlari) va ichirish uchun tavsiya etiladi.

Dozalari: otlarga-100,0-300,0, qoramol 150,0-500,0, qo'ylar 50,0-150,0, cho'chqalarga 50,0-100,0, itlarga 10,0-50,0, tovuqlarga 2,0-5,0.

Oleum Ricini – Kanakunjut moyi. Sarg'ish, quyuksimon yoki yopishkoq, tiniq suyuqlik. O'ziga xos xidga va taamga ega. Ochiq havoda tezda quyuqlashadi. Ingichka ichaklar harakatini kuchaytiradi, yallig'langan teri qoplamasini tiklanishini tezlashtiradi. Ichirish uchun (emulsiyalari), tashqi tomondan (malxam va linimentlari) qo'llaniladi.

Dozalari: otlarga-250,0-500,0, yshx-250,0-800,0, mshx-50,0-200,0, cho'chqalarga-20,0-100,0, itlarga-15,0-50,0, tovuqlarga-5,0-15,0.

Oleum Terebinthinae – Terpengidrat moyi (skipidor). Sarg'ishsimon, uziga xos xidga va qo'ydiruvchi ta'mga ega bulgan xarakatchan tinik suyuqlik. Suvda erimaydi, 12 qism spirtida, moylarda va xloroformda yaxshi eriydi.

Tashki teri yuzasiga qo'llaganda kitiklovchi, antisiptik va xidni yukotuvchi ta'sir ko'rsatadi. ichirilganda antigelment

ta'sirga ega. Tashki tomondan (liniment, malxamlari) ichga emulsiya, (xab dorilar), shuningdek venaga va muskul orasiga skipidarning tozalangan (*Oleum terebinthinae rectificatum*) eritmasi ishlatiladi.

Dozalari: otlarga 10,0-30,0, yshx-20,0-40,0, mshx va cho'chqalarga 2,0-5,0, itlarga 0,2-2,0, tovuqlarga 0,05-0,2 ichiriladi. Muskul orasiga: otlarga 2,0-0,5, venaga otlarga 1,0-3,0, yshx 1,0-2,0, itlarga 0,1-0,3 miqdorlarida yuboriladi.

OKSITETRATSIKLIN-100. Ineksiya uchun eritma, 1ml preparat tarkibi: oksitetratsiklin 100 mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda.

Oksitetratsiklin bakteriostatik ta'sir etuvchi antibiotikdir. Oksitetratsiklin preparat tarkibida, magniy bilan birikma holatida bo'lish, bu uning uzoq muddatli (uzaytirilgan) ta'sirini belgilab beradi. Preparat tarkibiga kiruvchi oksitetratsiklin, aminoatsil-t RNK ribosomalarini 30S-subbirligi bilan bog'lanishini o'rab olib, bakterialardagi oqsil sintezini to'xtatadi. Ta'sir qilish doirasida ko'pchilik grammusbat va grammanfiy bakteriyalarni qamrab oladi, ya'ni: streptokokk, stafilocokk, korinebakteriya, klostridiya, erizipelotriks, pasterella, fuzobakteriya, salmonella, psevdomonada, gemofilus, antinobakteriya, shigella, esherixiya, xlamidiya, rikketsiya, spiroxeta va mikoplazmalarga. U mushak ichiga yuborilganda organizmda tezda so'rilib, qon tarkibidagi eng yuqori miqdori 30-50 daqiqadan so'ng yuzaga keladi. Hayvonning barcha organizmdan asosan siydik va o't suyuqligi va sut bilan ham ajralib chiqadi.

Oksitetratsiklin-100 quyidagi kasalliklarda: qoramol (jumladan katta va yosh hayvonlar): pnevmoniyasida, mastit, pasterellyoz, plevrit, buzoqlar bo'g'masi, tuyoq chirishi, keratoqonyunktivit, yarali yuqumli kasalliklar, anaplazmoz, virusli va ikkilamchi yuqumli kasalliklarida; cho'chqalar: pnevmoniyasi, pasterellyoz, plevrit, mastit, atrofik rinit, yoling yallig'lanishlari, metrit, mastit, agalaktiya sindromi, yiringli artrit, kindik sepsisi, absess, yarali va tug'ruqdan keyingi yuqumli kasalliklar, virusli va ikkilamchi yuqumli

kasalliklarida; qo'y va echkilar: enzootik homila tushib qolishida, tuyuq chirishi, metrit, mastit, peritonit, yarali yuqumli kasalliklar, echkilar pnevmoniyasida qo'llash tavsiya etiladi.

Davolash quyidagi 17-jadval bo'yicha o'tkazilishi mumkin:

17-jadval

Hayvonlar turi	Hayvonning 10 kg tana vazniga nisbatan bir marotaba, muskul orasiga	
	24 soatlik jadval asosida	48 soatlik jadval asosida
Qoramol	0,3-0,5	1,0
Buzoqlar	0,8	2,0
Qo'y va qo'zichoqlar	0,8	2,0
Cho'chqalar	0,5	1,0
Cho'chqa bolalari	0,8	2,0

OKSITETRATSIKLIN-200. In'eksiya uchun eritma, 1 ml preparat tarkibi: oksitetratsiklin 200 mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda.

Oksitetratsiklin bakteriostatik ta'sir etuvchi antibiotikdir. Oksitetratsiklin preparatda magniy bilan birikma holatida bo'lib, bu uning uzoq muddatli (uzaytirilgan) ta'sirini belgilab beradi. Preparat tarkibiga kiruvchi oksitetratsiklin aminoatsil-tRNK ribosomalarni 30S-subbirligi bilan bog'lanishini urab olib, bloqlaydi va bakteriyalardagi oqsil sintezini to'xtatadi. Ta'sir qilish doirasi ko'pchilikda grammusbat va grammanfiy bakteriyalarni qamrab oladi, ya'ni: streptokokk, stafilokokk, korinebakteriya, klostridiya, erizipelotriks, pasterella, fuzobakteriya, salmonella, psevdomonada, gemofilus, antinobakteriya, shigella, esherixiya, xlamidiya, rikketsiya, spiroxeta va mikoplazmaga qarshi ta'sir ko'rsatadi. U mushak ichiga yuboriladi antibiotik organizmda tezda so'rilib, qon tarkibidagi eng yuqori miqdori 30-50 daqiqadan so'ng yuzaga keladi.

Oksitetratsiklin-200 qo'yidagi kasalliklarda: qoramol (katta yosh hayvonlar): pnevmoniya, mastit, pasterellyoz, plevrit, buzoqlar bo'g'masi, tuyoq chirishi, keratoqonyunktiviti, yarali yuqumli kasalliklar, anaplazmoz, virusli va ikkilamchi yuqumli kasalliklarda; qo'y va echkilar: enzootik homila tushishi, qolishi, tuyoq chirishi, metrit, mastit, peritonit, yarali yuqumli kasalliklar, echkilar pnevmoniyasida; cho'chqalar: pnevmoniya, pasterellyoz, plevrit, mastit, atrofik rinit, yallig'lanishlari, metrit mastit agalaktiya sindromi, yiringli artrit, kindik sepsisi, absess, yarali va tug'ruqdan keyingi yuqumli kasalliklar, virusli va ikkilamchi yuqumli kasalliklarda qo'llaniladi.

Preparat bir marotaba, mushak ichiga, hayvonlarning 10 kg tana vazniga 1 ml dozasida yuboriladi. Bir martalik preparatdan yuborishni eng yuqori miqdori Qoramollarga 20 ml, cho'chqalarga 5-10 ml, qo'y va echkilarga 5 ml dan oshmasligi lozim.

OKSITETRATSIKLIN MALHAMI- 1%. 1g malham tarkibi: xlorid shaklida oksitetrasiklin 10 mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJda ishlab chiqarilmoqda. Malhamning tarkibiga kiruvchi oksitetratsiklin keng ta'sir doirasi bo'lgan antibiotik sifatida grammusbat va grammanfiy bakteriyalar, rikketsiyalar, traxoma, ornitoz qo'zg'atuvchilariga nisbatan faol ta'sir etadi. Preparatning antibakterial ta'sirining mexanizmi asosida mikrobu hujayrasining oqsilini sintez qilishni ribosomalar darajasida bartaraf etish yotadi.

Malham hayvonlarda ko'zlarning yuqumli kasalliklarini davolashda qo'llanadi: kon'yunktivitlar, blefaritlar, traxoma, ko'zning shox pardasi jarohatlari hamda oksitetratsiklinga sezgib qo'zg'atuvchilar keltirib chiqargan boshqa ko'z kasalliklari. Malham hayvonning pastki ko'z qovog'i ostiga kurakcha bilan surtib qo'yiladi va engil uqalovchi harakatlar bilan, paxta piliyi yordamida, ko'z qovog'ining tashqi tomonidan butun kon'yunktiva qopchasi bo'ylab taqsimlanadi. Malham kasallik tuzalmaguncha, har kuni, sutkasiga 3-5 marta qo'llanadi.

OKSITOTSIN 10 ED/ML. In' tsiya uchun eritma, 1 ml preparat tarkibi: oksitotsin 10 E. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. Oksitotsin eritmasi bachadon silliq mushaklarining tonusini oshiradi va qisqarishini kuchaytiradi, sut bezining atrof alveolalarining mioepitelial hujayralar qisqarishiga olib keladi, sut emizayotgan hayvonlarda sut bez larini va sut ajralishini rag'batlantiradi. Kuchsiz vazopressinsimon, antidiuretik xususiyatiga ega. Oksitotsin eritmasi qishloq xo'jalik va uy hayvonlarining urg'ochilariga, tug'ruq paytida kuchsiz kuchanishda, yo'ldosh ushlanib qolganda, bachadondan qon ketishda, bachadon atoniyasi, gipotoniyasi va yallig'lanishida, mastitlarda, shuningdek reflektor agalaktiya holatida qo'llanadi.

Preparat teri ostiga, mushak ichiga, tomir ichiga (sekin), zarur bo'lganda novokain bilan birgalikda epidural usulida, quyidagi dozalarda (18-jadval) qo'llanadi:

18-jadval

Hayvonlarning turlari	Kiritish usullari va dozalari (ED)		
	Teri ostiga yoki mushak ichiga	Tomir ichiga	Epidural
Otlar va sigirlar	30-60	20-40	15-30
200 kg gacha vazndagi cho'chqa urg'ochilari	30-20	10-15	-
Echkilar va qo'ylar	10-15	8-10	-
Itlar	5-10	2-7	-
Mushuklar	3	2	2

SULFAPRIM. Kukun, 1 g preparat tarkibi: sulfamerazin 0,1 g, trimetoprim 0,02 g. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda.

Preparat tarkibiga kiruvchi sinergik ta'sir etuvchi tarkibiy moddalari uning mikroblarga qarshi ta'sirining yuqori ekanligini belgilab beradi. Preparat ko'pgina grammusbat va

grammanfiy mikroorganizmlar, xususan, salmonella, pasterella, esherixiyalar rivojlanishini to'xtatadi, ammo zamburug'lar va viruslarga nisbatan faol ta'sir etmaydi. Preparat mikroorganizmlardagi foliy kislotasi biosintezi jarayonini buzadi. Og'iz orqali ichilganda oshqozon-ichak tizimidan oson so'rilib, preparat ichki a'zo va to'qimalarga tarqaladi. Natijada uning bakterialarga ta'siri namoyon bo'ladi. Qondagi eng yuqori miqdori 2-4 soat o'tganda so'ng yuzaga keladigan orqali. Qonda 12 soat mobaynida saqlanib, davolovchi ta'sir ko'rsatadi. «Sulfaprim» yosh hayvonlar, qo'y va shimoliy bug'ular pnevmoniyalari, kataral bronxopnevmoniya, bronxit, laringit, angina, sepsis, nekrobakterioz kasalliklarida, parrandalarning dispepsiya, gastroenterit, siydlik yo'llari yuqumli kasalliklari, salmonellyoz, pasterellyoz, respiratorli mikoplazmoz, eymerioz kasalliklarida qo'llanadi.

Preparat 4-6 kun davomida kuniga 2 marta, hayvonning 20 kg tana vazniga 5 g kukun hisobidan ichish uchun belgilanadi, bu 1 kg tana vazniga 30 mg faol substansiya miqdorida to'g'ri keladi. Parrandaga 3-5 kun davomida kuniga 2 marta, 12 soat oralig'ida 5 kg emga 1,0 g hisobida belgilanadi.

SULFAPRIM. Tabletka, 1ta tabletka tarkibi
sulfamerazin 0,4 g, trimetoprim 0,08 g. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. Preparatning tarkibiga kiruvchi sinergik ta'sir etuvchi tarkibiy moddalar uning mikroblarga qarshi yuqori faolligini belgilab beradi. Preparat ko'pchilik gram-musbat va gram-manfiy mikroorganizmlarning, shu jumladan salmonellalar, pasterellalar, esherixiyalarning rivojlanishini to'xtatadi, lekin zamburug'lar va viruslarga nisbatan faol ta'sir etmaydi. Preparat mikroorganizmlarda foliy kislotasining biosintez jarayonini buzadi. Og'iz orqali ichilganda preparat oshqozon-ichak tizimidan oson so'riladi va a'zolarga va to'qimalarga kirib o'zlashib, bakteritsid ta'sir ko'rsatadi. «Sulfaprim» yosh qishloq xo'jalik hayvonlariga, qo'ylar va shimoliy bug'ularning pnevmoniyalari, kataral bronxopnevmoniya, bronxit, laringit, angina, sepsis, nekrobakterioz kasalliklarida, parrandalarning

dispepsiya, gastroenteritlar, siydlik yo'llari yuqumli kasalliklari, salmonellyoz, pasterellyoz, respiratorli mikoplazmoz, eymerioz kasalliklarida, va qo'zg'atuvchilari preparatning tarkibiy qismlariga sezgir bo'lgan boshqa kasalliklarda qo'llanadi.

Preparat 4-6 kun davomida sutkasiga 2 marta, hayvonning 15 kg tana vazniga 1 tabletka hisobidan ichish uchun belgilanadi, bu 1 kg tana vazniga 30 mg faol substantsiya miqdorida to'g'ri keladi. Tabletkalar em, ichimlik suvi bilan beriladi yoki bevosita hayvonning til ildiziga beriladi. Davolash jarayonida hayvonlarga suvni bemalol ichish imkoniyati beriladi. Parrandaga 3-5 kun davomida kuniga 2 marta, 12 soat oralig'ida 5 kg emga 1,0 g hisobida belgilanadi. Sulfaprim antibiotiklar bilan birga qo'llanishi mumkin.

SUPERKILLER-E. Eritma, tarkibi sipermetrin 20%. Preparat Samarqanddagi farmzavod O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda.

: Preparatning komponentlari hasharotlarning nerv membranalariga ta'sir etadi, ionli kanallarni bloqlaydi, va shu bilan nerv impulslarining normal o'tkazuvchanligiga to'sqinlik qiladi. Preparatning yog'li emulsiyasi ta'sir etuvchi moddaning tez ichiga kirishiga yordam beradi, bu esa parazitlarning o'limiga olib keladi. Preparat saqlashda barqaror bo'ladi, suv bilan yaxshi emulsilanadi va och sut rangli emulsiyani hosil qiladi. YAYlov va qo'tir kanallari, bitlar, burgalar, pashsha va chivinlarning tuxumlari, lichinkalari va etilgan hasharotlarga nisbatan faol bo'ladi.

Qoramol, otlar, tuyalar, qo'ylar, echki va cho'chqalarning yaylov kanalariga qarshi kurash uchun, 15 ml «Superkiller-E» preparatining 18 l suvga nisbatida ish emulsiyasi tayyorlanadi. Pashshalarni yo'q qilish uchun 50 ml preparat 10 l suvda suyultiriladi, chivinlarni yo'q qilish uchun - 50 ml preparat 20 l suvda suyultiriladi va ularning yig'iladigan joylariga tanlab sepiladi. Molxonalarida kanallarni yo'q qilish uchun ularni 50 ml preparatni 10 l suv bilan suyultirib, ish emulsiyasi bilan ishlov berish lozim.

SELEN+VITAMIN E. In'eksiya uchun eritma, 1 ml preparat tarkibi: vitamin E 50 mg, selen 1 mg. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda.

«Selen + vitamin E» preparati hayvonlar organizmida 1 vitamini va selen etishmovchiligini to'ldiradi. E vitamini oqsidlanish-tiklanish jarayonlarini sozlaydi va uglevod-yog'lar almashinuviga ta'sir etadi, A va D3 vitaminlarining ta'sir etishini kuchaytiradi. Shuningdek u immunitetning holatiga, organizmning umumiy kurashuvchanligiga, reproduktiv funksiyasiga ta'sir etadi. Preparat selen va E vitaminining yetishmasligi tufayli kelib chiqqan kasalliklarni profilaktika qilish, oq mushaklik kasalligiga uchragan hayvonlarni davolash maqsadida, shuningdek patogenetik davolash, moddalar almashinuvini yaxshilash, urg'ochilarning nasl qoldirish qobiliyatini oshirish, yosh hayvonlar organizmining tabiiy rezistentligini va uning atrof muhitning nomaqbul omillariga chidamliligini oshirish uchun qo'llaniladi.

Preparat barcha hayvonlar turlariga mushak ichiga yoki teri ostiga (otlarga faqat mushak ichiga) profilaktika maqsadida 2-4 oyda 1 marta quyidagi dozada kiritiladi: katta hayvonlarga (qoramol, qo'ylar, echkilar, cho'chqalar, otlar): hayvonning 50 kg tana vazniga 1 ml dan; yosh qishloq xo'jalik hayvonlariga: hayvonning 10 kg tana vazniga 0,2 ml dan; itlarga, mushuklarga, mo'ynali hayvonlarga: hayvonning 1 kg tana vazniga 0,04 ml dan. Uy parrandalariga preparat 1000-2000 litr suvga 130 ml dozasi da qo'llanadi.

POLISULFON. Eritma, tarkibi polisulfid oltingugurt 2,5%, mumiy oltingugurt 5,0%. Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. Ishqorlar bilan reaksiyaga kirishganda oltingugurt faol birikmaga aylanadi. Preparat teriga surtilganidan keyin molekulyar oltingugurt, oltingugurt vodorodi va oltingugurt angidridi hosil bo'ladi, ular akarisid, antiseptik ta'sir ko'rsatadi va terining reseptorlarini achishtiradi. Oltingugurtning qo'tirga qarshi ta'siri uning akarisid ta'siri va qisman achishtiruvchi

ta'siri borligi bilan izohlanadi. Preparat qo'tir kanalari tomonidan shikastlangan teri joylariga avvalgi tayyorgarlikdan so'ng (sovunli iliq suv bilan yuvish, qo'tirlarini olib tashlash) surtiladi. Ishlov berish ikki marta, 8-10 kundan keyin takrorlanadi. Mayda hayvonlarga qo'tir holatida, avvalgi tayyorgarlikdan va qo'tirlarini olib tashlashdan so'ng, shikastlangan joyi yaxshilab moylanadi va 5-7 tomchi preparat kiritiladi, quloq ildizidan tepasigacha quloq chig'anog'i uqalanadi. Ishlov berish ikki marta, 7-10 kundan keyin takrorlanadi

Penstrep 400. In'eksiya uchun eritma. Tarkibi: 1ml da prokain penitsillin 200000T.B., digidrostreptomitsin 200mg, erituvchi 1 ml. Preparat Gollandiyaning "Interchemie" farmatsevtik kompaniyasida ishlab chiqarilmoqda.

Penstrep 400 tarkibiga kiruvchi prokain penisillin G tor ta'sir spektrga ega penisillinlar sinfiga mansub bo'lib, bakterisid ta'siriga ega, ayniqsa grammusbat bakteriyalarga (*Clostridium*, *Corynebacterium*, *Erysipelothrix*, *Listeria*, *Staphylococcus*, *Streptococcus*). Preparatni ta'sir negizida mikroblar uchun zarur peptidoglikogenni sintezlashda fermentlar aktivligini kamaytirish ahamiyatga ega, natijada bakteriyalar o'sishi va rivojlanishi to'xtaydi hamda peptidoglikanni gidrolizlovchi fermentlar aktivligini oshiradi va bakteriyalar xo'jayra devorlarini kavalent bog'lamlari bo'shashadi. O'sayotgan mikroob xo'jayralari bo'linishi to'xtaydi, kengayadi, shishadi va mayda bo'laklarga parchalanadi. Penstrep 400 tarkibiga kiruvchi Digidrostreptomisin sul'fat – antibiotiklarni streptomisinlar sinfiga mansub bo'lib, keng antimikrob ta'sir spektga ega. Ko'plab grammanfiy bakteriyalarga bakteriosid ta'sir etadi, ayniqsa (*Escherichia coli*, *Klebsiella*, *Pasteurella*, *Salmonella*, *Brucella*, *Haemophilus*, *Campylobacter* va boshqalarga). Uni antibiakterial ta'siri mikroob xo'jayrasi ribosoma qismlari bilan streptomisin molekulalarini o'zaro birikishiga asoslangan. Natijada mikroob xo'jayralarini oqsil sintezlash tizimidagi murakkab buzilishlarga olib keladi. Streptomisin muskul orasiga yuborilganda tez so'riladi va qon zardobi oqsillari bilan ko'rimsiz bog'lanadi. Qon plazmasida uni

maksimal konsentrasiyasi inyeksiya qilinganda 1-2 soatdan keyin kuzatilib, terapevtik doza 8-12 soatgacha saqlanadi. Qoramol, qo'y- echki, cho'chqa, it, mushuklar uchun barcha oshqozon- ichak trakti, nafas va siydik ayiruv yo'llari infeksiyalarida tavsiya etiladi. Penstrep 400 faqat mukul orasiga inyeksiya qilinadi. Qo'llashdan oldin flakon ichidagi suyuqlik bir xil suspenziya hosil bo'lgancha chayqatilishi shart. Dozasi, qoramol – 1 ml 20 kg vaznga kuniga 1 marta 3 kun davomida, cho'chqa – 1 ml 20 kg vaznga kuniga 1 marta 3 kun davomida, buzoq, qo'y – echki, cho'chqa bolasi, mushuk – 1 ml 10 kg vaznga kuniga 1 marta 3 kun davomida.

Qoramolga 20 ma dan ortiq, cho'chqalarga 10 ml dan ortiq, mayda hayvonlarga 5 ml dan ortiq hajmda bir joyga yuborish mumkin emas.

Rosantel 5%. Tarkibi: 1 ml da klozantel-50 mg. Rosantel 5 % keng doirali antiparazitar preparat hisoblanadi. U nematod, trematod va har xil lokal atropodlarni davolash uchun ishlatiladi. Yirik shoxli qoramollar, buzoqlar, qo'ylar va echkilardagi quyidagi gijja infeksiyalarini oldini olish va davolashda qo'llaniladi. Bular: oshqozon-ichak nematodlari: Bunostomum spp., Haemonchus placei, Nematodirus, Oesophagostomum radiatum, Chabertia ovis va estrozlar. Jigar trematodi (yirik trematod, uning tuxumlari): Fasciola hepatica va F. gigantica. Muskul ichiga yoki teri ostiga yuborish yo'li bilan qo'llaniladi. Yirik shoxli qoramol, buzoq, qo'y va echkilardagi oshqozon- ichak nematodlari (Bunostomum spp., Haemonchus placei, Nematodirus, Oesophagostomum radiatum, Chabertia ovis), estrozlarni davolash va oldini olish uchun 1 ml 20 kg tirik vaznga; jigar trematodi (Fasciola hepatica va F. gigantica) va uning tuxumlarini davolash va oldini olish uchun 1 ml 10 kg tirik vaznga nisbatan qo'llaniladi.

TRIVITAMIKS. In'eksiya uchun eritma, 1 ml preparat tarkibi: vitamin A 30 000 ME, vitamin D3 40 000 ME, vitamin E 20 mg. Prepparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbekio-kombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. Trivitamiks bir necha vitaminli preparat bo'lib, unda A, D3 va E vitaminlari

jamlangan va hayvonning organizmiga moddalar almashinuvini me'yorga solish, yuqumli kasalliklarga rezistentligini oshirish, serpushtligini yaxshilash va yosh hayvonlarning o'sishini rag'batlantirishda namoyon bo'ladigan sinergik ta'sir ko'rsatadi. A vitamini organizmning o'sishini tezlashtiradi va uning rezistentligini oshiradi, shuningdek epiteliyning himoyalash funksiyalarini kuchaytiradi va epitelial to'qimalarning regeneratsiyasiga yordam beradi. U jinsiy gormonlarning organizmga ta'siri bilan uzviy bog'liq bo'ladi. D3 vitamini organizmda minerallar almashinuvini me'yorga soladi. E vitaminining yetishmovchiligi bo'lganda, hayvonlarda bepushtlik, o'sishining kechikishi, markaziy asab tizimining shikastlanishi (zntsefalomalyatsiya), jigar va mushak to'qimasining aynib buzilishi, shuningdek yog'lar va uglevodlar almashinuvining buzilishi kuzatiladi. Trivitamiks hayvonlarning gipo- va avitaminozlarida, kseroftalmiya, raxit, osteomalyatsiyani davolash va profilaktika qilish uchun qo'llanadi. Homiladorlik, sut emizish davrida, shuningdek organizm kasallikdan keyingi reabilitasiya davrida qo'llash tavsiya etiladi.

Preparat mushak ichiga, turi ostiga yoki og'iz orqali quyidagi dozalarda (bir bosh hayvonga) kiritiladi(19-jadval):

19-jadval

Hayvonlarning turlari	Mushak ichiga yoki teri ostiga, ml	Og'iz orqali, tomchi
Qoramol	2,5	5
Otlar	2,0	4
Toychoqlar, buzoqlar	1,5	3
Qo'ylar, echkilar	1,0	2
Qo'zichoqlar	0,5	1
Cho'chqalar	1,5	3
Cho'chqachalar	0,5	1
G'ozlar, kurkalar -	-	1
Tovuqlar - Uchta boshga	-	1 ta

Preparat mushak ichiga yoki teri ostiga bir oy davomida haftada 1 marta kiritiladi.

Tilozin 500. Tilozin 500 – suvda eruvchi kukun, 1 kg kukunda 500 mg tilozin antibiotigi va qo'shimcha modda saqlaydi. Tashqi tomondan ko'rinishi mayda bo'lakchali gigroskopik kukun, oq rangli, maxsus hidga ega tami achchiq. Plassmassa idishda 500 g hamda qadoqlangan holda ishlab chiqariladi. Qoramollar, parrandalar, respirator mikoplazmozida, infeksiyalarda davolash va profilaktika maqsadlarida, cho'chqalarda dizenteriya va buzoqlar bronxopnevmoniyasini davolashda ular qo'zg'atuvchilari tilozinga sezgir bo'lsa. Qoramol va qo'y echkilar nekrobakteriozida ham qo'llaniladi. Tilozin 500 preparati ichiladigan suv bilan qo'llaniladi. Dori qo'llanilgan vaqtdan boshlab davolash vaqti tugaguncha suv bilan berib borilishi kerak. Avval dori kerakli konsentratlarda eritilib olinadi, va keyin qo'llaniladi. Parrandalarga og'iz orqali profilaktik miqdorlarda 1 litr suvga 0.5 gramm, davolash maqsadida 1 litr suvga 1 gramm dori eritilib ichiriladi, 5 kun davomida. Davolash uchun tilozin poroshogi quyidagicha qo'llaniladi: parrandalarga 1 g preparat 1 litr suvga 3-5 kun ichiriladi. Cho'chqalar dizenteriyasi, bakterial gastroenterokolitlarda 0.5g 1 litr suvga eritilib (10mg 1 kg og'irlikda) 3-10 kun davomida kasallik darajasiga qarab. Buzoqlar bronxopnevmoniyasida preparat 1kg vazinga 10 mg ta'sir etuvchi modda hisobiga kuniga 2 marta 7-10 kun davomida qo'llaniladi. Yirik va mayda shoxli hayvonlar nekrobakterioziga qarshi ko'rsatmasida tilozin eritmasi 200g 1000 litr suvda eritilib, hayvonlar oyog'i vanna qilinadi kuniga 1 marta 3 kun davomida.

Tilozin 200. Tilozin 200 antibiotigi saqlaydigan dori modda, organik eritmalarda eritilgan. Tilozin 200 1 ml eritmada 200 mg aktiv tasir etuvchi tilozin saqlaydi. Preparat tiniq sariq rangli ineksiyon eritma, 50 ml flakonda karton yorliqda ishlab chiqariladi. Qoramol va qo'y echkilar, cho'chqa, it, mushuklar bronxopnevmoniyasi, enzoatik pnevmoniya, artiridlar, dizenteriya, cho'chqalar distrofik riniti, qo'y va echkilar

infekalatsiyasi, qoramol mastitida, teri va xirurgik infeksiyalarda va ikkilamchi virusli infeksiyalarni davolashda qo'llaniladi. Tilozin 200 hayvonlarga muskul orasiga kuniga bir marta 3-5 kun davomida quyidagi dozalariga yuboriladi: qoramol – 8-10mg 1kg vazinga, cho'chqaga – 10-12 mg 1 kg vazinga, qo'y echki, it va mushuklarga – 5-10 mg ta'sir etuvchi modda 1 kg vazinga

“Trivitamiks”. 1 ml tarkibida 30000 XB A vitamini, 40000 XB D₃ vitamini va 20 mg E vitamini bo'lgan o'simlik moyidagi steril eritmadir.

“Trivitamiks” vitaminli preparat bo'lib, unda A (retinol palmitat), D₃ (xolekalsiferol) va E (a-tokoferol atsetat) vitaminlari fiziologik asoslantirilgan nisbatda jamlangan, va hayvonning organizmiga moddalar almashinuvini me'yorga solish, yuqumli kasalliklariga rezistentligini oshirish, serpushtligini yaxshilash va yosh hayvonlarning o'sishini rag'batlantirishda namoyon bo'ladigan sinergik ta'sir ko'rsatadi. A vitamini organizmning o'sishini tezlashtiradi va uning rezistentligini oshiradi, shuningdek epiteliyning himoyalash funksiyalarini kuchaytiradi va epitelial to'qimalarning regeneratsiyasiga yordam beradi. U jinsiy gormonlarning organizmga ta'siri bilan uzviy bog'liq bo'ladi.. D₃ vitamini organizmda minerallar almashinuvini me'yorga soladi. E-vitaminining etishmovchiligi bo'lganda, hayvonlarda bepushtlik, o'sishining kechikishi, markaziy asab tizimining shikastlanishi (ensefalomalyasiya), jigar va mushak to'qamasining aynib buzilishi, shuningdek yog'lar va uglevodlar almashinuvining buzilishi kuzatiladi.

“Trivitamiks” hayvonlarning gipo- va avitaminizlarida, kseroftalmiya, rahit, osteomalyasiyani davolash va profilaktika qilish uchun qo'llanadi. Homiladorlik, sut emizish davrida, shuningdek organizm kasallikdan keyingi reabilitatsiya davrida qo'llash tavsiya etiladi. Preparat mushak ichiga, teri ostiga, yoki og'iz orqali quyidagi dozalarda (bir bosh hayvonga) kiritiladi(20-jadval):

20-jadval

Hayvonlarning turlari	Mushak ichiga yoki teri ostiga, ml	Og'iz orqali, tomchi
Qoramol	2.5	5
Otlar	2.0	4
Qo'ylar	1.5	3
Qo'zichoqlar	1.0	2
Cho'chqalar	0.5	1
Cho'chqachalar	1.5	3
G'ozlar	0.5	1
Tovuqlar	-	1
	-	Uchta boshga 1 ta

Urotropinum (Hexamethylenetetraminum). Urotropin (geksametilin-tetralin). Oq, ko'ydiruvchi taamli, hidsiz, kristalli kukun. Yonuvchan, 1,5 qism suv va 10 qism spirtida eriydi. Organizmga surilgandan so'ng to'qimalar qobig'i suyuqligini pasaytiradi va shuning natijasida umumiy infeksiyalar va zaharlanishlarda yaxshi davolovchi xususiyatga ega.

Buyrakda diuretik (siydik xaydovchi) va mikroblarga qarshi ta'sir ko'rsatadi.

Eritmalari shaklida ichga, teri ostiga va venaga yuboriladi.

Dozalari: barcha usullar bilan yuborilganda bir xilda otlar va qoramollarga-5,0-20,0, qo'ylar va cho'chqalarga-2,0-5,0, tovuqlarga-0,001-0,05.

Kukun, tabletka va 40%li eritmalari ampulalarda (Solutio urotopinum 40% in ampullis) ishlab chiqariladi.

VETILOZIN 50%. Kukun, 1 g preparat tarkibi: tilozin tartrat 500 mg Preparat Samarqanddagi farmzavod "O'zbiokombinat" MCHJ da ishlab chiqarilmoqda. Tilozin makrolidlar guruhiga mansub antibiotik ko'plab grammusbat va ba'zi bir grammanfiy bakteriyalarga, shu jumladan streptokokk, stafilokokk, korinebakteriya, klostridiya, pasterella, erizipelotriks, spiroxeta, xlamidiya, treponema, dizenteriya va mikoplazmalarga qarshi faol ta'sir ko'rsatadi. Antibiotik og'iz

orqali ichilganda oshqozon-ichak tizimidan tezda so'rilib, organizmning barcha a'zolari va to'qimalariga kirib boradi. O'pka, jigar, sut bezlari va buyraklar tilozinning eng yuqori miqdori mavjud bo'ladi. Vetilozinni bir marotabalik qo'llanishidan keyingi terapevtik samaradorligi organizmda 15-18 soat davomida saqlanadi. Tilozin organizmdan o't suyuqligi bilan, kam miqdorlarda-siydik va sut bilan ajralib chiqadi. Vetilozin 50% kukuni tovuqlarning respiratorli mikoplazmozini, kurkalarining yuqumli sinusitini davolash uchun qo'llanadi. Cho'chqalarga dizenteriya, bakterial kelib gastroenteroqolitida va buzoqlar bronxopnevmoniyasini davolash hamda oldini olish vositasi sifatida qo'llaniladi.

Preparat ichimlik suvida aralashtirib beriladi. Parrandalar respiratorli mikoplazmozi va yuqumli sinusiti kasalliklarda profilaktika maqsadida Vetilozin 50% kukuni 1 l suvga 1 g hisobida olinib qo'llaniladi. Cho'chqalar dizenteriyasi va gastroenterokolitlarida kasalliklarida preparat kuniga ikki marta, 1 l suvga 0,5 g (yoki hayvonlarning 1 kg tana vazniga nisbatan 10 mg) dozasida olinib 3-10 kun davomida beriladi. Buzoqlar bronxopnevmoniyasida davolovchi va profilaktika maqsadida preparat suv yoki sut bilan kuniga ikki marta, hayvonning 1 kg tana vazniga nisbatan 10 mg dozasida 7-14 kun davomida ichiriladi.

Vetilozin-50 va Vetilozin-200. In'eksiya uchun eritma. "Vetilozin-50" va "vetilozin-200" preparatning 1 ml tarkibida mos holda 50 mg va 200 mg tilozin, shuningdek qo'shimcha moddalar mavjud. Tilozin ko'pchilik grammusbat va ba'zi grammanfiy bakteriyalar, shu jumladan streptokokklar, leptospiralalar, korinebakteriyalar, klostridiyalar, erizipelotrikslar, pasterellalar, xlamidiyalar, xiodizenteriya treponemalari, spiroxetalar va mikoplazmalarga nisbatan faol ta'sir ko'rsatadi. Mushak ichiga kiritilganda antibiotik organizm bo'ylab tez tarqaladi va kiritilganidan keyin tahminan 1 soat o'tganda to'qimalar ichida maksimal konsentratsiya lariga etadi. Antibiotiklarning to'qimalar ichidagi davolovchi miqdori darajasi kamida 20 soat davomida saqlanadi. Organizmdan

asosan siydik bilan, emizuvchi hayvonlarda esa sut bilan birga ham chiqariladi. Preparatlar yirik qoramol va mayda shoxli mollarda, cho'chqalar, itlar, va mushuklarda respirator kasalliklarda; yirik qoramolda mastitlarda; cho'chqalarning enzootik pnevmoniyasi, artritlari, dizenteriyasi, atrofik rinitlar va yolin kasalliklari holatida; qo'ylar va echkilarning yuqumli sutsizligida (agalaktiya), yirik qoramol va mayda shoxli mollarda kambilobakterioz (vibrioz) holatida; panaritsiyalar, bakterial kelib chiqishdagi otitlarda va yuqtirilgan yaralarda buzoqlar va sigirlarning yuqumli kon'yuktivitlarida, shuningdek virusli kasalliklarda ikkilamchi bakterial yuqumli kasalliklar holatida davolash vositasi sifatida qo'llanadi.

Preparatlar hayvonlarda mushak ichiga, sutkasiga 1 marta, 3 kun davomida quyidagi dozalarda qo'llanadi, hayvonlarning 10 kg tana vazniga hisobida (21-jadval):

21-jadval

Hayvonlar turi	Ta'sir etuvchi modda-tilozinning dozasi (mg / kg)	Preparatlarning dozasi	
		Vetilozin -50 (ml/10kg)	Vetilozin - 200 (ml/10 kg)
Qoramol	4-10	0.8-2.0	0.2-0.5
Qo'ylar, echkilar	5-10	1.0-2.0	0.25-0.5
Cho'chqalar	2-10	0.4-2.0	0.1-0.5
Itlar va mushuklar	2-10	0.4-2.0	0.1-0.5

Qo'ylar, echkilar va cho'chqalar bir joyda 5 ml dan ortiq, qoramolga esa 10 ml preparatdan ortiq kiritish, shuningdek bitta shpritsning ichida boshqa dori vositalaribilan aralashtirish tavsiya etilmaydi.

Vitamin -34.Tarkibi.1 ml tarkibida:

Glyukoza.....50mg	Dl-Fenyalalanin.....1.02mg
Natriy atsetat.....2.5mg	L-treonin.....0.68mg
Kalsiy xlorid.....0.15mg	DL-Tryptofan.....0.34mg
Kaliy xlorid.....0.2mg	DL-Valin.....1.70mg
Magniy sulfat.....0.2mg	L-Cysteine Hcl H2O.....0.34mg
L-arginin Hcl.....0.85mg	Tiamin Hcl.....0.1mg
Natriy glyukanat.....1.36mg	Riboflavin.....0.04mg
L- histidin Hcl H2O....0.34mg	Nikotinamid.....1.5mg
L- leuctsin.....1.36mg	d-Pantenol.....0.05mg
dl- Isoleuctsin.....0.68mg	Piridoksin Hcl.....0.1mg
L- Lysine.....1.02mg	Sianokobalamin.....0.05mkg
Dl-Metionin.....0.34mg	To'ldiruvchi: suv in'eksiya eritmasi uchun

Vitamin - 34 preparati o'zida eng muhim bo'lgan vitaminlar, amino kislotalar, mikro elementlar, fermentlarni mujassamlashtirgan bo'lib, ular qishloq xo'jalik hayvonlaridagi fiziologik funksiyalarning to'g'ri ishlashida juda muhim hisoblanadi.Vitamin - 34 preparati o'zida eng muhim bo'lgan vitaminlar, amino kislotalar, mikro elementlarini mujassamlashtirgan bo'lib, u yirik shoxli qoramollar, buzoqlar, qo'ylar, echkilar, cho'chqalar va tovuqlardagi kompleks vitaminlar amino kislotalar, mikro elementlar etishmovchiligini oldini oladi. Bundan tashqari preparat stress jarayonini, operatsiyadan oldingi va keyingi vaksinadan so'ng, kasallanganda, transportirovka, yuqori namlik, haroratning tezda o'zgarishi, ich ketishidan so'ng holsizlik, qusish, ko'ngil aynishi hamda kamqonlik va kamquvvatlikni oldini olish va davolashda qo'llaniladi. Ozuqaning tezda hazm qilish jarayonini ham yaxshilaydi. Hayvon ahvoliga qarab teri ostiga, muskul orasiga yoki vena ichiga in'eksiya yuborish orqali qo'llaniladi. Umumiy me'yor: 0.2-0.3 ml har bir tirik vaznga.

Zincum oxydatum -Rux oqsidi ZnO . Kukun, oq sarg'ishsimon, hidsiz, suvda va spirtida erimaydigan kukun. Aralashtirilgan mineral kislotalarda va sirka kislotalarida erib parchalanadi. Organizmga shimiluvchi, burishtiruvchi va yallig'lanishga qarshi ta'sir ko'rsatuvchi vosita. 5-10%li malhamlari, 10-25%li pastalari hamda kukunlari shaklida teriga qo'llaniladi.

Dozalari: cho'chqalarga-0,5-1,0, itlarga-0,1-1,0

GLOSSARIY

O'zbek tili	lotin tili	ingliz tili	rus tili	Ma'nosi
Antagonizm	conflictatio	antagonism	антагонизм	(yunoncha anti-qarshi, agon-kurash) agar ikkita moddaning ta'siri organizmda qarama-qarshi jarayon hosil qilsa yoki ular ta'siri tufayli organizm faoliyati qarama-qarshi yo'nalishda o'zgarsa.
Farmakologiya	pharmakon	pharmacology	фармакология	dori moddalarning ta'sir mexanizmi, qo'llanishi, yuborish yo'llarini o'rganadi
Farmakogn oziya	pharmacognosy	pharmacognosy	фармакогнозия	dori tayyorlash uchun olinadigan xom ashyo
Damlama va qaynatma	infusum, decoctum	dropping and boil	настой и отвар	o'simlik xom ashyosining suvdagi ajratmalari, ichish uchun mo'ljallangan
Farmakoterapiya	pharmacotherapy	pharmacotherapy	фармакотерапия	dori vositalar bilan kasalliklarni davolash.
Farmakoprofilaktika	pharmacoprophylac	pharmacoprevention	фармакопрофилактика	dori vositalari yordamida kasalliklarni oldini olish choralari.
Mahalliy ta'sir	loci effectus	local impact	локальное воздействие	dorining shifobaxsh ta'siri u qaerga qo'yilgan yoki ishlatilgan bo'lsa, to'g'ridan-to'g'ri o'sha joyda yuzaga chiqadi.
Rezorbtiv ta'sir	resorptive effectus,	resorptive effect	резорбтивное действие	dori moddlarning qonga so'rilgandan keyingi ta'siri.
Mahalliy ya'ni	local resorptive	local resorptive	местное резорбтивное	dori moddalar to'g'ridan-to'g'ri

rezorbtiv ta'sir	effectus	effect	ное действие	bevosita hamda bilvosita ta'sir ko'rsatishi mumkin
Reflektor ta'sir	subtiliores effectus	reflex effect	рефлекторное влияние	dori moddalari teri, shilliq qavat hamda boshqa yo'llar bilan ishlatilganda to'qimalardagi nerv retseptorlarining qo'zg'atishi natijasi ta'paydo bo'ladi.
Nojo'ya ta'sir	parte effectus	side effects	побочные эффекты	dori modda ta'sir ko'rsatishi bilan birga boshqa a'zo va to'qimalarga nojo'ya ta'sir ko'rsatadi.
Tanlab ta'sir ko'rsatadigan moddalar	quod substantiae quae sunt circa electionem	substances that affect the choice of	вещества, которые влияют избирательно	bunday dori moddalari bir erda joylashgan retseptorlarga tanlab ta'sir qiladi.
Zaharli ta'sir	effectus toxicus	toxic effect	токсический эффект	ba'zi bir dori moddalari ro'yrostd zarar qilib, zaharli ta'sir ko'rsatadi. masalan, morfin ro'yrostd zarar qilib, zaharli ta'sir ko'rsatadi.
Profilaktik davo	praecaventu r curatio	preventive therapy	профилактическая терапия	kasalliklarning oldini olish uchun dori moddalari qo'llanishi
Moddiy kumulyasiya	materia kumulyasiya	materia kumulyasiya	материальная кумуляция	dori moddalari organizmda sof holda to'planishi
Funksional kumulyasiya	munus kumulyasiya	functional kumulyasiya	функциональная кумуляция	dori moddalari ta'sirining jamlanishi
Sinergizm	synergies	synergies	синергизм	birga qo'llangan moddalarning o'zaro ta'siri tufayli bitta modda ikkinchi moddaning ta'sirini

				oshiradi, dori moddalarning jamlanishi va potensirlash tufayli yuzaga keladi.
Potensirlash	potentia,	potency	потенцирование	qo'shib berilgan moddalarning ta'siri oddiy jamlanishdan ohsa.
Retsept	recipe	recipe	рецепт	dori tayyorlash, uni qanday ishlatish to'g'risida bemorga tushuntirib berish haqida shifokorning dorixonaga qilgan yozma murojaatidir.
Umumiy retseptura	reciperi	reciperi	общая рецептура	dorilarni yozib berish va tayyorlash qoidalarini bayon etuvchi dorishunoslikning bir bo'limi hisoblanadi.
Kukun	pulvis	powder	порошок	ichiladigan va sirtga ishlatiladigan qattiq dori shakli bo'lib, sochiluvchi xususiyatga ega
Kapsula	capsula	the capsule	капсула	jelatin yoki kraxmaldan tayyorlanadi.
Tabletkalar	tabulleta,	tablet	таблетка	dozalangan qattiq dori shakli bo'lib, farmatsevtika zavodlarida moddalarni presslash yo'li bilan tayyorlanadi.
Draje	dragee	dragees	драже	ichish uchun mo'ljallangan, miqdorlarga bo'lingan qattiq dori shaklidir.
Yig'ma	specierum,	folding	сборы	maydalangan yoki o'simlik qismlari

				aralashmasi bo'lib, ba'zi hollarda ularni tuzlar, efir va boshqa moddalar qo'shiladi
Tibbiy qalamchalar	stili medicinalis	medical items	медицинские палочки	eritilgan kristall dori moddalaridan yoki dorilar aralashmasidan tashkil topgan.
Eritmalar	solutio	the solution	растворы	bitta yoki bir necha qattiq dori moddalarini erituvchida batamom eriganda yoki suyuq moddalar aralashtrilganda hosil bo'ladigan tiniq suyuqlikdir.
Miksturalar	mixturae	mixturae	микстуры	bir necha dori moddalarini yoki dori shakllaridan tuzilgan aralashma, ko'pincha ichishga, ba'zan sirtga va parenteral yo'l bilan qabul qilinadi.
Tomchilar	guttae	drip	капли	sitrga ishlatiladigan eritmalar ko'z va quloqqa, burunga tomiziladigan omchilar, pramochkalar hamda yuvish uchun, chayish uchun qo'llaniladi.
Emulsiyalar	emulsum	emulsion	эмульсия	bir-birida erimaydigan yoki kam eriydigan va aralashmaydigan 2 bosqichli suyuqlik sistemasidan iborat suyuqlik
Suspenziyalar	suspension	suspension	суспензии	suyuq dori shaklidir, ularda maydalangan, suvda erimaydigan qattiq dori moddalardir.

Suyuq organik moddalar	liquid substantiae organicae	liquid organic substances	жидкие органические вещества	hayvonlarda ofitsinal yo'l bilan olinadi. Bularga oshqozon osti bezidan olinadigan insulin, paraqalqansiomn bezdan olinadigan paratireoidin, gipofizning orqa bo'limidan olinadigan pituitrin kiradi.
Nastoyka va ekstraktlar	tinctura, extractum	nastoyka and extract	настойка и экстракты	o'simliklardan tayyorlanadigan ofitsinal moddalardir.
Yangi galen preparatlari	novogalen	novogalen	новогале-новые препараты	dorivor xom ashyosidan olinib, kerak bo'lmagan moddalardan imkoni boricha tozalangan ajratmalardir, ular o'simlikdagi ta'sir qiluvchi moddalarning yig'indsisidan iborat.
Malhamlar	unguentum	balsam	мази	malhamlar, ya'ni surtma dorilar asosan sirtga ishlatiladigan yumshoq dori shakllaridir.
Magistral malhamlar	trunci unguenti	trunk ointment	магистраль-ный мазь	vrach ko'rsatmasi bilan dorixonalarda tayyorlanadi
Ofitsinal malhamlar	official unguenti	official ointment	официаль-ная мазь	farmatsevtika zavodlarida ishlab chiqariladi.
Linimentlar	linementum	liniments	линименты	suyuq malhamlar bo'lib, ko'pgina suyuq moylar ularga asos bo'lib hisoblanadi.
Pastalar	pastae	pasta	паста	qattiq mulhum pastu deb ataladi, tarkibida kukunsimon moddalar

				kamida 25%ni tashkil qiladi.
Shamchalar	suppositorum	candles	свеча	dozalangan dori shakli, tana haroratida eriydi.
Dorixona	apotheca	pharmacy	аптека	sog'liqni saqlash sistemasiga qaratilgan muassasadir.
Farmakopeya	pharmacopoeia	pharmacopeia	фармакопея	dori moddalar sifatini normallashtirilgan umumiy standartlar va nizomlar to'plamidir.
Farmakokinetika	pharmacokinetics	the pharmacokinetics of	фармакокинетика	dori moddalarini organizmga yuborish, uning so'rilishi, taqsimlanishi, o'zgarishi (metabolizmi) va organizmdan chiqish jarayonlaridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Azizova S.S. Farmakologiya. Darslik. Toshkent, 2006 y.
2. Астафьев В.А. Фармакология с рецептурой. Москва, 2013.
3. "Bevico" preparatlari katologi. 2014.
4. Goodman and Gilman's the pharmacological basis of therapeutics. Eds. A. Goodman Gilman, L.S. Goodman, T.W. Rall and F. Murad.- 7 th ed.- N.Y.: Macmillan Publ., Co., 1985.
5. Walther H. Allgemeine klinische Pharmakologie und Arzneiverordnungslehre.-Berlin: Volk und Gesundheit, 1987.
6. Балкайс Я.Я., Фатеев В.А. Взаимодействие лекарственных веществ (фармакотерапевтические аспекты). Москва, Медицина, 1991.
7. Данилевская Н.В. Общая ветеринарная рецептура. Москва, 2012.
8. Ноздрин Г.А. и др. Научные основы применения пробиотиков в птицеводстве. Новосибирск, 2005 г.
9. Salimov Yu. Veterinariya farmakologiyasi. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2019 y.
10. Соколов В.Д. Фармакология. Учебник. Санкт-Петербург. 2010 г.
11. Соколов В.Д. Побочное действие лекарственных средств и профилактика лекарственных отравлений. Ленинград, 2002.
12. Соколов В.Д. Ноздрин Г.А., Рыбаков Ю.Н. Лекарственные средства, применяемые в ветеринарной практике: Справочник. Новосибирск: Наука, Сиб. отд, 1992.
13. Соколов В.Д. и др. Фармакология. Москва. Колос, 2000.
14. Субботин В.М. и др. Современные лекарственные средства в ветеринарии. Г. Ростов-на Дону. «Феникс» 2000 г.
15. Харкевич Д.А. Фармакология. Москва. Медицина, 2005.

MUNDARIJA

Kirish.....	3
Farmakopeya, dorixona.....	6
Veterinariya dorixonasi.....	7
Zamonaviy vetdorixonalar faoliyati bilan tanishuv.....	9
Resept va reseptlar yozish tartibi. Reseptning asosiy qismlari, ularni hujjatlashtirish.....	14
Oddiy va murakkab reseptlar. Retseptda ishlatiladigan qisqartma so'zlar va belgilar.....	21
Retsept shakllari. Dorilarni bir biri bilan qo'shib tayyorlangandagi kelishmovchiliklari.....	25
Turli hayvonlar va dori shakllariga har xil retsept shakllariga retseptlar yozish qoidalari.....	29
Antibiotiklar. Penitsillinlar sinfi, preparatlari va turli hayvonlar uchun retseptlar yozish qoidalari.....	34
Tetratsiklinlar sinfi, preparatlari va turli hayvonlar uchun retseptlar yozish qoidalari.....	38
Streptomitsinlar sinfi, preparatlari va turli hayvonlar uchun retseptlar yozish qoidalari.....	41
Levomitsetinlar sinfi, preparatlari va turli hayvonlar uchun retsept yozish qoidalari.....	43
Bo'yoqlar, preparatlari va hayvonlar uchun retseptlar yozish qoidalari.....	47
Dezinfeksiyalovchi va antiseptik moddalar, preparatlari bilan tanishuv va retseptlar yozish qoidalari.....	53
Antigelmintik moddalar, preparatlari va turli hayvon uchun retseptlar yozish qoidalari.....	61
Dori shakllari. Eritmalarni tayyorlash texnologiyasi.....	68
Damlama va qaynatma tayyorlash texnologiyasi.....	74
Emulsiya, shilliq modda dori shakllarini tayyorlash texnologiyasi.....	78
Bo'tqa va linimentlar tayyorlash texnologiyasi.....	83
Maz va pasta tayyorlash texnologiyasi.....	86
Kukun (poroshok) dorilar tayyorlash texnologiyasi.....	91
Yumaloq dori(pilyulya) va bolyus(xab dori) dori shakllarini tayyorlash texnologiyasi.....	93
Baqa yoki quyonda xloroform yoki efirning rezorbtiv ta'sirini namoyish qilish.....	99
Quyonda magniy sulfatning rezorbtiv ta'sirini namoyish qilish...	103

It yoki quyonda aminazinni rezorbtiv ta'sirini namoyish qilish...	117
It yoki quyonda gipertermiya chiqarib, antipirin yoki aspirinning tana xaroratini tushiruvchi ta'sirini namoyish qilish.....	112
Quyonda yoki itda kofeinni markaziy nerv sistemasiga rezorbtiv ta'sirini namoyish qilish.....	118
Arekolin va atropinning baqa yuragiga aloxida antogonistik ta'sirini namoyish qilish.....	123
Arekolin va atropin eritmalarini quyonda ko'ziga aloxida va antogonistik ta'siri.....	127
Xolinomimetik dorilar (arekolin va karboxolin)ning eshak organizmiga rezorbtiv tasirini namoish qilish.....	129
Quyonda yoki mavjud bo'lgan hayvonda novokainni maxalliy ta'sirini tajribada kuzatish.....	134
Institut o'quv tajriba xo'jaligining hayvonlarida dorilarni qo'llash tartibi va yuborish yo'llarini talabalarga o'rgatish.....	139
Dori moddalari to'g'risida qisqacha ma'lumot.....	143
GLOSSARIY	227
Foydalanilgan adabiyotlar	233

29.900 sum

"Papyrus -Samarkand" MCHJ, 2021

Terishga berildi: 10.01 2021 y.

Nashrga ruxsat etildi: 15.02.2021 y.

Ofset bosma qog'ozi. Qog'oz bichimi 60x84

"Times" garniturası. Ofset bosma.

Adadi: 200 nusxa

Buyurtma № 12

Bahosi kelishilgan narxda.

"Papyrus -Samarkand" MCHJ bosmaxonasida chop etildi.

Samarqand shahri, Mirzo Ulugbek ko'chasi, 47 uy.

Salimov Yunus -1961 yilning 19 martida Navoiy viloyatining Xatirchi tumanida tug'ilgan. 1983 yilda Samarqand qishloq xo'jalik instituti veterinariya fakultetini tugatgan.

1998 yilda nomzodlik, 2016 yilda esa doktorlik dissertatsiyasini himoya qildi. Veterinariya farmakologiyasi fanidan chop etilgan o'quv qo'llanma muallifi.

Hozirgi paytda Samarqand veterinariya meditsinasi instituti "Farmakologiya va toksikologiya" kafedrası mudiri sifatida ilmiy – pedagogik ishlarini olib bormoqda.

Xoliqov Abror Azamovich 1961 yil Samarqand viloyatining Urgut tumanida tug'ilgan.

1983 yilda Samarqand qishloq xo'jalik instituti veterinariya fakultetini tugatgan.

2001 yilda Samarqand qishloq xo'jalik institutining ixtisoslashgan kengashida nomzodlik dissertatsiyasini himoya qilgan.

Xoliqov Abror so'ngi yillarda "Uterogen moddalarnı farmakologiyasi" mavzusida ilmiy tadqiqot ishlarini olib bormoqda, 64 ta ilmiy maqola, 2 ta uslubiy qo'llanma, 15 ta o'quv uslubiy ishlar muallifi.

Hozirgi paytda Samarkand veterinariya meditsinasi instituti "Farmakologiya va toksikologiya" kafedrası dotsenti sifatida ilmiy - pedagogik ishlarini olib bormoqda.

Farmonov Nizom Ochilovich 1950 yil Samarqand viloyatining Nurota tumanida tug'ilgan.

1978 yilda Samarqand qishloq xo'jalik instituti veterinariya fakultetini tugatgan.

1986 yili Moskva Veterinariya akademiyasida nomzodlik dissertatsiyasini himoya qildi, 56 ta ilmiy maqola, 2 ta uslubiy qo'llanma, 15 ta o'quv uslubiy ishlar muallifi.

Hozirgi paytda Samarkand veterinariya meditsinasi instituti "Farmakologiya va toksikologiya" kafedrası dotsenti sifatida ilmiy – pedagogik ishlarini olib bormoqda.